

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1750

1862

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΑΤΛΑΝΤΙΣ-Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΣ", ΚΟΡΑΗ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ
(1750 - 1862)

ΛΠΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Στις σελίδες αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, ὁ ἀναγνώστης δὲν θὰ βρῆ μονάχα ἀνέκδοτα μὲ τὴ στενὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Θὰ συναντήσῃ κι ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἄγνωστες ἱστορικές πληροφορίες, πρὸ βοήθοῦν στὴν καλύτερη κατανόηση τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας. Ἐπίσης, διάφορες γνωστὲς ὑπογραφεὲς καὶ σφραγίδες ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα (1750 — 1862), καθὼς καὶ πολλὲς ὠραιότατες, αὐθεντικὲς χαλκογραφίες τῆς ἐποχῆς.

“ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ”
ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ Α Κ Α Λ Α
Β Ι Β Λ Ι Α

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : « ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ » Α.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ : « ΑΤΛΑΝΤΙΣ » ΚΟΡΑΗ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

COPYRIGHT © «ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ» Α. Ε.
Α Θ Η Ν Α Ι

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΑ
ΑΝΕΚΔΟΤΑ
1750-1862

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: «ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ., Α.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: «ΑΤΛΑΝΤΙΣ» - ΚΟΡΑΗ 8 ΑΘΗΝΑΙ

« Τ Α Κ Α Λ Α Β Ι Β Λ Ι Α »

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

* Άγαπητέ άναγνώστη,

Είμαστε εύχαιές που σου προσφέρουμε τη σειρά αυτή των βιβλίων των καλύτερων Έλλήνων και ξένων συγγραφέων ειδικών στην παιδική Ψυχολογία. Τη σειρά μας αυτή την ονομάζουμε «ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ» γιατί είναι πράγματι καλά. Καλογραμμένα, πλούσια και καλλιτεχνικά εικονογραφημένα, με πολύχρωμα εξώφυλλα OFFSET, εντυπωμένα σε χαρτί άριστης ποιότητας, με στοιχεία εύανταγώστα, μορφώνουν και χαρίζουν ευχάριστες ώρες σταθε φίλους μας.

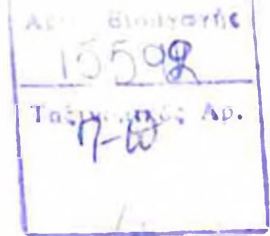
Οι Έκδοτες

ΑΤΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & Σία Α.Ε.

*

Κυκλοφορούν τά κάτωθι :

1. Ο ΑΪΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΓΛΙΟΥ, Τάκη Λάππα
2. Ο ΨΕΥΤΟΘΩΔΡΟΣ (Εύθυμες Ιστορίες), Θέμου Ποταμιάνου
3. ΨΗΛΑ ΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡΑ, Σταύρου Μάνεση
4. ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ, Καλλιόπης Βουζέλου - Σφαέλου
5. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΘΩΜΑΣ ΕΝΤΙΣΟΝ, G. Glenwood Clark
6. ΘΙΑΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ 21, Τάκη Λάππα
7. ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΡΩΝΟΥ ΜΥΝΧΑΟΥΖΕΝ, Μπόργκερ
8. ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ, Δημήτρης Γιάκου
9. ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ, Βαθεστάιν
10. Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΓΟΥΪΛ, Νανής Βουλοδήμου
11. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΛΟΡΔΟΣ, Φράνκ Μπάουερτ
12. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ, Τάκη Λάππα
13. ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΜΓΛΟ ΜΟΥ, Άλφόντ Ντράιτ
14. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΓΟΡΓΟΝΑ, Σοφίας Μαυροειδή-Παπαδάκη
15. Ο ΝΟΝΝΙ ΚΑΙ Ο ΜΑΝΝΙ (Θαλασσινή περιπέτεια δύο μικρών Ίσλανδών), Ρίον Σβάνσον
16. ΖΟΥΜ-ΖΟΥΜ (Ο Πετρόκης από Φεγγάρι), Γεωρ. Φών Βάσιβιτς
17. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ, Γεωργίας Δεληγιάννη - Άναστασιάδη
18. Ο ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΑΣ, (Άθηνάσιος Διάκος), Τάκη Λάππα
19. ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΟ 21, Τάκη Λάππα
20. ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΙ ΧΡΟΝΟΥ, Ντανής Βουλοδήμου
21. Ο ΘΑΛΑΣΣΟΜΑΧΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (Άκμπος Κασώνης), Τάκη Λάππα
22. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ, Χάρη Σκεκλαρίου
23. ΟΣΑ ΞΕΡΕΙ ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ, Κ. Άσσημακοπούλου
24. ...ΚΑΙ ΛΙΓΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ (άινίγματα μεγάλων άνθρώπων), Άλκ. Πολυτίμου
25. ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ, Κ. Άσσημακοπούλου
26. ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΓΑΟΥ ΜΕΛΑ (Το λουτάρι και τό φίδι), Γαλάτεια Σαράντη
27. Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (Άπ' τούς άρματολούς και κλέφτες), Τάκη Λάππα
28. Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ (Τ' άστροπελέκι της σκλαβιάς), Τάκη Λάππα
29. ΘΕΟΙ ΚΑΙ ΓΙΓΑΝΤΕΣ (Έλληνικοί μύθοι από την αρχαιότητα), Χάρη Σκεκλαρίου
30. Ο ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ (δ γιός τής Καλόγριας), Τάκη Λάππα
31. ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΙ ΗΡΩΕΣ (άπ' τόν κισρό τής σκλαβιάς), Τάκη Λάππα
32. ΟΙ ΔΥΟ ΠΡΙΓΚΗΠΕΣ (Δημ. Ψηλάντης Άλ. Ψηλάντης), Τάκη Λάππα
33. Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ (Ο Σταυρατζός της Ρούμελης), Τάκη Λάππα
34. ΟΙ ΘΕΟΙ ΣΤΗ ΓΗ (Οι περιπέτειές τους). Άπό την αρχαία Έλληνική Μυθολογία, Χάρη Σκεκλαρίου
35. ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, Κ. Άσσημακοπούλου
36. ΝΑ ΠΑΙΞΩ ΚΙ ΕΓΩ ; Άλκ. Πολυτίμου
37. ΗΡΑΚΛΗΣ (δ Μυθολογικός Ήρωας), Π. Στάτκου
38. ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΚΑΝΑΡΗΣ (Ο μπουρλοτιέρης), Τάκη Λάππα
39. ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Οι πρόδρομοι του Εικοσιένα), Τάκη Λάππα
40. ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΗΣΑΝ ΠΑΙΔΙΑ, Δημ. Γιάκου
41. ΣΤΟ ΧΡΙΣΤΟ, ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΑΛΕΞ. ΠΑ- ΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ - Διασκευή Γεωργ. Ταρσούλη
42. ΚΑΛΙΝΙΚΟΣ Ο ΠΥΡΡΟΑΝΤΗΣ, Βυζαντινό Διήγημα, Γεωργίου Μαρμαριδη
43. ΕΝΑΣ ΓΕΡΟΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΡΥΓΙΑ, (Άισώπος,) Δημήτρης Γιάκου
44. ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΔΕΣ, Τάκη Λάππα
45. ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΛΗΣ (Ο Ναύαρχος τού Εικοσιένα), Τάκη Λάππα
46. ΔΟΞΑΣΜΕΝΗ ΕΞΟΔΟΣ (Βάστα καημένο Μεσολόγγι... Βάστα!...), Τάκη Λάππα
47. Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ, Τάκη Λάππα
48. ΤΟ ΚΑΡΑΒΑΝΙ, Βύχελμ Χάουφ
49. ΠΡΩΤΟΒΓΑΛΤΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ, Τάσου Ζάππα
50. ΠΑΤΡΟΚΟΣΜΑΣ, Τάκη Λάππα
51. Ο ΣΚΥΛΟΣ ΠΟΥ ΕΥΧΑΧΝΕ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟ (Διογένης) Δημήτρης Γιάκου
52. 23 ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ (Γιά μικρούς και μεγάλους), Σπ. Παναγιωτόπουλου
53. ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ Ο ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΣ, Τάκη Λάππα
54. ΔΥΟ ΓΕΝΝΑΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, Τάκη Λάππα
55. ΠΑΠΑΦΕΣΣΕΑΣ, Τάκη Λάππα
56. ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, Τάκη Λάππα
57. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ (Α' τόμος)
58. Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ (Β' τόμος)
59. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, Τάκη Λάππα
60. ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΡΜΗΣ, Σπ. Παναγιωτόπουλου
61. ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΒΕΤΙΝΑΗΣ, Τάκη Λάππα
62. ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ '21 ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΑ, Τάκη Λάππα
63. Ο ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ, Τάκη Λάππα
64. ΚΑΡΑΒΟΥΚΥΡΗΔΕΣ ΣΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ, Τάκη Λάππα
65. ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΜΟΥ, Γεωργ. Βιζυηνού - Διασκευή Γεωργ. Ταρσούλη
66. Ο ΠΡΑΣΙΝΟΣΚΟΥΦΗΣ, Πιπίνας Τσιμικάλη
67. ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ, Ήρως Παπαμάρκου
68. Η ΠΕΡΙΣΤΕΡΩ ΚΑΙ Η ΑΛΕΠΟΥ, Πιπίνας Τσιμικάλη
69. ΟΙ ΜΠΟΥΡΑΟΤΙΕΡΗΔΕΣ ΤΟΥ '21, Τάκη Λάππα
70. ΚΛΕΦΤΟΥΡΙΑ, Τάκη Λάππα
71. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ, Δημήτρης Γιάκου
72. ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΤΑ ΖΩΑ, Γ. Ταρσούλη
73. ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ, Βίκτορος Ούγκώ
74. ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ, Λέντοκ Μελά

ΚΕ: 1461

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

DC 701a6

ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ. Μπορεί ο τίτλος αυτός να μην είναι ότι πρέπει για το βιβλίο μου τούτο. Γιατί στις σελίδες του δε θα βρῆς μόνο ανέκδοτα, με τῆ στενή ἔννοια πὸν δίνουν μερικοί. Θα συναντήσης κι ἄλλες ἄγνωστες ἱστορικὲς πληροφορίες, ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσες, ἀκόμα διάφορες ὑπογραφές καὶ σφραγίδες ἀπ' τὰ χρόνια κείνα, πὸν κατὰ καιρὸν συνάξα.

Ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης στὸ πολύτιμο ἔργο του «Ἱστορικὴ Ἀρθολογία» μᾶς ἔδωσε πολλὰ ανέκδοτα. Κατὰ τὴν ἔρευνα ὅμως τοῦ ξέφυγαν κι ἀρκετά. Ὅσα λοιπὸν ἀναφέρονται ἀπ' τὸ Βλαχογιάννη, στὸ δικό μου βιβλίο τὰ ἄφησα ἔξω.

Καὶ δὲν εἶναι λίγα τὰ λουλούδια αὐτά, πὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ συνάξη, μπαίνοντας στὸν ἀνθόκηπο τῆς Ἱστορίας μας, γιὰ νὰ φιάξη μιὰ τέτοια πολύτιμη κι ἐθνικὴ ἀνθοδέσμη.

Εἶναι πολλά, πάρα πολλά, τὰ βιβλία κι' οἱ ἐφημερίδες πὸν πρέπει προσεχτικὰ νὰ ξεφυλλίσῃ κανεὶς γιὰ μιὰ τέτοια συλλογή. Καὶ κοντὰ στὰ τόσα ἔντυπα ἔχουμε καὶ τὴν προφορικὴ παράδοση, τὴν ἀκριβὴ αὐτὴ πηγὴ, πὸν στὴ χώρα μας ζεῖ ἀκόμα ἀμόλευτη.

Γι' αὐτὸ ὅσο εὐκόλα κι εὐχάριστα διαβάζονται αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ βιβλία, τόσο δύσκολα καὶ κουραστικὰ γράφονται.

ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΟΡΗΤΑΙΖΚΑΤΑΚΟΣ

Η «ΜΠΟΑΝΤΟΖΑ» ΤΟΥ ΡΗΓΑ
 Όταν ο Μαυρογένης, στα 1776, διορίστηκε ηγέμονας της Μολδαβίας, είχε μαζί του για γραμματέα του, το Ρήγα Βελεστινλή. Για να τον τιμήσει με πιο καλή θέση, έκανε το Ρήγα έπαρχο στην πόλη Κραγιόβ, κοντά στο Βουκουρέστι. Κείνο το χειμώνα, έτυχε να χιονίσει τόσο πολύ στο Κραγιόβ, που κλείσανε οι δρόμοι. Σταμάτησε στην πόλη κάθε επικοινωνία κι οι κάτοικοι βρισκόταν σ' άμηχανία. Τότε ο έπαρχος, ο Ρήγας, διέταξε να ζέψουν δυνατά βουβάλια σε μεγάλα βαρέλια και να τα σύρουν μέσα στους δρόμους.

Ἔτσι τὰ τεράστια βαρέλια κατάφεραν νὰ λευτερώσουν ἀπὸ τὸ χιόνι τοὺς δρόμους τοῦ Κραγιόβ.

Ἐκανε τόση ἐντύπωση τὸ τέχνασμα τοῦ Βελεστινλῆ, ποὺ τοῦ φιάζανε καὶ τὸ πιὸ κάτω τετράστιχο καὶ γιὰ χρόνια, τὸ λέγανε!

« Ὁ Θεὸς ὅταν τὸ θέλῃ
διὰ τ' ἀπειρά του τέλη,
ἓνα σὰν τὸ Ρήγα στέλλει
μ' ἓνα τεχνητὸ βαρέλι ».

» Θεοῖς ἐλπίδες συμμαχῶν. συμμαχῶν μετὰ
εἶμα βελασινῆ

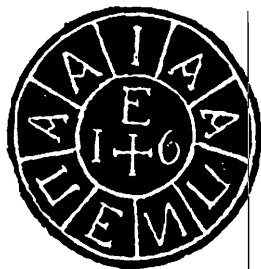
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΙΣΤΙΚΟ ΔΩΡΟ

Ὁ Ρήγας μὲ κάθε τρόπο ἤθελε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Εὐρώπης γιὰ τὴν ὑπόδουλη πατρίδα του. Καὶ σὲ κεῖνον ποὺ εἶχε τίς πιὸ πολλές ἐλπίδες του ἦταν στὸ Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Γι' αὐτὸ σκέφθηκε τοῦτο τὸ τέχνασμα ποὺ θ' ἀφήσουμε νὰ μᾶς τὸ περιγράψῃ σύγχρονός του:

« Ἐρρόντισεν ἐγκαίρως νὰ λάβῃ τεμάχιόν τι ἔκ τινος δαφνοδένδρου κειμένου πλησίον τῶν ἐρειπίων τοῦ εἰς τὰ Θετταλικά Τέμπη καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ ὑπάρξαντος ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τοῦτο λαβὼν καὶ δι' ἐπιτηδείου τεχνίτου κατασκευάσας ἕξ αὐτοῦ κομψὴν ταμβακοθήκην ἔπεμψε δῶρον πρὸς τὸν ἐν Ἰταλίᾳ στρατάρχην τότε καὶ τροπαιοφόρον Ναπολέοντα τὸν πρῶτον, ἐξιστορή-

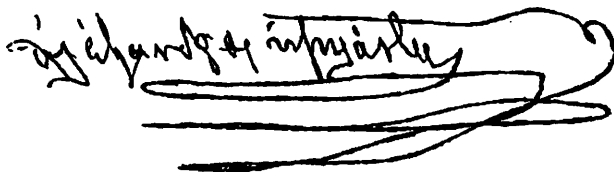
σας συνάμα και την καταγωγήν τοῦ εἴδους τῆς ταμβακοθήκης ».

Ἄν εἶναι ἀλήθεια τὰ πιὸ πάνω, κρῖμα τὸ δῶρο. Ὁ Ναπολέοντας πολὺ λίγο νοιάστηκε γιὰ τὴ δουλωμένη Ἑλλάδα.

Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

Ἐπηρεασμένος ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς ἀπ' τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, σχεδίασε καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἐπαναστατικὴ του σημαία στὸν ἴδιο σχεδὸν τύπο μὲ τὴ γαλλικὴ. Ἦταν τρίχρωμη μὲ λευκὸ, μαῦρο καὶ κόκκινο. Εἶχε ζωγραφισμένο πάνω τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τρεῖς σταυροὺς. Καὶ τὰ τρία χρώματα, νὰ πῶς τὰ δικαιολογοῦσε ὁ ἴδιος: « Τὸ κόκκινον σημαίνει τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν καὶ αὐτεξουσιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· τὸ ἐμεταχειρίζοντο οἱ προπάτορές μας ὡς ἔνδυμα πολέμου, θέλοντες νὰ μὴ φαίνωνται αἱ πληγαὶ ὅπου ἔτρεχον αἷμα διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν οἱ στρατιῶται. Τὸ ἄσπρον σημαίνει τὴν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἀφορμῆς κατὰ τῆς τυραννίας. Τὸ μαῦρον σημαίνει τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας ἡμῶν θάνατον ».

ΛΑΘΕΨΕ Ο ΝΟΝΟΣ

Ο' λασθός ότ κίμεν λουκέπ όπ κτ κίεπκάρ κίεπ /
κδκ (ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ)
Ο Ξηροδημήτρης, ό προϋχόντας τής Δρέμισσας, χω-
ριό τής Παρνασσίδας, κάποια μέρα του 1760 θά βάφτιζε
τόν τρίτο γιό του. Πρίν άκόμα πάνε στην έκκλησιά για τό
μυστήριο, ό νονός με τόν κουμπάρο τράβηξαν κάμποσες
κοϋπτες κρασί, κι ό νονός ζαλίστηκε λίγο. Έτσι και πήγαν
στην έκκλησιά για τά βαφτίσια. Και τή στιγμή πού ό πα-
πās είπε τό «κάλεσον τον δούλον σου» ό μισομεθυσμένος
νονός, άποκρίνεται:

— Πανούρια!

Ξαφνιάστηκαν όλοι τους. Άμ τουτο ήταν όνομα πού βά-
ζανε στα θηλυκά, όχι και στ' άρσενικά! Έλα όμως πού
άπ' τή σπιρτάδα του κρασιού λάθεψε ό νονός και τό πήρε
για κορίτσι. Ζήτησε με μιās να τό αλλάξει και να διορ-
θώση τό λάθος του. Μήτε όμως ό παπās μήτε κι ό Ξη-
ροδημήτρης δεχόταν. Μιά και ξεφωνήθηκε τ' όνομα πάει
αυτό θά μείνη. Κι άντι Πανούρια—έπως λένε οι Ρουμελιώ-
τες τήν Πανώρια—άφου έλαχε άγόρι θά τό φώναζαν Πα-
νούρια. Με τό θηλυκό αυτό όνομα άπόμεινε ό γνωστός
όστερα πολέμαρχος του Είκοσιένα, ό Πανουριάς.

Πανουριάς

Ο ΜΠΕΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ

Στήν άποτυχημένη έπανάσταση του 1769, ό Πετρό-
μπεης Μαυρομιχάλης, ήρθε σε προστριβή με τον άπο-
σταλμένο στην Έλλάδα τής Μεγάλης Κατερίνης, Ναύαρχο
Θεόδωρο Όρλώφ. Ό Μαυρομιχάλης κατηγορούσε τό ναύ-
αρχο και τήν Κατερίνη πώς άφου ξεσήκωσαν τους Έλλη-
νες τώρα τους άφήνανε στην τύχη τους. Ό Όρλώφ άρ-

χισε να βρίζει τους Γραικούς και να εὐρωνεύεται τὸ Μαυριχάλη. Τότε ὁ μπέης τῆς Μάνης δὲν κρατήθηκε καὶ τοῦ λέει: — Κι' ἂν ἔχεις στίς διαταγές σου ὅλες τίς στρατιές τῆς Τσαρίνας, εἶσαι δούλος γυναίκας. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀρχηγὸς λαοῦ ἐλευθέρου, κι' ἂν εἶμαι ἀκόμα κι' ὁ τελευταῖος τοῦ Γένους, ἡ ζωὴ μου ἀξίζει περισσότερο ἀπ' τὴ δική σου. —

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΛΟΓΙΑ

Ἡ γριά καπετάνισσα τοῦ Κωσταντῆ Κολοκοτρώνη ἡ χήρα, θρηνολογεῖ τὸν πρώϊμο χαμὸ τοῦ καπετάνιου της. Καὶ ρωτᾷει τὰ τρία παλικαρόπουλα ποῦ γύρω της τὴν παραστέκουν:

— Πότε θὰ μεγαλώσετε, νὰ κόψετε μὲ τὸ σπαθὶ σας Τούρκους ποῦ σκοτώσαν τὸν πατέρα σας;

— Ἐγὼ σὲν μεγαλώσω, μάνα, θὰ σοῦ φέρω ἑπτὰ τούρκικα κεφάλια.

Ἔτσι ἀποκρίθηκε στὴ μάνα του ὁ Χρῆστος, ποῦ ἦταν τότε ἔξη χρονῶν.

Κι' ὁ ἄλλος ὁ γιὸς της, ὁ Γιάννης της λέει: — Ἐγὼ, μάνα, θὰ σοῦ φέρω ἑκατὸ καὶ θ' ἀνάψουμε φωστῖα νὰ τὰ κάψουμε καὶ νὰ τηδήσουμε.

Καὶ μόνα ὁ γιὸς της ὁ μέγας, ὁ πρωτογιὸς τοῦ Κωσταντῆ Κολοκοτρώνη, στέκει συλλογισμένος καὶ δὲ λέει τί-

ποτα. Κι' ἀφοῦ ἀνώφελα ἡ μάνα του πρόσμενε καὶ τούτου τὴν ἀπόκριση, τὸν ρωτάει:

—'Αμ' σύ, Θεωράκη, πὺ εἶσαι καὶ μεγαλείτερος;

Τὸ παλικαρόπουλο πὺ τὸ φώναζε Θεωράκη, σηκώνει τὸ μαῦρο του κεφάλι μὲ τὰ λαμπερὰ μάτια καὶ τὴ γερακωτὴ μύτη, καὶ στοχαστικὰ τῆς ἀποκρίνεται:

—'Εγὼ, μάνα, δὲ βάζω τούρκικα κεφάλια στὸ ταγάρι γιατί βρωμᾶνε. Θὰ τοὺς διώξω τοὺς Τούρκους ἀπ' τὸ Μοριᾶ, γιὰ νὰ γλυτώσουμε μιὰ γιὰ πάντα...

Τὸ εἶπε καὶ τὸ ἔκανε.

119 φ 10 γ μ α ζ ε χ ω γ ν α π ε ρ ω γ
μ ν σ ο υ γ ι χ ο ρ γ η ω ν ο ζ ο χ α ο ρ

Γι. Β. 61
μ. σ. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10. 10.

Ο ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ ΒΑΡΒΑΚΗΣ

Στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1769, ὁ Γιάννης Βαρβάκης, ὁ Ψαριανὸς ἐκεῖνος θαλασσομάχος, εἶχε συναγμένους στὸ καράβι του ἀρκετοὺς αἰχμαλώτους, Τούρκους καὶ Ἑβραίους.

Ὅπως ἀρμένιζε στὸ Αἰγαῖο, ἀκούει στὴν καμπίνα πὺ βρισκόνταν νᾶρχονται φωνές καὶ ἀναταραχὴ ἀπ' τὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ.

Πετάγεται μὲ μιᾶς ἔξω, τρέχει ἐκεῖ, καὶ βλέπει ὅλο τὸ τσοῦρμο του, ἀρματωμένο νὰ εἶναι ἔτοιμο νὰ ριχτῆ γιὰ νὰ σφάξῃ χωρὶς λόγο τοὺς ἀλυσοδεμένους αἰχμαλώτους.

— Κανεὶς μὴν τολμήσῃ νὰ βάλῃ χέρι πάνω τους, ξεφω- νίζει ἀγριεμένος ὁ Βαρβάκης.

Τὸ τσοῦρμο ἀποτραβιέται, οἱ αἰχμάλωτοι ἀνασαίνουν μ' ἀνακούφιση κι ὁ Βαρβάκης ξακολουθαίει:

— Στὸ καράβι μου κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ βλάψῃ ἄν- θρωπο, εἴτε Τοῦρκος εἶναι, εἴτε Ἑβραῖος, εἴτε αἰχμάλωτος ἀλυσοδεμένος, εἴτε λεύτερος... Ἡ ζωὴ τους κρεμιέται ἀπ' τὸ λαιμό μου, κι ἔχω νὰ δώσω λόγο γι' αὐτοὺς στὸ Θεό. Ἄν θέλετε, μπορεῖτε νὰ τοὺς σκοτώσετε σὰν τοὺς βγάλω στὴ στεριά, τοὺς λύσω ἀπ' τὶς ἀλυσίδες καὶ τοὺς ἀρματώσω. Τότε μόνο μπορεῖτε νὰ τοὺς θεωρήσετε γιὰ ἔχ- θρούς. Ποτὲ στὸ καράβι μου μέσα, μπροστὰ στὰ μάτια μου, ποτὲ δὲ θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ τοὺς σφάζετε, ξαρμάτωτους, σὰν πρόβατα...

Μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ὁ καπετὰν Βαρβάκης γλύτωσε τοὺς αἰχμάλωτους ἀπὸ βέβαιη σφαγὴ.

αὐτῶν τῶν βαρβακῶν

ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ Ο ΒΑΡΒΑΚΗΣ

Στὰ 1770, ὁ Ψαριανὸς ναυτικὸς Γιάννης Βαρβάκης, βρέ- θηκε στὴν Πόλη, χωρὶς ἓνα παρᾶ στὸ πουγκί του. Τὸ τρι- κάταρτο καράβι του, τὴ «Φριγαδέλα» μὲ τ' ὄνομα, οἱ Τοῦρκοι τοῦ τὸ κατάσχανε, καὶ μόλις κατάφερε νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωὴ του. Τὸν παρακινήσανε τότε μερικοὶ Ἕλληνες τῆς Πόλης νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Πετρούπολη καὶ νὰ ζητήσῃ τὴ συντρομὴ τῆς αὐτοκράτειρας Κατερίνης. Πῶς νὰ ταξιδέψῃ ὅμως ποὺ δὲν εἶχε τὰ ἔξοδα. Οἱ Ἕλληνες τὸν βοηθήσανε οἰκονομικὰ νὰ φτάσῃ ὡς τὴν Ὀδησσό. Ἀπὸ κεῖ ὅμως ὡς τὴν Πετρού- πολη πῆγε πεζός.

Σὲ κακὰ χάλια ἔφτασε στὴν Πετρούπολη ὁ Βαρβάκης. Γιὰ αὐτὸ πρῶτη του δουλειὰ ἦταν νὰ δανειστῇ ροῦχα καὶ παπούτσια νὰ μὴν τὸν πάρουν γιὰ ζητιάνο. Γιὰ κακίη του τύχη, ἡ Κατερίνη, βρισκόταν κεῖνο τὸν καιρὸ στὸ παλάτι τῆς τοῦ Τσάρκοϊ-σελο, καὶ θάμενε γιὰ κάμπασο. Ἀναγκάστηκε ὁ Βαρβάκης νὰ πάη ἐκεῖ. Ξεκίνησε πάλι πεζός, καὶ γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τὰ ξένα δανεικὰ παπούτσια του, στὸ δρόμο τ'άβγαλε καὶ πήγαινε ξυπόλητος. Ἐφτασε στὸ Τσάρκοϊ-σελο καὶ ἀμέσως ἔδωσε ἀναφορά νὰ παρουσιαστῇ στὴν Κατερίνη. Καμιὰ ἀπάντηση. Ξανάδωσε, τὸ ἴδιο. Καὶ τρίτη-φορά. Ἀπελπισμένος καὶ ἀγαναχτισμένος τότε ὁ Βαρβάκης, ἀναθεμάτιζε τὴν τύχη του—ἐλληνικὰ ὅμως—μέσα σ' ἓνα καφενεῖο. Κάποιος πού καθόταν πλάι του, καὶ ἤξερε ἐλληνικά, ζήτησε νὰ μάθῃ τί ἤθελε. Τοῦ ἰστόρησε ὅλα τὰ παθήματά του ὁ Βαρβάκης, καὶ ὁ ἄγνωστος ἀφοῦ τὸν παρηγόρησε, τοῦ εἶπε νὰ παρουσιαστῇ στὸ παλάτι.

Πῆγε τὴν ἄλλη μέρα ὁ Βαρβάκης καὶ οἱ παλατιανοὶ σὰν ἄκουσαν τ' ὄνομά του, μὲ μιᾶς τὸν παρουσίασαν στὴν Κατερίνη. Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τὸν ἴδιο νὰ συνεχίσῃ: «Ἐἰσέρχομαι καὶ τί βλέπω; τὸν χθές ἀπλοῦν ἐν τῷ καφενείῳ παρακαθήμενον ἐν μεγάλῃ τότε στολῇ καὶ μὲ πλῆθος παρασήμων, συνοδευόμενον τὴν Αὐτοκράτειραν! Δεῖλιᾷ, ἀλλὰ διατάσσομαι νὰ ὁμιλήσω ἐλευθέρως». Καὶ ὁ Βαρβάκης πιά μιλάει στὴν αὐτοκράτειρα καὶ στὸν Ποτέμκιν, πού ἦταν ὁ χθεσινὸς ἄγνωστος τοῦ καφενεῖου.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Βαρβάκης πῆρε βοήθημά ἀπὸ τὴν Κατερίνη χίλια ρούσικα φλουριά καὶ μιὰ ἄδεια νὰ φαρεύει λεύτερα μέσα στὴν Κασπία.

Μὲ τὰ φλουριά καὶ τὴν ἄδεια αὐτὴ θὰ ξεκινήσῃ ὁ φαριανὸς καπετὰν Βαρβάκης γιὰ νὰ γίνῃ σὲ λίγα χρόνια ἰσχυρὸς καὶ πλούσιος καὶ ὑστερὰ Ἐθνικὸς Εὐεργέτης.

ΤΡΙΠΛΗ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

“Όταν σπούδαζε στην Πάδοβα ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, εἶχε φίλους καὶ συσπουδαστὲς τὸν Κρητικὸ Κήρυκο Χαιρέτη καὶ τὸν Κωνσταντῖνο Βαρδαλάχο. Ἦταν ἀχώριστοι κι οἱ τρεῖς καὶ γι’ αὐτὸ στὴν Πάδοβα ἦταν γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομα «οἱ τρεῖς Ἕλληνες.»

Κάποτε πού εἶχαν διακοπές, ἐπισκεφθῆκανε κι οἱ τρεῖς μαζί τὴ Βενετιά. Τοὺς φιλοξένησε κεῖ ὁ ὁμογενὴς ἔμπορος Ἀλέξης Νικολαΐδης, ἀπ’ τὴ Θεσσαλία. Ἀφοῦ γύρισε τοὺς τρεῖς ξένους του σ’ ὅλα τὰ ἀξιοθέατα τῆς Βενετίας, ὁ Νικολαΐδης τοὺς πῆγε νὰ δοῦνε καὶ τὸ φρενοκομεῖο τοῦ San Sereno. Τὴ στιγμὴ πού ἐτοιμάζονταν νὰ φύγουν ἀπ’ τὸ φρενοκομεῖο ἀκοῦνε κάποιον πίσω τους νὰ ξεφωνίζει:

—Ο νοὶ girovine Greci! (“Ἐ, σεῖς, νεαροὶ Ἕλληνες!”)

Ἦταν κάποιος τρελλός, κλεισμένος στὸ καγκελόφραχτο κελλί του. Ἐκανε ἐντύπωση ὅμως στοὺς τέσσερες ἐπισκέπτες πῶς ὁ τρόφιμος τοῦ τρελλοκομεῖου κατάλαβε ὅτι ἦταν Ἕλληνες. Γιατὶ ἦταν ντυμένοι κι οἱ τρεῖς εὐρωπαϊκᾶ. Μόνο ὁ Νικολαΐδης πού φοροῦσε ἀνατολίτικα.

Ὁ τρελλὸς τοὺς ἔκανε νόημα νὰ πλησιάσουν. Οἱ Ἕλληνες προχώρησαν ἄλλο πρὸς τὸ κελλί του. Ὁ τρόφιμος βγάζοντας τὸ χέρι του ἀπ’ τὰ κάγκελά, ἔδειξε πρῶτα τὸν Χαιρέτη, λέγοντας ἰταλικά:

—Σοῦ προλέγω, νεαρὲ Ἕλληνα, πῶς μιὰ μέρα θὰ ὑπηρετήσης ἓνα μεγάλο αὐθέντη τοῦ κόσμου.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Καποδίστρια:

—Σοῦ προλέγω, πῶς μιὰ μέρα θὰ κυβερνήσης τὸ ἐνδοξώτερο Ἔθνος τοῦ κόσμου.

Καὶ τελευταῖα εἶπε στὸ Βαρδαλάχο:

—Καὶ σὺ θὰ περάσης πολλοὺς τόπους διδάσκοντας τὴ νεολαία καὶ στὸ τέλος πλατὺς τάφος θὰ σὲ δεχτῆ...

Φύγανε οἱ Ἕλληνες ἐπισκέπτες, χωρὶς νὰ δώσουν σημασία στὰ λόγια τοῦ τρελλοῦ τοῦ Σάν Σέρβολο. Κι ὅμως ἦρθε καιρὸς πού ἀλήθευσαν.

Ὁ Κήρυκος Χαιρέτης ἀφοῦ τελείωσε τὶς σπουδὲς του στὴν Ἰταλία, πῆγε στὴν Πόλη κι ἔγινε ἐκεῖ ἰδιαιτέρος για-

τρὸς τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ. "Ἔτσι: «ὑπερέτησε μεγάλο ἀφέντη.»

Ὁ Βαρδαλάχος, πηγαίνοντας ἀπ' τὴ Σῦρο στὴν Αἴγινα, ναυάγησε καὶ πνίγηκε. Τὸν δέχτηκε «ὁ πλατὺς τάφος».

Κι ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας στ' ἀλήθεια κυβέρνησε «τὸ ἐνδοξώτερον ἔθνος τοῦ κόσμου»: τὴν Ἑλλάδα.

Ο ΘΑΥΜΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΓΑ

Σὲ κάποια περιοδεία τοῦ ὁ δερβέναγας τοῦ Μαλανδρίνου, ἔφτασε μὲ τοὺς ἐξῆντα συντρόφους τοῦ Ἀρβανίτες στὸ χωριὸ Πλέσσα. Κεῖνη τὴ στιγμή ἀπὸ ἄλλη μεριά ἔμπαινε στὴν Πλέσσα κι ὁ πρωτοκλέφτης καπετὰν Ἀντροῦτσος, πατέρας τοῦ Ὀδυσσέα, μὲ τὰ παλικάρια του. Τρέμοντας οἱ προύχοντες τὸ εἶπαν στὸ δερβέναγα. Μὰ κεῖνος ἔκανε τάχα πῶς δὲ φοβήθηκε κι ὅτι ἤθελε νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν πρωτοκλέφτη τῆς Ρούμελης.

Τρέξανε οἱ προύχοντες καὶ διαβιβάσανε στὸν Ἀντροῦτσο τὴν ἐπιθυμία τοῦ δερβέναγα. μὰ κεῖνος ἀδιάφορα τοὺς ἀπάντησε:

— Σὰ θέλει, ἄς ἔρθει.

Κίνησε τότε ὁ δερβέναγας μὲ τέσσερους Ἀρβανίτες καὶ πῆγε στὸ σπίτι τοῦ προύχοντα Καραμπελόγιαννου ποὺ ἔμενε ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος. Ὁ πρωτοκλέφτης τὸν περίμενε στὸ ἀνώγι, ἔχοντας πλάι του τοὺς κλέφτες Βλαχοθανάση καὶ Ἡλία Βιδαβιώτη.

Μιλήσανε φιλικὰ ὁ Ἀντροῦτσος μὲ τὸ δερβέναγα, κι οἱ Ἀρβανίτες συνέχεια θαυμάζανε τοὺς κλέφτες, τὸ ἄγριο ὕφος τοῦ καπετὰν Ἀντρούτσου, τοῦ Βιδαβιώτη τὸ μεγαλόπρεπο κορμί καὶ τοῦ Βλαχοθανάση τὴν ὁμορφιά, μ' ὅλο πού ἦταν πιά γέρος κι εἶχε ἀσπρίσει.

Σὲ κάποια στιγμή, ἓνας ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες, ὁ Γετίμ ἀγᾶς, χωρὶς νὰ καλοσκεφτῆ κεῖνο πού ἔκανε, ζύγωσε τὸ Βλαχοθανάση κι ἄρχισε νὰ τὸν χαϊδεύη στὴν πλάτη. Ὁ γέρος πού ὑποπτεύθηκε μπαμπεσιὰ ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες, ἄπλωσε μὲ μιᾶς τὸ χέρι του στὸ γιαταγάνι.

Ὁ Γεμίτ ὅμως τὸν σταμάτησε, λέγοντάς του:

— Πῶ, ὄχι!.... Ζηλεύω ἐγὼ τὸν καπετάνιο!....

Καὶ φτύνοντας ὁ Γετίμ τρεῖς φορές, γιὰ νὰ μὴ βασκάνη τὸ γέρο κλέφτη, τοῦ λέει:

— Μακάρι ἢ μάνα μου νὰ εἶχε κάνη ἓνα γιὸ σὰν τὴν ἀφεντιά σου καὶ νὰ εἶχα ἓνα τέτοιο ἀδερφό. Τίποτα ἄλλο δὲν ἤθελα!...

Ο Γεμίτ ὁμοίως Κοίμης Γαίχσορ

Ο ΘΑΛΑΣΣΑΪΤΟΣ

Στις 12 τοῦ Γενάρη στὰ 1792 στὸ Ἰάσιο, ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκία ὑπογράψανε συνθήκη. Μὲ μιᾶς ὕστερα ἡ Μεγάλη Κατερίνη ἔστειλε ἀνθρώπους της στὸν Κατσώνη μὲ διαταγὴ νὰ σταματήσῃ τὸν πόλεμο καὶ ν' ἀράξῃ στὴν Τεργέστη. Κεῖνος τότε ὑπερήφανα ἀπάντησε στοὺς ἀποσταλμένους τῆς αὐτοκρατορίσσας:

— Ἐὼν ἡ Μεγάλη Κατερίνη ὑπέγραψε συνθήκη εἰρήνης μὲ τὴν Τουρκία, ὁ Λάμπρος Κατσώνης δὲν ὑπέγραψε τὴν ἰδικὴν του ἀκόμη.

Ὁ θαλασσαῖτὸς πιά θὰ ξακολουθοῦσε μόνος του τὸν ἀγῶνα.

Πρόσταξε νὰ κατεβάσουν ἀπ' τὸ ἄλμπουρο τῶν καραβιῶν του τὴ ρούσικη σημαῖα, καὶ ν' ἀνεβάσουν τὴν πολύχρωμη δική του μὲ τὴν ἐπιγραφὴ:

«Λάμπρος Κατσώνης. Πρίγκηψ τῆς Μάνης, Ἐλευθερωτῆς τῆς Ἑλλάδος».

Ὑστερα κάλεσε τὸ γραμματέα του καὶ τοῦ ὑπαγόρευσε

τὴν περίφημη «Φανέρωση» του, πού σ' αὐτὴ φανέρωνε
στούς Ρωμιούς τούς λόγους πού θά ξακολουθοῦσε τὸν πό-
λεμο γιὰ νὰ λευτερώσῃ τὴν Ἑλλάδα.

Λάμπρος Κατσώνης

ΤΟ ΕΙΦΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΣΩΝΗ

Στις 7 τοῦ Μάη στὰ 1790 ὁ Λάμπρος Κατσώνης ναυ-
μάχησε ἀνάμεσα τοῦ Κάβο-Ντόρο καὶ τῆς Ἄνδρου μὲ δυὸ
ἐχθρικούς στόλους, τούρκικο κι ἀλγερίνικο. Σὲ μιὰ κρίσιμη
στιγμὴ τῆς ναυμαχίας, ὁ Κατσώνης μὲ μερικούς ἄλλους κα-
πεταναίους του, πηγαίνει καὶ στέκει στὴν πλώρη τοῦ κα-
ραβιοῦ του «Ἄθηνά τῆς Ἄρκτου». Ξεζώνει τὸ σπαθί του, τὸ
φιλεῖ μὲ σεβασμὸ καὶ τὸ ρίχνει μέσα στὸ ἀφρισμένο πέλαγος,
λέγοντας:

— Σὲ ἐμπιστεύομαι μετὰ τῶν συνεταίρων μου, Τουρκο-
κτόνον Ξίφος, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀχανοῦς πόντου, ἐπευ-
χόμενος νὰ σε ἀναζητήσωσι οἱ ἐπίγονοι ἡμῶν ἐν ἡμέραις
λαμπρότητός καὶ δόξης, ὡς μαρτύριον τῶν ὑπὲρ πατρίδος
πολυμόχθων ἀγώνων μας, ἀρραβῶνα δὲ τῆς μελλούσης ἀνα-
στάσεώς αὐτῆς.

Ἡμεῖς ἀγαπᾶμε τὸ εἶδος
καρπὸν νέου ἀγώνου

Λάμπρος

«ΘΑ ΣΚΟΤΩΝΑ ΤΟΥΣ ΔΙΠΛΟΥΣ.....»

Ὁ καπετὰν Ἄντροῦτσος, πατέρας τοῦ Ὀδυσσεά, βρι-
σκόταν πιά τὸ 1793 φυλακισμένος στὴν Πόλη. Ἀλυσοδεμένο
φέρανε τὸ «Λιοντάρι τῆς Ρούμελης» — ἔτσι τὸν ἔλεγε ὁ

'Αλή πασᾶς—μπροστά στον καπετάν πασᾶ (ναύαρχο) Κιουτσούκ Χουσεῖν. Κι ὅταν ὁ τουρκὸς ναύαρχος ερώτησέ τὸ δεσμώτη πρωτοκλέφτη τῆς Ροῦμελῆς, τί θάκανε ἀντὶ τοῦ ξανάδινε τὴ λευτεριά του, αὐτὸς ἀγέρωχα τοῦ ἀποκρίθηκε:

—Θὰ σκότωνα τοὺς διπλοὺς Τούρκους, ἀπὸ ὅτι σκότωνα ὡς τώρα!

Γι'αὐτὸ ὅταν ὁ γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας στὴν Πόλη, Aubert Debayet μεσολάβησε στὰ 1797 γιὰ τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ 'Αντρούτσου, ὁ βεζύρης τρομοκρατημένος τοῦ εἶπε:

— Προτιμᾶω νὰ σοῦ δώσω τρία ἑκατομμύρια, παρὰ ν' ἀφήσω λεύτερο αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο.

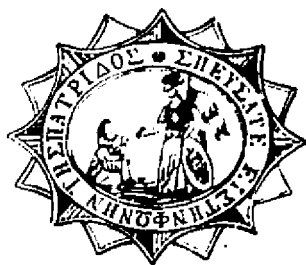

Ἡ κρεμὸς γὰρ κῆρ MANA ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ
...
Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1792 ὁ Λάμπρος Τζαβέλας, ἀφοῦ παράτησε τὸ γιό του Φῶτο ὄμηρο στὰ χέρια τοῦ 'Αλή πασᾶ ἤρθε σὶν Σοῦλι. Ὅχι μὲ σκοπὸν νὰ τοῦ τὸ παραδώσῃ, ἵδπως ξεπλάνεψε τὸν 'Αλή γιὰ νὰ τὸν λευτερώσῃ, μὰ νὰ ξεσπυρῶσῃ τοὺς Σουλιώτες νὰ ἐχτυπήσουσι τοὺς Ἀρβανίτες τοῦ Τεπελενλή. Ὁ κρεμὸς γὰρ κῆρ MANA ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἄνθρωπου, ἀπὸ τὸν ἀρματα, ἐμικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἔσαν ἐπὶ τὸν δρόμον τοῦ κρεμὸς γὰρ κῆρ MANA ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ. Μὰ αὐτὰ τὰ λόγια τέλειωσεν ὁ Λάμπρος, ὁ ἀπὸ σφύναξιν πρὸ εἶχαν οἱ Σουλιώτικες φάρες (οἰκογένειες). τὸ εἶναι τοῦ κρεμὸς γὰρ κῆρ MANA ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ. Μὰ ὁ Φῶτος εἶπαι στὰ χέρια τοῦ ἐχτροῦ, πτόλησεν νὰ ξεστομίση δειλὰ κάποιος Σουλιώτης.

Καὶ τότε μιὰ γυναικεία φωνὴ ἀκούστηκε μέσα στὴ σύ-
ναξή νὰ τοῦ δίνει τὴν ἀπόκριση:

— Τὸ παιδί μου εἶναι παιδί τοῦ Σουλτοῦ καὶ σὺν γλυ-
τώσει τὸ Σοῦλι γλυτώνει καὶ τὸ παιδί μου, καὶ σὺν χαθῆ τὸ
Σοῦλι, ἔ τότε, ὅς χαθεῖ κι ὁ Φῶτος μου καὶ γὼ ἡ ἴδια.

Ἦταν ἡ μάνα τοῦ Φώτου, ἡ Μόσχο Τζαβέλαινα.

ΟΙ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΙΟΙ ΚΙ Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

Ὅταν ὁ Ἄλῃ πασαῶς δὲν μπορούσε νὰ ξεκάνη δολερὰ ἢ
μὲ πόλεμο, τοὺς κλέφτες, κοίταζε νὰ ρίξῃ ἀνάμεσά τους τὴ
διχόνια γιὰ νὰ ξεπαστρευτοῦν μόνοι τους. "Εἶα τέτοιο ἔγινε
μὲ τοὺς Κοντογιανναίους, παλιὰ ἀρματολικὴ οἰκογένεια τῆς
Ἰπάτης.

Τοὺς κάλεσε στὴ Γιάννενα, γιὰ ὑπόθεση τάχα τῆς περι-
οχῆς του. Κι οἱ Κοντογιανναῖοι, δώδεκα ἀδέρφια, μπαρ-
μπάδες καὶ πρωτόξαδέρφια, κινήσανε καὶ πῆγαν. Τοὺς
καλοδέχτηκε στὰ Γιάννενα ὁ Ἄλῃς, κι ὕστερα ἀφοῦ τοὺς
ξ μονάχιασε ἕναν-ἕναν τοῦ ἔδινε τὸν ἐπίσημο διορισμὸ γιὰ
τὸ ἀρματολίκι τῆς Ἰπάτης μὰ... στὸ αὐτὶ τοῦ ἔλεγε πῶς
πρέπει νὰ σκοτώσῃ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς του καὶ νὰ μείνῃ
μόνος του. "Ἐτσι τὸ μυστικὸ τοῦ Ἄλῃ ἔκανε τὸ γῦρο καὶ
στοὺς δώδεκα Κοντογιανναίους μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς σὲ κά-
ποιον θὰ ρίζωνε.

Μὲ τὸ διορισμὸ στὸ σελάχι τους, μὰ καὶ μὲ τὴν κρυφὴ παραγγελιὰ τοῦ Ἄλλῃ, φύγανε ἀπ' τὰ Γιάννενα οἱ Κοντογιανναῖοι γιὰ τὴν Ἰπάτη. Ὅλο τὸ δρόμο ἦταν ἀμίλητοι καὶ συλλογισμένοι. Ὁ γεροντώτερος, ὁ Νικόλας Κοντογιάννης, κάτι μυρίστηκε. Σὰν καθήσανε στὸ δρόμο νὰ φᾶνε καὶ νὰ ξεκουραστοῦν λίγο, ὁ γέρο Νικόλας σηκώθηκε κι ἔκανε πῶς χόρευε ἐπαναλαμβάνοντας τοῦτο τὸ στίχο:

«Ὅλοι ξέρουν δώδεκα κι γέρος δεκατρία.»

Καὶ δὲν ἔλεγε ὅλο τὸ ἴδιο μόνο ὁ Νικόλας, μὰ ἔκανε νόημα νὰ τὸ λένε κι οἱ ἄλλοι. Ὁ ξάδερφός του, ὁ Κωσταντῆς, δὲν κρατήθηκε καὶ τὸν ρωτᾷει:

— Ὅρέ, τί ν' αὐτό, Νικόλα;

Ὁ γέρος σταμάτησε τὸν παράξενο χορὸ καὶ τὸ τραγούδι του. Παίρνει παράμερα τὸν Κωσταντῆ καὶ τοῦ λέει:

— Ἐσύ ξέρεις ἓνα κι οἱ ἄλλοι ἓνα, γιὰτὶ ὁ πασᾶς ἀπὸ ἓνα μπουγιουρντί ἔδωσε στὸν καθένα. Ἐγὼ ὅμως ξέρω δεκατρία, γιὰτὶ ξέρω τὰ δικά σας, ξέρω καὶ τὸ δικό μου. Νά το.

Καὶ βγάζοντας ἀπ' τὸ σελάχι του τὸ διορισμὸ εἶπε καὶ τὴ μυστικὴ παραγγελιὰ τοῦ Ἄλλῃ. Τάχασε ὁ Κωσταντῆς ποὺ θαρροῦσε πῶς μόνο κεῖνος εἶχε διορισμὸ καὶ μυστικὴ παραγγελιὰ ἀπ' τὸν Ἄλλῃ.

— Τώρα, σὰν θές, πᾶμε καὶ στοὺς ἄλλους, εἶπε ὁ γέρος.

Βρέθηκαν ὅλοι οἱ Κοντογιανναῖοι νάχουν ἀπ' ἓνα διορισμὸ στὸ σελάχι τους καὶ τὴ μυστικὴ πρόταση τοῦ Ἄλλῃ πασᾶ.

— Νὰ πῶς θέλει νὰ μᾶς παστρέψη, εἶπε ὁ γέρο Νικόλας. «Ὅποιος εἶναι κουτὸς ἄς πιστέψη τὸν Ἄλλῃ.

Καὶ μὲ μιᾶς, ὁ Νικόλας ἔσκισε τὸ διορισμὸ του. Τὸ ἴδιο κάνανε κι οἱ ἄλλοι Κοντογιανναῖοι. Κι ἀπὸ τότε ἔμεινε στὴ Ῥούμελη «Δώδεκα Κοντογιανναῖοι, δεκατρεῖς ταμπουράδες».

Σ. Γ. Π. Ἰ. Β. Δ. Σ.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΟΡΜΠΑΣ

Στά 1797 ὁ μπέης στά Μαγούλιανα, κάλεσε τοὺς Κολοκοτρωνάλους νὰ φιλιωθοῦν. Ἀξίωσε ἑμὼς νὰ παρουσιαστοῦν ἑαυμάτωτοι. Οἱ κλέφτες πού βρέθηκαν τότε σ' ἀνάγκη, ὑποχώρησανε καὶ δέχτηκαν. Μόνο ὁ Γιάννης ὁ Κολοκοτρώνης, ἀδερφός τοῦ Θεωφράκη πού τὸν φώναζανε μὲ τὸ παρατσούκλι Ζορμπᾶ, ἀρνήθηκε.

— Ζορμπᾶ, τοῦ λέει ὁ Θεωφράκης, ἂν θελήσουμε νὰ πᾶμε ἄρματωμένοι, δὲ θὰ κάνουμε τίποτα, κι ὁ καιρός εἶναι στενός.

— Μὴ σώσει καὶ κάνουμε, ἐγὼ δὲν εἶμαι ραγιάς νὰ πᾶω στὸ μπέη ἑαυμάτωτος, ἀπάντησε περήφανα ὁ Γιάννης.

Ἰσπερ' ἀπ' αὐτὸ οἱ κλέφτες ἀναγκάστηκαν νὰ εἰδοποιήσουν τὸ μπέη πὼς θὰ πᾶνε ἄρματωμένοι. Ὁ μπέης δέχτηκε ἀλλὰ μὲ τῆ συμφωνία ν' ἀφήσουν ἔξω ἀπ' τὸν ὄντα τ' ἄρματά τους. Ἔτσι κι ἐγένε.

Πήγανε οἱ κλέφτες κι ὁ μπέης τοὺς δέχτηκε στὸ κονάκι του. Ἀπὸ παλιὰ τούρκικη συνήθεια στὸ μεντέρι ἢ θέση πρὸς τὰ δεξιά τοῦ οἰκοδεσπότη ἦταν τιμητικὴ. Κανεὶς ἑμὼς ἀπ' τοὺς κλέφτες δὲν κάθησε πλὴν στὸ μπέη, ἀλλὰ σταυροπόδι ἀπέναντί του. Στὴν τιμητικὴ θέση, εἶχε καθήσει τὸ κυνηγετικὸ σκυλὶ τοῦ μπέη πού κοιμώταν.

Ὁ Γιάννης Ζορμπᾶς δὲν μπήκε μαζί μ' ἄλλους τοὺς κλέφτες, μὰ ἔμεινε πρὸ πρῶν. Σὲ λιγάκι μπήκε κι αὐτός, στὸν ὄντα, ἄρματωμένος ἑμὼς. Χαιρέτησε τὸ μπέη, καὶ μὲ μιὰ κλωτσιὰ ἐδίωξε ἀπ' τὸ μεντέρι τὸ σκυλὶ καὶ κάθησε αὐτὸς λέγοντας:

— Ἀἰ, τί λέτε καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι; Ὅριστε μας! Μπέης θὰ μὸυ γένῃ κι ὁ σκύλος;

Ὁ Θεωφράκης πού κατάλαβε πὼς κάκοφάνηκε στὸ μπέη τὸ φέρσιμο τοῦ Ζορμπᾶ, θέλησε νὰ τὸ σκεπάσῃ μὲ τοῦτα:

— Ζορμπᾶ, ἀκόμα δὲ χιατρεύτηκες ἀπ' τ' ἄλλο τὸ σκυλὶ πού σ' ἔφαγε καὶ πάλιν νὰ λῆθαι. Νὰ τόπος ἐδῶ κοντά μου, ἔλα κάτσε. Ἰσπερα στεναχωρᾶς καὶ τὸ μπέη καὶ μεῖς θέλουμε νὰ τὸν κάνουμε φίλο.

— Τί λὲς Θεωφράκη; Μήπως θὰ καθήσουμε χίλια χρό-

νια, απάντησε ὁ Ζορμπᾶς ἀδιάφορος. Καὶ γυρίζοντας στὸ μπέη. Νά! ἡ συμφωνία μας, νά μὴ μᾶς πειράξης καὶ νά μὴ σέ πειράζουμε. Θέλεις ἢ δὲ θέλεις; Ἄν δὲ θέλεις, πάλι ἡ ἀφεντιά σου μπέης πάλι λόγου μας κλέφτες.....

— Αὐτὸ θέλω καὶ γώ, νά τὰ φτιάσουμε, εἶπε ὁ μπέης κάπως δειλιασμένος ἀπ' τὸν ἄγριο Ζορμπᾶ.

Καὶ φιλιώθηκαν. Μὰ ἦταν γιὰ πολὺ λίγο καιρό.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΟΜΗΡΙΚΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ
 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

Ἐακουστός κλέφτης στὸ Μοριά, πρὶν ἀπ' τὸν ξεσηκωμὸ ἦταν ὁ Διάκος Πετσούνης ἀπ' τὴν Παλούμπα, ποὺ τὸν φώναζαν ἴδιον Παλουμπιώτη. Ἐτυχε νά συναντηθῆ ἔξω ἀπ' τὸ χωριό του, στὴ θέση Σαρκαμιά, μὲ τούρκικο ἀσκέρι ποὺ ἦταν κεφάλι ὁ μπέης Νταφλώρος, παλικᾶρι κι αὐτὸς, εἰσώθη κι ὁ μπέης σὰν ἀγνάντεψε ἀπ' τ' ἀλάργα τὸν πρωτακλέφτη, ἀνέβηκε στὸ καραούλι καὶ τοῦ φωνάζει: Ἐπὶ κετόξικη ἀστράτη Στάσου, Διάκο, νά ῥοῦθῃς τὸ φειδιά τοῦ Νταφλώρου. «Φειδιά», ἔλεγε τὸ γτουφέκι του. Σὰν τ' ἄκουσε ὁ Παλουμπιώτης, στάθηκε καὶ τοῦ κράζει: Ἐπὶ κετόξικη ἀστράτη ἔν εἰ— Ρίξε μπέη, ἔλεγε τὸ γτουφέκι του. Ἐπὶ κετόξικη ἀστράτη ἔν εἰ— Σημάδεψε ὁ Νταφλώρος κι ἀδειάζει τὸ «φειδιά» του καταπάνω στὸν κλέφτη. Ἐπὶ βόλι βρῆκε τὸν Παλουμπιώτη στὰ δεξιὸ ὤμο. Βαρειὰ πληγωμένος ὁ Καπετάν Διάκος, βάζει τὰ δυνατὰ του καὶ φωνάζει στὸν Νταφλώρο: Ἐπὶ κετόξικη ἀστράτη Στάσου, μπέη, νά ῥοῦθῃς καὶ ἐσύ τοῦ Διάκου τὸ καριοφύλλι. Ἐπὶ ὅτι ἄκουσε τὸ φωνάξι, ἔπαιξε τὸ γτουφέκι του ἐπὶ τὸν ἀφρόβος ὁ μπέης στάθηκε καὶ καρτεροῦσε. Ἐπὶ κετόξικη ἀστράτη ἔν εἰ—

Ὁ Λιάκος πού δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὸ ντουφέκι του στὸ λαβωμένο ὤμο του, τὸ στήριξε σὲ μιὰ κοτρώνα. Μὲ τὰ δόντια του σηκώνει τὸν κόκκορα τοῦ ντουφεκιοῦ του, σημαδεύει καὶ ρίχνει.

Τὸ βόλι του βρίσκει τὸ μπέη Νταφλῶρο στὸ μεσόφρυδο καὶ τὸν σωριάζει νεκρό.

Ο ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

Στὰ 1801 ὁ Γιώργης Βούλγαρης διωρίστηκε ἀπ' τοὺς Τούρκους διοικητῆς τῆς Ὑδρας. Τὸν ἐγκατέστησε μὲ τιμὲς ὁ ναύαρχος Χουσεῖν πασᾶς καὶ τοῦ ἔδωσε κάθε δικαίωμα γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ βάλῃ σὲ τάξῃ τὸ νησί. Κεῖνο τὸν καιρὸν πολλοὶ κουτσαβάκηδες κάνανε τὶς ψευτοπαλικαριές τους στοὺς φιλήσυχους πολίτες.

Πρώτη ἐνέργεια τοῦ Βούλγαρη, ἦταν νὰ δώσῃ γενική ἀμνηστία γιὰ ὅλα τὰ παλιά. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ὅμως καθώρισε αὐστηρὲς ποινὲς γιὰ τοὺς φταίχτες. Καὶ γιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἡσυχία στὸ νησί του, δήλωσε πῶς δὲ θὰ χαριζόταν πιά σὲ κανένα.

Ἐνας ἀπ' τοὺς κουτσαβάκηδες τῆς Ὑδρας, Δημητρὸ Μαυροπαίδη τὸν λέγανε, δὲ λογάριασε τὶς φοβέρες τοῦ Βούλγαρη. Ἐακολούθησε τὰ ἴδια. Ὁ Βούλγαρης θαρροῦσε πῶς θὰ τὸν σωφρόνιζε, ἄλλοτε μὲ συμβουλὲς κι ἄλλοτε μὲ μικρὲς ποινές. Μὰ ὁ Μαυροπαίδης ἦταν ἀδιόρθωτος. Ἐακολουθοῦσε ν' ἀναστατώνῃ τὴν Ὑδρα μὲ τὶς παλικαριές του. Κι ὕστερα ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀναταραχὴ πού ἔκανε, τὸν πιάσανε οἱ ἄνθρωποι τοῦ Βούλγαρη καὶ τὸν φέρανε μπροστά του. Αἱ πιά ὁ Βούλγαρης δὲν κρατήθηκε. Τὸν καταδίκασε σὲ χίλιους πεντακόσους ραβδισμοὺς ἀπὸ πεντακόσους κάθε μέρα. Αὐστηρὴ ἡ ποινὴ γιὰτὶ ἦταν βέβαιο πῶς δὲ θὰ

μπορούσε να κρατήσει. Έπρεπε όμως να ήσυχάσουν μια για πάντα με το Μαυροπαίδη.

Ἡ ἐκτέλεση τῆς ποινῆς ἔγινε στὸ πιὸ κεντρικὸ μέρος τοῦ νησιοῦ, γιὰ νὰ παραδειγματιστοῦν κι οἱ ἄλλοι. Ἦταν μπροστά κι ὁ ἴδιος ὁ Βούλγαρης. Κι ἐνῶ ξεφώνιζε ἀπ' τοὺς ραβδισμοὺς ὁ Μαυροπαίδης, ἔρχεται κάποιος κι ἀναγγέλλει στὸ Βούλγαρη πὼς ἔγινε πατέρας. Ἡ γυναίκα του εἶχε γεννήσει ἀγοράκι. Αὐτὸ πού πῆρε ὕστερα τ' ὄνομα Δημήτριος κι ἔγινε πρωθυπουργὸς γνωστὸς μετὰ τὸ παρατσούκλι Τσουμπές.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Βούλγαρης σὰν ἄκουσε πὼς ἔγινε πατέρας χάρηκε. Ἐσταμάτησε πρὸς στιγμή ὁ ραβδισμὸς τοῦ Μαυροπαίδη. Νομίστηκε ἀπὸ πολλοὺς πὼς θὰ χάριζε ὁ Βούλγαρης τὸ ὑπόλοιπο τῆς ποινῆς. Καὶ μερικοὶ Ὑδραῖοι παρακινήσανε τὸ Μαυροπαίδη νὰ τὸ ζητήσει κι αὐτὸς γιὰ χάρη τοῦ νεογέννητου. Καὶ τότε ἀκούστηκε στὴν Ὑδρα τὸ τραγούδι:

*«Ἀδερφέ, καπτὰν Γιώργη, χάρισέ μου τὴ ζωὴ,
νὰ σοῦ πῆ ὁ κόσμος ὅλος νὰ σοῦ ζήσει τὸ παιδί».*

Ἀνώφελα τὰ παρακάλια τοῦ Μαυροπαίδη. Ὁ Βούλγαρης ἀλύγιστος, πρόσταξε νὰ ἐξακολουθήσουν ὡς τὸ τέλος τὴν τιμωρία. Κι ὅταν σὲ λίγο τοῦ εἶπαν πὼς ὁ κατάδικος εἶχε πεθάνει ἀπ' τοὺς ραβδισμοὺς, ἓνα δάκρυ κύλησε ἀπ' τὰ μάτια τοῦ Βούλγαρη. Καὶ πλήρωσε ὁ ἴδιος τὰ ἔξοδα γιὰ νὰ θάψουν τὸ Μαυροπαίδη. Ἀλλὰ τὴν ὑπόλοιπη τιμωρία ὁ αὐστηρὸς Βούλγαρης δὲν ἔστερξε νὰ τοῦ χαρίσει...

Νε = Κυνάργης

Ἡ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ

Τοῦ Κατσαντώνη τ' ἀγαπημένο λημέρι ἦταν ἡ θέση Φούρκα—θὰ πῆ βουνό—στ' Ἀπάνω Ἀγραφα. Ἀπομεσήμερο κι οἱ κλέφτες εἶχαν πιάσει μέσα στὰ ἔλατα. Στὸ λη-

μέρι τοῦ Κατσαντώνη πλάϊ ἦταν μιὰ βρύση. Κείνη τὴν ὥρα τ'ὄφερνε ὁ δρόμος του νὰ περάσῃ μέσα στὸ κλεφτολήμερο ἑνας Τοῦρκος. "Ἐτρεμε ἀπ' τὸ φόβο του, μὴν τύχει καὶ πέσῃ πάνω στοὺς κλέφτες, μὰ τί νὰ κάνῃ. Ἀπ' ἄλλοῦ δὲν τὸν βόλευε νὰ περάσῃ. Στάθηκε στὴ βρύση νὰ πιῇ νερό. Κι ἀφοῦ ὀροσίστηκε ὁ Τοῦρκος, ξεθάρρεψε κι ἄρχισε νὰ μονολογῇ:

— "Ἄχ, καὶ νάβρισκα τὸν Κατσαντώνη κάπου στὰ σίδερα δεμένον! νηστικό... ξυπόλυτο... ἄρρωστο... πόσο ξύλο εἶχα νὰ τοῦ ρίξω!...

— Νά μαι! Δεῖρε με! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Κατσαντώνη πού με μιᾶς παρουσιάστηκε κι ὁ ἴδιος μπροστά του.

Τάχασε ὁ Τοῦρκος... "Ἐτριβε τὰ μάτια του, μπροστά σὲ κείνο τὸ ἀπίστευτο... "Ἐλα ὅμως πού δὲν ἦταν ψέμα!... Τὸν ἔκοψε τέτοιος φόβος τὸν Τοῦρκο πού ἔτρεμε χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ πῇ λόγο...

— Μὴ φοβᾶσαι, τοῦ λέει ὁ Κατσαντώνης, σοῦ χαρίζω τὴ ζωὴ, γιατί εἶσαι δειλός, κι ἐγὼ δειλοὺς δὲ σκοτώνω. Σκοτώνω μόνο παλικάρια.

Κομὴς Γαλιχόζο

ΘΡΥΛΙΚΟ / ΣΠΑΘΙ

"Ἐνα ἀπ' τὰ θρυλικά σπαθιά ἦταν ταῦ προεπαναστατικοῦ ἥρωα Μητρομάρα, τοῦ Μεγαρίτη πρωτοκλέφτη. Ἡ παράδοση λέει πὸς τὸ σπαθὶ τοῦ Μητρομάρα, κανεὶς ἄλλος ἀπ' αὐτὸν δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βγάλῃ ἀπ' τὸ θηκάρι του. Ἦταν φοβερό, κι ὅπου ἔπεφτε σκορποῦσε τὸ θάνατο. Κάποτε ὁ πρωτοκλέφτης χτύπησε στὸ μοναστήρι τῆς Φανερωμένης μιὰ μαρμαρένια κολόνα, κι ἔκοψε ἀπ' αὐτὴν ἕνα κομμάτι ἑπτὰ ὀκάδες. Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια τὸ σπαθὶ τοῦ Μητρομάρα κι ἡ κομμένη κολόνα βρῖσκονταν στὸ μοναστήρι τῆς Φανερωμένης. Αὐτό, καὶ τὸ τραγούδι του μᾶς τὸ

βεβαιώνει. Γιατί πριν πεθάνει ο Μητρομάρας σύμφωνα με τήν κλέφτικη παράδοση για να λειτουργηθούν τα ἄρματα του τὰ χάρισε σέ τρία μοναστήρια:

« Ἀφήνω τὸ ντουφέκι μου στὴν Παραγια τῆ Τήνο
ἀφήνω τὰ κουμπουρία μου πάνω στὸν Ἄϊ Μελέτη
ἀφήν' τὸ θλιβερό σπαθι μέσ' τῆ Φαγερωμένη».

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΑ ΧΩΡΑΤΑ

Στὰ 1802, στὸ Σούλι, σὰν σταματοῦσε γιὰ λίγο ὁ πόλεμος πάνω στὰ βουνά, οἱ Σουλιῶτες ἀπ' τὰ ταμπούρια τους στήσανε κουβέντα μὲ τοὺς ἀντίπερα Ἀρβανίτες:

— Πότε θὰ φύγης ὁρὲ Σκιπιτάρ, (Ἀρβανίτη) τί ἔρχεται χειμῶνας καὶ θὰ ξεπαγιάσῃς πάνω στὸ λιθάρι; ρωτοῦσε ἓνας Σουλιώτης τὸν ἀντίπαλό του.

— Σὰν πάρω ἓνα κεφάλι σουλιώτικο, ὁρὲ Σουλιῶτ', τοῦ ἀποκριθῆκε ὁ Ἀρβανίτης.

— Καὶ τί γὰρ τὸ κάνης, ὁρὲ Σκιπιτάρ;
— Νὰ τὸ πάω στὸ βεζύρη, ὁρὲ Σουλιῶτ'.

— Γιατί τόση ἔχτρα, ὁρὲ Σκιπιτάρ, μὲ τοὺς Σουλιῶτες; Τί σᾶς κᾶναν οἱ Σουλιῶτες ποὺ ἦταν φίλοι σας.

— Δὲν ἔχουμε μὲ τοὺς Σουλιῶτες, μόν' ὁ βεζύρ Ἀλλῆ Πασᾶς δίνει πεντακόσια γρόσια μπαξίσι σὲ κείνον ποὺ τοῦ πάει ἓνα σουλιώτικο κεφάλι.

— Κάτι λίγα, ὁρὲ, δίνει ὁ βεζύρης γιὰ ἓνα σουλιώτικο κεφάλι.

— Πῶώ! τί λίγα εἶναι, ὁρὲ Σουλιῶτες, πεντακόσια γρόσια;

— Λίγα είναι γιατί τὰ σουλιώτικα κεφάλια είναι πολύ ακριβά.

— Ἄμ σέ σᾶς, ὄρὲ Σουλιῶτ', πόσα δίνει ὁ καπετάν Τζαβέλας ὄντας τοῦ πᾶτε κανένα κεφάλι δικό μας;

— Ἔνα τεσσέ (δώδεκα) φουσέκια μᾶς δίνει.

— Γιατί ἔτσι λίγα, ὄρὲ;

— Ἄμ δὲν ἀξίζου καὶ περισσότερο.

— Ποῶ καὶ γιατί δὲ σᾶς δίνει παράδες, μόνο φουσέκια;

— Για παράδες δὲν ἔχουμε χρεια, μόν' φουσέκια θέλουμε, γιὰ νὰ σκοτώνουμε Σκιπιτάρ, ποῦρθαν νὰ μᾶς χαλάσουν τὸ χωϊδούρι μας χωρὶς σεμπέτι (αἰτία).

— Ἔτσι είναι, ὄρὲ Σουλιῶτ', μόν' ἄς τῶβρει ἀπ' τὸ Θεὸ ὁ σεπετζῆς (αἰτία)...

Καὶ σταμάτησαν τὴν κουβέντα γιὰ νὰ ξαναπιάσουν τὸ ντουρέκι.

Ὁ ξερόμυτος ἔχει ῥομφαία

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ

Στὸν πόλεμο τοῦ 1802, στὸ Σοῦλι, οἱ Ἀρβανίτες, τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, πιάσανε ἕνα Σουλιώτικο γαιδούρι. Ἀπ' τὰ ταμπύρια τους μέσα, ἤρθαν σὲ κουβέντες γιὰ νὰ ξαγοράσουν τὸ γαῖδαρο.

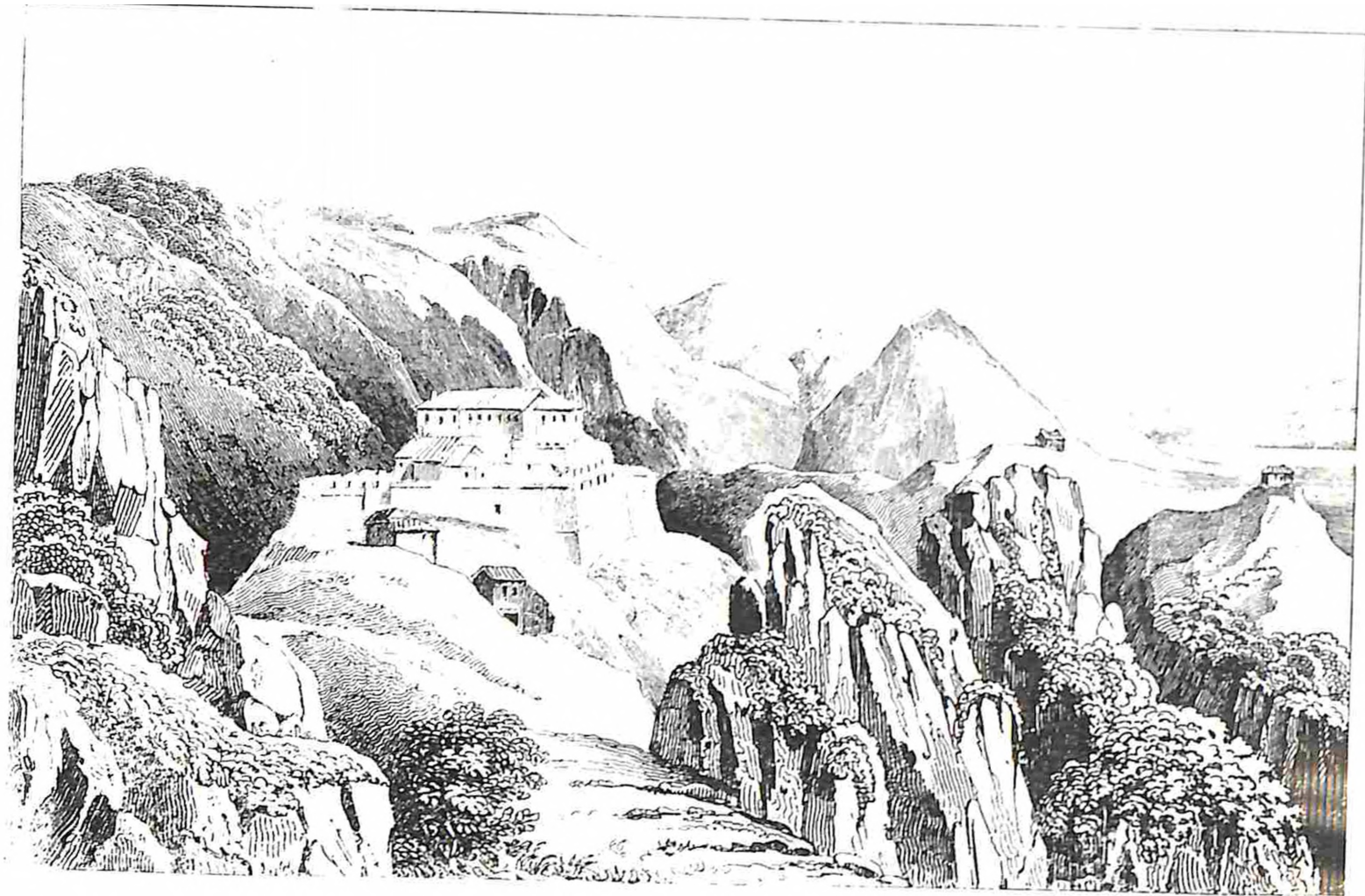
— Τί μᾶς δίνετε, ὄρὲ Σουλιῶτες, γιὰ νὰ σᾶς δίνουμε τὸ γαιδούρι; τοὺς φώναζαν οἱ Ἀρβανίτες.

Καὶ κεῖνοι τοὺς ἀποκρίνονταν εἰρωνικά:

— Ἐναν Τοῦρκο γεσίρη (αἰχμάλωτο).

— Ακριβὰ πληρώνετε τὸ γαιδούρι! Φαίνεται ποῦ ἔχετε πολλὴ ἀνάγκη.

— Ὁχι, Ἀρβανίτες, δὲν ἔχουμε ἀνάγκη, μόνο οἱ γεσίρηδες ποῦ ἔχουμε ἐδῶ, ἀξίζου περισσότερο, καὶ μᾶς τρώνε ψωμί περισσότερο ἀπ' τὸ γαιδούρι.

ΣΟΥΛΙ

Ο ΠΛΑΠΟΥΤΑΣ ΚΑΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Στὰ 1806 οἱ Μοραῖτες κλέφτες πάθανε μεγάλο καταδιωγμό. Ὅσοι γλύτωσαν, συμφωνήσανε ἀπὸ διάφορες μεριές νὰ συναχτοῦν στὴ Μάνη κι ἀπὸ κεῖ νὰ περάσουν στὴ Ζάκυνθο.

Σὲ κάποιο ἀπόμερο γυαλὸ τῆς Μάνης, ἔσμιζε ὁ Θεοδωράκης Κολοκοτρώνης μὲ τὸν Κόλια Πλαπούτα. Καρτεροῦσε κεῖ καὶ τὸ καΐκι ποῦ θὰ τοὺς πήγαινε στὴ Ζάκυνθο. Τοῦ Πλαπούτα ὅμως δὲν τοῦ γέμισε τὸ μάτι.

— Θεοδωράκη, τάχα δὲν ἀναποδογυρίζει τοῦτο τὸ καρυδότσουφλο, λέει τοῦ Κολοκοτρώνη.

— Πῶς θὰ γυρίση, ἀπάντησε ὁ Κολοκοτρώνης, δὲ γυρίζει.

Ὁ Πλαπούτας ὅμως δὲ σιγουρεύτηκε ἀπ' τὴν ἀπάντηση τοῦ Γέροντος τοῦ Μοριᾶ καὶ ρωτᾶει τὸν καπετάνιο τοῦ καραβιοῦ:

— Καραβοκύρη, ἂν γυρίση τὸ καΐκι, τί γινόμεστε;

— Μὰ δὲ γυρίζει, καπετάν Πλαπούτα....

— Μὰ ἂν γυρίση; ξαναρώτησε ὁ κλέφτης.

— Μὰ γὼ σοῦ λέω, καπετάν Κόλια, πὼς δὲ γυρίζει.

Καὶ πάλι δὲν ἐκανοποιήθηκε ἀπ' τὴν ἀπάντηση τοῦ καραβοκύρη καὶ τὸν ξαναρωτᾶει:

— Καλὰ λὲς λόγου σου... μὰ ἂν γυρίση;

— Ἄν θέλῃ ὁ Θεὸς καὶ μπατάρει, ἔ, τότε κινδυνεύουμε νὰ πνιγοῦμε.

Μ' αὐτὴ τὴν ἀπάντηση ὁ καραβοκύρης θέλησε νὰ δώσῃ κάποιο τέλος στὶς ἐπίμονες ἐρωτήσεις τοῦ στεριανοῦ καπετάνιου. Ἄξαφνα ὅμως ἀκοῦνε ὅλοι τὸν Πλαπούτα νὰ λέῃ:

— Λοιπὸν τότε, ὁ Κόλιας Πλαπούτας δὲν μπαίνει σὲ καΐκι. Γιατὶ ἀπὸ κεῖ ποῦ θὰ πνιγῆ, πιὸ καλὰ ἔχει νὰ γυρίση καὶ νὰ πνίξῃ Τούρκους. Ἐχετε γειὰ λοιπὸν.

Προσπάθησαν ὅλοι νὰ τὸν κρατήσουν, μὰ ὁ Πλαπούτας ἦταν ἀνένδοτος. Μὲ κανένα τρόπο δὲ δεχόταν νὰ μπαρκάρῃ. Φίλησε τοὺς συντρόφους του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τράβηξε κατὰ μέσα στὴ στεριά. Ἄνηφόρισε μιὰ ράχη καὶ σὰν ἔφτασε στὸ διάσκελο, ἄδειασε τὸ ντουφέκι του στὸν ἄερα, χαιρετώντας ἀπ' τὰ μακριὰ τοὺς συντρόφους του.

“Υστερα ὁ Κόλιας Πλαπούτας γάθηκε μέσα στὰ βου.
τῆς Μάνης. Κι ἔτσι ἀπ’ τὸ φόβο του στὴ θάλασσα ἀντὶ νὰ
πάη στὴ Ζάκυνθο, ξαναγύρισε στ’ ἀγαπημένα του λιμέρια
νὰ ξακολουθήσῃ τὴ δράσι, του.

β. 41 - εἰμὲν· λω,

Ο ΓΚΟΥΓΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

Στὰ 1807 πού ἦταν ὁ Βελή πασᾶς, γιὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ,
τοπάρχης στὸ Μοριά—Μόρα Βαλεσῆ—εἶχε φέρει στὸ σε-
ράγι του ἓνα λιοντάρι. Κάποια μέρα τὸ λιοντάρι, ζέφυγε ἀπ’
τὸ κλουβί του καὶ γυρόφερνε λεύτερο μέσα στὴν αὐλή, στὸ
σεράγι. Ποιὸς νὰ τολμήσῃ νὰ τὸ πιάσῃ ἢ καὶ νὰ τὸ ἀνα-
γκάσῃ νὰ ξανάμπῃ στὸ κλουβί του. Ὁ Βελή τότε, θυμήθηκε
τοὺς φυλακισμένους χριστιανούς πού κρατοῦσε κάτω στὰ
μπουντρούμια. “Ὅποιος ἀπ’ αὐτοὺς κατάφερνε νὰ δαμάσῃ
τὸ λιοντάρι, τοῦ ἔταζε ὅτι χάρι θὰ τοῦ γύρευε. Παρουσιά-
στηκε ὁ φυλακισμένος Χρῆστος Γκούγκας. Ἦταν κρατού-
μενος γιατί μὲ μιὰ γροθιά εἶχε σκοτώσει τὸν ἀγᾶ τῆς Γα-
στούνης. Δεχόταν νὰ δαμάσῃ τὸ λιοντάρι.

Ζήτησε νὰ τοῦ φέρουν δυὸ σφαγμένα καὶ κομματια-
σμένα κριάρια. Ἀνέβηκε στὴ μάντρα τῆς αὐλῆς ὁ Γκού-
γκας, κι ἄρχισε νὰ πετάη στὸ λιοντάρι τὰ κομμάτια ἀπ’ τὰ
κριάρια. Στὸ μεταξύ κόσμος καὶ κοσμάκης εἶχαν ἀνεβῆ στὴ
μάντρα καὶ παρακολουθοῦσαν τὸ θεριό.

Τὸ λιοντάρι μὲ μιᾶς καταβρόχιζε τὰ κρέατα, κι ὅσο
ἔτρωγε τόσο καὶ ἡμέρευε. Σὲ λίγο ἄρχισε ἡρεμο νὰ κάνη
βόλτες μέσα στὴν αὐλή. Ἀφοῦ πιά σώθηκαν τὰ κρέατα,
ὁ Γκούγκας πέταξε καὶ τὸ κεφάλι ἀπ’ τὸ κριάρι. Τὸ λιον-
τάρι ἔτρεξε καὶ τὸ ἄρπαξε. Τὴ στιγμή ὅμως πού σήκωνε
τὸ πόδι του γιὰ νὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι, ὁ Γκούγκας πηδάει
ἀπ’ τὴ μάντρα καὶ βρίσκειται καβάλλα στὴ ράχη τοῦ θεριοῦ.

Ξαφνιασθήκε κείνο ἀπ' τὸ ἀναπάντεχο, κι ἄρχισε νὰ τρέχη μέσα στὴν αὐλή, ξέφρενο, προσπαθώντας νὰ γκρεμίση ἀπὸ πάνω του τὸν καβαλλάρη. Ὁ Γκούγκας, ὅμως κρατιώταν καλὰ ἀπ' τὴ γαίτη.

— Τὸν ἄλυσσο!... Τὸν ἄλυσσο, μωρὲ παιδιά, φώναζε ὁ Γκούγκας νὰ τοῦ πετάξουν. Μὰ ὁ κόσμος εἶχε σαστίσει.

— Ρίξτε μου, μωρὲ τὸν ἄλυσσο!

Τοῦ πετάξανε τότε τὴν ἀλυσίδα, πού τὴν πέρασε γύρω ἀπ' τὸ λαιμὸ τοῦ λιονταριοῦ. Τὴν ἄκρη τὴν ἔδεσε σ' ἓνα κοντινὸ σιδεροπάλουκο. Ἔτσι κατάφερε ὁ Γκούγκας νὰ δαμάσῃ τὸ θειριό, καὶ νὰ τὸ μεταφέρουν ἄλυσσοδεμένο στὸ κλουβί του.

Ὁ Βελῆς κάλεσε ἀμέσως στὸ σεράγι του τὸ Γκούγκας, καὶ σὰν τὸν ἀντίκρισε τοῦ λέει:

— Σὺ 'σαι τὸ ἀσλάνι. ὄρὲ Γκούγκας, σήμερα! Τί θέλεις νὰ σοῦ χαρίσω ὄρὲ;

— Τὴ λευτεριά, πασᾶ μου.

— Αὐτὴνε τὴν ἔχεις, ὄρὲ. Μὰ τί ἄλλο; Θέλεις χρυσάφι;

— Μπᾶ. Γὼ φτωχὸς γεννήθηκα, φτωχὸς θὰ πεθάνω.

— Ἀμ, γύρεψε ντὲ κάτι. Κραίνε καὶ θὰ γενῆ μὲ μιᾶς ὅτι πείς.

(Ἐαρετὰ τότε τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Γκούγκας:

— Πασᾶ μου, σὰ θέλεις, θὰ σοῦ γυρέψω νὰ δώσης λευτεριά στοὺς χριστιανούς ποῦχεις στὴ φυλακὴ, κάτω στὰ μπουντρούμια.

Τί νὰ κάνῃ ὁ Βελῆς πού εἶχε τάξει κάθε χάρη τοῦ Γκούγκας. Ἀναγκάστηκε νὰ δεχτῆ καὶ νὰ λευτερώσῃ κάμποσους ἀπ' τοὺς φυλακισμένους Ἕλληνας.

*Μάρκο
Μποτσαρη*

Ο ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΟΣ

Εἶναι ἀλήθεια πὼς τὰ γράμματα τοῦ Μάρκου Μποτσαρη ἦταν λιγοστά, ὅπως ἄλλωστε καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀγωνιστές.

Μόλις κατάφεραν νά ζωγραφίσουν τὴν ὑπογραφή τους. Κι ὅπως μὲ τὰ λίγα γράμματα πού ἤξερε κάθησε καὶ ἔγραψε «Λεξικὸν τῆς Ῥωμαϊκοῖς, καὶ Ἀρβανητικῶς Ἀπλόης.» ὅπως ὁ ἴδιος ἐπιγράφει τὸ ἔργο του. Ἦταν πάνω ἀπὸ ἑκατὸ σελίδες χειρόγραφες, γραμμένο σὲ δίστιγλο, ἀριστερὰ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις γεμάτες ἀνορθογραφίες καὶ δεξιὰ οἱ ἀρβανίτικες ἀλλὰ γραμμένες κι αὐτὲς ἑλληνικά.

Τὸ λεξικὸ τοῦ αὐτοῦ ὁ Μπότσαρης τὸ ἔγραψε τὸ 1809 στὴν Κέρκυρα, ὅταν μαζί μ' ἄλλους Σουλιῶτες ἔφυγε ἀπ' τὴν Ἠπειρο ζητώντας ἐκεῖ καταφυγή. Τότε ἔτυχε νά περάσῃ ἀπὸ κεῖ κι ὁ Γάλλος πρόξενος κι ὕστερα ἱστορικὸς Πουκεβίλ. Ὁ Μάρκος χάρισε τὸ χειρόγραφο λεξικὸ τοῦ στὸν Πουκεβίλ καὶ κεῖνος τὸ 1819 τὸ δώρησε στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιοῦ. Καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς πρώτης σελίδας βρίσκονται γραμμένα γαλλικὰ ἀπ' τὸ Γάλλο ἱστορικὸ αὐτῶ: «Τὸ λεξικὸ τοῦτο γράφτηκε μὲ τὸ χέρι τοῦ Μάρκου Μπότσαρη στὴν Κέρκυρα τὸ 1809 μπροστὰ μου. Πουκεβίλ.»

Πρῶτος τὸ ἀνακάλυψε ὁ ἱστορικὸς Σ. Λάμπρου τὸ 1876 καὶ τὸ δημοσίευσε τὸ 1926 ὁ Φράσσαρη.

Νὰ λοιπὸν πού ὁ Μάρκο Μπότσαρης δὲν ἦταν μόνο ἓνας ἥρωας, μὰ ἀποδείχεται κι ἓνας πνευματικὸς ἄνθρωπος.

ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΗΚΕ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτὲς τῶχαν σὲ καμάρι, ποιὸς νά πῆ τὸν Ἀπόστολο στὴν ἐκκλησιά. Τὰ σκολαρούδια—οἱ μαθητὲς—θὰ δείχναν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ σοφία τους. Γι' αὐτὸ καὶ μερικὲς φορὲς πιάνουνταν στὰ χέρια μέσα στὴν ἐκκλησιά, ποιὸς θὰ πάρῃ νά διαβάσῃ τὸν Ἀπόστολο.

Κάποια Κυριακή, σάν ἤρθε ἡ ὥρα γιά τόν Ἀπόστολο, ψάξανε ἀπό δῶ, ψάξανε ἀποκεῖ, μὰ πουθενά νά βρεθῇ τὸ βιβλίο γιά νά τόν διαβάσουν. Μήπως υπῆρχε κι ἄλλο βιβλίο μέσα στό χωριὸ νά πᾶνε νά τὸ φέρουν; Κι ἔτσι κείνη τῆ μέρα διάβασε ὁ παπᾶς τὸ Εὐαγγέλιο χωρὶς νά προηγηθῇ. Ὅπως πάντα, ὁ Ἀπόστολος.

Σὲ λίγες μέρες ὅμως, ὁ Ἀπόστολος ἦταν στὴ θέση του.

Νά τί εἶχε γίνει: Κάποιο σχολαρούδι, γιά νά μὴν τοῦ πάρῃ ἄλλος τὸ βιβλίο καὶ πῆ τὸν Ἀπόστολο τὴν Κυριακή, πῆγε τὸ Σάββατο καὶ πῆρε κρυφὰ ἀπ' τὴν ἐκκλησιά τὸ βιβλίο, νά τὸ ἔχῃ στὰ χέρια του τὴν Κυριακὴ στὴ λειτουργία. Ἐτυχε ὅμως τὸ βράδυ, ν' ἀρρωστήσῃ βαριά καὶ νά μὴν μπορέσῃ νά πάῃ τὴν Κυριακὴ στὴν ἐκκλησία. Οὕτε ὅμως καὶ τὸ βιβλίο ἔστειλε νά διαβάσῃ ἄλλος τὸν Ἀπόστολο.

ΟΙ ΑΜΑΞΕΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Πρῶτος πού ἔφερε ἄμαξα στὴ σκλαβωμένη Ἑλλάδα ἦταν ὁ Ἀλῆ πασᾶς στὰ Γιάννενα τὸ 1808. Προμηθεύτηκε τρεῖς ἀπ' τὴ Νεάπολη. Τόχε σὲ μεγάλο καμάρι ὁ Τεπελενλής, καὶ γι' αὐτό, δὲν ἔμπαινε μέσα στὴν ἄμαξα ἄλλος ἀπ' αὐτόν, τοὺς γιούς του καὶ καμιὰ φορά καὶ τὰ χαρέμια του.

Κεῖνο τὸν καιρὸ εἶχε στὴν ὑπηρεσία του ἓνα Σικελὸ μηχανικό, τὸ Σάντο Μοντελέονε, πού ἦταν γέρος κι ὑπόφερε ἀπὸ ποδάγρα. Θέλησε λοιπὸν νά φέρῃ κι αὐτὸς στὰ Γιάννενα μιὰ ἄμαξα. Πῶς νά τολμήσῃ ὅμως ὁ Μοντελέονε νά πῆ ἓνα τέτοιο στὸν ἀφέντη του. Ἐβαλε τὸν Μαντζούρ, τὸ Γάλλο κεῖνο τυχοδιώκτη πού ζοῦσε τότε στὴν αὐλὴ τοῦ Τεπελενλή, νά μεσολαβήσῃ. Σκύλιασε ἀπ' τὸ κακό του ὁ Ἀλῆ

πασῶς, σὰν ἄκουσε τὸ Μαντζούρ νὰ τοῦ διαβιβάζει τὴν ἐπιθυμία τοῦ γέρο Μοντελέονε.

—Τί τοῦ φάνηκε τοῦ σκυλόφραγκου, ξεφώνιζε ὁ Ἀλλῆς, ὅτι εἶναι συγγενής μου, ἢ ὁμοίός μου; Νὰ τοῦ πῆς ὅτι ἐν δὲν ἠσυχάσει θὰ τοῦ κόψω τὰ πόδια κι ἔτσι θὰ γιατρευθῆ ἀπ' τὴν ποδάγρα του. "Ὅσο ζεῖ ὁ Ἀλλῆ πασῶς, κανεὶς ἄλλος δὲν θὰ πάη μὲ ἄμαξα στὰ Γιάννενα..

Ὁ Μαντζούρ τότε τὸν διέκοψε καὶ τοῦ εἶπε ὅτι στὴν Εὐρώπη οἱ πρὸ πολλοὶ πηγαίνουν μὲ ἄμαξες.

— Οἱ πατριῶτες σου εἶναι τρελλοὶ καὶ δὲν ἔχουν ἓνα βεζύρη καθὼς πρέπει, γιὰ νὰ τοὺς βάλῃ σὲ τάξι, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Τεπελενλής.

Καὶ πρόσταξε τὸ Σάντο Μοντελέονε νὰ τὰ μαζέψῃ καὶ νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν Νεάπολη, ἀφοῦ τόλμησε νὰ ζητήσῃ νὰ φέρῃ κι αὐτὸς στὰ Γιάννενα ἄμαξα!...

Ἀνδρῆς Μαντζούρης

ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Εἶναι γνωστὸ τὸ πόσο σκληρὴ καὶ δύσκολη ἦταν ἡ ἐκπαίδευση στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Καὶ φυσικὸ ἦταν. αὐτὸ νὰ φανερώνηται καὶ στὰ τότε μαθητικὰ τραγούδια. Νὰ ἓνα πού μᾶς λέει τὸ τί ἔπρεπε νάχη ὁ μαθητής:

«Ὅστις τὸ μάθημ' ἀγαπᾷ
καὶ τὴν σπουδὴν γυρεύει
θέλει νὰ ἔχη ὑπομονήν,
ταπεινώσιν μεγάλην
τιμὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον
καὶ δῶρα εἰς τὰς χεῖρας»

Κι ἀπὸ τὰ πρῶτα-πρῶτα πού θὰ μάθαινε ὁ δάσκαλος

τὰ «σκολαρούδια»—ὅπως λέγανε τοὺς μαθητὰς—ἦταν τοῦτο τὸ τραγούδι:

*«Ἄρξον χεῖρ μου ἀγαθή, γράψων γράμματα καλὰ
μὴ δαωθῆς, μὴ παιδευθῆς, μὴ εἰς φάλαγγα βαλθῆς»*

Καὶ τὸ τί σπούδαζαν τότε καὶ ποιὰ ἦταν τὰ σχολικά τους βιβλία, ἓνα ἄλλο τραγούδι μᾶς τὸ λέει. Ἦταν αὐτὸ πού θὰ τραγουδούσανε τὰ σκολαρούδια στὸ τέλος τοῦ χρόνου:

*«Σήμερον ἐξεσχόλησεν ὁ μαθητῆς τῶν ἄλλων
καὶ τὸ σχολεῖον χαιρεται μετὰ φανῶν μεγάλων
Ἄπόστολον, Ὀκτώηχον, ὁμοῦ καὶ τὸ Ψαλτῆρι
οἱ μαθητ' ὅλοι χαιρονται κάθουσι πανηγῦρι.
Σήμερον, ὦ μικρὰ παιδιὰ, ψάλλετε, τραγουδεῖτε
κι αὐτοὺς ὅπου ξεσχόλισαν ὅλοι σας ἐπαινεῖτε».*

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟ ΛΕΕΙ.....

Ὁ Ὑδραῖος ναυτικός Νικολὸς Τομπάζης, ταξιδεύοντας μὲ τὴ σακολέβα του, ἀναγκάστηκε ἀπ' τὴν κακοκαιρία νάβρη ἀραξοβόλι στὸ Νιόκαστρο, ὅπως λέγανε τότε τὸ Ναυαῖνο. Ἐκεῖ ἀντάμωσε κι ἄλλο караβοκύρη, τὸ φίλο του Σπετσιώτη Νικολὸ Λάμπρο.

Ἡ κακοκαιρία κράτησε μερικὲς μέρες κι αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ οἱ δυὸ καπεταναῖοι νὰ πιάσουν φιλία μὲ τὸν ἀγᾶ τοῦ Νιόκαστρου, πού τοὺς προσκάλεσε καὶ στὸ κονάκι του νὰ φᾶνε. Μὲ τὸ φαγοπότι—τῷπινε ὁ ἀγᾶς στὰ κρυφὰ γιατί τὸ Κοράνι τοῦ τὸ ἀπαγόρευε—ἤρθανε στὸ κέφι. Ὁ ἀγᾶς ζήτησε ἀπ' τὸν καπτὰν Λάμπρο νὰ πῆ κανένα τραγούδι. Ὁ Σπετσιώτης ναυτικός δὲν τοῦ χάλασε τὸ χατήρι.

Πῆρε τὸν ταμπουρᾶ κι ἄρχισε νὰ τραγουδάη:

«*Διψᾶν οἱ κάμποι γιὰ νερὰ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια*».

Κι' ἐνῶ ἐπανελάμβανε τὸ τραγούδι του μὲ τὸν ταμπουρᾶ, γυρίζει καὶ λέει:

— Μὴ σοῦ κακοφανεῖ, ἀγᾶ μου. τὸ τραγούδι τὸ λέει...

— Δὲν πειράζει, ἀπάντησε χαμογελώντας ὁ ἀγᾶς δὲν πειράζει, μπρὲ ρεῖζη Νικόλα. Πὲς τὸ τραγούδι σου...

Κι ὁ Λάμπρο, ξακολούθησε:

«*Διψᾶ κι' ὁ δόλιος Ζαχαριᾶς γιὰ Τούρκικα κεφάλια*».

Ξα'θανάσιος ὁ Ψαγιάς

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΜΕ ΤΟ ΖΥΓΙ

Κάποιος ξενητεμένος Ζαγορίσιος, ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια γύρισε στὸν τόπο του. Ξεμπαρκάρισε στοὺς "Ἁγίους Σαράντα καὶ τὸ βράδυ ἔμεινε στὸ Δέλβινο στὸ σπίτι τοῦ Ἀρβανίτη Γιουσούφ ἀγᾶ. Τὴν αὐγὴ σὰν σηκώθηκε νὰ ξακολουθήσῃ τὸ δρόμο του γιὰ τὸ Ζαγόρι, τοῦ ἔλειπε τὸ δισάκι του. Μέσα κεῖ εἶχε ὅλο τὸ βιός του, εἴκοσι χρόνια ἰδρώτας καὶ ξενιτειά!...

Ζητοῦσε τὸ βιός του ὁ Ζαγορίσιος ἀρνιώτανε ὁ Ἀρβανίτης. Φτάσανε ἔτσι στὰ Γιάννενα, μπροστὰ στὸν Ἀλὴ πασᾶ Τεπελενλή. Τὸ ἴδιο ὅμως καὶ στὸ βεζύρη. Ὁ Ρωμιὸς διαμαρτυρότανε καὶ ζητοῦσε τὸ βιός του κι ὁ Γιουσούφ ὀρκιζόταν στὸν Ἀλλάχ πὼς εἶναι ἀθῶος.

Ὁ Ἀλὴς τότε κρυφὰ ἀπ' τοὺς δυὸ ἀντιδίκους, λέει σ' ἕναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του:

— Νὰ βγάλης ὄξω καὶ τὸν Ἀρβανίτη καὶ τὸ Χριστιανό. Ἀπ' ἄλλο δρόμο τὸν ἕνα ἀπ' ἄλλο τὸν ἄλλο. Νὰ τοὺς ζυγιάσῃς χωριστὰ καὶ νὰ μοῦ πῆς τὸ βάρος τους.

Κι ὕστερα φωναχτὰ γιὰ ν' ἀκουστῇ ἀπ' ὅλους:

— Λόγου μου, Γιουσούφ, δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω τὸ Χριστιανὸ καὶ νὰ σὲ πάρω στὸ λαιμὸ μου... Πηγαίνετε τώρα στὰ σπίτια σας καὶ σ' ἐνενηντα μέρες ἀπὸ σήμερα νὰ γυρίσετε πίσω καὶ νὰ μοῦ πῆτε μήπως μάθατε τίποτα γιὰ τὸν... κλέφτη.

Στὸ ζύγισμα ποὺ ἔγινε ὁ Γιουσούφ ἦταν 52 ὀκάδες κι ὁ Ζαγορίσιος 63.

Στοὺς τρεῖς μῆνες ὅμως ποὺ ξαναγύρισαν στὰ Γιάννενα καὶ πρόσταξε ὁ Ἄλῆς νὰ τοὺς ξαναζυγίσουν, ὁ Ἀρβανίτης βρέθηκε 56 ὀκάδες κι ὁ Ρωμιὸς 57. Ἀπ' τὴν καλοπέραση ὁ Γιουσούφ εἶχε βάλει 4 ὀκάδες κι ὁ Ζαγορίσιος ἀπ' τὸν καιρὸ του, ποὺ τοῦ κλέψανε τὸ βιὸς του, ἔχασε 5 ὀκάδες.

Αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ τὸν Ἄλῆ Τεπελενλή νὰ βεβαιωθῆ πὼς ὁ κλέφτης ἦταν ὁ Γιουσούφ. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Τὸ μολόγησε κι ὁ ἴδιος ὁ Ἀρβανίτης. Μὰ δὲν κατάφερε νὰ γλυτώσῃ τὸ κεφάλι του. Σὲ λίγο τὸν κρεμάσκανε ἀπ' τὸ μεγάλο πλάτανο.

Φανασιος Χρησιανῆς

ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ἈΛΗ ΠΑΣΑ

Μαζὶ μὲ τὰ τόσα ἄλλα προτερήματα (;) ποὺ εἶχε ὁ Τεπελενλῆς ἦταν κι ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα... Δὲν ἄφηνε ἐμπορικὴ εὐκαιρία νὰ πάῃ χαμένη. "Ὅσο γιὰ νὰ διαθέτῃ τὸ ἐμπόρευμά του εἶχε τὸν τρόπο του....

Κάποτε ἔφτασε στὰ Γιάννενα ἓνας τυχοδιώκτης Φράγκοςπραματευτῆς ποὺ εἶχε μαζὶ του καὶ μερικὲς δωδεκάδες σπαθιά. Ὁ Ἄλῆς μόλις τὸ ἔμαθε, τὰ ἀγόρασε ὅλα γιὰ λίγα γρόσια. Ὑστερα κάλεσε ὅλους τοὺς πρόκριτους Ἑλληνας καὶ τοὺς ὑποχρέωσε νὰ τὰ ἀγοράσουν σὲ τεράστιες τιμές.

"Ἄλλοτε πάλι ἦρθε στὰ Γιάννενα ἓνας Ἑλβετὸς μὲπραμάτεια μερικὰ παλιορόλογα. Ὁ Ἄλῆ πασᾶς ἔστειλε

καὶ τὰ ἀγόρασε ὅλα. ὕστερα βάλθηκε νὰ τὰ μωσκου-
πουλήσῃ. Ἐκανε ἀρχὴ ἀπ' τὸ δεσπότη. Τοῦ ἔδωσε ἓνα ρο-
λόγι λέγοντάς του:

—Αὐτὸ εἶναι γιὰ σένα. Εἶναι ἀρχοντικό καὶ διαλεχτό.
Στ' ἀλήθεια ρολόγι γιὰ δεσπότη! Στὸ δίνω φθιγὰ, ἐξῆρτα
τσεκίλια.... Αὐριο περιμένω τὰ λεπτά.

Ἄν μποροῦσε ὁ δεσπότης ἄς ἔκανε κι ἄλλοιῶς. Καὶ
σὲ λίγο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ξέκανε ὅλα τὰ παλιορόλογά του
φορτώνοντάς τα ἀναγκαστικά στὸν ἓνα καὶ στὸν ἄλλο
Γιαννιώτη.....

Ἰωάνης Βυζιᾶς

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Πρῶτος ἄρχοντας στὰ Ζαγοροχώρια ἦταν ὁ Ἀλέξης
Νοῦτσος. Μιὰ Λαμπρὴ, στὸ χωριὸ του τὸ Καπέσοβο, ὁ Νοῦ-
τσος ἀργοπόρησε λίγο νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησιά τοῦ "Αἱ Νι-
κόλα γιὰ νὰ κάνουν Ἀνάσταση. Ὁ παπᾶς, ὡς νῆρθη ὁ ἄρ-
χοντας ὅλο κι ἀργοποροῦσε τὸν ἕρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου.
Ἐρτασε καμιά φορά κι ὁ ἀγουροξυπνημένος Νοῦτσος.
Μπῆκε στὴν ἐκκλησία, ἔκανε τὸ σταυρὸ του, μὰ σὰν ἄκουσε
πῶς ὁ παπᾶς εἶχε προχωρήσει τὸν ἕρθρο, ἀναψε ἀπ' τὸ
καχὸ του. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μὴν τὸν περιμένῃ... Παράγγειλε
τότε μὲ κάποιον ἀπ' τὴν ἀκολουθία του, στὸν παπᾶ μέσα
στὸ Ἱερό, νὰ ξαναδιαβάσῃ τὸν ἕρθρο ἀπ' τὴν ἀρχή. Κι ὁ
παπᾶς τοῦ Καπέσοβου γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τὸ χατήρι τοῦ ἄρ-
χοντα Ἀλέξη, ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὸν ἕρθρο ἀπ' τὴν ἀρχή,
κι ἔγινε ἡ Ἀνάσταση μὲ τὸν ἥλιο.

Ἄν μποροῦσε ὁ παπᾶς ἄς ἔκανε κι ἄλλοιῶς. Ποῦ νὰ τὰ
βάλῃ μὲ τὸν Ἀλέξη Νοῦτσο.

Ἀκόμα κι ὁ Ἀλὴ πασᾶς, ἀναγκάστηκε κάποτε νὰ ὑπο-
χωρήσῃ στὸ Ζαγοροχωριτὴ ἄρχοντα καὶ τὴν ἀδυναμία του
δικαιολόγησε μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

—Ὁ Ἀλέξης εἶναι τρελλὸς καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸν συν-
ερίζομαστε.

ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

Κάποιος "Έλληνας, Γιαννιώτης, Θέλησε νὰ πάη νὰ προσκυνήσῃ τοὺς "Άγιους Τόπους. Πρὶν φύγει, ἐμπιστεύτηκε ὄλο του τὸ βιός, φλουριά, χρυσαφικά, πετράδια ἀκριβά, σ' ἓνα φίλο του Ἐβραῖο, τὸ Μοσιὸν Μιναχέμ. Τὰ ἔβαλε μέσα σὲ μιὰ σακούλα πλεχτή, ὀλάκερη πλεγμένη μὲ μιὰ κλωστή, τὴ σφράγισε μὲ τὴ βούλα του καὶ τὰ παράδωσε στὸ φίλο του.

Σὰ γύρισε μὲ τὸ καλό. Χατζῆς πιά, ὁ Ἐβραῖος τοῦ ἐπέστρεψε τὴ σακούλα ὅπως τοῦ τὴν ἔδωσε. Τὴν ἀνοίγει ὁ Γιαννιώτης καὶ τί νὰ δεῖ! Ψεύτικα φλουριά, γυαλένια πετράδια, χρυσαφικά τενεκεδένια. Κι ὅμως σακούλα καὶ σφραγίδα ἀπείραχτη... Δικαιολογημένα, λοιπόν, ν' ἀρνιέται ὁ Ἐβραῖος κάθε κατηγορία.

Τί νὰ κάνῃ, ὁ Ρωμιός; Πάει στὸν Ἄλῃ πασαῖ καὶ τοῦ τὰ λέει ὅλα. Στέλνει κεῖνος, τοῦ φέρνουν μπροστά του τὸν Ἐβραῖο, μὰ καὶ πάλι ὁ Μοσιὸν Μιναχέμ, ἀρνιέται. Ὁ Ἄλῃς τοὺς ἔδιωξε καὶ τοὺς δυὸ χωρὶς νὰ βγάλῃ ἀπόφαση. Κράτησε ὅμως τὴ σακούλα.

Σὰν φύγανε, μὲ τὸ μαχαίρι του ὁ Τεπελενλής, σκίζει τὸ χαλί τοῦ ὄντᾶ του καὶ φωνάζει ἓναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του. Τοῦ λέει:

— Ἀπόψε ἔχασα τὴ βούλα μου καὶ σκίστηκε ὁ σιτζιαντές πού ἀκουμπάω τὰ ποδάρια μου. Τρέξε νὰ μοῦ φέρῃς τοὺς καλύτερους τεχνίτες στὰ Γιάννενα. Νὰ μοῦ φτιάσουν ἄλλη βούλα καὶ νὰ μοῦ διορθώσουν μαστορικὰ τὸ σιτζιαντέ, χωρὶς νὰ φαίνεται καθόλου τὸ σκίσιμο.

Ἡ προσταγὴ τοῦ Ἄλῃ ἔγινε. Οἱ δυὸ, οἱ πιὸ καλοὶ τεχνίτες, παρουσιάστηκαν στὸν Ἄλῃ. Ὁ ἓνας γιὰ τὴ σφραγίδα κι ὁ ἄλλος γιὰ τὸ χαλί. Σὰν τοῦ τὰ φέρανε πίσω, ἡ σφραγίδα δὲν ταίριαζε. Τὸ χαλί ὅμως, οὔτε καὶ κεῖνος μποροῦσε νὰ καταλάβῃ ποῦ τὸ εἶχε σκίσει μὲ τὸ μαχαίρι του. Τόσο τὸ πέτυχε στὸ πλέξιμο, πού δὲ φαινόταν τὸ σκίσιμο.

— Πολὺ καλὰ τῶκανες αὐτό, τοῦ λέει ὁ Ἄλῃς, μὰ τώρα θέλω νὰ μοῦ φτιάσῃς μιὰ σακούλα. Εἶναι πλεγμένη μ' ἓνα ράμμα ἀπ' τὸν ἀφαλὸ τῆς ὡς τὸ στανίκωμα. Εἶχε κάτι μέσα

ἢ βεζύρενα βουλωμένο καὶ τὴν ἔσκισα καὶ τῆβραλα νὰ ἰδῶ τί ἦταν, καὶ θέλω τώρα νὰ τὸ ξαναβῶ μεσὰ χωρὶς νὰ φαίνεται τὸ σίσιμο. Κατάλαβες;

— Κατάλαβα, βεζύρη μου. τοῦ ἀποκρίνεται ὁ τεχνίτης.

Τότε, τὸν ρωτᾷ πονηρὰ ὁ Ἀλῆς:

— Ἐρξιασες ἄλλη βολὰ τέτοιου πράμα;

— Εἶναι καιρὸς τώρα βεζύρη μου. πούχω φτιάσει ἐνὸς Ὀβριού.

— Τίνος Ὀβριού, ὄρέ;

— Τοῦ Μοσιόν Μιχαέμ.

— Καὶ τί εἶχε ἡ σακούλα μεσὰ, ὄρέ;

— Κάτι ψεύτικα πράματα, βεζύρη μου.

Αὐτὸ τὸν ἔφτασε τὸν Ἀλῆ πασᾶ. Ἐστειλε νὰ τοῦ φέρουν τὸν Ἐβραῖο. Ὁ Μιχαέμ ὅμως πού κατάλαβε τί τὸν περιμένει, ἔπεσε στὴ γῆινη καὶ πνύγχε.

ΠΑΝΑΓΙΑ—ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Στὸ ταξίδι πού ἔκανε στὴν Ἑλλάδα ὁ λόρδος Βύρων, πρὶν ἀπ' τὴν Ἐπανάσταση, 1809, σὰν ἔφτασε στὴ Βοστίτσα (Αἶγιο) τὸν φιλοξένησε στὸ ἀρχοντικό του ὁ Ἀντρέας Λόντος. Ὑστερ' ἀπ' τὸ δεῖπνο, κι ἀφοῦ τὰ ἤπιανε καλά, σὲ κάποια στιγμή ἐνθουσιασμοῦ, ὁ Λόντος ἀνέβηκε στὸ τραπέζι κι ἄρχισε νὰ τραγουδάη τοῦ Ρήγα τὸ «ὡς πότε παλικάρια».

Ὁ καινούργιοφερμένος στὴ Βοστίτσα καδῆς, ἔτυχε νὰ περνᾷ κείνη τὴν ὥρα ἔξω ἀπ' τ' ἀρχοντικὸ τοῦ Λόντου καὶ ἄκουσε τὸ τραγούδι. Ρωτᾷει τότε κάποιον ντόπιο τοῦρκο τί ἔλεγε τὸ τραγούδι αὐτό. Καὶ κείνος τοῦ ἀποκρίθηκε :

— Καδῆ μου, ὁ κοτζαμπάσης ὁ Λόντος εἶναι πικωμένος καὶ ψάλλει τραγούδια στὴν καινούργια Παναγιά τῶν Γκιαούρ, πὺ τῆ λένε ἐλευθερία!...

Noel Bryson.

«ΤΑ ἜΡΜΑ ΓΡΟΣΙΑ»

Βαρειά ἄρρωστο ἀπ' τὴ βλογιά, κακοπαθημένο καὶ δεμένο χειροπόδαρον μὲ χοντρές ἀλυσίδες φέρανε τὸν ξακουστὸ κλέφτη Κατσαντώνη μπροστὰ στὸν Ἀλῆ πασᾶ.

Ἀντικρύζοντάς τον ὁ Ἀλῆς τὸν ρωτᾷει τάχα μὲ γαληνεμένο ὕφος :

— Γιατί, ὄρὲ μπίρο μ', νὰ μοῦ σκοτώσης τὸ Βεληγκέκα;

Καὶ κείνος δείχνοντας ἓνα ἀπ' τὰ ντουφέκια πὺ κρατοῦσαν οἱ φρουροὶ του, τοῦ ἀποκρίνεται ἀγέρωχα :

— Ἐ, ἀρέντη μου, σὰν τὸ εἶχα τοῦτο γιὰ σὰ χέρια, ἔπρεπε νὰ τὸ δουλέψω.

Ἀστραψε καὶ βρόντησε ὁ Ἀλῆς ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη ἀπάντησιν τοῦ κλέφτη. Πρόσταξε νὰ τὸν πάρουν καὶ νὰ τὸν βασανίσουν, γιὰ νὰ μαρτυρήσῃ πὺ εἶχε τάχα τοὺς κρυμένους θησαυροὺς του, τὰ γρόσια του. Μὲ βαριά σφυριά τοῦ σπάζανε τὰ κόκκαλα ἓνα-ἓνα, ἀπ' τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια. Ὅσο βάσταξε τὸ μαρτύριό του, ὁ Κατσαντώνης βογγοῦσε καὶ κάθε τόσο ἔλεγε :

— Τὰ ἔρμα γρόσια, τὰ ἔρμα γρόσια! ὑπονοώντας πὺς ὄλ' αὐτὰ τὰ παθαίνει γιὰ τὰ ἀνύπαρκτα γρόσια του.

Ὁ ἀδερφός του ὁ Χασιώτης πὺ ἦταν πὺ πέρα, ἀλυ-

σοδεμένος και κείνος, σάν ἄκουσε τὸν Κατσαντώνη νὰ βογγάη τοῦ λέει αὐστηρά:

— Σώπα, ντρόπιασες τὴν παλικαριά σου.

Κι ὅταν ὕστερα ἦρθε κι ἡ ἀράδα τοῦ Χασιώτη νὰ μαρτυρήσῃ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, λέει στοὺς δημίους του:

— "Ἄν εἴστε παλικάρια μὴ μὲ δένετε. Νά, κάθομαι μόνος μου.

Ἐάπλωσε ἡρεμα νὰ δεχτῆ τὸ μαρτύριό του. Κι ἐνῶ οἱ δῆμιοι τοῦ σπάζανε τὰ κόκκαλα, ὅπως πρὶν καὶ τοῦ ἀδερφοῦ του, ὁ Χασιώτης τραγουδοῦσε κλέφτικα τραγούδια. Ἔτσι καὶ ξεψύχησε.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Στὰ 1814 οἱ Κυδωνιάτες στείλανε στὸν Ἀδαμάντιο Κοραῆ στὸ Παρίσι πέντε χιλιάδες γρόσια γιὰ νὰ τοὺς ἀγοράσῃ βιβλία κι ὄργανα τῆς φυσικῆς γιὰ τὸ Γυμνάσιό τους. Ἀπ' αὐτὰ τὰ χρήματα τοῦ γράψανε οἱ Κυδωνιάτες νὰ ξοδέψῃ ὁ Κοραῆς τρακόσια γρόσια νὰ κάνῃ τὴν εἰκόνα του καὶ νὰ τοὺς τὴ στείλῃ, γιὰ νὰ τὴ βάλουν στὸ Γυμνάσιο.

Ὁ Κοραῆς ἀρνήθηκε γράφοντάς τους: «Ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς, φίλοι μου, δὲν ἔχει ἀκόμη ἀξίους εἰκόνων ἀνδρας...»

Αὐτὸ τὸ ἔμαθε ὁ φίλος τοῦ Κοραῆ Σταμάτης Ροδοκανάκης, Χιώτης, πού ἔμενε στὸ Παρίσι. Ζήτησε ἀπ' τὸ δάσκαλό του νὰ τοῦ ὀρίσῃ μιὰ ὥρα γιὰ νὰ φέρῃ ζωγράφο νὰ τοῦ φκιαῖξῃ τὸ πορτραῖτο πού ἤθελε τάχα νὰ τὸ ἔχῃ στὸ δωμάτιό του.

— "ὦ! Ὁραίου ἀνθρώπου εἰκόνα ἐπεθύμησας, εἶπε χαριτολογώντας ὁ Κοραῆς.

(1) Ροδοκανάκης επέμενε κι ὁ δάσκαλος ὅμως δὲν ἄλλαξε γνώμη.

(2) Ὑδέποτε θέλω συγκατατεθεῖ νὰ ζωγραφηθῶ. Εἰκόνος ἄξιοι εἶναι μόνον οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Ἐγὼ δὲ πολὺ ἀπέχω τοῦ νὰ εἶμαι, ἢ νὰ ὀνομάζομαι τοιοῦτος.

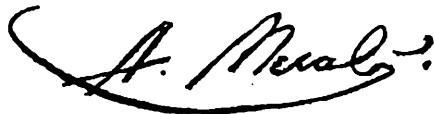
(3) Ροδοκανάκης ὅμως δὲν παρατήθηκε ἀπ' τὸ σκοπὸ του. Συνενοήθηκε μὲ κάποιον Πολωνὸ ζωγράφο, νὰ τὸν παρουσιάσῃ στὸν Κοραῆ, καὶ στὰ γρήγορα κρυφὰ νὰ τὸν σκίτσάρῃ. Ἔτσι κι ἔγινε. Κι ἀφοῦ ἐπισκέφθηκε μερικὲς φορές τὸν Κοραῆ, ὁ Πολωνὸς καλλιτέχνης κατάφερε νὰ κρατήσῃ διάφορα σκίτσα κι ἀπ' αὐτὰ νὰ τοῦ φτιάξῃ τὸ πορταῖτο.

(4) Ροδοκανάκης τὸ ἔδωσε ὕστερα κι ἔβγαλε ἀντίγραφα σὲ χαλκογραφίες. Κάτω ἀπ' τὴν εἰκόνα, ὁ Βάμβας ἔγραψε αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα: «Ἐλλάς τὴν σὴν εἰκόνα ἀθάνατον ὄραν βουλομένη, σοῦ μὴ δίδοντος, ὄμμασιν Ἑλληνος ζωγράφου ὑφῆρπασε». Ἐπίτηδες ἀλλάξανε τὴν ἐθνικότητα τοῦ ζωγράφου γιὰ νὰ μὴν κακοφανῇ τοῦ Κοραῆ.

Κι ὅμως, μόλις εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ ὁ δάσκαλος θυμώσε πολὺ. Μὰ ὁ Ροδοκανάκης τὸν καταπράϋνε, λέγοντάς του:

— Μὴ θορυβεῖσθε παρακαλῶ, ἀλλ' εὐφρανθῆτε καθὼς ἐγὼ, ὅτι οὕτω χωρὶς ὑμεῖς νὰ θέλετε, ἐξεπληρώθη ὁ ἐγκάρδιός μου πόθος, ὁ ὁποῖος εἶναι κοινὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων πόθος.

Κι ἡ εἰκόνα αὐτὴ τοῦ Κοραῆ, κυκλοφόρησε ὕστερα σ' ὅλη τὴν ὑπόδουλη τότε Ἑλλάδα.

ΤΑ ΑΗΔΟΝΙΑ ΚΙ Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ

Ὁ δεσπότης τῶν Σαλώνων γύριζε στὰ Σάλωνα ἀπ' τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γιάνη πού ἦταν κοντὰ στὴν Ἀρτοτῖνα. Τὴν προηγουμένη μέρα στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ μοναστη-

ριοῦ ἓνα καλογεράκι πού τὸ λέγανε "Ανομιμο τὸ χειροτόνησε ὁ δεσπότης σὲ διάκω. Τὸ καλογεράκι αὐτὸ ἦταν ὁ ὕστερα ἥρωας τῆς Ἀλαμάνας, ὁ Θανάσης ὁ Διάκω.

Ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὸ μοναστήρι βρῆκε ἡ νύχτα τὸ δεσπότη στὴν Ἀρτοσίνα. Φτωχοχώρι ὅπως ἦταν τότε, δὲν εἶχε σπίτι κατάλληλο γιὰ νὰ κοιμηθῶν τὸ δεσπότη. Τοῦ στρώσανε τότε νὰ κοιμηθῆ ἔξω, κάτω ἀπὸ κάτι μεγαλόκορμα πλατάνια. Στὰ κλωνάρια τους φώλιαζαν ἀφθονα ἀηδόνια πού δὲν ἀργήσαν ν' ἀρχίσουν τὸ μελωδικὸ τους κελᾶιδισμα. Ἦταν τόσα πολλὰ ὅμως κι ἡ φωνή τους τόσο δυνατὴ πού ἀντὶ νὰ νανοურίσουν τὸ δεσπότη τὸν ξαγρύπνησαν. Κατὰ τὰ ξημερώματα κατάρφερε νὰ κλείσῃ λίγο τὰ μάτια του, μὰ ξεπρόβαλε ὁ ἥλιος κι ἀναγκάστηκε νὰ σηκωθῆ.

Οἱ προεστοὶ σπεύσανε νὰ ρωτήσουν τὸ δεσπότη πῶς πέρασε τὴ νύχτα του.

— Κακὰ καὶ μαῦρα! ἀπάντησε ὁ κακοκοιμισμένος δεσπότης. Αὐτὰ τὰ καταραμένα τὰ ἀηδόνια δὲ μ' ἀφῆσαν ὅλη νύχτα νὰ κλείσω μάτι!...

Καὶ κακόκεφος ὁ δεσπότης ἀφῆσε τὴν Ἀρτοσίνα.

Τὸ ἴδιο ὅμως βράδυ, τὰ ἀηδόνια δὲν ἀκούστηκαν μέσα στὰ πλατάνια ὅπως ἄλλοτε. Καὶ δὲ σώπασαν μόνο γιὰ κείνη τὴ νύχτα, μὰ γιὰ πάντα.

Πέρασε χρόνος καὶ τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔτυχε ὁ δεσπότης νὰ ξαναβρεθῆ στὴν Ἀρτοσίνα καὶ νὰ νυχτωθῆ ἐκεῖ. Τοῦ στρώσανε στὸ ἴδιο μέρος νὰ κοιμηθῆ. Κι εἶναι ἀλήθεια πῶς τούτῃ τὴ φορὰ κοιμήθηκε ὅλη τὴ νύχτα, χωρὶς νὰ τοῦ ταραξοῦν τὸν ὕπνο μὲ τὸ κελᾶιδισμὰ τους τὰ ἀηδόνια. Αὐτὸ ὅμως ἔκανε ἐντύπωση στὸ δεσπότη. Τὴν αὐτὴ ρώτησε κάποιος προεστὸ τί ἀπόγιναν τὰ τόσα ἀηδόνια πού ἄκουσε στὸ περυσινὸ του πέρασμα.

— Δεσπότη μου, ἀπάντησε ὁ προεστὸς, ἀπὸ πέρυσι πού καταράστηκε ἡ ἀγιοσύνη σας τὰ ἀηδόνια, δὲν ματακούστηκαν κι οὔτε καὶ ξαναφάνηκε κανένα στὸ χωριὸ μας.

— Μὰ ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ τὰ καταραστῶ τὰ εὐλογημένα, εἶπε χαμογελώντας ὁ δεσπότης.

Καὶ σὲ λίγο ἔφυγε πηγαίνοντας γιὰ τὸ μοναστήρι τοῦ "Αἰ Γιάννη.

Τὸ ἴδιον βράδυ στὰ πλατάνια τῆς Ἀρτοτίνας ξανακούστηκαν τὰ ἀηδόνια νὰ κελαϊδῶνε καὶ νὰ πλημμυρίζουν τὴ νύχτα μὲ τὸ γλυκόφωνο κελαϊδισμό τους. Κι ἀπὸ τότε δὲ σὴν πᾶσαν πιά ποτέ.

ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Στὰ Γιάννενα μιὰ φτωχιά γριά ἔπηξε καθημερινὰ δυὸ βεδούρες γιαούρτι, κατέβαινε στὸ παζάρι καὶ τὴν πουλοῦσε. Ἔτσι ἔβγαζε τὸ ψωμί της. Κάποια μέρα περνᾷ ἓνας Ἀρβανίτης ἀπὸ τοὺς τσοχανταραίους (=σωματοφύλακες) τοῦ Ἄλῃ πασᾶ, ἀρπάζει τὴ μιὰ βεδούρα τὸ γιαούρτι, τὴν τρώει καὶ φεύγει, χωρὶς νὰ δώσει οὔτε ἓνα γρόσι στὴ φτωχιά Γιαννιώτισσα. Φαίνεται ὅμως πὼς ἡ γριά τὸ πετύχαινε τὸ γιαούρτι. Γιατὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἀρβανίτης ξαναπερνᾷ, τρώει πάλι τὴ βεδούρα καὶ φεύγει.

Ἡ γριά ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ διαμαρτυρηθῇ; Τὴν ἔπιασε τὸ παράπονο κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Κεῖνη τὴ στιγμή νὰ καὶ διαβαίνει καβάλλα ὁ Ἄλῃ πασᾶς. Βλέπει τὴ γριά νὰ κλαίῃ καὶ ρωτώντας τὴν μαθαίνει τὸ λόγο.

— Αἰ, γριά-μᾶνα, λές τὴν ἀλήθεια; τῆς λέει ὁ Ἄλῃ πασᾶς.

— Ναί, βεζύρη μου, γιατί θὰ πῶ ψέμματα;

— Πρόσεξε καλά, γριά, γιατί ἀλλοιῶς, πάει τὸ κεφάλι σου... Ἄν σοῦ δείξω αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο τὸν γνωρίζεις;

— Ναί, βεζύρη μου.

— Ἐλα κοντά μου.

Καβάλλα ὁ Τεπενελῆς, πίσω ἡ γριά Γιαννιώτισσα, φτάσανε στὸ παλάτι τῆς Λιθαρίτσας. Προστάζει ὁ Ἄλῃς μὲ

μιάς νά παραταχθούν στὴν ἀλλή ὅλοι οἱ Ἀρβανίτες Τσο-
χανταραῖοι. Μὲ τὴ γριά πλάι του ὁ Ἀλῆς, ἄρχισε νά ἐπι-
θεωρῇ τοὺς Ἀρβανίτες. Κι ὅπως περνοῦσε ἀπὸ μπροστά
ἀκούει τὴ γριά νά φωνάζει:

— Νάτος, αὐτὸς εἶναι, κι ἔδειξε ἕναν ἀπὸ τοὺς Ἀρ-
βανίτες.

— Ὅρέ, Γκέκα, γιατί ἔφαγες τὸ γιαούρτι τῆς γριάς, χω-
ρίς νά τὸ πλερώσης; τοῦ λέει ἄγρια ὁ Ἀλῆς.

Ὁ Ἀρβανίτης ἀρνῆθηκε. Ὁ Ἀλῆς ὅμως πίστεψε πε-
ρισσότερο στὰ μάτια τῆς γριάς κι ὄχι στὶς ἀρνήσεις τοῦ
Ἀρβανίτη. Γιὰ νά βεβαιωθοῦν κι οἱ ἄλλοι πρόσταξε ν' ἀνοί-
ξουν τώρα μὲ μιᾶς, τὴν καιλιὰ τοῦ Γκέκα γιὰ ν' ἀβρουν
μέσα τὸ γιαούρτι. Ἔτσι κι ἔγινε. Βρέθηκε στὸ στομάχι
τοῦ Ἀρβανίτη τὸ γιαούρτι, ἀκόμα ἀχώνευτο.

Ἔτσι ἀποδείχτηκε πὼς ἡ γριά ἔλεγε ἀλήθεια. Κι ἴδιος
ὁ Ἀλῆ πασαῶς, τῆς πλήρωσε μὲ τὰ τριπλᾶ γρόσια τὶς δυὸ
βεδοῦρες γιαούρτι πού τῆς ἔφαγε ὁ Ἀρβανίτης.

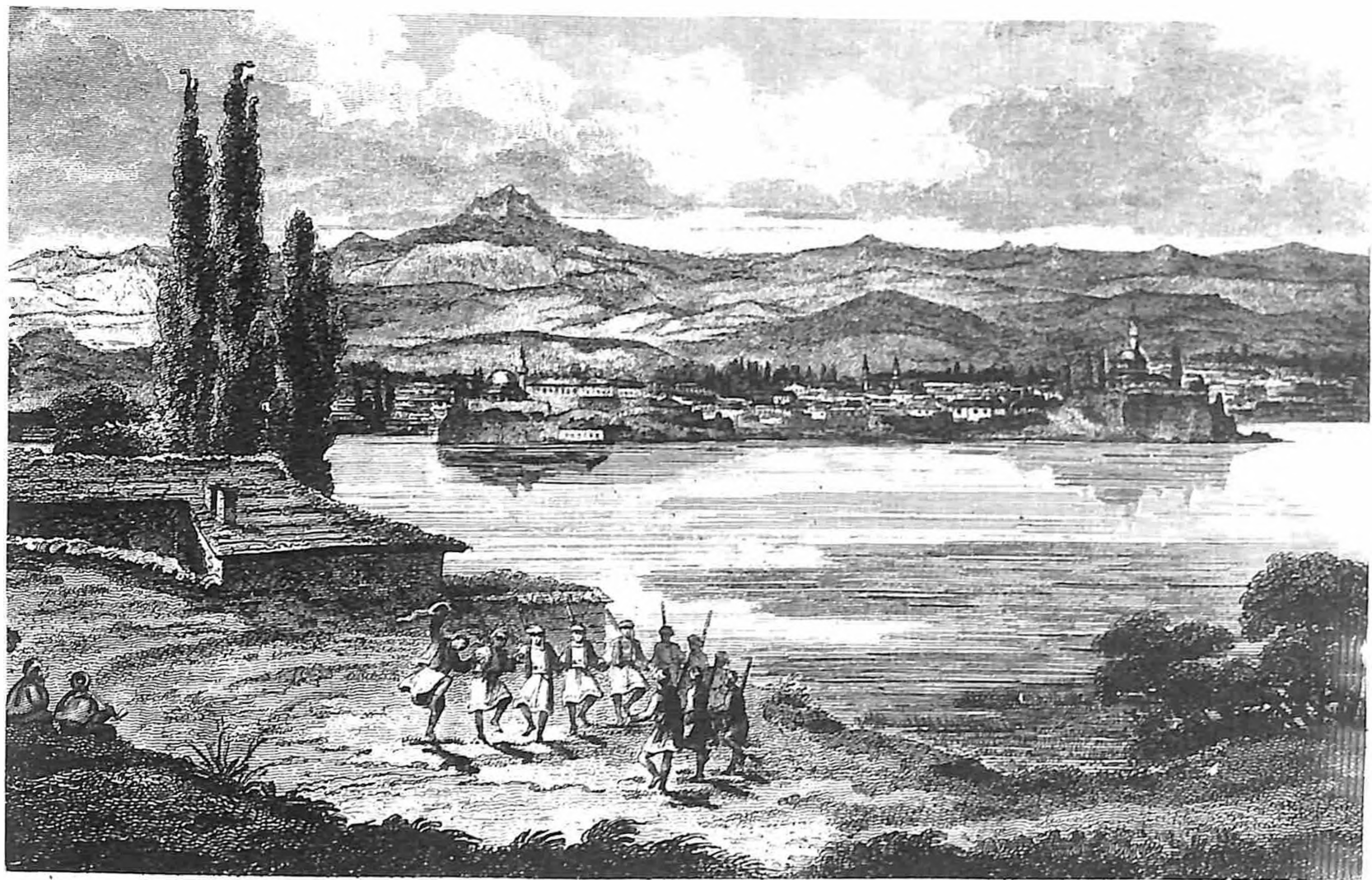
Ανδριῆ Γαση

Η ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Τὴ συμβουλή πού ἔδωσε κάποτε στὸν Κοραῆ ἡ για-
γιά του, κεῖνος μὲ χρόνια τὴν ἔγραψε στίχους καὶ τὴν ἔστειλε
σὲ κάποιον φίλο του:

«Ταῦτα μ' ἔλεγεν ἡ νόνα,
ποῦταν γριά πολλῶν κανκάλων.
Λεῖπε πόρτες τῶν μεγάλων
γιατ' ἐκεῖ, παιδί μου, χάνεις
τὴν ψυχὴν σου, τὴν ζωὴν σου,
συχν' ἀκόμη τὸ πουγγίν σου».

Κοραῆ.

GIANNINA

ΟΠΟΙΟΣ ΔΕΡΝΕΙ ΤΟΝ ΔΕΡΝΟΥΝ...

Ο Γάλλος πρόξενος στήν Ήπειρο Πουκεβίλ, στά 1814 προμηθεύτηκε άπ' τόν πανηγύρι τῆς Πωγωνιανῆς μερικά σκεπάσματα (βελέτζες) γιά τόν γαλλικό στρατό στά Ἐφτά-νησα. Πῆρε μπουγιουρντί-διαταγή—άπ' τόν Ἀλή πασᾶ νά τά μετατρέρη ἐλεύθερα. Ὁ Σαμαρνώτης ὅμως πού ἦταν ἐπό-πτης στόν διόδια, κι ἔμπιστος τοῦ Τεπελενλή, ἀγνόησε τόν μπουγιουρντί τοῦ ἀρέντη του καί ζητοῦσε σώνει καλλά νά πληρωθῇ τόν φόρο. Κι ἐπειδή ἀρνήθηκαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Γάλλου προξένου, ὁ Σαμαρνώτης γυρίζει πίσω τά φορ-τωμένα ζῶα καί τά πηγαίνει στά Γιάννενα. Σάν τόμαθε ὁ Πουκεβίλ δέν χάνει καιρό κι ἕνα καί δυό πάει στό σπίτι τοῦ Σαμαρνώτη καί χωρίς πολλά λόγια τόν ἀρχίζει στό ξύλο.

Δαρμένος ὁ Σαμαρνώτης πῆγε στόν Ἀλή πασᾶ νά κα-ταγγείλῃ τήν πράξη τοῦ Πουκεβίλ. Κεῖνη τῇ στιγμή, νά κι ἔμπαινε κι ὁ ἴδιος.

— Τόν ἔδειρα, λέει θαρρετά ὁ Πουκεβίλ στό βεζύργι.

Κι ὀργισμένος ὁ Ἀλής τοῦ ἀποκρίνεται:

— Ποκοβίλ, ὅποιος δέρνει, τόν δέρνουν, αὐτά δέν σέ περνοῦν ἐδῶ!

— Θά μοῦ περάσουν αὐτά κι ἄλλα, κι ἐδῶ καί στήν Πόλη, ἀπαντάει ὁ Πουκεβίλ καί φεύγει ἀδιάφορος, ἀφήνον-τας θεριό μανιασμένο τόν Ἀλή.

Ἄς εἶχε χάρη πού ἦταν πρόξενος τῆς Γαλλίας, άπ' ἄλλοιῶς....

Σ. Τριτάκης

Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΕΠΕΛΕΝΛΗΣ

Στήν Πρέβεζα, ἄραξε κάποτε ἕνα καράβι μέ φορτίο καφέ. Ἐρχόταν άπ' τή Μάλτα καί πήγαινε γιά τήν Ἀγγλία. Στή θάλασσα ὅμως τόν ἔπιασε φουρτούνα, βράχηκε ὁ κα-

φές κι ἀντὶ νὰ τὸν πετάξουν, τὸν φέρανε νὰ τὸν πουλή-
σουν στὴν Πρέβεζα. Σὰν τῶραθε ὁ Ἀλῆ πασᾶς, στέλνει
κι ἀγοράζει μισοτιμῆς ὅλο τὸν χαλασμένο αὐτὸν καφέ καὶ
τὸν φέρνει στὰ Γιάννενα.

Σὲ λίγες μέρες προσκαλεῖ στὸ παλάτι τοῦ τὸ ἰσνάφι (σω-
ματεῖο) ἀπ' τοὺς καφεμπόρους στὰ Γιάννενα, πού ἦταν ὅλοι
τοὺς Ἑβραῖοι.

— Πόσο κοστίζει ὁ καφές, ὁρέ; τοὺς ρωτᾷ ἀδιάφορος
τάχα ὁ Τεπελενλής.

— Τὸν ἀγοράζουμε, βεζύρη μου, στὴ Μάλτα τρία γρό-
σια τὴ λίτρα, ὁ ναῦλος ἡμῶς κι ὁ φόρος μᾶς ἀναγκάζει νὰ τὸν
πουλάμε τεσσεράμισι, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ γεροντότερος ἀπ' τοὺς
καφεμπόρους.

— Καλὰ ὁρέ, ἔχω λίγο καλὸ καφέ, πού θὰ σᾶς τὸν που-
λήσω πέντε γρόσια κι ἔτσι γλυτώνετε ἀπ' τοὺς κόπους
καὶ τοὺς κινδύνους.

Οἱ Ἑβραῖοι ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρονται.

— Μά, βεζύρη μου, τοῦτο τὸν καιρὸ ἔχουμε στὰ χέ-
ρια μας μεγάλες ποσότητες καὶ τ' ἀφήνουμε νὰ μουγλιάζη...
Δὲν τραβάει ἡ ἀγορὰ τὸ πρᾶμα.

Ἄγριεψε ὁ Ἀλῆς Τεπελενλής. Ἄρχισε νὰ ξεφωνίζει:

— Ἄϊντε, ἄϊντε, παλιὸ Ὀβρεοί, καὶ θὰ τὸν ἀγοράσετε ἔξ
γρόσια τὴ λίτρα... Παλιανθρωποὶ!...

Τὴν ἄλλη-μέρα ὁ καταστραμμένος καφές στάλθηκε στὸ
ἰσνάφι πού ἀναγκάστηκαν νὰ τὸν πληρώσουν ἔξω γρόσια
τὴ λίτρα καὶ νὰ... τὸν πετάξουν. Τί νὰ κάνουν οἱ καφέ-
μποροι Ἑβραῖοι προκειμένου νὰ χάσουν τὰ κεφάλια τους.....

Κ. Μ. Κόμας

ΔΥΝΑΤΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

Ἄλλοτε ὁ Κολοκοτρώνης ἄρχισε ἀπὸ μικρὸς νὰ καπνίζει. Ἦταν
ἀπ' τὶς στενοχώριες καὶ τοὺς καταδιωγμοὺς πού εἶχε ἢ
γιατὶ συνήθιζαν τότε νὰ καπνίζουν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι κι

αὐτὸς μικρὸς ἤθελε νὰ τοὺς μοιάζῃ καὶ νὰ ἀποχτήσῃ με-
γάλη ἐπιβολή... Γιὰ τὸν ἓνα ἢ γιὰ τὸν ἄλλο λόγο τὸ πάθος
τοῦ καπνοῦ κυρίευσε τὸ νεαρὸ Κολοκοτρώνη. Ἔτσι τὸ μα-
κρὸ τσιμπούκι, πῶς μακρὸ ἀπὸ ἓνα μέτρο, κι ὁ καπνὸς δὲν
τοῦ λείπανε, ἀκόμα καὶ στὶς πῶς δύσκολες στιγμές. Κι ὅταν
τύχαινε νὰ μὴν ἔχῃ καπνὸ θὰ ἔκανε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ
οἰκονομήσῃ.

Στὰ 1804, καταδιωγμένος ὁ γέρος τοῦ Μοριᾶ ἀπ' τοὺς
Τούρκους, ἀναγκάστηκε νὰ μπαρκάρῃ στὴν γαλλιώτα εἰ-
δος πλοίου—τοῦ Μανιάτη καπετὰν Πασχάλη, καὶ νὰ πλα-
νιέται μέσα στὴ θάλασσα. Αὐτὸ βιάστηκε κάμποσο καιρὸ.
Ἔτσι τελείωσε κι ὁ καπνὸς του. Νὰ ἀράξῃ στὴ στεριά
καὶ νὰ προμηθευτῇ ἦταν δύσκολο γιατί οἱ Τούρκοι εἶχαν
πιάσει ὅλα τὰ μέρη. Κρατήθηκε, ἔκανε ὑπομονὴ μιᾶ. δυὸ
μέρες χωρὶς νὰ καπνίσῃ, καὶ βολτάριζε ἐκνευρισμένος πάνω
στὴν κουβέρτα τῆς γαλλιώτας. Τὴν τρίτη μέρα δὲν μπόρεσε
νὰ ἀντέξῃ ἄλλο στὸ πάθος τοῦ καπνίσματος. Σκίζει στὸ
μάκρος μερικὰ παλιά του τσιμπούκια, ξύνει ἀπὸ μέσα τὰ
παλιά ἀπομεινάδια τοῦ καπνοῦ καὶ τὰ βάζει σ' ἓνα τσι-
μπούκι νὰ καπνίσῃ. Τραβάει μιὰ δυὸ ρουφηξιές, μὰ μὲ μιᾶς
σταματᾷ ἀγδιασμένος καὶ μὲ πικρὸ τὸ στόμα του. Τὸ
κατασκεύασμα αὐτὸ πὺ χρησιμοποίησε γιὰ καπνὸ ἦταν
σωστὸ δηλητήριο, γιατί ἦταν καθαρὴ νικοτίνη, κι ἦταν
ἀδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ κάπνισμα.

Θυμωμένος ὁ Κολοκοτρώνης ἄρχισε νὰ κάνῃ βόλτες
πάνω στὴν κουβέρτα καὶ νὰ βρίζῃ.

— Μὴν κάνεις ἔτσι, τοῦ λέει ὁ καπετὰν Πασχάλης γιὰ
νὰ τὸν ἡσυχάσῃ, θὰ ἀράξουμε σὲ κανένα μέρος καὶ μπο-
ροῦμε νὰ οἰκονομήσουμε καπνὸ.

Ἐξαγριωμένος τὸν διακόπτει ὁ Κολοκοτρώνης:

— Πῶς νὰ ἀράξουμε τώρα πὺ μᾶς ἔχουν στρώσει οἱ
Τούρκοι σὲ τέτοιο καταδιωγμὸ... Νὰ παίξουμε τὴ ζωὴ μας
γιὰ λίγο καπνὸ!... Ἔ, φτάνει πιά....

Ἄξαφνα σταμάτησε. Ἡ μορφὴ του ἠρέμησε! Μέσα του
εἶχε συντελεστεῖ μιὰ ἀλλαγὴ... Ἄρχισε νὰ ξεφωνίζῃ ἄγρια,
μιλώντας στὸν ἑαυτὸ του.

— Ὅρὲ Κολοκοτρώνη, σὺ εἶσαι αὐτὸς πὺ ἔβαλες στὸ
νοῦ σου νὰ λευτερώσῃς τὸ Γένος σου... Σὺ, Κολοκοτρώνη,

πού για ένα κακό ζακόνι—ελάττωμα—κοντεύεις να μουρ-
λαθής;

Κι αρπάζοντας τὰτσιμπούκια, τὶςκαπνισακοῦδες, τὶς
τσακμαχόπετρες, τὶς ἴσκες, σὺνεργα ὅλα γιὰ τὸ κάπνισμά
του, τὰ πετάει στὴ θάλασσα.

Ἔστερα κάνει τὸ σταυρό του, καὶ γαλημεμένος κι ἀπο-
φασιστικὰ λέει:

—Ἐ, δόξα σοι ὁ Θεός, γλύτωσα ἀπ' αὐτὸ τὸ πάθος!

Κι ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή, σ' ἔβλεπε τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ του
ὁ γέρος τοῦ Μοριᾶ, ὁ μακιαχὸς αὐτὸς καπνιστής, δὲν ξα-
νακάπνισε πιά ποτέ!...

ΚΛΕΦΤΙΚΕΣ ΠΟΝΗΡΙΕΣ

Στὰ 1815 ὁ ντερβέναγας τοῦ Μαλανδρίνου κατάφερε
νὰ πιάσει τοὺς δυὸ ζακουστοὺς κλέφτες τοῦ Λιδωρικιοῦ, τὸν
Κρίκα καὶ τὸν Θιοχάρη. Τὴ νύχτα σπάσανε τὰ σιδερένια κά-
γκελα ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς καὶ βγήκανε. Οἱ φύλα-
κες τοὺς καταλάβανε καὶ τοὺς στρώσαν στὸ κυνήρι. Ὁ Θιο-
χάρης κατάφερε νὰ τὸ σκάσει, τὸν Κρίκα ἕμως τὸν πιάσανε.

Μὲ μιᾶς ὁ ντερβέναγας σκόρπισε τ' ἀρβανίτικα ἀσκέ-
ρια του νὰ πιάσουν τὸν Θιοχάρη τάζοντάς τους ἄφθονα
μπαξίσια.

—Ἄδικα κοπιᾶζουν οἱ Ἀρβανίτες σου, ἀγά μου, τοῦ
λέει ὁ Κρίκας. Ὁ Θιοχάρης δὲν πιάνεται· φεύγει σὰ λαγός.

— Σὺ τὸν πιάνεις, ὁρὲ Κρίκα, τὸν ρωτᾶει ὁ ντερβέναγας.

— Γὼ τὸν πιάνω μὰ... δὲ θέλω.

— Γιατί ὁρὲ; Σοῦ χαρίζω ἑσένα τὴ ζωὴ... Κι ἀπὸ πά-
νου σοῦ δίνω οὔλα τὰ μπαξίσια.

Ἐκανε πὼς συλλογιζόταν ὁ Κρίκας. Κι ἄθελα τὰ μά-

τια του πέσανε στὰ ὀλοκαίνουργα κι ὁμορφα τσαρούχια τοῦ ντερβέναχα... Τοῦ λέει τότε:

— Καὶ νά'θελα ἀγά μου, νὰ τὸν πιάσω, δὲ βαστᾶνε τὰ τσαρούχια μου. Εἶναι χαλασμένα.

— Πάρε τὰ δικά μου, τοῦ ἀπαντάει ὁ ντερβέναχας.

Καὶ βγάζει μὲ μιὰ τὰ τσαρούχια του.

Τὰ φεράει ὁ Κρίκας κι ὀρμάει κατὰ πάνω τὴν πλαγιά, νὰ πιάσῃ τὸ Θιοχάρη.

Περίμενε, περίμενε, περίμενε ὁ ντερβέναχας, μὰ ποῦ νὰ ξυρίσῃ ὁ Κρίκας. Ἐσιμίζαν αὐτὸς κι ὁ σύντροφός του Θιοχάρης πάνω στὰ βουνὰ τοῦ Λιδουρικού, λεύτεροι πιά κι οἱ δύο τους. Κι ὁ ντερβέναχας τοῦ Μαλανδρίνου ἀκόμα καρτεράει τὸν Κρίκα νὰ τοῦ φέρῃ πίσω τὸ σύντροφό του Θιοχάρη, καὶ... τὰ καινούργια τσαρούχια του.

J. J. Majmeh

ΒΑΡ—ΟΝΟΙ

Στὰ 1817, τὸν ὕστερα μεγάλο δάσκαλο Γεώργιο Γεννάδιο, τὸν κάλεσαν στὴν Ὀδησσὸ ν' ἀναλάβῃ τὸ σκολεῖο τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

Ἐφυγε ἀπ' τὸ Βουκουρέστι καὶ πῆγε στὴν Ὀδησσὸ ὁ Γεννάδιος γιὰ νὰ παραλάβῃ τὸ σκολεῖο. Ὅταν εἶδανε οἱ Ἕλληνες τὸ δάσκαλο μὲ τὸ τεράστιο πυκνὸ μουστάκι του, τοῦ εἶπαν πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ ξυρίσῃ. Γιατὶ στὴ Ρωσία τότε, κι ὠς τὰ 1854, μονάχα οἱ στρατιωτικοὶ εἶχαν τὸ δικαίωμα ν' ἀφήνουν μουστάκι. Ὅλοι οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ ξυρίζουν, καὶ τὸ πολὺ-πολὺ, ν' ἀφήνουν φαβορίτες.

Σὰν ἄκουσε ὁ Γεννάδιος πὼς ἔπρεπε νὰ ξυρίσῃ τὸ μουστάκι του, μάζεψε τὰ πράματά του νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ Βουκουρέστι.

Ὁ Καποδίστριας, ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τότε τοῦ Τσάρου, ὅταν ἔμαθε πὼς ὁ Γεννάδιος δὲ θυσιάζε τὸ μουστάκι του κι ἦταν ἀποφασισμένος νὰ φύγη, φρόντισε νὰ βρῆ μιὰ διπλωματικὴ λύση γιὰ νὰ τὸν κρατίσῃ στὴν Ὀδησσό. Τοῦ ἔδωσε τιμητικὰ τὸ βαθμὸ τοῦ λοχαγοῦ. Ἔτσι γλύτωσε τὸ μουστάκι τοῦ Γεννάδιου κι ἔστερξε νὰ μείνῃ καὶ νὰ διδάξῃ, στὸ σχολεῖο τῆς Κοινότητος.

Σὲ λίγο καιρὸ ὁ Τσάρος ἔφτασε στὴν Ὀδησσό. Ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ του τῶν Ἐξωτερικῶν Καποδίστρια, ἐπεσκέφθη καὶ τὸ σχολεῖο τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος. Ὁ Γεννάδιος τὸν προσεφώνησε κατὰλλήλα, κι ὁ Τσάρος τόσο ἐνθουσιάστηκε ἀπ' τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἐργασία τοῦ Γεννάδιου, πού γυρίζει καὶ λέει στὸν Καποδίστρια νὰ τοῦ δώσῃ τὸν τίτλο τοῦ βαρώνου. Ὁ Καποδίστριας διεβίβασε στὸ δάσκαλο τὴν τιμητικὴ ἐντολὴ τοῦ Τσάρου, καὶ τότε ὁ Γεννάδιος, τοῦ ἀποκρίνεται:

— Ἐξοχώτατε, ἂν ἀρχίσωμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ γινώμεθα βαρώνοι, κίνδυνος εἶναι μὴ τινες ἀποβάλωσι τὸ βάρ καὶ μείνωσι ὄνοι!...

ΟΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΕΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ε'

Ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Πατριάρχῃ Γρηγορίου Ε' δὲν εἶχε ὄρια. Εἶχε ἓνα ξεχωριστὸ κιβώτιο ἀπ' ὅπου ὁ ἀρχιδιάκος του ἔπαιρνε χρήματα καὶ βοηθοῦσε τοὺς φτωχοὺς πού προστρέχανε στὸν Πατριάρχῃ. Κάποια μέρα ὅμως ὁ ἀρχιδιάκος εἶπε στὸν Πατριάρχῃ πὼς τὸ κιβώτιο δὲν εἶχε οὔτε ἓνα παρᾶ.

— Λοιπὸν ὕπαγε καὶ δανείσθητι, τοῦ ἀπάντησε ὁ Πατριάρχῃς.

Κι ἐπειδὴ ὁ διάκος δὲ φαινόταν διατεθειμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παράξενη διαταγὴ τοῦ Γρηγορίου, κεῖνος τοῦ ξαναεἶπε:

—'Αλλοίμονο! Σὺ φαίνεται, ἐντρέπεσαι νὰ δανεισθῆς ὕπως... δανείσης.

Καὶ κάποτε ἄλλοτε μιὰ φτωχιά χήρα πῆγε στὸν Πατριάρχη καὶ μὲ δάκρυα τοῦ ζήτηγε νὰ τῇ βοηθήσῃ στὴν προΐκα τῆς κόρης της.

Μὰ ὁ Γρηγόριος φαίνεται πὼς ἀπ' τὶς ἐλεημοσύνες δὲν τοῦ εἶχε μείνῃ, κείνῃ, τῇ μέρα οὔτε γρόσι. Κι οὔτε ὅμως ἤθελε νὰ ἀφήσῃ, καὶ τῇ φτωχιά χήρα ἀβοήθητη. "Ἐβγαλε ἀπ' τῇ μέσῃ του μιὰ πολύτιμη ζώνη, δῶρο ἀκριβὸ κάποιου ἄρχοντα, καὶ τὴν ἔδωσε στὴ φτωχιά.

Κε Αὐτῆς

ΤΑ ΣΤΟΛΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

"Όταν ἔφτασε στὴν Ἑλλάδα ἐξόριστος ὁ βασιλιάς τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος ἢ Μπάζα, ἐπισκέφτηκε καὶ τὰ Γιάννενα νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἀλῆ πασᾶ. Φοροῦσε ὁ Γουσταῦος λογιῶ λογιῶ στολίδια, μὰ ἓνα μπριλάντι μέσα σὲ κόσμημα ποὺ κρεμόταν μ' ἀλυσίδα ἀπ' τὸ λαιμὸ του, ἦταν ἀξεπέραστο. Κανεὶς τους δὲν εἶχε δῆ μεγαλύτερο καὶ λαμπρότερο πετράδι. Ἀκόμα κι ὁ Ἀλῆ πασᾶς σὰν τὸ ἀντίκρουσε, τόσο θαμπώθηκε ἀπ' τὴν ὀμορφιά του ποὺ θέλησε νὰ τὸ ἀποχτήσῃ. Κι ἀνάθεσε στὸ σφραγιδοφύλακα του Θανάση Λιδωρίκη νὰ τὸ διαπραγματευτῆ. Ὁ Γουσταῦος ποὺ φαίνεται εἶχε οἰκονομικὲς στεναχώριες δέχτηκε νὰ τὸ πουλήσῃ γιὰ 36.000 ὀλλανδικὰ φλουριά, δηλαδὴ 500.000 γρόσια.

Σὰν τὸ πῆρε ὁ Ἀλῆς στὰ χέρια του, πῆγε νὰ τρελλαθῆ ἀπ' τὴν χαρὰ του γιὰ τὸ πολύτιμο ἀπόχτημά του. Κάλεσε τὸ Χαρεμκεχαγιᾶ (ἀρχιφύλακα τοῦ χαρεμιοῦ) καὶ τὸν πρόσταξε νάρθη ἀμέσως ἢ κυρὰ Βασιλική. Ἀνάθεσε τότε σ' αὐτῇ, μπροστά του νὰ τοῦ ράψῃ μιὰ θήκη ἀπὸ κόκκινο με-

τάξι, γύρω απ' τὸ κόσμημα. Καὶ ἄφουή *αὐτὴ* Βασιλικὴ ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν του, ὁ Ἀλῆς τὴν κρέμασε μετ' ἀλυσίδα ἀπ' τὸ λαιμὸ του, μέσα ἀπὸ τὰ ρούχα του. Ἀπὸ φόβο μὴν τὸ χάσει ἤθελε νὰ τὸ νοιώθει ἀτάσθαλα. Χαριτολογώντας τότε μετ' τὴν ἀγαπημένη του *τῆς* ἔλεγε εὐχαριστημένως πὼς τώρα πιά κατέχει τὰ *δύο* ἀκριβώτερα πράγματα τοῦ κόσμου: Αὐτὴ καὶ τὸ πολυτίμητο μπριλάντι.

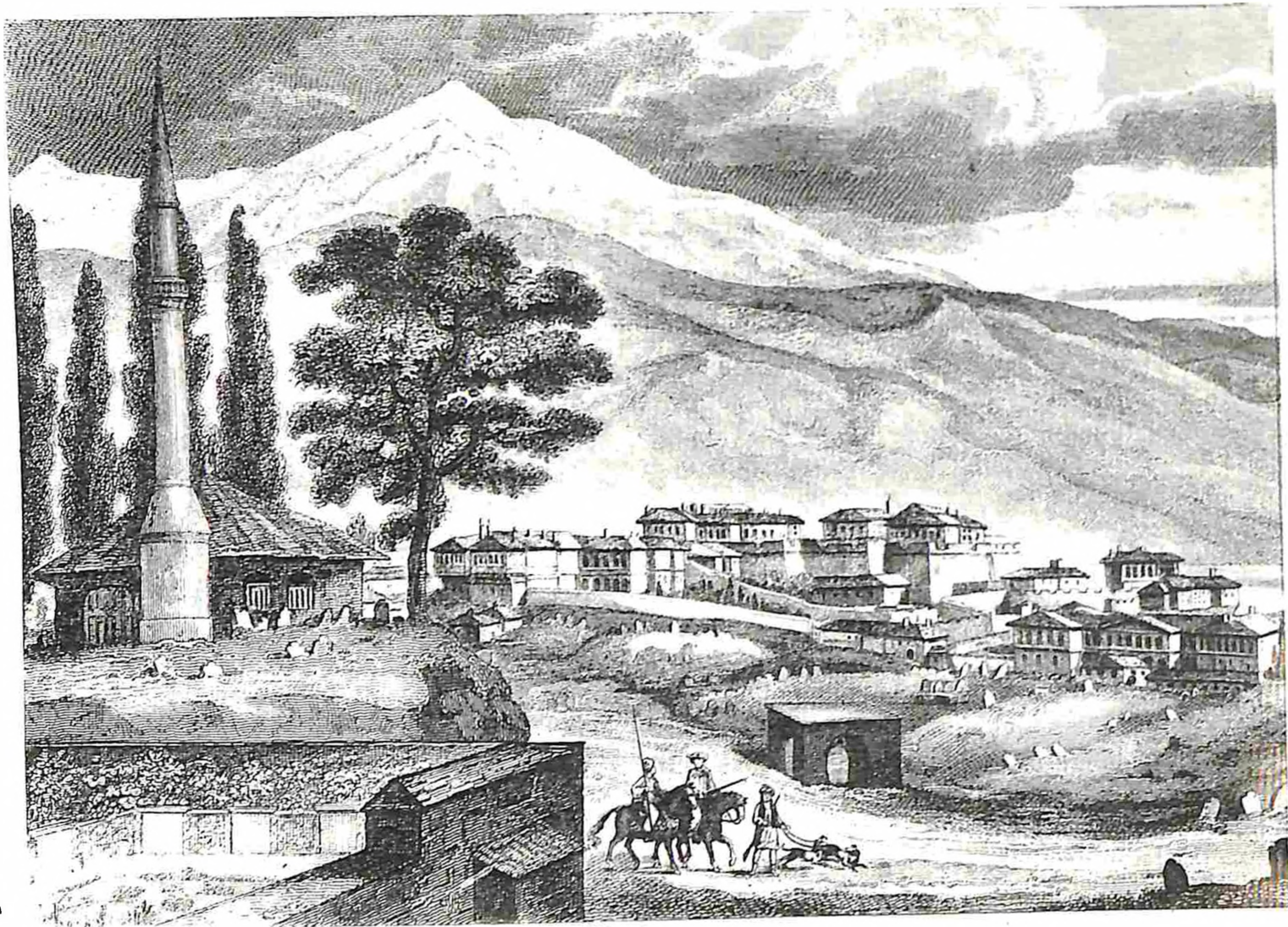
Ἀπ' τὴν χαρὰ του κοιμήθηκε μετ' τὸ κόσμημα. Τὸ πρωτὸ ὅμως ἔνοιωσε φριχτὴ φαγούρα στὸ κορμί του. Κάλυψε τὸ γιατρό του, τὸν ἐξέτασε καὶ δὲν τοῦ βρῆκε τίποτα, ἐξὸν ἀπ' τὰ ζῶδια κείνα ποὺ ἀφθονοῦσαν τότε ἀκόμα καὶ στὶς αὐλὲς τῶν Εὐρωπαϊκῶν βασιλείων. Πρόσταξε λοιπὸν ὁ γιατρός τὸ πιὸ καλὸ φάρμακο, δηλαδή ν' ἀλλάξουν τὰ ρούχα τοῦ βασιλέως. Ἐγινε αὐτὸ καὶ ἡσύχασε κάπως ὁ Ἀλῆς ἀπ' τὴν φαγούρα. Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως πάλι τὰ ἴδια. Τούτῃ τῇ φορᾷ δὲν κάλυψε τὸ γιατρό του ἀλλὰ ψάχνοντας μόνος τὰ ἐσωτερικά του ρούχα εἶδε πὼς τὰ ζῶδια καὶ πάλιν εἶχαν πληθύνει. Ἀποφάσισε τότε νὰ κάνει ἓνα λουτρὸ καὶ νὰ γλυτώσῃ μιὰ καὶ καλή.

Στὸ λουτρὸ τὸν συνόδευσεν πάντα καὶ ἡ παλιὰ γριὰ βάργια του, ποὺ τόσο τῆς εἶχε ἀδυναμία. Γδύθηκε ὁ Ἀλῆς ἀλλὰ τὸ κόσμημα δὲν ἐννοοῦσε νὰ τὸ βγάλῃ ἀπὸ πάνω του. Ἐπέμενε νὰ πλυθῇ μ' αὐτὸ. Ἡ βάργια ὅμως ποὺ εἶχε θάρρος μαζί του, ἐπιταχτικὰ τὸν ἀνάγκασε. Ἀπ' τὰ πολλὰ, δέχτηκε ὁ Ἀλῆς καὶ βγάζοντας τὸ κόσμημα τὸ ἔδωσε στὴ βάργια. Κεῖνη σὰν τὸ πῆρε στὰ χέρια της, τί νὰ δῆ! Ἡ ἀλυσίδα καὶ τὸ μεταξωτὸ ἦταν γεμάτα ζῶδια. Θυμωμένη ξυλώνει τὴ θήκη καὶ βλέπει τὸ μπριλάντι νὰ ἔχῃ χάσει τὸ χρῶμα του καὶ τὴ λαμπράδα του ἀπ' τὶς πολλὰς ψεῖρες ποὺ φώλιαζαν πάνω του. Μ' ἄλλα λόγια τὸ πανώριο κόσμημα τοῦ Γουσταύου μεταβλήθηκε σὲ ψειροφωλιχά.

Ἡ βάργια τότε δὲν κρατήθηκε καὶ λέει αὐστηρὰ στὸν Ἀλῆ:

— Παλάβωσες γιέ μου, γιὰ τὰ διαμάντια, δὲ σοῦ φτάνουν ποὺ ἔχεις ὅλα τὰ σαράγια γεμάτα!...

Ὁ Ἀλῆς ντροπιασμένος δὲν ἀποκρίθηκε. Ἴσως ἦταν ἡ μοναδικὴ φορὰ στὴ ζωὴ του ποὺ ντράπηκε ὁ Ἀλῆς Τεπελενλής.

ΣΕΡΑΓΙΑ ΤΟΥ ΑΛΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Στὴν πρώτη επίσκεψή ποῦ ἔκανε ὁ φιλικὸς Ἀναγνωστόπουλος στὸ Νεοφύτο Δούκα, εἶδε πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι του τὴν εἰκόνα τοῦ Κοραῆ. Ἦξερε ὅμως ὁ Ἀναγνωστόπουλος πὼς ὁ Δούκας βρισκόταν σ' ἀντίθεση μὲ τὸ μεγάλο δάσκαλο κι αὐτὸ ἦταν ἓνα ἐμπόδιο γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἀνῆξερος τάχα ὁ Ἀναγνωστόπουλος ρωτᾷ:

— Τίνας εἶναι ἡ εἰκόνα αὐτή;

— Τοῦ Κοραῆ, ἀπαντᾷ ὁ Δούκας.

— Παράξενον, ἐνῶ εἴσθε ἐχθροί.

— "Ὁχι φίλε! Δὲν εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ Κοραῆ, ἀλλὰ γραμματικῶν τινῶν παραλογισμῶν του. Ἄλλως τιμῶ διὰ τὴν παλυμάθειαν καὶ τὴν φιλογενῆ καρδίαν του.

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Νεοφύτου Δούκα ἦταν ἀρκετὰ νὰ κάνουν τὸν Ἀναγνωστόπουλο νὰ τοῦ προτείνῃ νὰ συμφιλιωθῆ μὲ τὸν Κοραῆ, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Γένους. Ὅπως κι ἔγινε.

Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ΖΗΤΙΑΝΟΣ

Στις ἀρχὲς τοῦ 1819 κἀηκε ἀπὸ κεραυνὸ στὸ Τεπελένι τὸ σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Μὲ μιᾶς ἔφυγε ἀπ' τὰ Γιάννενα καὶ πῆγε στὴν πατρίδα του νὰ δῆ τὸ τί ζημιὲς ἔπαθε τὸ σεράγι του. Κι ἐνῶ βεβαιώθηκε πὼς οἱ θησαυροὶ του εἶχαν γλυτώσει ἀπ' τὴ φωτιά καὶ μόνο τὸ κτίριο κἀηκε, δὲν ἤσυχασε· τὸ σατανικὸ του μυαλὸ ὅλη τὴ νύχτα δούλευε νάβρῃ τὸν τρόπο πὼς θὰ τὸ ξαναφκιαῖξῃ. Καὶ τὸν βρῆκε.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔστειλε ντελάληδες μὲ προκήρυξη σ' ὅλη τὴν Ἠπειρο καὶ ζητοῦσε ἀπ' τοὺς ὑπηκόους του νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ξαναφκιαῖξῃ τὴ μοναδική του περιουσία,

γιατί δὲν κάηκε μόνο τὸ σπίτι του ἀλλὰ κι ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του!.. Κι ὥρισε τὴν ἡμερομηνία πού θὰ συνάζονταν στὸ Τεπελένι οἱ προύχοντες ἀπ' τὰ χωριά τῆς Ἡπείρου νὰ τοῦ φέρουν τὴ συντρομὴ τους.

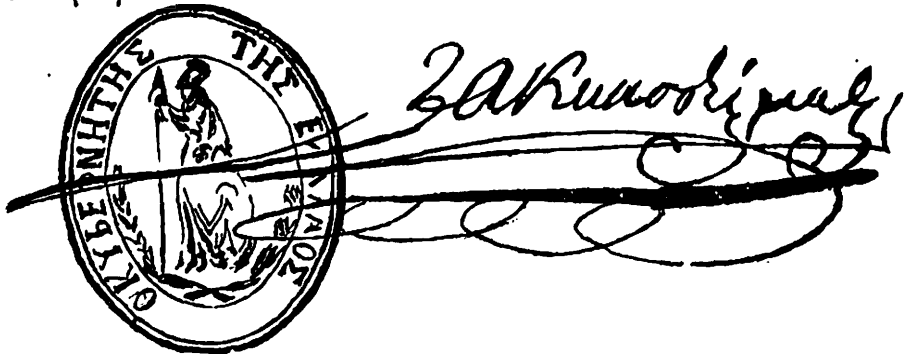
Τὴν ἡμέρα κείνη ὁ Ἀλῆς ἀπ' τὴν αὐγὴ κάθισε σταυροπόδι σὲ μιὰ παλιὰ ψάθα ἔξω ἀπ' τὸ καημένο σπιτικό του, φορώντας κάτι κουρελιασμένα ρούχα. Στὸ χέρι του κρατοῦσε ἓνα ξεθωριασμένο φέσι, γιὰ νὰ ρίχνουν μέσα τὴ συντρομὴ τους. Μ' αὐτὸ ἤθελε νὰ δείξῃ πῶς ἦταν τόσο φτωχὸς πιά ὅσο κι ἓνας ζητιάνος.

Ἄρχισε ὁ καθέννας νὰ περνᾷ μπροστὰ στὸ ζητιάνο Ἀλῆ καὶ νὰ ρίχνῃ στὸ φέσι τὸ βοήθημά του.

Μὰ ὁ πονηρὸς Ἀρβανίτης εἶχε σκεφθῆ καὶ κάτι ἄλλο. Ἀποβραδὶς σὲ φτωχοὺς Τεπελενιώτες εἶχε δώσει πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα πού τὴν ἄλλη μέρα περνώντας μπροστὰ του, ἐπιδεικτικὰ τὰ ρίχνανε μέσα στὸ φέσι, τάχα γιὰ συντρομὴ. Ἔτσι ἀναγκάζονταν οἱ πλούσιοι νὰ δίνουν περισσότερα. Κι ὅταν κανένας δὲν τοῦ ἔριχνε ἀρκετά, τότε ὁ Ἀλῆς μὲ μισοκακόμοιρο ὕφος τοῦ ἔλεγε:

— Τήραξε κείνο τὸ φτωχὸ πόσα γρόσια μοῦ ἔδωσε. Αὐτὸ ἀποδείχνει πῶς μ' ἀγαπάει περισσότερο ἀπὸ σένα μ' ὅλο πού εἶναι φτωχός. Μὰ δὲν πειράζει... Σήμερα εἶμαι φτωχός, ταχρὰ ὅμως μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ γίνω πλούσιος καὶ δυνατὸς καὶ τότε θὰ ξέρω πιά ποιὸς εἶναι ἀληθινὸς φίλος καὶ ποιὸς ἐχθρός.

Τοῦτο ἦταν ἀρκετό. Ὡς τὸ βράδυ, ὁ Ἀλῆς Τεπελενλής εἶχε συνάξει τόσα, πού φτάνανε νὰ χτίσῃ ὅχι ἓνα, ἀλλὰ δυὸ σεράγια.

Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΚΕΡΗ

Γιὰ νὰ κινηθοῦν συνωμοτικά οἱ ἰδρυτὲς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα. Ἀλλὰ ἦταν ὅλοι τοὺς φτωχοί. Ἐνας ποῦ θὰ μπορούσε νὰ τοὺς βοηθήσῃ ἦταν ὁ μεγαλέμπορας στὴν Πόλη Παναγιωτάκης Σέκερης. Αὐτὸς ὅμως ἦταν ἀμύητος καὶ κανένας τοὺς δὲν τολμοῦσε νὰ τοῦ προτείνῃ ἓνα τέτοιο. Καὶ στὰ 1818, ποῦ βρίσκονταν στὴν Πόλη κι ὁ Φιλικὸς Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος, ἀναλαμβάνει αὐτὸς νὰ τοῦ μιλήσῃ. Ἀλλὰ ὁ νεαρὸς ἀκόμα τότε Ἀναγνωστόπουλος δὲ θ' ἀκολουθήσῃ τὸν καθιερωμένο τρόπο γιὰ νὰ κατηχήσῃ τὸ Σέκερη. Θὰ τοῦ μιλήσῃ ἀλλοιῶς ἀνοιχτά.

Πηγαίνει τὸν συναντᾷε στὸ σπίτι του καὶ μὲ μιᾶς ὁ Ἀναγνωστόπουλος τοῦ λέει:

— Θέλω σὲ ὀμιλήσει. Ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς ὀμιλίας μου εἶναι πολλὰ σημαντικόν καὶ δὲν θέλει σὲ γνωρισθῆ, ἂν πρῶτον δὲν ἀποφασίσῃς ὀριστικῶς ἓν ἀπὸ τὰ δύο περὶ τῶν ὁποίων θέλεις ἐρωτηθῆ.

Καὶ βγάζοντας ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἓνα μαχαίρι τὸ δίνει στὸ Σέκερη συνεχίζοντας:

— Λάβε αὐτὸ τὸ μαχαιρίδιον· καὶ ἀκούων τὴν πρότασίν μου θέλεις εἶσαι βεβιασμένος ἂν δὲν τὴν δεχθῆς δειλιῶν ἢ νὰ μὲ σφάξῃς ἢ νὰ μὲ προδώσῃς. Ἐξέτασον λοιπὸν τὴν καρδίαν σου καὶ εἶπέ με ἂν πρέπη νὰ σ' ἐξηγηθῶ. Τοιοῦτοτρόπως ἀπαλλάττεσαι τοῦ ν' ἀδικήσῃς ἓνα συμπατριώτην σου καὶ σὲ τὸν ἴδιον.

Κι ὁ Σεκέρης ποῦ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα τὸν ἀκούει μὲ ψυχραιμία χωρὶς ν' ἀπλώσῃ νὰ πάρῃ τὸ μαχαίρι ποῦ τοῦ ἔδινε ὁ Ἀναγνωστόπουλος τοῦ λέει κι αὐτὸς μὲ τὴν ἀράδα του:

— Φρονεῖς πῶς θέλω καταδεχθῆ νὰ δειχθῶ κατώτερός σου; Ἄν τὸ πρᾶγμα προξενεῖ δειλίαν διατί σὺ δὲν φοβεῖσαι; Δὲν εἶναι ἄρα τοιοῦτον. Καὶ πῶς ἐγὼ νὰ φοβηθῶ; Λέγε ἐλευθέρως, φίλε, καὶ σ' ἐγγυῶμαι μὲ τὴν κατάστασιν καὶ τὸ αἷμα μου.

Κι ὁ Ἀναγνωστόπουλος ποῦ καταλαβαίνει τὰ αἰ-

σθήματα τοῦ μεγαλέμπορα, τὰ ὁμολογεῖ ὅλα. Κι ὁ ἄδολος πατριώτης Σέκερης τόσο ἐνθουσιάζεται πού κείνη τῇ στιγμή προσφέρει γιά τίς ἀνάγκες τῆς Φιλικῆς τὴν πρώτη του οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ δέκα γιλιάρδες γρόσια.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τὸν Ἀνάργυρο Χατζηανάργυρο, ὅταν ἀκόμα ἦταν ὀχτῶ χρόνων, κατὰ τὸ 1820, τὸν πῆρε ὁ πατέρας του ὁ καπετὰν Ἀνδρέας Χατζηανάργυρος, κι ὁ θεῖος του ὁ Νικολῆς Ράφτης νὰ πᾶνε νὰ δοῦν τὸ καράβι του «Περικλῆ» πού βρισκόταν ἀραγμένο σ' ἓνα ἀπόμερο λιμάνι τῶν Σπετσῶν. Φτάσανε νύχτα. Κουρασμένοι ὅπως ἦταν στρώθηκαν στὸ φαγοπότι πάνω στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ. "Ὅλο τὸ διάστημα τοὺς περιποιοῦνταν ἓνας μικρὸς μοῦτσος πού κι αὐτὸς ἦταν συνομίληκος μὲ τὸ μικρὸ Ἀνάργυρο.

Σὰν ἀποφάγανε ὁ καπετὰν Ἀνδρέας ρώτησε τὸ γιό του ἂν ἤξερε νὰ τοὺς πῆ κανένα πατριωτικὸ τραγούδι. Ὁ μικρὸς ὅμως δὲν ἤξερε.

— Τί λοιπὸν μαθαίνεις στὸ σχολεῖο; τὸν ρωτᾷ ἀγρία ὁ πατέρας του.

— Τὸ Λουκιανό, πατέρα, τοῦ ἀπάντησε ὁ μικρὸς Ἀνάργυρος κι ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ: «Ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν ἔτι, τὴν ἡλικίαν πρόσηβος ὦν...»

Ἀνάθεμα κι ἂν κατάλαβε λέξη ὁ καπετὰν Ἀνδρέας ἀπ' τὰ ἀρχαῖα τοῦ γιοῦ του. Γύρισε τότε κατὰ τὸ μοῦτσο, πού κι αὐτὸς παράξενα ἀκουγε κεῖνα καὶ τοῦ λέει:

— Σὺ τί ξέρεις; Γνωρίζεις κανένα τραγούδι ἐθνικό;

— Μάλιστα, καπετάνιε, ἀπαντᾷ πρόθυμα ὁ μοῦτσος.

— Λέγε λοιπὸν.

Κι ὁ μούτσος ἀρχίζει νὰ τραγουδάη:

Φίλοι μου συμπατριῶται, δοῦλοι νᾶμεθα ὡς πότε
τῶν ἀχρείων Μουσουλμάνων,
τῆς Ἑλλάδος τῶν τυράννων...

Καὶ πρὶν ὁ μούτσος ἀποσώσει τὸ τραγούδι του, ἓνας δυνατὸς μπάτσος ἀκούγεται. Ὁ καπετὰν Ἀνδρέας εἶχε σκαμπιλήσει τὸ γιό του, γιατί ὁ μούτσος ἤξερε νὰ τραγουδήσῃ ἐνῶ κεῖνος δὲν εἶχε μάθει παρὰ τὸν Λουκιανό. Ὁ ὕστερα συγγραφέας τῶν «Σπετσιώτικων» Ἀνάργυρος, γέρος πιά, θυμόταν ἀκόμα τὸ μπάτσο πὺ ἔφαγε τότε ἀπὸ τὸν πατέρα του.

ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

Στὴν Κέρκυρα, λίγο πρὶν ξεσπάσει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, ὁ Σπῦρος Βαρούχας κι ὁ Πέτρος Φούκας, θελήσανε νὰ μονομαχήσουν. Ἡ ἀφορμὴ ἦταν τιποτένια, μὰ τὸ πείσμα τους ἦταν μεγάλο. Γι' αὐτὸ κι ἀποφάσισαν νὰ μονομαχήσουν μὲ πιστόλι μέχρι θανάτου. Κι οἱ δύο τους ἦταν ξακουστοὶ σκοπευτές. Μάρτυρας τοῦ Βαρούχα, ἦταν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, πὺ βρέθηκε τότε στὴν Κέρκυρα.

Τὴν ὠρισμένη ὥρα ἀντίπαλοι καὶ μάρτυρες βρέθηκαν στὸν τόπο πὺ εἶχαν κανονίσει. Μὲ μιᾶς πήρανε θέσεις. Κι ἐνῶ πρόσμεναν νὰ δοθῇ τὸ πρόσταγμα γιὰ ν' ἀδειάσουν τὰ πιστόλια κατὰ πάνω τους, ἀκούστηκε ἔξαφνα ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ Γέρου:

— Σταθῆτε! Ἡ πατρίδα θέλει νὰ μαζώξῃ συντρόφους νὰ σκοτωθοῦν σὲ περίσταση γι' αὐτὴν μονάχα κι ὄχι νὰ σκοτώνονται γιὰ ψύλλου πήδημα ἀναμεταξύ τους. Τώρα ἀν

Θελετε νὰ σκοτωθῆτε, ἢ πατρίδα θὰ καταραστῆ καὶ τὸ φονηᾶ καὶ τὸ σκοτωμένο. Ἐμπρὸς λοιπόν...

Μαρμαρώσανε οἱ ἀντίπαλοι ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη. Ποῦ νὰ τραβήξουν τὴ σκαντάλη τοῦ πιστολιοῦ τους!.. Κι οἱ μάρτυρες ἀρχίσαν νὰ κλαῖνε. Ἐτυχε νὰ εἶναι ὄλοι τους μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Κι ὁ πονηρὸς Κολοκοτρώνης ποῦ ἔνοιωσε σὲ τί ψυχολογικὴ στιγμή βρισκόνταν οἱ ἀντίπαλοι κι οἱ μάρτυρες φώναξε:

—Ἐλᾶτε νὰ μὲ φιλήσετε καὶ μένα καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους ποῦ μᾶς κάνατε νὰ κλάψουμε.

Ἐτσι ὁ Κολοκοτρώνης πρόλαβε μιὰ ἄσκητη ἀδερφικὴ αἱματοχυσία στὶς παραμονὲς τοῦ ξεσηκωμοῦ.

Γεωργίου Γεννάδιου

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Τὸ 1820, ἔτυχε νὰ περάσῃ ὁ Γεώργιος Γεννάδιος ἀπ' τὸ Βουκουέστι. Ὁ ἡγεμόνας Ἀλέξανδρος Σουτσορ, ποῦ ἤθελε νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὸ ἑλληνικὸ σχολεῖο τοῦ Βουκουρεστίου, κατάφερε τὸ δάσκαλο νὰ μείνῃ καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀναδιοργάνωση. Ἐκεῖ τότε ὁ δάσκαλος κατηχήθηκε στὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Κάποια μέρα ποῦ δίδασκε τὸν Παναγιωρικὸ τοῦ Ἰσοκράτη, κλείνει καλὰ τὴν πόρτα τοῦ σχολεῖοῦ καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ ἀρχίζει νὰ τοὺς μιλάῃ γιὰ τὴ δουλωμένη Ἑλλάδα. Δὲν κρατήθηκε ὅμως καὶ τὸν πῆραν τὰ κλάματα.

Κι ὅταν ὁ ἀρχηγὸς Ὑψηλάντης μαθεύτηκε πὼς πέρασε τὸν Προῦθο, ὁ Γεννάδιος πετάει τὸν Ἰσοκράτη κι ἀρχίζει νὰ μιλάῃ στοὺς μαθητὲς γιὰ τὸν Ἱερὸ Λόχο τῶν Θηβῶν καὶ κάνει μιὰ ἀναπαράσταση πὼς οἱ Ἀθηναῖοι νέοι δίνανε γονατιστοὶ τὸν ὄρκο τοῦ ἐφήβου: «Οὐ καταισχυνῶ, ὄπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην».

Μὲ μιᾶς οἱ μαθητὲς του γονατίζουν καὶ μὲ μάτια βουρ-

κωμένα όρκίζονται, σάν τούς 'Αθηναίους έφθβους. Καί πολλοί άπ' αύτούς κράτησαν τόν όρκο τους γιατί σέ λίγο τρέζανε καί καταταχθήκανε στόν 'Ιερό Λόγο του Δραγατσανιού.

υμνασι
βασι

ΣΥΝΑΡΧΗΓΟΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ

'Αρχές του 1820. 'Ο άρχιμανδρίτης Γρηγόρης Φλέσας βρισκόταν τότε στην Πόλη. 'Από καιρό είχε μπή στο μυστικό της Φιλικής 'Εταιρείας, καί ένεργοῦσε σάν άπλό μέλος, άπόστολος όπως τόν λέγανε. Αυτό όμως δέν έφτανε του Παπαφλέσα. "Ηθελε να μάθη πολλά περσότερα, να γνωρίση τόν άρχηγό, καί ναμπη ανάμεσα στους πρώτους. 'Ο 'Αναγνωστόπουλος κι ο Σέκερης όμως που τόν είχαν κατηχήσει, τόν κρατούσαν για λίγο καιρό σε κάποια άποσταση. Τους φόβιζε ο φλογερός κι όρμητικός χαρακτήρας του.

Κάποια μέρα ο Παπαφλέσας βρίσκει τόν 'Αναγνωστόπουλο στο σπίτι του μόνο. Κλειδαμπαρώνει τη πόρτα από μέσα και λέει έπιτακτικά στον 'Αναγνωστόπουλο:

— Κάθησε, αδερφέ και συναπόστολε, να εξηγηθώμεν τα μυστήρια της 'Εταιρείας. Συ γνωρίζεις την αρχή, και κάμνεις την αρχή. Θέλω λοιπόν και γώ να την μάθω και να είμαι αρχή. Θέλω να μου είπης και να με κάνης πρώτον μέλος.

'Ο 'Αναγνωστόπουλος βρέθηκε σε δύσκολη θέση. "Ηθελε ν' άποφύγη να μιλήση μα ήξερε και το χαρακτήρα του άρχιμανδρίτη. 'Ο Παπαφλέσας σάν είδε πως ο 'Αναγνωστόπουλος δυστροποῦσε, δέν χάνει τόν καιρό του σε παρακάλια. Τραβάει ένα μαχαίρι που το είχε κρυμμένο κάτω άπ' το ράσο του και τώρα του λέει άγρια:

— Συναπόστολε, εάν δε μου όμολογήσης την πηγή και εάν δε με κάμνης αρχήν σε σφάζω και έπειτα πηγαίνω εις τόν Σουλτάνον και προδίδω εις αύτον τα πάντα. Γίνεσαι έτσι και συ προδότης και χάνεις τη ζωή σου, γιατί δε θέλησες να μου πής και να με κάμνης και έμένα αρχή...»

‘Αν μπορούσε τώρα ὁ Ἀναγνωστόπουλος ὅς ἔκανε κι ἄλλοιῶς. Θέλοντας καὶ μὴ, μίλησε στὸν Παπαφλέσα γιὰ τὴν «ἀόρατον καὶ ἀνύπαρκτον ἀρχήν».

Σπάρτη

Ο ΠΡΟΕΣΤΟΣ ΠΟΥ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΑΓΙΑΣΗ

Οἱ προεστοὶ τῆς Σπάρτης, ὁ Ἀναγνωστῆς Κοπανίτσας κι ὁ Μελέτης Μελετόπουλος πηγαίνανε γιὰ τὴν Τριπολιτσᾶ. Μ’ ὄλο πού κι οἱ δύο τους ἦταν Φίλικοὶ καὶ πρόσμεναν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ ξεσπάσῃ ἡ Ἐπανάσταση, οἱ δύο προεστοὶ ἀψήφησαν τὴ ζωὴ τους καὶ πήγαναν γιὰ ὅμηροι στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Σὰν φτάσανε στὸ Βουρλιᾶ, ἔξω ἀπ’ τὴ Σπάρτη, ὁ Μελετόπουλος παρακίνησε τὸν Κοπανίτσα νὰ μὴν μποῦνε στὴν Τριπολιτσᾶ καὶ νὰ γυρίσουν πίσω. Ὁ Κοπανίτσας ἀρνήθηκε λέγοντάς του:

— Ἀφοῦ ἐμεῖς πού εἴμεθα ἡ κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν δώσουμε τὸ παράδειγμα τῆς δειλίας, τί θὰ περιμένωμεν ἀπὸ τοὺς μικροὺς πού θέλωμεν νὰ σκοτωθοῦν γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστη;

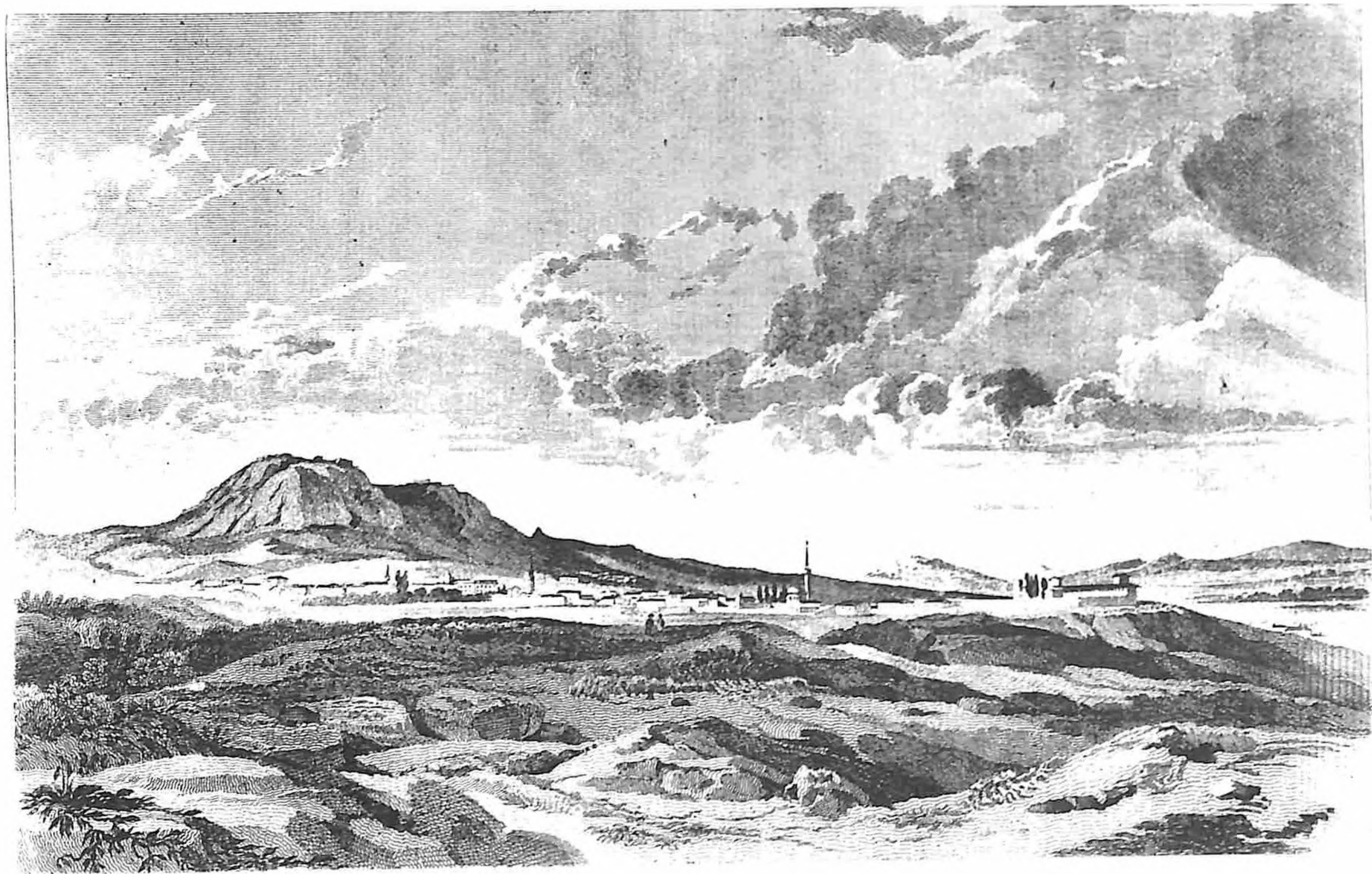
— Μόλις ξεσπάσει ἡ Ἐπανάσταση, θὰ μᾶς σκοτώσουν οἱ Τούρκοι, τοῦ ξαναλέει ὁ Μελετόπουλος.

— Ἄγιος ὁ Θεός, κερδίζομεν τὸν Παράδεισον, διότι ἀποθνήσκομεν διὰ τὴν Ἁγίαν πίστιν τοῦ Χριστοῦ...

Ὁ Μελετόπουλος δὲν κρατήθηκε καὶ λέει εἰρωνικά:

— Νά πού βρῆκα κι ἓναν πού θέλει ν’ ἀγιάσῃ ἀπὸ ζωντανός. Ἄς πᾶμε λοιπὸν στὴν Τριπολιτσᾶ ἀφοῦ ἐκεῖ εἶναι ὁ παράδεισος κι οἱ Τούρκοι εἶναι οἱ ἄγγελοι πού θὰ μᾶς πάρουν τὴν ψυχὴ μας.

Κι οἱ δύο προεστοὶ τράβηξαν τὸ δρόμο τους γιὰ τὴν Τριπολιτσᾶ. Σὲ λίγο οἱ Τούρκοι τοὺς φυλάκισαν. Ὁ Μελετόπουλος δὲν μπορούσε νὰ βαστήξῃ ἀπ’ τὰ βάσανα τῆς φυλακῆς καὶ πέθανε γρήγορα. Ὁ Κοπανίτσας ὅμως ἔζησε καὶ πέθανε στὰ 1838, ἀφοῦ εἶδε πιά λεύτερη τὴ χώρα του.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

ΣΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ

ΛΑΛΗΣΕ Ο ΚΟΥΚΟΣ

Ἐπῆρξε ἡ πρόληψη στοὺς κλέφτες καὶ στὸ λαό, πῶς ὅταν λαλοῦσε ὁ κοῦκος πρὶν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, δὲν ἦταν καλὸ σημάδι γιὰ τὴν κλεφτουριά καὶ τοὺς ραγιάδες. Ἐβγαίνει σὲ καλὸ ὅταν λαλοῦσε ὕστερα ἀπ' τὶς 25 Μαρτίου ὡς τὸ τέλος Ἰουνίου. Κι ἂν τύχαινε ν' ἀκουστῇ ὁ κοῦκος ἀνήμερα τοῦ Βαγγελισμοῦ, τότε ἦταν εὐτυχία γιὰ ὅλους τοὺς Ρωμιούς.

Γι' αὐτὸ τὴ γιορταστικὴ κείνη μέρα, στέλνανε ἐπίτηδες ἀνθρώπους μέσα στὸ λόγγο καὶ τὶς ρεματιές ν' ἀκούσουν

ἂν θὰ λαλήσῃ ὁ κοῦκος. Καί λένε πῶς σ' ὄλη τὴν Ἑλλάδα στίς 25 τοῦ Μάρτη τοῦ 1821 ἀκούστηκαν παντοῦ γὰ λαλοῦν οἱ κοῦκοι. Αὐτὸ πιστεύτηκε τότε ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς Ἕλληνας. Κι ὅταν, πάλι ἀργότερα, βώτησαν τὸ δεσπότη, Ἀθηῶν Θεόφιλο—πού ἦταν στὴν Ἐπανάστασι, διάκος τοῦ Γερμανοῦ—ἂν αὐτὸ ἀλήθευε, ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε:

— Τί τὰ θέλεις, παιδί μου, εἴτε κατὰ σύμπτωσιν, εἴτε ἀπὸ τὸ Θεό, δέκα ἄνθρωποι εἶπον τὴν ἀρίαν ἐκείνην ἡμέραν, ὅτι ἤκουσαν τὸν κοῦκον γὰ λαλή, ἀπ' ἔξω στίς ράχες.

ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΡΟΛΟΓΙ

Ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, ὁ μεγάλος διερμηνέας τῆς Πύλης, εἶχε στὴν κατοχὴ του ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ ἀκριβὰ ρολόγια τῆς ἐποχῆς. Τὸ εἶχαν φτιάξει κατὰ τὸ 1780 στὸ ἐργοστάσιο ρολογιῶν τοῦ Μπρέγκετ στὴν Ἀγγλία, πού ἦταν ξακουστὸ τότε σ' ὄλο τὸν κόσμον. Ἦταν τῆς τσέπης χρυσὸ μὲ διπλὲς μηχανῆς καὶ τὸ μέγεθός του ἦταν πολὺ μεγαλύτερο ἀπ' τὰ σημερινά. Νὰ πῶς μᾶς τὸ περιγράφουν: «Ὁ κύλινδρος αὐτοῦ εἶναι κατασκευασμένος ἐκ ρουβενίου διατρήτου, ἐπὶ δὲ τῆς περιφερείας ἔξωθεν φέρει κομβίον τι, ὅπερ πιεζόμενον κρούει τὰς ὥρας καὶ τὰ κλάσματα αὐτῶν. Αἱ ὥραι ἐπὶ τῆς πλακῆς σημειοῦνται δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν, ὁ δὲ ὠροδείκτης αὐτοῦ ἀκίνητεϊ ἄχρις οὐ ὁ λεπτοδείκτης διανύσῃ ὅλον τὸ περιφερὲς διάστημα τῶν 60 λεπτῶν, ὅτε οὗτος δι' ἑνὸς ἄλματος μεταπηδᾷ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὥραν.» Ἔτσι δὲν ἦταν μόνο ἓνα πολῦτιμο ρολόγι, ἀλλὰ καὶ κομψοτέχνημα γιὰ τὸν καιρὸ του.

"Όταν ὁ Σουλτάν Μαχμούτ ἔμαθε τὸ ξέσπασμα τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸν πρῶτο πού πρόσταξε ν' ἀποκεφαλίσουν ἦταν τὸ Μουρούζη, πού τὸν πιάσανε μακριὰ ἀπ' τὸ σπίτι σου.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ ἄτυχου μεγάλου διερμηνέως ἀξάφνα ἔμαθε τὸ θάνατό του καὶ γιὰ νὰ γλυτώσῃ κι αὐτὴ ἀπ' τὸ δῆμιο, ἔτρεξε νὰ βρῆ καταφυγὴ στὰ Πατριαρχεῖα. Ἐπρεπε τὸ πιὸ σύντομο νὰ φύγουν ἀπ' τὴν Πόλη. Χρήματα ὅμως δὲν πρόκαναν νὰ πάρουν μαζί τους, οὔτε κι ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' εἶχε νὰ τοὺς δώσῃ. Τὸ μόνο πού προφτάσανε καὶ πῆραν, κοντὰ τους φεύγοντας ἀπ' τὸ σπίτι ἦταν τὸ πολύτιμο ρολόγι.

Ὁ Πατριάρχης τότε ἔστειλε μὲ τὸ διάκο του τὸ ρολόγι αὐτό, στὸ μεγαλέμπορο τῆς Πόλης Γιάννη Ξένο, καὶ τοῦ ζήτησε νὰ κρατήσῃ τὸ ρολόγι καὶ νὰ τοῦ στείλῃ χρήματα. Ὁ Ξένος γιὰ ἀντάλλαγμα ἔστειλε στὸ Γρηγόριο χίλια ρούβλια. Μ' αὐτὰ τὰ χρήματα κατάφερε ἡ οἰκογένεια τοῦ Μουρούζη σὲ δυὸ μέρες νὰ μπαρκάρῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὴν Ὀδησσό.

Τὸ ρολόγι αὐτό, στὰ 1894, βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ ἐπιμελητῆ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Α. Σακελλίωνα, κι ἄγνωστο τί ἀπόγινε.

Βασιλὴ Γιαννῆ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΜΑΣΚΑΡΕΜΑΤΑ

Οἱ ξεσηκωμένοι στὸ Μενίδι ἐπαναστάτες τῆς Ἀττικῆς— ἀρχές τοῦ ξεσηκωμοῦ— ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἄξιο ἀρχηγό, ζήτησαν ἀπ' τὴ Λειβαδιά νὰ τοὺς στείλῃ ἕναν. Καὶ κεῖνοι διάλεξαν καὶ τοὺς στείλαν τὸν ἐκπρόσωπο τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὸ Δῆμο Ἀντωνίου. Γιὰ νὰ κἀνῃ ὅμως πιὸ μεγάλη ἐντύπωση ὁ Ἀντωνίου καὶ νὰ ἐπιβληθῇ στοὺς ἐπαναστάτες, μ' ὄλο πού ἦταν φραγκοφορεμένος, ἔβαλε περικεφαλαία κι ἐπωμίδες!...

Παρουσιάστηκαν ὅμως κι ἄλλοι στὸν Ἀγῶνα μὲ περι-
κεφαλαία, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Παπαφλέσας στὴ Μεσσηνία,
ὁ Πελοπίδας στὴ Τριφυλία, ὁ Παναγιώτης Βαφειόπουλος
στὴν Κορινθία κι ἄλλοι.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἀντωνίου στὸ Μενίδι, δὲν ἔκανε μόνο
ἐντύπωση στοὺς Ἕλληνες ἐπαναστάτες. Θέλησαν νὰ τὸν
μιμηθοῦν γιατί ἔτσι θαρροῦσαν πὼς θὰ γινόνταν πιὸ πολε-
μικοί... Μὰ ποῦ νὰ βρεθοῦν τόσες περικεφαλαῖες. Τότε κι
αὐτοί, ἀφοῦ δὲν εἶχαν περικεφαλαῖες, γιὰ νὰ φαίνωνται πολε-
μιστές, φόρεσαν ἀπὸ ἓνα... ψάθινο καπέλλο.

Λ εὐσεβὴς ἐ
βίη:

Η ΑΡΧΗ ΣΤΗ ΓΡΑΒΙΑ

Κλεισμένοι ἑκατὸν δεκαοχτῶ Ἕλληνες στὸ πλιθόχτι-
στο Χάνι τῆς Γραβιάς, μέσ' ἀπ' τὶς πολεμίστρες τους,
«μασγάλια», ἀγναντεύουν τ' ἀσκέρια τοῦ Ὁμῆρ Βρυώνη
πού ὄλο καὶ ζυγώνουν. Μὲ τὸ καριοφύλι τους στὸ μάτι,
ἀνυπόμονα προσμένουν τὴ στιγμή πού θὰ σκορπίσουν τὸ
θάνατο.

Τὰ πιὸ πάνω προστάζει ὁ ἀρχηγός, κι ὕστερα ἀπὸ
τὸ «μασγάλι» του προσεχτικὰ παρακολουθαίει κι αὐτὸς
τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ στὴν προσταγὴ τοῦ Ὁδυσσεά
'Ανδρούτσου ὄλοι τους ὑπακούουν.

Ἐνῶ μιὰ ἐχθρική κολώνα ἐτοιμάζεται νὰ ξεκινήσει γιὰ
νὰ ἐπιτεθῆ οἱ κλεισμένοι πολεμιστὲς βλέπουν νὰ ξεκόβη
ἀπ' τὴν ἐχθρική παράταξη ἓνας καβαλλάρης καὶ νᾶρχεται
κοντὰ στὸ Χάνι. Ἀφοῦ ζυγώση καλά, τότε οἱ Ἕλληνες
βλέπουν πὼς ὁ καβαλλάρης αὐτὸς εἶναι ἓνας γέρος ντερβίσης.

Σταματάει τὸ ἄτι του, καὶ χωρὶς νὰ ξεπεζέψη, σκορπάει μὲ τὸ χέρι του δεξιόζερβα στὸν ἀέρα ἄμμο, ψέλνοντας συγχρόνως τὴν προσευχὴ του «ντονᾶ».

Καὶ νὰ ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ, ξανακούγεται νὰ τὸν ρωτᾷ τούρκικα:

— Νέρεμιε γκιντέρσιν: (= ποῦ πᾶς;)

— Σάλωνα γιά γκιντέριμ (= Πάω κατὰ τὰ Σάλωνα).

Σημειθεύει καλὰ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὸ ξακουστό του καριοφύλι «μκντσάρι», καὶ τὸ βόλι του σωριάζει νεκρὸ κάτω τὸ ντερβίσι.

Ἡ ἀρχὴ ἔγινε. Ἐκκτὸ δεκαοχτῶ καριοφύλια, σωριάζουν ἀπανωτὰ τὰ ἐγθρικὰ κουφάρια. ἔξω ἀπ' τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς.

ΚΟΚΚΙΝΗ ΤΡΙΧΑ

Μεγάλῃ ἐβδομάδα τοῦ 1821. Οἱ συνοδικοὶ μέσα στὰ Πατριαρχεῖα τῆς Πόλης, περνᾶνε δύσκολες ὥρες. Ξαίρουν ὅλοι τὸ τί τοὺς προσμένει. Πεσμένοι σὲ συλλογὴ καρτερᾶνε τὴν ὥρα τους. Καὶ μόνο ὁ δεσπότης Γρηγόριος ὁ Δέρκων εἶναι ἀδιάφορος γιὰ τὴν τύχη του, κι εὐθυμος. Κι ὅταν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε', τὸν ρώτησε πῶς σὲ κείνη τὴ δύσκολη στιγμή δὲν εἶχε χάσει τὸ κέφι του, ὁ Δέρκων τοῦ ἀπάντησε:

— Διατί, δεσπότη μου, νὰ λυπηθῶ; Αὔριον θὰ πηδήσω διὰ τῆς σπάθης τοῦ δημίου ἀπὸ τὸν πρόσκαιρον τοῦτον βίον εἰς τὴν αἰωνιότητα.

— Αἶ... κόκκινη τρίχα τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Πατριάρχης, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μᾶλλον τρομερὰν στιγμὴν δὲν χάνεις τὴν ἐτοιμότητά σου.

Δικαιολογημένα ὁ Γρηγόριος νὰ ἀποκαλέσῃ τὸν Δέρκων «κόκκινη τρίχα» γιατί ἦταν κοκκινوترίχης μὲ μάτια γαλανά. Αὐτοὺς τοὺς τύπους ποὺ ὁ λαὸς τοὺς θεωρεῖ γιὰ πονηροὺς καὶ ἔχει γι' αὐτοὺς καὶ τὸ δίστιχο:

«Κόκκινη τρίχα μάτια γαλανά,
καρδιὰ διαβόλου, ἀγγεῖο τοῦ Σατανᾶ.»

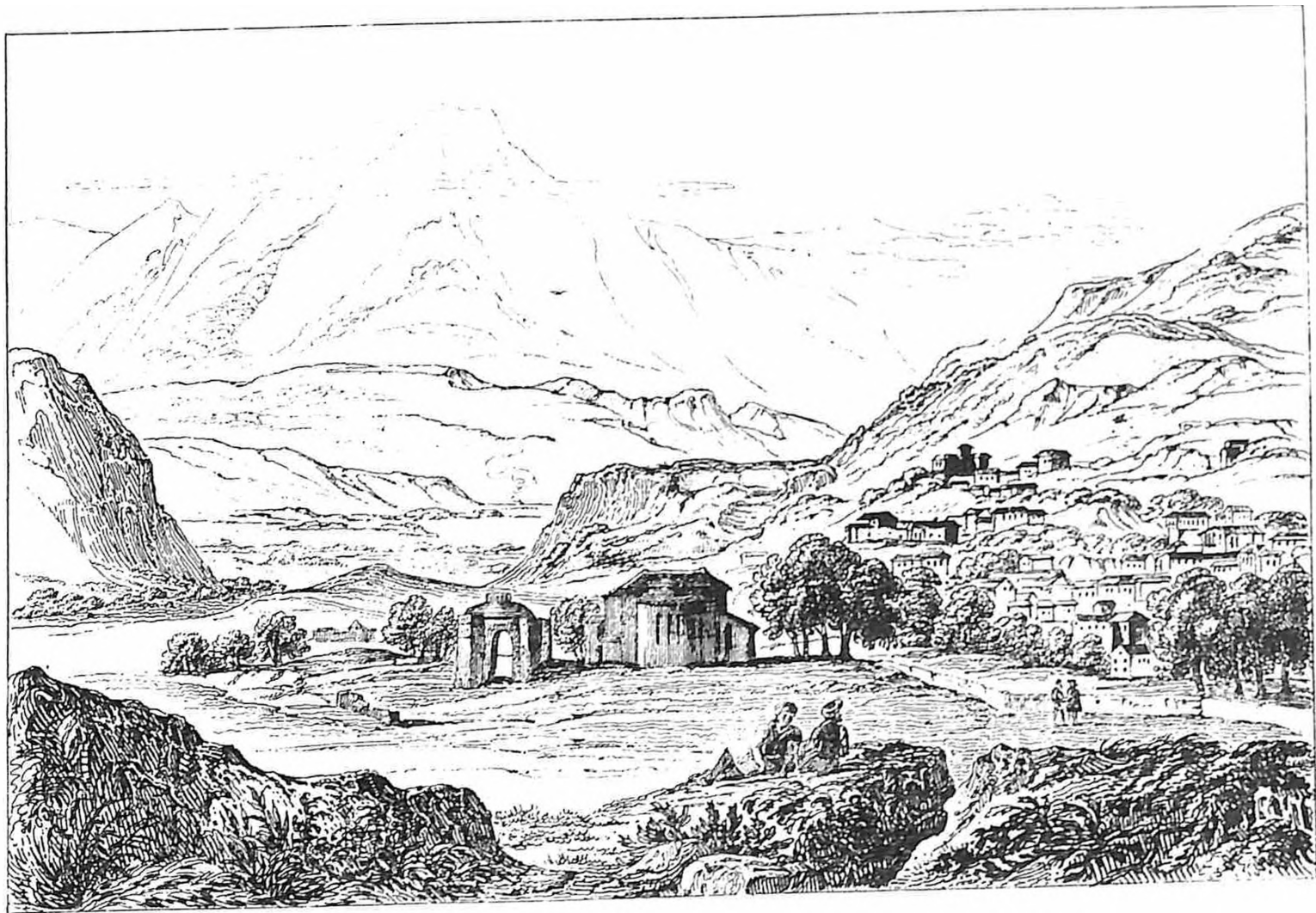
«Μανασί
βανος»

Η ΚΟΛΟΒΗ

Ἀπὸ τὸν τόσο χαλασμό ποὺ πάθαιναν οἱ Τοῦρκοι στὴ Γραβιά, 8 Μαΐου 1821, ὁ πασᾶς γιὰ νὰ ἐμφυγώσῃ τὰ ἀσκήρια του, ἔταξε μεγάλα μπαξίσια σὲ κείνο τὸ μπαϊρακτάρη, σημαιοφόρο, ποὺ πρῶτος θὰ κάρφωνε τὸ μπαϊράκι του—σημαία—στὸ Χάνι.

Ὁ Γκούρας μὲ λίγους συντρόφους, φύλαγε στὸ Χάνι τὴν πόρτα τῆς μάντρας. Κάποιος Ἀρβανίτης κατάφερε σὲ κείνη τὴ μεριά τοῦ μαντρότοιχου νὰ μπήξῃ τὸ κοντάρι τῆς σημαίας του. Ὑστερα, ἔπεσε ἀνάσκελα—γιὰ νὰ μὴν τὸν βρίσκουν τὰ βόλια ἀπ' τοὺς κλεισμένους—καὶ κρατοῦσε τὸ κοντάρι μ' ὅλη τὴ δύναμή του. Ὁ Μούντρης, παλιὸς Θαλασσινός, καὶ παλικάρι τώρα τοῦ Γκούρα, ρίχνει μὲ σκοινὶ Θηλειὰ καὶ πιάνει τὸ πάνω μέρος ἀπ' τὸ κοντάρι τῆς σημαίας. Τραβώντας αὐτός, κρατώντας ὁ Ἀρβανίτης κατάφερε στὸ τέλος ὁ Μούντρης νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' τὸ πάνω μέρος τοῦ κονταριοῦ τὴ σφαίρα μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Τρομαγμένος τότε ὁ μπαϊρακτάρης, ἀρπάζει τὴ σημαία του χωρὶς ἐθνόσημο πιά, καὶ τὸ βάζει στὰ πόδια ντροπιασμένος. Κι οἱ κλεισμένοι ποὺ τὸν εἶδαν νὰ ξεμακραίνῃ ἔτσι, τοῦ φωνάζαν κοροϊδευτικά:

— Ποῦ τὴν πᾶς τὴν κολοβή;... Ποῦ τὴν πᾶς τὴν κολοβή;

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Ο ΓΟΥΡΝΟΜΥΤΗΣ

Στὴ μάχη τῆς Γραβιάς, ὁ Γιάννης Μαμούρης ἔχει στρώσει στὸ ντουφέκι ἕναν Ἀρβανίτη ποὺ ἦταν ταμπουρωμένος στὸ ἅγιο βῆμα τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ "Αἰ Θανάση, κοντὰ στὸ Χάνι. Γιὰ ἀρκετὸ διάστημα, ὁ ἕνας στέλνει τὰ βόλια του στὸν ἄλλο, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἄξαφνα βλέπει ὁ Μαμούρης νὰ τρέχει αἷμα ἀπ' τὸ ἅγιο βῆμα. Κατάλαβε πὼς εἶχε χτυπήσει τὸν Ἀρβανίτη. Κι εὐχαριστημένος γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, φωνάζει ὁ Μαμούρης στοὺς συντρόφους του:

— Τὸν σκότωσα τὸν γουρνομύτη.

Ο ΑΤΡΟΜΟΣ ΓΩΒΓΙΟΣ

"Ἦστερ' ἀπ' τὴν ἐπικίνδυνη ἔξοδο ποὺ κάνανε τὴ νύχτα ἀνάμεσα στὰ ἐχθρικά ἀσκήρια οἱ κλεισμένοι στὴ Γραβιά, κι ἀφοῦ ξεμακραίναν κάμποσο, ὁ Ἀγγελῆς Γωβγιός, χωρὶς νὰ πῆ τίποτα στοὺς συντρόφους του, ξαναγύρισε πίσω στὸ Χάνι. Στὴ βιασύνη τους νὰ φύγουν, ὁ Γωβγιός ξέχασε κρεμασμένη τὴν κάππα του. Γύρισε λοιπὸν πίσω στὸ Χάνι, τὴν πῆρε καὶ βάζοντάς το ὕστερα στὴν τρεχάλα, ξανάσμιξε σὲ λίγο τοὺς δικούς του.

Στὸ μεταξὺ ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀντροῦτσος εἶχε ἀνησυχήσει γιὰ τὸ ἄξιο παλικάρι του, κι ὅλο τὸν ἀποζητοῦσε. "Ὅταν τὸν εἶδε νᾶρχεται λαχανιασμένος, ζήτησε μὲ μιᾶς νὰ μάθῃ ποῦ ἦταν. Ὁ Γωβγιός, δὲν τοῦ ἔκρυψε τὴν ἀλήθεια.

— Καὶ γιὰ μιὰ κάππα, ἔβαλες τὸ κεφάλι στὴν ποδιά σου! τοῦ λέει αὐστηρὰ ὁ ἀρχηγός.

— Εἶχα μέσα στὸ μανικοκάππι τὸ μαχαίρι ποὺ μοῦ

χάρισε ὁ βεζύρης, τοῦ ἀπάντησε ἀτάραχος ὁ Γοβγίνας.
"Ὡστε ἂν ἀψήφησε τὸν κίνδυνον καὶ ξαναγύρισε στὸ Χάνι.
δὲν ἦταν γιὰ τὴν κάππα, μὰ νὰ μὴ χάσῃ τὸ πολυτίμητο θυμη-
τάρι τοῦ Ἀλή πασᾶ, ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν στὰ Γιάννενα
ὁ Ἀγγελλῆς Γοβγίνας.

ΣΩΤΗΡΙΟ ΜΗΝΥΜΑ

Ὁ ἥλιος τῆς 8 τοῦ Μάη 1821, εἶχε ἀπὸ ὦρα βασιλέ-
ψει κι ἡ νύχτα ἄρχιζε νὰ σκεπάζῃ τὴ Γραβιά. Ἀπόκα-
ναν πιά τ' ἀσκέρια τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, χωρὶς νὰ φέρουν
ἀποτέλεσμα. Οὔτε μιὰ πλῆθα δὲν κατὰφεραν νὰ ξεκολλή-
σουν ἀπ' τὸ Χάνι. Κι ἄπειρα κοίτονται γύρω τὰ κουφά-
ρια. Ἀκόμα κι αὐτὸς ὁ Βρυώνης βλέπει πὼς βρίσκεται
σὲ δύσκολη θέση. Μιὰ γούρτα "Ἕλληνας καὶ νὰ ντρο-
πιάσουν τόσο ἀσκέρι!... Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ, κάποιος "Ἕλ-
ληνας, ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸν πασᾶ, τὸν ζυγώνει καὶ τοῦ
λέει:

— Πασᾶ μου, μὴ χάνεις τοὺς συγγενεῖς σου καὶ ντε-
βαπίδες σου. Μὴ χαλᾶς τ' ἀσκέρι σου μὲ τοὺς παλιο-
ρέμπελους. Ἄφησε τοὺς κλεισμένους, κι αὔριο φέρε τὰ
κανόνια ἀπ' τὸ Ζητούνι, καὶ τοὺς χαλᾶς τὸ μαντρί.

Σωστὴ βρίσκει ὁ πασᾶς τὴν πρότασιν τοῦ "Ἕλληνα. Πρό-
σταξε μὲ μιᾶς νὰ σταματήσῃ ὁ πόλεμος, κι ἔστειλε «τά-
ταρη», ταχυδρόμο, στὸ Ζητούνι, νὰ τοῦ ξημερωθοῦν στὴ
Γραβιά δυὸ κανόνια.

Κι ὁ ἴδιος "Ἕλληνας ποὺ συμβούλευσε πρὶν τὸν πασᾶ,
ἀκούγεται τώρα μέσα στὴ νύχτα νὰ ξεφωνίζῃ αὐτὰ κατὰ
τὸ Χάνι:

— Ὅρε Ἀντροῦτσο!.. καλὰ σ' ἔχουμε κλεισμένο. Ποῦ

Θά μᾶς πᾶς; Ἀλλοίμονό σου, ταχρῆά μᾶς ἔρχονται τὰ δυὸ
κρούσια ἀπ' τὸ Ζητούσι καὶ Θά σᾶς κάνουμε στάχτη...

Κι ἀπὸ φόβο μπὰ καὶ δὲν ἀκούστηκε ξαναφωνάζει τὰ
ἴδια, κι ὕστερα ἀρχίζει νὰ τραγουδάη δυνατὰ:

«Τώρα Μαγιά, τώρα δημοσιά, τὴν ἄνοιξη κι ἀηδόνια,
τὴναι κι ὁ ξένος βούλεται, στὸν τόπο του νὰ πάγη.
Νύχτα σελλώνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγώνει...»

Κι οἱ κλεισμένοι Ἕλληνες, μὲ προσοχὴ τ' ἀφουγκρά-
ζονται. Πρὶν ἀκόμα τελειώσει τὸ τραγούδι, ἀκούγεται τώρα
διόχραρος ὁ Ὀδυσσεύς νὰ λέη στά παλικάρια του:

— Γειά σου, Μπαλάσκα, καλὰ μᾶς τὰ καταφέρνεις!..

Ὁ Ἕλληνας αὐτὸς ποὺ μὲ τὴν τάχα φοβέρα του δίνει
μῆνυμα στοὺς κλεισμένους καὶ μὲ τὸ τραγούδι του ὁρμή-
νια, εἶναι ὁ καπετὰν Χρῆστος Μπαλάσκας, παλιὸς γνώ-
ριμος τοῦ Ἄντρούτσου. Ἀναγκαστικὰ ἀκολουθοῦσε τὸ
Βρυώνη γιατί τοῦ κρατοῦσε στά Γιάννενα αἰχμάλωτη τῆ
φαμελιά του. Κι ὅμως δὲν παράλειπε μὲ τρόπο, νὰ βοη-
θάη τοὺς ὁμοθρήσκους του. Ἡ συμβολὴ τοῦ Μπαλάσκα στὴ
Γραβιά, ἦταν πολὺ μεγάλη.

ΕΙΡΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΠΟΝΙΑ

Δυὸ μέρες ὕστερ' ἀπ' τὴ μάχη τῶν Βασιλικῶν, ἔφτασε
στὶς 27 Αὐγούστου 1821, κι ὁ Ὀδυσσεύς Ἄντρούτσος.
Συνάντησε τὸ Γκούρα μὲ τὸ σῶμα του, στὴ Δαμάστα,

ἔξω ἀπ' τῆ Λαμία. Σάν ἄκουσε ἀπ' τοὺς μαχητὲς ὁ Ὀδυσσεὺς τὸ πῶς ἔγινε ἡ μάχη στὰ Βασιλικά, καὶ τὸ τί καταστροφὴ κάνανε στ' ἀσκέρια τοῦ Μπεῦράν πασαῖ, εἶπε χορατεύοντας:

—Ἐ, ἀδέρφια, τί χαλασμοὺς ἦταν αὐτὸς ποὺ κάνατε; Δὲ λυπηθήκατε τῆ μαύρη τὴν Τουρκιά;...

Κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ εἰρωνικὴ ψυχοπῶνια τοῦ Ἀντρούτσου, παρεξηγήθηκε ἀργότερα ἀπὸ μερικοὺς.

Ἐξανατάς, ὁ Φαγιάδες

ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΙΚΗ ΛΥΣΗ!...

Ὑστερα ἀπ' τὴν ἐπίθεση ποὺ κάνανε οἱ Ἕλληνες στὸ κάστρο τῆς Ἀθήνας—Νοέμβρης 1821—ἡ θέση τῶν κλεισμένων Τούρκων ἔγινε δύσκολη. Μὲ τὸν προμαχῶνα τοῦ Σερπετζέ ποὺ χάσανε, ἔμεινε ἡ Ἀκρόπολη χωρὶς νερό. Κοίταζαν λοιπὸν οἱ Τούρκοι νάβρουν κάποια λύση καὶ νὰ καλοπιιάσουν τοὺς Ἕλληνες. Γι' αὐτὸ σάν σταματοῦσε τὸ ντουφέκι, κλεισμένοι καὶ πολιορκητὲς, ἄρχιζαν τὴν κουβέντα ἀπ' τὰ μακριά.

—Μπρέ Ραγιάδες, τί θέλετε καὶ μᾶς πολεμᾶτε, τοὺς φώναζαν οἱ Τούρκοι.

Κι οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἀποκρίνονταν:

—Θέλουμε τὴν ἐλευθερία μας καὶ πολεμοῦμε γιὰ τὴν πατρίδα μας.

—Μὰ δὲν εἴμαστε καὶ μεῖς σάν καὶ σᾶς; Μπρέ δὲ γεννηθήκαμε σὲ τοῦτο τὸν τόπο καὶ δὲ ζήσαμε μαζί; τοὺς ἔλεγαν οἱ Τούρκοι.

—Ναί, ἀλλὰ εἴσαστε μωαμεθανοί. Ἐχετε ἄλλη πίστη, καὶ μᾶς τυρανοῦσατε.

Καὶ κάποιος Τοῦρκος—'Αθηναῖος—στά πιὸ πάνω λόγια τῶν Ρωμιῶν, βρῆκε ν' ἀπαντήσῃ:

—Καὶ γιατί, μπρέ, δὲ γινόσαστε καὶ σεῖς Μωαμεθανοί, γιὰ νάμαστε ὅλοι ἓνα πρᾶμα καὶ νὰ μὴ λεγόσαστε σεῖς ραγιαδες καὶ μεῖς ἀφεντάδες;

ΚΟΡΜΙ ΜΕ ΚΟΡΜΙ

Στὴ Ναύπακτο ἀπὸ πάνω, σὲ μιὰ μάχη στὸ Εἰκοσιένα, τὸ ντουφέκι δὲν εἶχε ἀκόμα ἀνοίξει στὰ γερά καὶ λιανοτούφεκο κρατοῦσε κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές. "Αἷαφνα, ἀπ' τὴν ἀντίπερα πλαγιά, κεῖ πού ἦταν ταμπουρωμένος ὁ ἐχθρός, μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε. Φωνὴ πού σκέπασε τὸν ἀχὸ ἀπ' τὰ λιανοτούφεκα:

—'Ορέ, Χοσάδα, ἂν εἶσαι αὐτοῦ, καθὼς μαρτυράει τὸ ντουφέκι σου, ἔβγα ὀρέ νὰ πολεμήσουμε σὰν παλικάρια!...

Εἶχε γνωρίσει τὸ Χοσάδα ἀπ' τὴν ξεχωριστὴ τὴ βρονταριά τοῦ ντουφεκιοῦ του. Κι ἡ φωνὴ τοῦ 'Αρβανίτη ἔφτασε ὡς τὰ ἐλληνικὰ ταμπούρια. Τώρα μὲ τὴν ἀράδα του γνώρισε κι ὁ Χοσάδας τὴ φωνὴ τοῦ 'Αρβανίτη. Ἦταν γνωστὸς γιὰτὶ σὲ παλιὰ χρόνια εἶχαν κάνει μαζὶ στὰ Γιάννενα, στὸν 'Αλὴ πασᾶ. Μὲ μιὰς πετάχτηκε ἀπ' τὸ ταμπούρι του ὁ Χοσάδας καὶ τράβηξε κατὰ τὰ ἀντίπερα ταμπούρια. Καὶ νὰ κι ἀπὸ κεῖ ὁ 'Αρβανίτης, φάνηκε νὰ πηγαίνει σ' ἀντάμωση τοῦ Χοσάδα. Σταμάτησε τὸ λιανοτούφεκο κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές. Καὶ τὰ παλικάρια ξεπρόβαλλαν στὰ ταμπούρια τους ν' ἀγναντέψουν τούτους τοὺς δυό.

Τὰ δυὸ παλικάρια—γιατὶ τὸ ἴδιο παλικάρι ἦταν κι ὁ Ἀρβανίτης σὰν τὸ Χοσάδα—σὰν ζύγωσαν τὶς πενήντα ἀδρασκελιές, σήκωσαν τὰ ντουφέκια τους καὶ τ' ἄδειασε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον... Κανείς τους ὅμως δὲ χτυπήθηκε. Καὶ τότε... Τότε ὁ Ἀρβανίτης, τραβάει τὸ γιαντζάνι του κι ὁρμάει καταπάνω στὸ Χοσάδα. Μὰ κείνος πρόκανε καὶ φυλάχτηκε ἀπ' τοῦ σπαθιοῦ τὸ χτύπημα, βάζοντας μπροστά τ' ἄδειο του καριοφύλλι. Πετᾶνε τὰ βαριά τ' ἄρματά τους καὶ μὲ τὸ χαρμπὶ στὸ χέρι, πιάνονται κορμὶ μὲ κορμί... Δὲν κράτησε γιὰ πολὺ ὅμως κι ὁ Ἀρβανίτης κυλιέται κάτω ματωμένος μὲ τὸ χαρμπὶ τοῦ Ρωμοῦ κερρωμένο στὸ στήθος... Ὁ Χοσάδας σκύβει, ξαρματώνει τὸ νεκρὸ Ἀρβανίτη, κι ὕστερα πάει γιὰ τὸ ταμπούρι του. Κι οἱ Ἕλληνες μὲ μπαταριές τὸν καλοδέχονται. Μὰ κι οἱ Ἀρβανίτες ἀπ' τὴν ἄλλη τὴ μεριά ἀδειάζουν τὰ ντουφέκια τους στὸν ἀέρα. Θέλουν νὰ χαιρετήσουν δυὸ ἥρωες. Τὸ δικό τους τὸ σκοτωμένο καὶ τὸ Γκισὺρ, τὸ Χοσάδα.

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ ΟΣΙΟΣ

Στὰ 1821, ὅταν ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης κατηφόριζε στὴ Βοιωτία, οἱ καλόγεροι τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ὁσίου Σεραφεῖμ στὸ Δομοκὸ, φοβήθηκαν καὶ φύγαν ἀπ' τὸ μοναστήρι τους. Σὰν ἔφτασε κεῖ ἓνα ἐχθρικό σῆμα, βρῆκε τὸ μοναστήρι ἀδειανό. Ἀπ' τὸ θυμὸ τους οἱ Τοῦρκοι θέλησαν νὰ ξεσπάσουν στὴν ἐκκλησιά. Μόλις μπήκανε ὅμως μέσα, βλέπουν ἓνα γέροντα ντυμένο κατάμαυρα, νὰ στέκη ὄρθιος μπροστά στὸ Ἱερό, μ' ἓνα ραβδί στὸ χέρι. Ἀφοῦ τοὺς

ἀγριοκύταξε, με τὸ ραβδί του τοὺς ἔκανε νόημα νὰ φύγουν ἀπ' τὴν ἐκκλησιά. Κι οἱ Τοῦρκοι ποὺ γνώρισαν τὸ ρασοφορεμένο γέρο ὅτι ἦταν ὁ "Όσιος Σεραφεῖμ, βγῆκαν με μιὰς ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησιά.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἓνα σύγνεφο μαῦρο σκέπασε ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ μοναστηριοῦ κι ἀστραπόβροντα ταράζανε τὸν τόπο. Γύρα ὅμως ὁ οὐρανὸς ἦταν ὀλοκάθαρος. Τὸ σύγνεφο ξέσπασε σ' ἓνα τέτοιο χαλάζι, ποὺ ἔσπασε ὅλα τὰ κεραμίδια ἀπ' τὰ κελιά ποὺ μένανε μέσα οἱ Τοῦρκοι.

Οἱ ἐπιδρομεῖς ποὺ κατὰλαβαν πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν τὸ ξέσπασμα τῆς ὀργῆς τοῦ "Όσιου Σεραφεῖμ, τρομαγμένοι τὸν παρακαλοῦσαν νὰ σταματήσῃ τὴ θεομηνία αὐτὴ γιὰ νὰ φύγουν ἀπ' τὸ μοναστήρι του. Ὁ "Όσιος τᾶκουσε τὰ παρακάλια τους κι οἱ Τοῦρκοι κράτησαν τὴν ὑπόσχεσή τους.

ΤΑ ΝΟΜΙΖΑΝ ΕΥΚΟΛΑ

Μιὰ βλάβχα τῆς Καρύστου, βλέποντας τὸν ἄντρα της ποὺ ἐτοιμαζόταν νὰ πάη ν' ἀνταμώσῃ τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Εὐβοίας, βάλθηκε νὰ τοῦ ψῆσῃ μιὰ λειψόπητα, νὰ ἔχη νὰ τρώῃ στὸ δρόμο του.

— Τί τὴν κακὴ σου μέρα τὴ θέλω, τῆς εἶπε ὁ ἄντρας της. Σήμερα εἶναι Πέφρτη, θὰ ξεκινήσουμε αὔριο Παρασκευὴ θὰ πολεμήσουμε, τὸ Σάββατο θὰ πάρουμε τὸ κάστρο (Χαλκίδα). Ἐκεῖ θὰ βροῦμε μιντέρια, στρώματα, προσκεφαλάδες, παπλώματα κάθε λογῆς, ψωμιὰ χάσικα καὶ τὴν Κυριακὴν θὰ παζαρευτοῦμε.

Σὰν ἄκουσε τόσα ἡ γυναίκα του, τὸν παρακάλεσε καὶ

κείνη νά τῆς φέρη λίγο χάσιμο (ἄσπρο) ψωμί πού δὲν εἶχε φάει ποτέ της. Καί τῆς τῶταζε.

Τὴν Κυριακὴ ὁ βλάχος γύρισε μὰ ὄχι ὅπως λογάριαζε. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς βάλανε στὸ κυνήγι κι ἀναγκάστηκε νὰ φτάσῃ στὸ χωριό του κουρασμένος, κακοπαθημένος καὶ νηστικός. Σὰν μπῆκε στὸ καλύβι τοῦ ἀναζήτησε τὴ γυναίκα του μὰ κείνη εἶχε πάει γιὰ νερό. Σὲ λίγο φάνηκε ν᾿έρχεται φορτωμένη στὴν πλάτη τὴ βαρέλα της. Μόλις τὴν εἶδε ὁ ἄντρας της, τῆς ξεφώνισε:

— Ποῦ στὴν κατὰ κακὴ σου χρονιά πῆγες, μαρή, καὶ δὲν μ' ἀκουγες; Ἐλα γρήγορα ζύμωσε λιγάκι ψωμί.

Ἡ βλάχα ὅμως δὲν πίστευε τὸν ἄντρα της πολεμιστή, καὶ τοῦ ζητοῦσε νά τῆς δώσει τὸ χάσιμο πού τῆς ἔταξε νά τῆς φέρη ἀπ' τὴ Χαλκίδα.

ὍΛΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Στὴν Ἐπανάσταση, ὁ Γιακουμάκης Τομπάζης, σὲ κάθε δύσκολη περίσταση, πρόσφερε χρηματικὰ ποσά, πολὺ ἀνώτερα ἀπ' τὶς δυνάμεις του. Ποτέ του δὲ λογάριαζε τὰ στερνά του καὶ τὴ φαμίλια του. Ἐνα πόθο εἶχε ὁ καπετὰν Γιακουμάκης, νά δῇ τὸ Γένος του λεύτερο.

Ἡ πεθερά του κάποτε, τὸν παρατήρησε πὼς ἔπρεπε νὰ κρατᾷ τὸ χέρι του στὶς ἐθνικὲς του δωρεές, γιὰτὶ εἶχε μικρὰ παιδιὰ.

— Ὅταν τὸ Ἔθνος λευτερωθεῖ, τῆς ἀπάντησε ὁ Τομπάζης, τὰ παιδιὰ μου θὰ εἶναι εὐτυχισμένα. Γιὰ τὸ Ἔθνος πρέπει σήμερα νὰ φροντίζουμε κι ὄχι γιὰ τὰ παιδιὰ μας.

Κι ὅμως ὁ Γιακουμάκης Τομπάζης ἀγαποῦσε τὰ παι-

διά του πιό πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο πατέρα. Καὶ γι' ἀπόδειξη
νὰ τοῦτο:

Στὰ λεύτερα πιὰ τὰ χρόνια, ἔλεγε στὰ παιδιά του:

— Προκόψτε σεῖς κι εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ τρέχω μὲ
τὸ δισάκι τοῦ διχωνιάρη.

Ἄλλὰ στὰ χρόνια τοῦ Ἀγῶνα, δὲν τᾶβαζε τὰ παιδιά
του ὁ Τομπάζης πάνω ἀπ' τὴν πατρίδα.

· *Ἄλλο τὸ γινόμενον* ·

ΓΙΑ ΠΑΙΔΤΣΙΚΟ!...

Μαθεύτηκε στὴν Κύμη, πὼς τὰ ἑλληνικὰ σώματα, πή-
ρανε τὸ χωριὸ Δύστο. Ἐκεῖ εἶχε ὁ Ὁμέρμπεης τὶς ἀποθῆ-
κες τοῦ σιταριοῦ. Μερικοὶ τότε, ξεκίνησαν νὰ πᾶν στὸ
Δύστο καὶ ν' ἀρπάξουν σιτάρι. Κάποιος πῆρε κοντὰ τὴ γυ-
ναίκα του καὶ τὸ γάϊδαρό του, γιὰ νὰ μπορέση ν' ἀρπάξῃ
πιὸ πολὺ σιτάρι ἀπ' τὶς ἀποθῆκες τοῦ Ὁμέρμπεη. Στὸ
δρόμο ὁ Κυμιώτης ἀντάμωσε μὲ κάποιον, ποὺ γύριζε, καὶ
τὸν ρωτάει:

— Καλέ, ποῦ 'ταν τὸ στράτευμα;

— Στὸ Δύστο, τοῦ ἀπάντησε αὐτός.

— ὦ καλέ! πῆραν τον τὸν Δύστο; Χαράστο! Τσέντα,
Μαρία, τὸ γάδαρο, τσέντα, νὰ πᾶμε... Ἄχ, καλέ, ποὺ δὲν
πῆρ' ἀκόμα ἓνα σάκο... Καλὲ ἄντε, βγαίνω τὸ βρακί μου
τσαὶ βάζω κάμποσο τσὰ μέσα... Ἄϊντε καλὲ τώρα, Μαρία,
σούγλιζε τὸ γάδαρο...

Κι ἡ Μαρία κεντοῦσε τὸ γάϊδαρο νὰ τρέχη γιὰ νὰ προ-
κάνουν τὴν ἀρπαγή.

Σὰν φτάσαν ὅμως, λίγο πιὸ πέρα, εἶδαν τοὺς Ἕλληνες
σκορπισμένους νὰ τρέχουν νὰ γλυτώσουν. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς
βάλαν στὸ κυνήγι. Ξαφνιάστηκε ὁ Κυμιώτης ποὺ τοὺς εἶδε
καὶ ρωτοῦσε.

— Καλὲ ἴντα ναι; Τοῦρκοι; Ἐ καλέ, πιακανέ μας οἱ
Τοῦρκοι.

Κι αφού τούς είπαν πώς τούς κυνηγοῦσαν, φοβισμένους γύρισε τὸ γάιδαρὸ του πίσω γιὰ τὴν Κύμη καὶ ξερόνιζε τῆς γυναίκα^ς του:

— Τσέντα, Μαρία, τὸ γάδαρο!... Σοῦγλιζε τὸ γάδαρο, Μαρία!!...

Τώρα ποῦ γύριζε ὁ Κυμιώτης βιαζόταν περισσότερο παρὰ ὅταν πήγαινε!...

Μικρολογος γεμολογιστος

ΠΕΙΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΤΤΑΣ

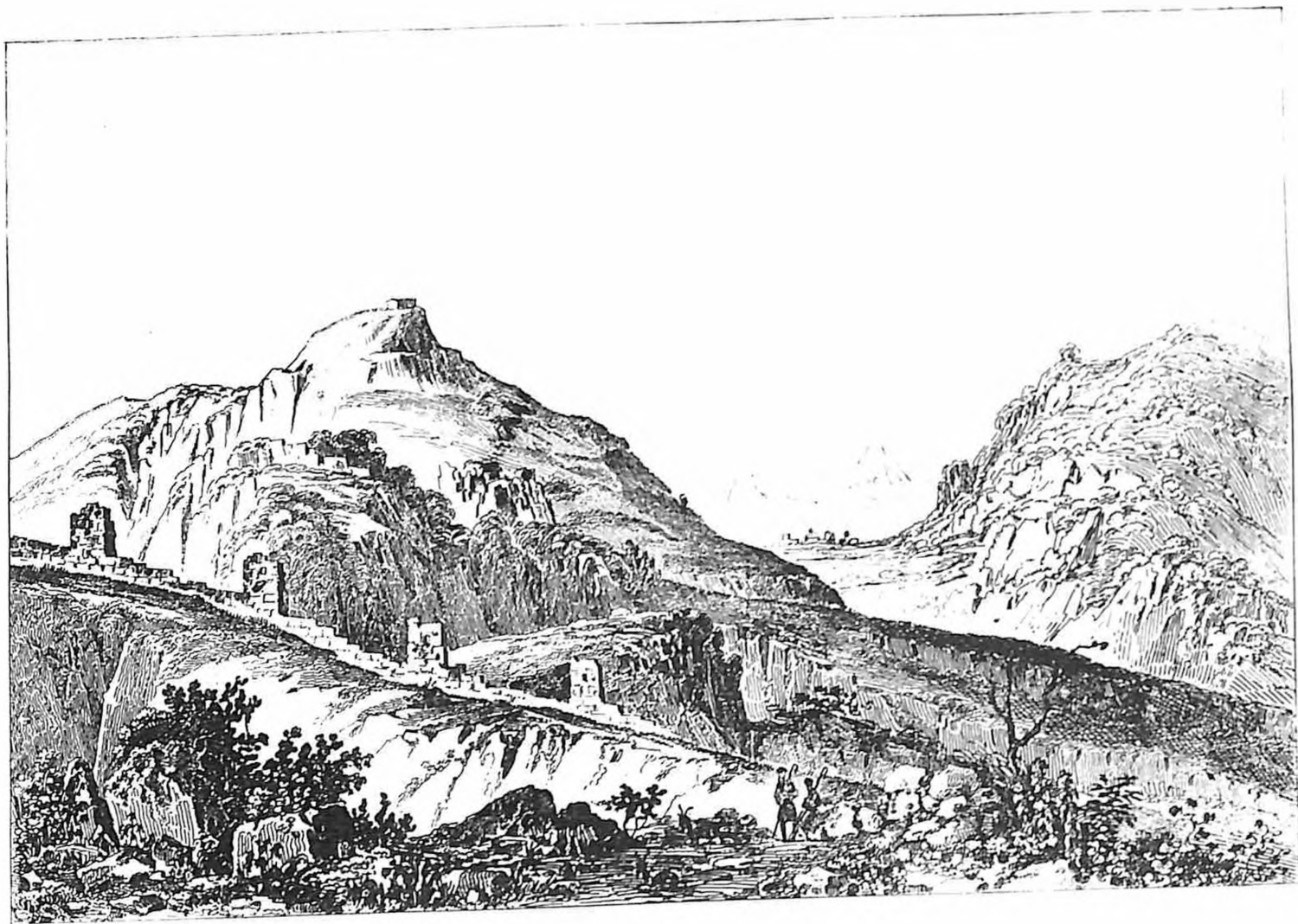
Ἀρχή-ἀρχὴ τοῦ ξεσηκωμοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάτες, αφού τούς σκόρπισαν οἱ Τούρκοι στὴν Καρύττινα, κόνανε κατὰ τὴ Στεμνίτσα, κι ἀπὸ κεῖ πήγαν καὶ πιάσαν τὸ Χρυσοβίτσι. Ὁ Παπαφλέσας μὲ τούς δικούς του δὲν θέλησαν νὰ μείνουν στὸ Χρυσοβίτσι, μὰ ἐτοιμάστηκαν νὰ πάνε γιὰ τὸ Λεοντάρι. Πρὶν φύγει, παρακίνησε καὶ τὸν Κολοκοτρώνη νὰ πάη μαζί του ποῦ εἶχε ἀπομείνει μόνος.

— Ὅχι, θὰ μείνω ἐδῶ νὰ μὲ φῶν τὰ πουλιὰ τοῦ τόπου μου. ἀποκρίθηκε ὁ Γέρος.

Ὁ Παπαφλέσας γιὰ νὰ πειράξῃ τότε τὸν Κολοκοτρώνη, λέει σ' ἓνα ἀπ' τὰ δικά του παλιχάρια:

— Ὅρέ, Δημητρώ, κάθισε κατ' ἑμὲ καὶ κάνε συντροφιά ὅσο νάβρῃ τούς συγγενεῖς του, γιὰ νὰ μὴν τὸν φάει κανένας λύκος.

Κι ὁ Παπαφλέσας πήρε τούς δικούς του κι ἔφυγε. Τὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ ὅμως, οὔτε τὰ πουλιὰ τοῦ τόπου του, οὔτε οἱ λύκοι τὸν φάγανε. Μόνος ἔμεινε γιὰ λίγο στὸ Χρυσοβίτσι. Μπῆκε ὕστερα στὴν ἐκκλησιά, προσκύνησε, καβάλλησε τὴ φοράδα του Κούλα καὶ τράβηξε γιὰ τὴν Πιάνα. Ἐκεῖ θὰ στήσῃ τὸ πρῶτο στρατόπεδο.

ΜΕΣΣΗΝΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ὁ Ἐγγλέζος Ἀμιλτων, ὁ ναύαρχος τῆς ναυτικῆς μοίρας στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες, ὕστερ' ἀπ' τὴ δοξασμένη μάχη στὸ Βαλτέτσι—Μάης 1821—ἐπισκέφτηκε τὸν Κολοκοτρώνη. Πρότεινε τότε στὸ Γέρο, νὰ μεσολάβῃ ὁ ἴδιος στὴν Πόρτα γιὰ νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ τοὺς Ἕλληνες, ἀφοῦ θὰ τοὺς ἔδινε πολλὰ προνόμια. Σὰν τ' ἄκουσε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ κεῖνο τὸ θυμόσοφο ὕφος του:

— Τί λές, καπτάν Ἀμιλτων; Τί συνθηκολόγησι ζητᾶς; Ὁ βασιλιᾶς μας σκοτώθηκε, μὰ ἡ φρουρά του δὲν παραδόθηκε, τὰ κάστρα του μένου ἀπαρτα.

Παραξενεύτηκε ὁ Ἀμιλτων ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη κι ἄρχισε νὰ τὸν ρωτᾷ:

— Ποιὸς βασιλιᾶς σκοτώθηκε;

— Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος.

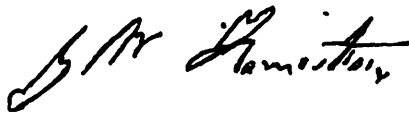
— Καὶ ποιά φρουρά του δὲν παραδόθηκε;

— Οἱ ἀρματολοὶ κι οἱ κλέφτες, τοῦ ἀπάντησε καὶ πάλι χαρακτηριστικὰ ὁ Γέρος.

— Καὶ ποιά εἶναι τὰ κάστρα του ποὺ μένου ἀπαρτα;

— Τὸ Σοῦλι, τὰ ἑλληνικὰ βουνά!...

Μετάνοιωσε ὁ Ἀμιλτων γιὰ τὴ συνθηκολόγησι ποὺ εἶχε προτείνει, γιὰτὶ ἔβλεπε πόσο βαθυὰ ἦταν ριζωμένη στοὺς Ἕλληνες ἡ ἐθνικὴ παράδοσι.

ΚΛΕΦΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, στὴν πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς, ἔδινε στρατιωτικὲς συμβουλὲς στὸν ὑπασπιστὴ του Φωτάκο.

— Γιὰ νὰ ζυγώσῃ ἓνα μέρος, τοῦ ἔλεγε, νὰ πᾶς τριγύρω ξέμακρα νὰ μὴ σὲ τρώγῃ τὸ βόλι εὐκολα. Πρόσεξε ἀκόμη τὰ μικρὰ πουλάκια, ὅταν τὰ σηκώνεις ἢ σηκώνον-

ται μοναχά τους. Ἄν περνᾶν πάνω ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ τὰ ἰδῆς νὰ κάθωνται μέσα στὸ χωριὸ ἄφοβα, τότε δὲν εἶναι μέσα Τοῦρκοι καὶ πήγαινε. Εἶδὲ καὶ τὰ βλέπεις ἅμα φθάσουν κοντὰ εἰς τὸ χωριὸ νὰ γυρίζουν πίσω φοβισμένα καὶ κάνουν λιγμούς ξαφνιασμένους τότε εἶναι μέσα Τοῦρκοι καὶ μὴν πᾶς.

Συμβουλές πολύτιμες, βγαλμένες ἀπὸ πολεμικὴ πεῖρα.

Ο ΠΑΛΙΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Τὸν Κόλια τὸν Πλαπούτα, τὸν παλιὸ ἀτρόμητο κλέφτη τοῦ Μοριᾶ, ἡ Ἐπανάσταση τὸν βρῆκε γέρο πιά ἑκατοχρονίτη καὶ πιασμένο ἀπὸ ποδάγρα. Σὰν ἄκουσε ὅμως τὰ ἐπαναστατικὰ ντουφέκια καὶ τοῦ μύρισε ἡ μπαρούτη, ἡ καρδιά του φτερούγισε. Θυμήθηκε τὰ παλιά του. Μ' ὅλο πὺ δὲν μποροῦσε νὰ καλοβασταχτῆ στὰ πόδια του, ζήτησε νὰ τὸν πᾶνε ν' ἀνταμώση τὸν Κολοκοτρώνη, παλιὸ του σύντροφο καὶ συμπέθερο, πὺ πολιορκοῦσε τώρα τὴν Τριπολιτσᾶ. Δὲ χαλάσανε τὸ χατήρι τοῦ γεροκλέφτη. Τὸν βάλανε πάνω σ' ἓνα μουλᾶρι καὶ κρατώντας τον, γιατί δὲν μποροῦσε νὰ σταθῆ μόνος του καβάλλα, τὸν πῆγαν στὸν Κολοκοτρώνη ἔξω ἀπ' τὴν Τριπολιτσᾶ.

— Θεωράκη, ἦρθα ἐπίτηδες νὰ ἰδῶ τί κάνετε ἐδῶ;

— Πόλεμο, γέρο Κόλια, τοῦ ἀπαντάει ὁ Κολοκοτρώνης.

— Ἄμ δὲν ἀκούω ντουφέκια.

— Τοὺς ἔχουμε κλεισμένους, δικαιολογεῖται πάλι ὁ ἀρχηγός.

— Έ, πᾶμε νὰ ἰδῶ κι ἐγώ, ποῦ καὶ ποῦ ἔχετε πιασμένα.
Τὸν πήγανε καβάλλα ὅπως ἦταν, σὲ μερικὰ ἀπ' τὰ
πόστα πού κρατοῦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ τὸν ρωτάει ὕστερα
ὁ Κολοκοτρώνης:

— Τώρα, γεροσυμπέθερε, τί λὲς νὰ κάνουμε:

— Νὰ ζυγώσετε κοντήτερα, λέω γώ, καὶ νὰ τοὺς βα-
ρεῖτε κι ὅλας γιὰ ν'ἄχετε καὶ δουλειὰ καὶ νὰ μὴ σκορπᾶτε καὶ
σᾶς πλακώσουν καμιά μέρα οἱ Τοῦρκοι ἄξαφνα καὶ πάθετε
κανένα χουνέρι.

Βλέποντας ὁ Πλαπούτας καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναίους
πού τὸν εἶχαν στὸ μεταξὺ περιτριγυρίσει τοὺς λέει αὐστηρά:

— Δὲν ντρέπεστε, ὁρὲ σεῖς, ν' ἀφήσετε νὰ σκουριάση τὴ
μπαρούτη στὰ ντουφέκια σας;... Ἐλᾶτε κοντά.

Λόγο κανεῖς δὲ γύρισε στὸ γεροκαπετάνιο. Μὲ σεβασμὸ
τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι τους. Τοὺς ἄλλαξε μερικὰ πόστα, σὲ
πιὸ κοντινὲς θέσεις. Τὸ γιό του, τὸ Δημήτρη Πλαπούτα, τὸν
ἔβαλε στὸν Ἄϊ Θανάση, κοντὰ στὴν Τριπολιτσᾶ, ἀπὸ τὴ
μεριά πού ἦταν οἱ Ἀρβανίτες. Εἶχε τὸ σκοπό του ὁ γέ-
ρος. Τόκανε αὐτὸ γιὰ ν'ἄρχονται εὐκολώτερα σὲ κουβέντες
Ἕλληνες κι Ἀρβανίτες. Ὅπως κι ἔγινε. Κι ἀπ' τὸ πόστο
τοῦ Ἄϊ Θανάση, ἄρχισαν τὰ πρῶτα λόγια γιὰ τὴν πα-
ράδοση τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἄφου τακτοποίησε ἔτσι καὶ μερικοὺς ἄλλους πολεμιστὲς,
ὁ γέρο Κόλιας γύρισε στὸ χωριό του κι ἔπεσε στὰ ροῦχα
γιὰ νὰ μὴν ξανασηκωθῆ. Μόλις πρόκανε ν' ἀκούση τὸ πέ-
σιμο τῆς Τριπολιτσᾶς. Ὅστερα πέθανε. Δὲν ἔσωσε ὁ Κό-
λιας Πλαπούτας νὰ χαρῆ τὴ λευτεριά ὅλης τῆς Ἑλλάδας,
πού γι' αὐτὴν τόσα χρόνια ἀγωνίστηκε.

θεοφίλης Κωϊνός

ΚΑΛΟΣ ΟΙΩΝΟΣ

· Πρὶν φύγει τὸ ἐπαναστατικὸ στρατόπεδο ἀπ' τὴ Ζα-
ράκοβα, βγήκαν οἱ Τοῦρκοι ἀπ' τὴν Τριπολιτσᾶ κι ἔγινε
μιὰ συμπλοκὴ κοντὰ στὴν Πηγὴ κατὰ τὸ Περθόρι. Ὁ

Κολοκοτρώνης κατά τή συμπλοκή ἔχασε τή χτένα του. Μ' ὄλο πού ἀπό κεῖ εἶχαν περάσει πολλά παλικάρια. στό γυρισμό βρῆκε ὁ ἀρχηγός τή χτένα.

Τότε τοῦ λέει ὁ γραμματικός του Ἀναγνώστης Ζαφειρόπουλος:

— Καλὸς οἰωνός, ἀρχηγέ! Τώρα πιστεύω ὅτι θά ἐλευθερώσης τήν πατρίδα γιατί βλέπω ὅτι ὁ Θεὸς φυλάττει καὶ σένα καὶ τὰ πράγματά σου.

— Ἀλήθεια, θά ἐλευθερωθοῦμεν, κύρ Ἀναγνώστη, ἀλλὰ ἐμένα θά πρωτοπαλουκώσουν.

Καὶ τὰ λόγια τοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ, ἦρθε καιρὸς πού ἀλήθεψαν.

ΑΚΡΙΒΟ ΛΑΦΥΓΟ

Στὴ μάχη στὰ Δερβενάκια, ὁ Νικήτας Φλέσας, ἀδερφὸς τοῦ Παπαφλέσα, ἦρθε στὰ χέρια μὲ τὸν Τοπάλ Ἀλῆ πασᾶ, πού ὕστερα ἀπὸ σκληρὴ πάλη κατάφερε νὰ τὸν σκοτώσῃ. Ὁ Τοπάλ πασᾶς μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, φύλαγαν δώδεκα μουλάρια φορτωμένα μὲ πολύτιμα πράματα, πού ὕστερα, τ' ἀρπάξανε οἱ Ἕλληνες. Ἀπ' τὰ λάφυρα αὐτά, ὁ Νικήτας, πῆρε μιὰ γούνα κι ἓνα σπαθί. Τὴ γούνα τὴ χάρισε στὸν Παπαφλέσα καὶ τὸ σπαθί τὸ κράτησε ὁ ἴδιος. Τὸ σπαθί αὐτό, ἦταν τὸ πιὸ πολύτιμο μέσα στὴν Ἐπανάσταση. Μερικοὶ λένε πὼς ἦταν τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλῆ καὶ τὸ ἐκτιμοῦσαν σὲ ἑφτακόσιες χιλιάδες γρόσια.

Νὰ πῶς μᾶς τὸ περιγράφει κάποιος σύγχρονος:

«Βαρύτιμος σπάθη, πάλας σχῆμα ἔχουσα. Ἡ λεπίς αὐ-
τῆς ἀπὸ τοῦς εἰδήμονας διεκρίθη ὡς καρὰ-χουρασάν, ἦτο
σχεδὸν γεμάτη μὲ χρυσᾶ τουρκικὰ γράμματα. Πλησίον
τῆς λαβῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς λεπίδος εἶχε προσκεκολλημέ-
νον φιλοκάλως μέτριον λίθον ἄνθρακα (ρουμπίνι). Ἡ λαβὴ
ἀντὶ κοκκάλου, ὡς μᾶς ἐξήγησεν ὁ Ὑψηλάντης, συνέκειτο
ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀπὸ ἄγατον, εἶχε δὲ εἰς τὰς πλευ-
ρὰς ἀνὰ τρεῖς ἄνθρακας μικροῦς ἀρκετὰ φιλοκάλως καὶ ἐπι-
τηδείως προσηρμοσμένους ἐν εἴδει κεφαλῆς καρφίου, ἡ δὲ
θήκη ὡς καὶ ὁ σταυρὸς καὶ αἱ ταινίαι, αἱ περιζωννύουσαι
τὴν λαβὴν ἦσαν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, εἶχε δὲ καὶ χρυ-
σοῦν χονδρὸν γαιῖτάνι ἀντὶ ζωστῆρος, εἰς δὲ τὴν λαβὴν
ἐπίσης λεπτότερον γαιῖτάνι καὶ φούνταν ἐπίσης ἐκ χρυσοῦ.»

Ὅταν ἀντίκρουσε ὁ Ὑψηλάντης τὸ ὄμορφο αὐτὸ σπαθί,
Θέλησε νὰ τὸ ἀγοράσῃ. Χίλιες λίρες πρόσφερε στὸ Νικήτα
Φλέσα. Τότε, μπαίνει στὴ μέση ὁ Παπαφλέσας, καὶ λέει
στὸν Ὑψηλάντη:

— Ἐκλαμπρότατε, ὁ Νικήτας δὲν πωλεῖ τὸ ξίφος. Ἄν
τὸ ἐπώλει, ἤθελε σᾶς τὸ δωρήσει. Ἄλλὰ θὰ τὸ κρατήσῃ
καὶ ὅταν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐστίαν του, θὰ ἀναρτήσῃ αὐτὸ
εἰς τὴν αἵθουσαν τοῦ οἴκου του διὰ νὰ τὸ βλέπουν οἱ
ἀπόγονοί του καὶ σεμνύνονται, ἀναλογιζόμενοι τίνα εἶχον
πρόγονον, ἀγωνισθέντα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος εἰς τὸ
Αἰγιονόριον καὶ λαβόντα τὸ ξίφος αὐτὸ ὡς λάφυρον.

Τὸ πολῦτιμο ὅμως αὐτὸ σπαθὶ κακοτύχησε. Ὁ Νικήτας
στὰ 1825 πού τάντρεψε τὴν κόρη του Μαρία μὲ τὸν Κων-
σταντῆ Μαυρομιχάλη, ἔδωσε γιὰ προῖκα τὸ σπαθί. Ὁ Κων-
σταντῆς, πρὶν σκοτώσει τὸν Καποδίστρια, εἶχε βάλει ἐνέ-
χυρο τὸ σπαθὶ στὸν ἀντιπρεσβευτὴ τῆς Ρωσίας Ρούχμαν γιὰ
δάνειο 30.000 φουιν...ων, δηλαδὴ 30.000 δρχ. τοῦ 1912. Ὁ
Ρούχμαν πού θὰ ἔφευγε ἀπ' τ' Ἀνάπλι, ἐκχώρησε τὸ σπαθὶ
καὶ τὴν ἀπαίτηση στὸν ἀντιναύαρχο Πέτρο Ρίκορντ, πού
ἕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του πῆγε στοὺς κληρονόμους του.
Στὰ 1882, ὁ πρωθυπουργὸς Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος, πού
εἶχε παντρευτῆ τὴν κόρη τοῦ Κωνσταντῆ Μαυρομιχάλη,
Κατερίνη, θέλησε νὰ πάρῃ πίσω τὸ σπαθί. Μεσολάβηε ὁ
Ἕλληνας πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας στοὺς κληρονόμους τοῦ
Ρίκορντ. Κεῖνοι ζήτησαν τὸ ὑπερβολικὸ ποσὸ τῶν 250.000

φράγκων. Οί πληροφορίες ὅμως τοῦ Κουμουνδούρου, ἦταν, πὼς ἀπ' τὸ σπαθὶ εἶχαν ἀφαιρέσει τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τ' ἀντικαταστήσανε μὲ κοινὰ γυαλιά. Ἔτσι παρατήθηκε ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐνέργεια καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ Φλέσα, μένει ἀπὸ τότε στὰ χέρια τῶν κληρονόμων τοῦ Ναυάρχου Ρίκορντ.

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Στὴν πολιορκία τῆς Πάτρας—Μάρτης 1822—ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἔπεσε μέσα σ' ὅλα κι ἀψήφιστα κυνηγοῦσε τὸν ἐχθρό. Οἱ συμπολεμιστές του πού τὸν εἶδαν, ἐνθουσιασμένοι τοῦ ξεφώνιζαν κάθε τόσο:

— Πάνω τους, Γενναῖο Κολοκοτρώνη!... Γειά σου, Γενναῖο!...

Ἔνας γιγαντόκορμος Τοῦρκος ἀπ' τὸ Λάλα, πού τὸν εἶχαν κυκλώσει οἱ Ἕλληνες καὶ θὰ τὸν σκοτώναν, σὰν ἄκουσε τ' ὄνομα Κολοκοτρώνης, κι εἶδε τὸν ὀρμητικὸ νέο κοντὰ του πετᾶει τὸ ντουφέκι του, ὀρμάει κι ἀγκαλιάζει τὸ Γενναῖο. Ἦταν τόσο γιγαντόκορμος ὁ Λαλιώτης Τοῦρκος πού χάθηκε ὁ Γενναῖος μέσα στὴν ἀγκαλιά του.

Ὁ Τοῦρκος δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τὸν βλάψῃ μὰ ἤθελε νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ γιὰ νὰ σωθῇ. Γι' αὐτὸ σὰν πέφτανε κατὰ πάνω του οἱ Ἕλληνες, κεῖνος ἔβαζε μπροστὰ τὸ Γενναῖο. Ἔτσι γλύτωσε γιατί οἱ Ἕλληνες σταματοῦσαν γιὰ νὰ μὴ χτυπήσουν τὸ Γενναῖο. Αὐτὸ κράτησε γιὰ κάμποσο κι ὁ Τοῦρκος ὅλο παρακαλοῦσε τὸν Κολοκοτρώνη νὰ τοῦ σώσῃ τὴ ζωὴ. Τὸν λυπήθηκε ὁ Γενναῖος καὶ φώναξε στὰ παλικάρια νὰ σταματήσουν. Καὶ κεῖνοι ὑπάκουσαν.

Σάν τέλειωσε ή συμπλοκή κι οί "Έλληνες Ξαναγύρισαν στις θέσεις τους, ό Γενναῖος πῆγε στή σκηνή τοῦ πατέρα του, ἔχοντας γιά συνοδό του ξαρμάτωτο τὸ Λαλιώτη Τοῦρκο. Παραξενεύτηκε ό Γέρος τοῦ Μοριᾶ, σάν τὸν εἶδε, καί πιὸ πολὺ, σάν ἄκουσε ἀπ' τὸ Γενναῖο, τὸ τί ἔγινε. Καί μιὰ κι ό γιός του τοῦ εἶχε χαρίσει τῆ ζωή, ό ἀρχηγός δὲ θέλησε νὰ τοῦ χαλάσει τὸ χατήρι. Πρόσταξε νὰ ξαναδώσουν στὸν Τοῦρκο τὰ ἄρματά του, κι ὕστερα τὸν ἔδιωξε νὰ ξαναπάη, στοὺς δικούς του μέσα στὴν Πάτρα.

9. Φοιτησιὸς

ΠΗΔΗΚΤΟΣ ΨΑΛΜΟΣ

"Ένας πατέρας, στὰ 1822, μὲ καμάρι παρουσίασε στὸ Δραγούμη τὸ γραμματισμένο γιό του, ποὺ εἶχε μαθητεύσει στὸν πιὸ προκομμένο δάσκαλο τῆς περιοχῆς.

— Καί τί ἔμαθες, ρώτησε τὸ νέο ό Δραγούμης.

— Τῆ Φυλλάδα, τὸ 'Οχτώηχο καί τὸ Ψαλτήρι, ἀπάντησε περήφανα ό νέος.

— Ἀνάγνωθι ὀλίγον, τοῦ εἶπε ό Δραγούμης καί τοῦ ἔδωσε τοὺς ψαλμούς τοῦ Δαυτῆδ.

Ἐνός ἄρχισε νὰ διαβάζη παπαγαλίστικα: «Μακάριος ἀνὴρ...» καί «Ἴνα τί ἐφρύαξαν τὰ ἔθνη». Σάν ἔφτασε στὸν τρίτο ψαλμό, κόμπιασε καί σταμάτησε λέγοντας:

— Αὐτὸς εἶναι πηδηκτός!...

Καί ξεφύλλισε γιά νὰ διαβάση πιὸ κάτω, ἀφήνοντας ἐνδιάμεσα μερικούς ψαλμούς ποὺ ἦταν «πηδηκτοὶ» καί δὲν ἤξερε νὰ τοὺς διαβάση. Τί εἶχε συμβεῖ; Ἐνός δάσκαλος ποὺ βιαζόταν νὰ τελειώση τὸ πρῶτο βιβλίο, γιὰτὶ συνήθιζαν νὰ τοῦ στέλνουν δῶρα, ἄφηνε πολλοὺς ψαλμούς ἀδιάβαστους γιά νὰ φτάση μιὰ ὥρα ἀρχήτερα στὸν τελευταῖο καί νὰ δείξη τὴν ἐπιμέλεια τῶν μαθητῶν του!... Αὐτοὺς τοὺς ψαλμούς ποὺ παραλείπανε τοὺς λέγανε «πηδηκτοὺς».

Ο ΑΓΝΟΣ ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ

“Υστερ’ ἀπ’ τὸ χαλασμὸ τοῦ Δράμαλι πού ἔγινε στὰ Δερβενάκια—τῆς Ἀγιά Παρασκευῆς στὰ 1822—οἱ Ἕλληνες πέσανε ὅλοι στὰ λάφυρα. Τί δὲ βρήκανε καὶ τί δὲν πήρανε!

«Σὰν τὰ μυρμήγκια, γράφει ὁ Φωτάκος, ἔτρεχαν φορτωμένοι λάφυρα. Ὁ ἓνας πήγαινε καὶ ὁ ἄλλος ἐρχότανε. Ἐμοίραζαν μὲ τὸ φέσι τὰ φλουριά».

Μονάχα ὁ ἥρωας κείνης τῆς ἡμέρας, ὁ ἄδολος Νικηταρᾶς, δὲν ἀπλωσε νὰ πάρη κι αὐτὸς κάτι. Στεκόταν παρόμερα κι ἀγνάντευε. Τὰ παλικάρια τότε τοῦ πρόσφεραν ἀπ’ τὰ λάφυρα μιὰ ξύλινη σκαλιστὴ ταμπακέρα κι ἓνα ἀκριβὸ σπαθί. Καὶ πάλι δὲν κράτησε τίποτα γιὰ λογαριασμὸ του. Τὴν ταμπακέρα τὴν ἔστειλε στὴ γυναίκα του—κόρη τοῦ κλέφτη Ζαχαριᾶ—γράφοντάς της:

«Τὴν στέλνω σὲ σένα πού ἀγαπῶ ὕστερα ἀπὸ τὴν Πατρίδα. Λάβε τὴν γιὰ νὰ μὲ θυμᾶσαι».

Παρόμοια τύχη εἶχε καὶ τὸ σπαθί.

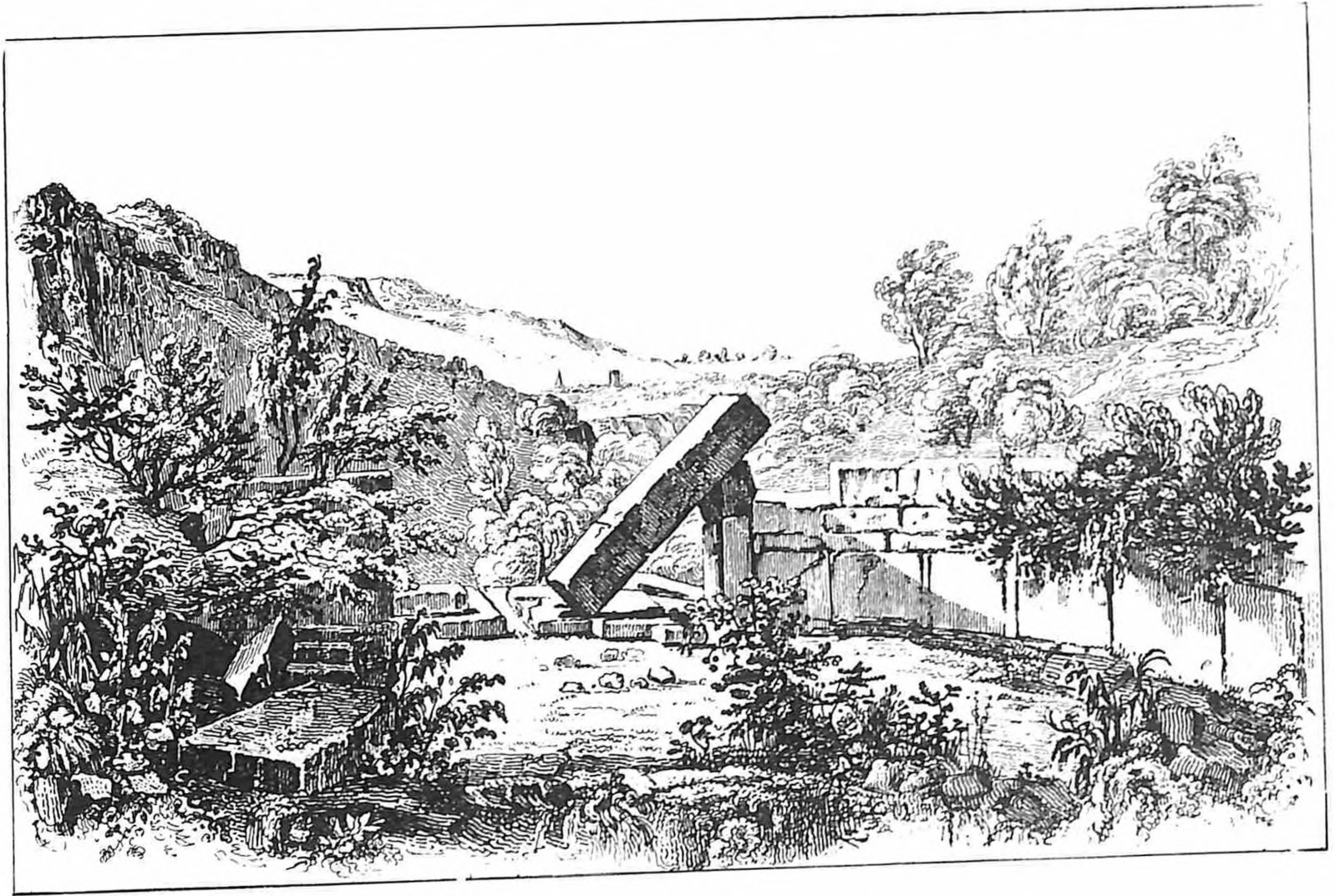
Τὸ Νοέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου, οἱ Ὑδραῖοι ζητοῦσαν χρήματα γιὰ νὰ κινήσουν τὸ στόλο τους. Ὁ πάντα φτωχὸς Νικηταρᾶς, στὸν ἔρανο κείνο μιὰ καὶ δὲν εἶχε νὰ δώσῃ χρήματα, ἔστειλε τὸ σπαθί αὐτό, πού ὁ ἴδιος τὸ ξετίμησε γιὰ τρεῖς χιλιάδες γρόσια. Οἱ Ὑδραῖοι ὅμως, δὲν τὸ κράτησαν καὶ τοῦ τὸ στείλανε πίσω γράφοντάς του:

«Τὸ ὄπλον τοῦτο, οὐχὶ 3.000 γρόσια ἀξίζει, ἀλλὰ εἶναι ἀνεκτίμητον. Πότε ὅμως; Ὅταν εἶναι εἰς χεῖρας σου, εἰς τὴν ζώνην σου καὶ κόπτει τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Οἱ Πελοποννήσιοι οἱ παρευρισκόμενοι εἰς τὴν γενναίαν σου ταύτην προσφορὰν πῶς ὑποφέρουν νὰ ἀφοπλισθῇ εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἀνάγκην καὶ σφοδροτέραν ἀπειλὴν ὁ πρόμαχος αὐτῶν καὶ τὸ προπύργιον τῆς σωτηρίας των».

Κι ἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ κρατήσῃ τὸ σπαθί πού τοῦ στείλανε πίσω, καὶ νὰ γράψῃ στοὺς Ὑδραῖους:

«Τὴν εἰς τὰς 14 τρέχοντος ἐπιστολὴν σας ἔλαβον, καθὼς καὶ τὸ σπαθί μου παρὰ τοῦ Νικολῆ καὶ ὑπομονὴ ἀφοῦ οὕτως τὸ ἀποφασίσατε».

Ἄγνὲ Νικηταρᾶ!...

ΝΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ο ΝΕΡΑΪ·ΔΟΓΕΝΝΗΤΟΣ

Στή μάχη πού έγινε στά Στύρα, τὸ Γενάρη τοῦ 1822, σάν βεβαιώθηκαν οἱ Τοῦρκοι πὼς σταμάτησαν κάθε ἀντίσταση μέσα ἀπ' τὸν ἀνεμόμυλο, τὸν Κοκκινόμυλο, πού ἦταν κλεισμένοι οἱ ἐφ'τά ἡρωϊκοὶ ἐκεῖνοι Ἕλληνες, ξεθάρρεψαν κι ὄρμησαν καὶ τὸν πάτησαν σὰ λύκοι λυσσασμένοι. Ἐφ'τά Ρωμιοὶ νὰ κάνουν ἓνα μισογκρεμισμένο ἀνεμόμυλο κάστρο ἀκατάλυτο καὶ μιὰ ὥρα νὰ κρατήσουν ἔξω τοὺς διακόσιους πολιορκητὲς δὲν ἦταν μικρὴ ντροπὴ γιὰ τὸ ἀσκέρι τοῦ Ὁμέρμπεη τῆς Καρύστου.

Ὁ Καρυστινὸς Τοῦρκος Κούκης ἀπ' τοὺς πρώτους πάτησε τὸν Κοκκινόμυλο. Βρίσκει τοὺς Ἕλληνες ὅλους σκοτωμένους. Ἀπ' τὰ φλωροκαπνισμένα ἄρματα, τ' ἀργυρᾶ τσαπράζια καὶ τὴ χρυσοκέντητη φορεσιά του καταλαβαίνει κεῖνος ἐκεῖ ὁ σκοτωμένος, θὰ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τους. Τὸν ζυγώνει γιὰ πλιάτσικο. Μὰ δὲν προκάνει ν' ἀπλώσει πάνω του. Ὁ ἀρχηγὸς ἀκόμα δὲν ἔχει πεθάνει. Γιὰ μιὰ στιγμή ξαναβρίσκει τὶς δυνάμεις του, ξεπετιέται, μὲ τὸ γιαταγάνι του, λαβώνει τὸν Κούκη κι ὕστερα σωριάζεται νεκρὸς. Κι οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι γελᾶνε καὶ κοροϊδεύουν τὸν Κούκη πού τὸν λάβωσε ἓνας... πεθαμένος.

Πολλοὶ ὕστερα εἶναι κεῖνοι πού πέφτουν πάνω στὸ κουφάρι τοῦ ἀρχηγοῦ γιὰ πλιάτσικο. Ὁ μπαϊρακτάρης — σηματοφόρος — Τοῦρκος Μερτάνης, τοῦ κόβει τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἀρπάζει τὴν πάλια. Ὁ Ἀχμέτ Κελέσης, τοῦ παίρνει τὸ καριοφύλι κι ἄλλοι τὰ τσαπράζια του, τὸ μεγάλο ἀσημένιο σταυρὸ καὶ τὸ χρυσοκέντητο μεταξωτὸ ζωστᾶρι πού τὸ ἔχουν τρυπήσει τρία βόλια.

Ὁ Μερτάνης γιὰ νὰ πάρη τὸ μπαξήσι φέρνει τὸ κομμένο κεφάλι στὸν Ὁμέρμπεη. Ὅλοι τους ὅμως δὲν χορταίνουν νὰ βλέπουν τοῦτο τὸ ὄμορφο πρόσωπο. Μ' ὄλο πού εἶναι αἵματοκυλισμένο, τὰ μακριὰ ξανθὰ του μαλλιά, τὸ ὄμορφο γένι του καὶ τὰ ὠραῖα χαρακτηριστικά του ἀποδείχνουν πανώριο ἄντρα. Ὁ Χάρος ἂν τοῦ πῆρε τὴν ψυχὴ δὲν κατάφερε νὰ τοῦ σβῆσῃ τὴν ὀμορφιά του. Γιὰ τοῦτο ὅλοι τους στέκουν γύρα τὸ καμαρώνουν καὶ τὸ θαυμάζουν.

Μερικοί θαρροῦν πὼς τὸ κεφάλι τοῦ δεσπότη θὰ γάνει. Δηλαδή τοῦ Νεοφύτου τῆς Καρύστου. Μὰ νά, ἓνας Μανιάτης αἰχμάλωτος ζυγώνει, ἀγναντεύει τὸ κεφάλι καὶ δακρύζει. Δὲν εἶναι τοῦ δεσπότη τοῦ Μαυρομιχάλη τὸ κεφάλι εἶναι. Ναι, τοῦ νεραϊδογέννητου Ἡλία Μαυρομιχάλη τὸ κεφάλι, τοῦ γιοῦ τοῦ Πετρόμπεη. Καὶ ποιὸς ἄλλος μπορούσε νάχη τέτοια ὁμορφιά...

Κι ὁ Ὁμέρμπεης, πού κι αὐτὸς ἀκόμα μὲ συγκίνηση κυττάζει τὸ κεφάλι τοῦ Μαυρομιχάλη, δὲν βασιτιέται καὶ πονεμένα λέει:

— Κρῖμα στὸν ἄνθρωπο!...

Ὁμέρμπεης Μαυρομιχάλης —

ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΜΑΧΕΣ

Ἄφου ἔπεσε ἡ Τριπολιτσᾶ, ὁ Φωτάκος, ὑπασπιστὴς τοῦ Κολοκοτρώνη, πῆγε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ Δημήτρη Δεληγιάννη στὸ σπίτι του. Ἦταν συναγμένοι κεῖ κι ἄλλοι καπεταναῖοι. Στὴν ἀρχὴ δέχτηκαν μὲ ψυχρότητα τὸ Φωτάκο κι ὕστερα ὁ Δεληγιάννης ξέσπασε σὲ φοβέρες καὶ βρισιὲς κατὰ τοῦ Γέρου.

Ὁ Φωτάκος τοῦ εἶπε τότε πὼς δὲν ἦταν σωστὸ νὰ λέη τέτοια γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη πού εἶναι καὶ φίλος του.

— Δὲν τὸν ἔχω φίλο τὸν κλέφτη, κι οὔτε τὸν φοβᾶμαι πιά, τοῦ ἀπάντησε ὁ Δεληγιάννης.

Στὴν πρώτη συνάντηση πού εἶχε ὕστερα ὁ Φωτάκος μὲ τὸν ἀρχηγό, τοῦ ὁμολόγησε τὰ ὅσα εἶπαν ἐναντίον του στὸ σπίτι τοῦ Δεληγιάννη. Ὁ Γέρος τ' ἄκουσε μ' ἀδιαφορία, καὶ στὸ τέλος τοῦ λέει:

— Καμώσου ὅτι δὲν μοῦ εἶπες τίποτα. Τώρα πού ὁ Ἅγιος Θεὸς θέλησε καὶ μᾶς δυνάμωσε κι ἐπήραμε τὴν Τριπολιτσᾶ, ἄς λένε ὅ,τι θέλουν. Ἔχουν δίκιο, παιδί μου. Γιατὶ βλέπουν τούτους τοὺς σκοτωμένους καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ τούρκικα κουφάρια μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν μαζί των ἐξου-

σίαν. Τώρα τὴν ἐπῆρε τὸ Ἔθνος. Ἄν ἐγελάστηκαν κι ἔκα-
μαν τὴν ἐπανάσταση, ἔλπιζαν νὰ κληρονομήσουν τοὺς Τούρ-
κους καὶ νὰ γίνουν αὐτοὶ εἰς τὸν τόπο τους, ἀλλ' ἀργὰ τὸ
ἐσυλλογίστηκαν...

Αὐστηρὰ τὰ λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη, μὰ δίκαια...

ΥΔΡΑΪΚΕΣ ΣΤΕΡΝΕΣ

Κατὰ τὸν ξεσηκωμὸ οἱ πλούσιοι καπεταναῖοι τῆς Ἵδρας,
ἄνοιξαν τίς στέρνες τους ποὺ ἦταν γεμάτες χρυσᾶ νομί-
σματα καὶ τὰ δίνανε γιὰ τὸν Ἀγῶνα. Καὶ σὰν γκρίνιαζαν
οἱ Ὑδραΐσσης, πῶς ἀσυλλόγιστα σπαταλοῦσαν τὸ βιός τους,
κεῖνοι τοὺς ἀπαντοῦσαν:

—Ἔ, τί μουρμουρίζεις μπάμπ-Λένα (θειὰ Λένα). Ἄπ'
αὐτὰ θὰ λευτερωθοῦμε ἀπ' τοὺς Τούρκους. Οἱ στέρνες θὰ
γιομίσουν πάλε, μὰ ἡ Τουρκιὰ ἂν δὲν χαλάση τώρα θὰ
φάη καὶ μᾶς κι αὐτά.

Τὸ Γένος λευτερώθηκε μὰ οἱ ὕδραϊκές στέρνες ποὺ
ἄδειασαν ὀλότελα, δὲν ξαναγέμισαν.

γαλαρος κεντρίκις

ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑΡΑ

Στὸ μεγάλο χαλασμὸ στὰ Δερβενάκια — Ἰούλιος 1822 —
καμιὰ τριανταριά Τούρκοι κι Ἀρβανίτες μ' ἓνα μπέη, κατὰ-

φεραν ὅλη τὴ νύχτα νὰ κρυφτοῦν κάτω ἀπ' τὸ ταμπούρι τοῦ Νικηταρᾶ. Μόλις ἔφεξε τὸ βάλανε στὰ πόδια νὰ γλυτώσουν πρὸς τὴν Κόρινθο. Ὁ Νικηταρᾶς μὲ τὰ παλικάρια του τοὺς κυνήγησαν, σκότωσαν τοὺς δέκα κι οἱ ἄλλοι ἔφυγαν.

Ξαναγυρίζοντας στὸ ταμπούρι του ὁ Νικηταρᾶς στὴ μεριά πού εἶχαν κρυφτῆ τὴ νύχτα οἱ ἐχθροί, ἄκουσε βογγητά. Πῆγε κατὰ κεῖ καὶ βροῆκε βαριά λαβωμένο ἕναν Ἀρβανίτη. Στὸ χθεσινὸ χαλασμό, τὸν χτύπησε βόλι καὶ τοῦ ἔσπασε τὴ μέση. Ἀπ' τοὺς μεγάλους πόνους πού εἶχε, μόλις εἶδε τὸ Νικηταρᾶ ἄλλο δὲν τοῦ ζήτησε παρὰ νὰ τοῦ κόψῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ γλυτώσῃ. Κι ὁ Νικηταρᾶς τοῦ ἀπάντησε:

— Ὅρέ, εἶμαι πολεμιστῆς κι ὄχι τζελάτης-δήμιος. Ἄιντε νὰ σὲ πᾶω πάνω στὸ καραούλι πού εἶναι ὁ γιατρός μας νὰ σὲ γιάνη.

Κι ἀφοῦ ὁ Νικηταρᾶς τὸν περιποιήθηκε πρόχειρα, τὸν πῆρε στοὺς ὤμους του κι ἀνηφόριζε γιὰ τὸ στρατόπεδο, πού ἦταν ὁ γιατρός τους, ὁ Παναγιώτης Γιατράκος.

Ὁ Ἀρβανίτης δὲν ἤξερε ποιὸς ἦταν ἐκεῖνος πού τὸν βοηθοῦσε. Στὸ δρόμο ὅμως ὅπως πῆγαιναν, ἄκουσε ἕνα-δυὸ Ἕλληνες νὰ τὸν φωνάζουν μὲ τ' ὄνομα: «Καπετὰν Νικηταρᾶ.» Τὸν ρώτησε τότε ἂν εἶχε καμιὰ συγγένεια μὲ τὸ Νικηταρᾶ, τὸν Τουρκοφάγο, πού τόσα λέγαν γι' αὐτὸν Τοῦρκοι κι Ἀρβανίτες. Καὶ σὰν ἄκουσε πὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦταν ὁ Τουρκοφάγος ἄρχισε νὰ τρέμῃ ἀπ' τὴ συγκίνηση καὶ νὰ τρέχουν δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια του. Προχώρησαν κάμποσο καὶ σὲ κάποια στιγμή ὁ Νικηταρᾶς νοιώθει πίσω στὸ κεφάλι του τὴν κρυάδα ἀπ' τὸ λεπίδι τοῦ μαχαιριοῦ. Ἀναταράχτηκε καὶ φέρνοντας ἀπότομα τὸ χέρι πίσω, πιάνει τὸν Ἀρβανίτη πού κρατοῦσε ἕνα μικρὸ μαχαίρι.

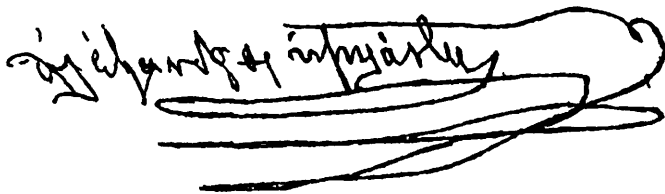
— Δὲν εἶσαι μπεσαλῆς, ὄρέ Ἀρβανίτη, τοῦ λέει ἀγριεμένος ὁ Νικηταρᾶς. Ἐγὼ θέλω νὰ σὲ γλυτώσω καὶ σύ, τηρᾶς πὼς νὰ μὲ σκοτώσῃς;

Ὁ Ἀρβανίτης τότε τοῦ δίνει ἐξηγήσεις. Ὅχι δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τὸν σκοτώσῃ. Κρυφὰ τοῦ ἔκοψε μιὰ τούφα μαλλιά γιὰ νὰ θυμᾶται κεῖνον πού τοῦ γλύτωσε τὴ ζωὴ. Τὸ χέρι του ὅμως ἔτρεμε κι ἀκούμπησε τὸ μαχαίρι στὸ δέρμα...

Ἐλεγε ἀλήθεια ὁ Ἀρβανίτης κι ἀπόδειξη ἦταν ἡ τούφα πού κρατοῦσε σὰν κειμήλιο στὸ χέρι του.

Φτάσανε στο στρατόπεδο κι ὁ Νικηταρᾶς παράδωσε τὸ λαβωμένο στὸ Γιατράκο νὰ τὸν γιάνη. Ὁ Ἀρβανίτης ὅμως δὲ βάστηξε καὶ σὲ λίγες μέρες πέθανε... Πρὶν ξεψυχήσει ἔβγαλε ἀπ' τὸν κόρφο του τὴν τούφα ἀπ' τὰ μαλλιά τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τὴ χάρισε στὸ Γιατράκο, ἱστορώντας καὶ τὸ περιστατικό της. Κι ὁ Γιατράκος μὲ χρόνια, τὴν ἔδειξε στὸ φιλέλληνα Ἐλβετὸ Μπετάν, ποὺ δὲ χόρταινε ὕστερα νὰ τὴ διηγεῖται ὅπου βρισκόταν.

Ἔκανε τόση ἐντύπωση τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, ποὺ οἱ γλύπται ἀδελφοὶ Φυτάλη, τὸ φκιάξανε γλυπτικὸ ἔργο. Εἶχαν κάνει τὸ Νικηταρᾶ νὰ κρατᾶη στοὺς ὤμους του τὸν Ἀρβανίτη, ποὺ βαστοῦσε στὰ χέρια του τὸ μαχαίρι καὶ τὴν τούφα τῶν μαλλιῶν. Τὸ ἔργο τους αὐτὸ οἱ Φυτάληδες, σκαλισμένο σὲ μάρμαρο τὸ ἐκθέσανε στὴν ἐκθεση τοῦ Ἀγῶνα τὸ 1884. Ἄγνωστο τώρα ποῦ βρίσκεται τὸ ἔργο ποὺ ἱστοροῦσε τὸ μοναδικὸ στὸ εἶδος του περιστατικὸ τοῦ Ἀγῶνα μὲ ἦρωα τὸ γενναιοῦχο Νικηταρᾶ.

ΟΙ ΑΧΛΑΔΟΚΑΜΠΙΤΙΣΣΕΣ

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1822, ποὺ ἐτοιμαζόταν ὁ Κολοκοτρῶνης νὰ χτυπήσῃ τὸ Δράμαλη, ἔπιασε γιὰ λίγο μὲ τὸ σῶμα του, τὰ Βρυσούλια ἢ Νεράκια, κατὰ τὸ δρόμο τοῦ Ἄργους. Παράγγειλε τότε ὁ Γέρος στὸ χωριὸ Ἀχλαδόκαμπο νὰ τοῦ πᾶνε τρόφιμα γιὰ τὰ παλικάρια του. Πρόθυμα οἱ Ἀχλαδοκαμπίτες ὑπακούσανε στὴν προσταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἀρματωμένοι μπροστὰ οἱ ἄντρες καὶ πίσω φορτωμένες μὲ τὰ τρόφιμα οἱ γυναῖκες πήγανε καὶ τὰ παράδωσαν στὸ στρατόπεδο. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ κάποια Ἀχλαδοκαμπίτισσα, λέει τοῦ Κολοκοτρῶνη:

— Νὰ τοὺς ἄντρες μας, νὰ τοὺς πάρης στὸν πόλεμο
κι ἂν δὲν εἶναι παλικάρια νὰ βγάλουν τὰ ἄρματα καὶ νὰ
τὰ φορέσουμε ἐμεῖς. Τέτοιους ἄντρες δὲν τοὺς θέλουμε.

Καὶ μὲ τὴ γνώμη της ἦταν ὅλες οἱ ἄλλες γυναῖκες.

Γέλασε ὁ Γέρος μὲ τὰ θαρρετὰ λόγια τῆς Ἀχλαδοκα-
μπίτισσας κι ἀφοῦ κράτησε τοὺς ἄντρες στὸ στρατόπεδο,
πρόσταξε τὶς γυναῖκες νὰ γυρῖσουν στὰ σπίτια τους.

Δημήτριος Ψαλαίης

ΤΟ ΦΕΣΙ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

Στὴ μάχη τῆς Ἀγιά Μαρίνας (Στυλίδας) τὸν Ἀπρίλη
τοῦ 1822, οἱ Τούρκοι χρησιμοποίησαν δύο τρία κανόνια,
πού εἶχαν κοντά τους. Σὲ κάποια στιγμή, περνώντας πάνω
ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Ὀδυσσέα Ἀντρούτσου ἢ μπάλα, μὲ τὸν
ἀέρα της τοῦ ἀρπάζει ἀπ' τὸ κεφάλι τὸ φέσι. Ἀτάραχος ὁ
Ὀδυσσέας σκύβει καὶ τὸ παίρνει, τὸ ξαναφοράει καὶ ξε-
φωνίζει κατὰ τὴ μεριά τῶν Τούρκων:

— Τί νὰ σοῦ κάνω, παλιότουρκε, πού ἔχεις τοὺς Φρά-
γκους καὶ σοῦ φκιάνουν τόπια. Ἄς μοῦφκιαναν καὶ μένα καὶ
θᾶβλεπες τότε πόσο καλύτερα ξέρω νὰ τὰ κουμαντάρω.

ἄνδρέας μιανίλης

ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΡΑΜΑΛΗ

Ὅταν πάτησε ὁ Δράμαλης τὸ Μοριᾶ (1822) βρέθηκαν
στὸν Ἀχλαδοκάμπο μὲ τὰ σώματά τους ὁ Ὑψηλάντης, ὁ
Κολοκοτρώνης, ὁ Κρεββατᾶς κι ὁ Πετρόμπεης. Εἶχαν πιάσει

τὸ χάνι τοῦ Νταουλιῦ. Ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης εἶχε φτάσει κεῖ πρῶτος κι ἔστειλε ἀνθρώπους νὰ κάψουν στ' ἀλώνια τὶς θυμωνιές γιὰ νὰ μὴ βρῆ τίποτα ἀπ' τὰ γεννήματα ὁ Δράμαλης. Συμφώνησαν κι οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ στὴν ἐνέργειά του αὐτή, μὰ τοῦτο δὲν ἦταν ἀρκετὸ ν' ἀνακόψῃ τὴν ἐχθρική κατεβασιά. Σὲ σύσκεψη πού κάνανε ἔξω ἀπ' τὸ χάνι, ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἔβλεπε ἄλλο τρόπο νὰ σωθοῦν παρὰ μόνο ἂν κλείνανε τὸ Δράμαλη μέσα στὸν κάμπο τῆς Ἀργολίδας. Ἀπ' ἀλλοιῶς ἂν ὁ Δράμαλης κατάφερνε νὰ πατήσῃ τὴν Τριπολιτσᾶ, τότε πάει, ἔσβησε ἡ ἐπανάσταση.

Μὲ τὴ γνώμη τοῦ γέρου, ἦταν κι ἄλλοι, μὰ ἡ ἑλληνικὴ δύναμη πού βρισκόταν τώρα στὸν Ἀχλαδόκαμπο, ἦταν μικρή.

— Τί λέτε καὶ σεῖς; ρωτᾶει τοὺς στρατηγούς ὁ Γέρος, μπορούμε μεῖς νὰ τὸν κρατήσουμε κάμποσο, ὅσο νὰ μαζευτῆ πολὺ ἀσκέρι δικό μας;

Κι ἔξαφνα ἀποκρίνεται ἓνας ἀπ' τοὺς καπεταναίους τοῦ Κρεββατᾶ, ὁ Ἀντώνης Κουμουσιώτης.

— Μποροῦμε, μὰ πρέπει νὰ πιάσουμε αὐτὴ τὴν ξερόμαντρα, κι ἔδειξε τὸ ἔρημο κάστρο τοῦ Ἄργους.

— Πᾶς ἐσύ νὰ τὸ πιάσῃς; τὸν ρωτᾶει ὁ Γέρος.

Κι ὁ Κουμουσιώτης ἀποκρίθηκε:

— Πάω, μὰ νᾶρθῃ μέσα κι ὁ καπετὰν Πέτρος Βαρβιτσιώτης, ὁ γιός σου, ὁ γιός τοῦ Μπέη κι ὁ Ἀγιουτάντες τοῦ Πρέτσιπα.

Δηλαδὴ ζητοῦσε ὁ Κουμουσιώτης νὰ τὸν συνοδεύσουν ὁ γιός τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Πετρόμπεη κι ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Ὑψηλάντη. Καὶ στὴν πρόσκλησή του πρῶτος ἀποκρίθηκε ὁ Πρίγκηπας:

— Θὰ ὑπάγω ὁ ἴδιος.

— Ἐγὼ στέλνω τὸ γιό μου τὸν Πᾶνο, εἶπε ὁ Κολοκοτρώνης.

Κι ὁ Μαυρομιχάλης πρόσθεσε:

— Ἄς μπεῖ κι ὁ γιός μου ὁ Γιωργάκης καὶ τὰ δύο μου ἀδέρφια, ὁ Κωνσταντῆς κι ὁ Ἀντώνης, μ' ὄλους τοὺς Μανιάτες μου.

Ἔτσι ὁ Κουμουσιώτης εἶχε φιλοτιμήσει τοὺς ἀρχηγούς πού κάνανε τὴν ἀρχὴ γιὰ νὰ χτυπήσουν τὸ Δράμαλη.

ΑΡΧΗΓΟΥ ΠΑΡΑΞΕΝΙΕΣ...

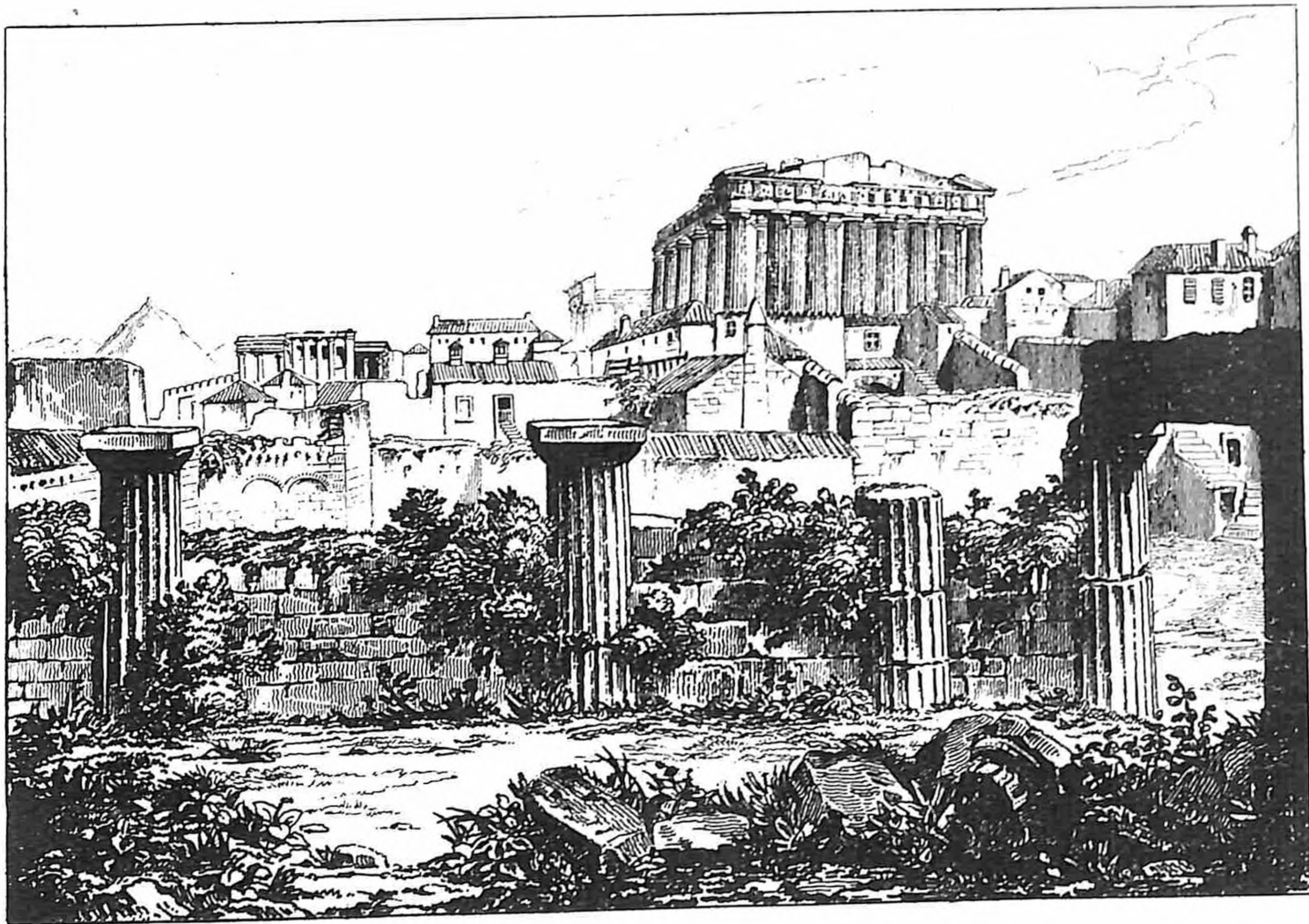
Στις 27 Αυγούστου στὰ 1822, πρωτόμπαινε στὴν Ἀθήνα ὁ Ὀδυσσεύς Ἀντροῦτσος. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν βγεῖ ἔξω ἀπ' τὸ τεῖχος νὰ καλωσορίσουν τὸν πρωτόφταστο ἀρχηγό τους. Καβάλλα στὸ ὄραϊο του ἄτι, σεμνὸς καὶ σκυθρωπός, τράβηξε ὁ Ὀδυσσεύς κατὰ τὸ Σταροπάζαρο. Φτάνοντας ἐδῶ, ξεπέζεψε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Ρόκ, πού τὸ εἶχαν κανονίσει γιὰ κατάλυμμά του. Στὴν ἀυλόπορτα τὸν προσφώνησε ὁ πρωτογέροντας καὶ τοῦ πρόσφεραν τὰ κλειδιά τοῦ κάστρου (Ἀκρόπολης). Καὶ γιὰ νὰ τιμήσουν πιὸ πολὺ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀρχηγό τους, εἶχαν πάρει καὶ τὴ ντόπια μουσική—βιολὶ καὶ λαοῦτο. Βιολὶ ἔπαιζε ὁ Μπουγιουκλῆς πού ἦταν ὁ ἀρχιμουσικός, ἔκανε ὅμως καὶ τὸ στιχοπλόκο. Γι' αὐτὸ εἶχε ἀναλάβει νὰ στιχοουργήσῃ καὶ τὸ ἐμβατήριο τοῦ Ἀντροῦτσου. Ὑστερα λοιπὸν ἀπ' τοὺς τυπικούς χαιρετισμούς, ἄρχισε ἡ μουσικὴ κι ὁ Μπουγιουκλῆς τραγουδοῦσε:

«Νέος εἰς τὰς Θερμοπύλας
ἀνεφάνη Λεωνίδας
ὁ ἀνδρεῖος Ὀδυσσεύς.
Χαῖρε ὦ Ἀθήνα πόλις
τῶν ἡρώων καὶ σοφῶν
εἰς τὸν Ὀδυσσεά εὐρίσκεις
νέον Κίμωνα λαμπρόν...»

Ὁ Ἀντροῦτσος ἀντὶ νὰ εὐχαριστηθῇ ἀπ' τὴν ὑποδοχὴ τῆς μουσικῆς κι ἀπὸ τὰ ποιητικὰ παινέματα τοῦ Μπουγιουκλῆ, τὰ παραξήγησε καὶ θύμωσε γιὰ καλὰ. Κι ἐνῶ οἱ μουσικοὶ παίζανε καὶ τραγουδοῦσαν, τοὺς πλησιάζει ἀγριεμένος καὶ τοὺς ξεφωνίζει:

— Σκασμός! Γιατί μὲ πήρατε, γιὰ παλιογυναίκα καὶ τραγουδάτε; Γκρεμιστῆτε ἀπὸ δῶ κι οἱ δύο σας.

Καὶ πρὶν προκάνουν νὰ φύγουν οἱ μουσικοὶ, μὲ δυὸ δυνατὰ χαστούκια στὸ πρόσωπο τοῦ Μπουγιουκλῆ, συμπλήρωσε ὁ Ἀντροῦτσος τὰ πιὸ πάνω λόγια του...

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Ο ΦΡΑΓΚΟΣ ΚΙ Ο ΝΤΕΛΗΣ

Σὲ κάποια μάχη μέσα στὸν ἐλαιῶνα τῶν Σαλώνων, ὁ καπετάνιος τῶν Δελφῶν, ὁ Δῆμος Φράγκος, ἦρθε ἀντιμέτωπος μ' ἓνα ντελῆ, Τοῦρκο ἵππέα. Ἄδειασε ὁ Φράγκος καταπάνω του τὰ κουμπούρια, μ' ἀστόχησε. Νὰ ξαναγεμίση δὲν πρόκανε, καὶ γιὰ νὰ γλυτώσῃ τότε τῶβαλε στὰ πόδια μέσα στὸν ἐλαιῶνα.

Ἀπὸ κοντὰ ὁ ντελῆς. Σὲ κάποια στιγμή, πού κόντευε νὰ τὸν φτάσῃ, ὁ Φράγκος κρύβεται πίσω ἀπ' τὸν κορμὸ μιᾶς ἐλιᾶς. Καὶ καθὼς περνοῦσε ὁ Τοῦρκος, ὁ Φράγκος ἀρπάζει μὲ δύναμη τὸ ἄλογο ἀπ' τὴν οὐρὰ καὶ τὸ ἀναγκάζει ἔτσι νὰ καθήσῃ στὰ πισινὰ του πόδια. Ἦταν τόσο ἄξαφνο καὶ μὲ τέτοια γρηγοράδα πού ὁ ντελῆς ἔχασε τὴν ἰσορροπία του καὶ πέφτει κάτω ἀπ' τ' ἄλογο. Ὁρμάει τότε καταπάνω του ὁ Δῆμος Φράγκος καὶ μὲ τὸ γιαταγάνι του, παίρνει τὸ κεφάλι τοῦ Τοῦρκου ἵππέα.

Γι' αὐτὸ κι ὁ ποιητῆς λέει:

«Ὁ Φράγκος ἀπὸ τὴν οὐρὰ ἔπιανε τοὺς ντελῆδες»

Χάμκω

ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ ΚΙ ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ὁ Τεπελενλῆς πίστευε μὲ βεβαιότητα σ' αὐτὰ τὰ τρία: πῶς θὰ ζοῦσε 150 χρόνια, πῶς θὰ ἔβαζε στὴν κατοχὴ του τὴν Κέρκυρα καὶ πῶς μιὰ μέρα θὰ πήγαινε στὴν Κωνσταντινούπολη. Τὰ δυὸ πρῶτα τοῦ εἶχε προμαντεύσει ἓνας Πέρσης ντερβίσης καὶ τὸ τελευταῖο ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός.

Ὅταν ἀκόμα ὁ Ἀλῆς ἦταν νέος πέρασε ἀπ' τὸ Τεπελένι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς. Ἡ φιλόδοξη Χάμκω, παρουσίασε στὸν Κοσμᾶ τὸ γιό της Ἀλῆ, καὶ ζήτησε νὰ τοῦ προφητέψῃ τὸ μέλλον του.

— Θα γίνης μεγάλος άνθρωπος, θα κυριεύσης ὅλη τὴν Ἀρβανιτιά, κι ἄλλα μέρη καὶ θ' ἀφήσης μεγάλο ὄνομα εἰς τὴν Οἰκουμένη.

Δὲν ἀρκέστηκε ὁ Ἀλῆς στὰ πῦρ πάνω λόγια τοῦ Ἁγίου, μὰ ζήτησε νὰ μάθῃ ἂν θὰ πάῃ στὴν Πόλη.

— Καὶ στὴν Πόλη θὰ πᾶς... μὰ μὲ γένεια κόκκινα, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Κοσμᾶς.

Κι ὁ Ἀλῆς ποῦ ἔβλεπε μὲ τὸν καιρὸ νὰ ἀληθεύῃ ἡ προφητεία τοῦ Κοσμᾶ, γιατί ἔγινε μεγάλος κι εἶχε στὴν κατοχὴ του τόσα μέρη, δὲν μπορούσε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ τελευταῖα λόγια: «μὲ κόκκινα γένεια!...»

Ὅταν συναντήθηκε μὲ τὸν Κοσμᾶ, ἦταν νέος καὶ τὰ γένεια του ἦταν ξανθὰ, μὰ πέρασαν τὰ χρόνια ἄσπρισαν κι ἀκόμα νὰ πάῃ στὴν Πόλη... Κι εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ δελφικὸς αὐτὸς χρησμὸς τοῦ Κοσμᾶ πολλές φορές ἔριχνε σὲ συλλογὴ τὸν Ἀλῆ πασᾶ.

Ἐφτασε ὅμως κάποτε ἡ μέρα ποῦ ὁ Ἁγιος Κοσμᾶς βγῆκε ἀληθινός. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς πῆγε στὴν Πόλη, μὲ κόκκινα γένεια. Γιατὶ οἱ νικητὲς τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλή, στείλανε στὸ σουλτάνο τὸ κεφάλι του μὲ ματωμένα τὰ ἄσπρα του γένεια...

ΛΙΓΟΛΟΓΟΣ

Στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι, βρισκόταν μέσα κι ὁ Μαυροκορδάτος. Σὲ κάποια σύναξη τοῦ πρότειναν οἱ καπεταναῖοι νὰ φύγῃ, καὶ γιὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ

πάη νά φροντίση στή Διοίκηση νά στείλουν βοήθεια. Κι ὁ Μαυροκορδάτος τοῦς ἀπάντησε:

— Ἐν ὄσφ μοι ἀπομένει εἰς καί μόνος στρατιώτης, ἀπειλουμένου τοῦ Μεσολογγίου, θά μείνω ἐδῶ νά θυσιασθῶ.

Δέν πρόλαβε καλά-καλά ν' ἀποσώση τὸ λόγο του κι ἀπὸ κάποιον ἄλλο ἀκούστηκαν δυὸ λέξεις:

— Κι ἐγώ!

Ἦταν ὁ Μάρκο Μπότσαρης.

Δυὸ μονάχη λέξεις, ἀλλὰ σουλιώτικες.

Θ. Μαυροκορδάτος

ΣΟΥΓΙΑΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Γιὰ τὸ ἀπλὸ ξύλινο κόκκινο σουγιᾶ πού εἶναι γνωστός στὰ χωριά μὲ τ' ὄνομα «Κολοκοτρώνης» καὶ πρῶτα τὸν ἔλεξαν Κουβαρίστρα, ὑπάρχουν τρεῖς ἐκδοχές:

Ἡ πρώτη μᾶς λέει πὼς ἐνῶ ὅλα τὰ παλικάρια τοῦ Κολοκοτρώνη εἶχαν στήσει τὸ χορό, κάποιο καθόταν παρὰμερα στεναχωρημένο. Τὸ εἶδε ὁ Γέρος καὶ τὸ ζυγώνει.

— Ἐλα δῶ, ὀρέ Ἐλληνα. Γιατί δὲ χορεύεις; Ἀπόστασες κιόλας;

Τὸ παλικάρι ζύγωσε μὲ σεβασμὸ τὸν ἀρχηγὸ καὶ κάτι τοῦ εἶπε μυστικά στ' αὐτί.

— Γι' αὐτὸ στενοχωριέμαι, συμπλήρωσε τὸ παλικάρι. Ἦταν τοῦ πατέρα μου ὁ σουγιᾶς καὶ τόχω σὲ κακὸ πού τὸν ἔχασα.

— Μὴ χαλᾶς τὴν καρδιά σου καὶ θά τὸν βροῦμε τὸ σουγιᾶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς Παναγιᾶς. Μὴν κάνης ὅμως κουβέντα, τοῦ εἶπε ὁ γέρος.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἦταν Κυριακή, πῆγαν ὅλα τὰ παλικάρια στὴν ἐκκλησία. Στὴ μέση τῆς λειτουργίας τραβᾶει

ὁ Γέρος κι ἀνεβαίνει στὰ σκαλοπάτια τοῦ Ἱεροῦ καὶ μὲ τὴ βροντερή του φωνὴ λέει:

—“Ἕλληνες, εἶδα στὸν ὕπνο μου τὴν Παναγιά. Ἦταν θυμωμένη καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἦταν μεγάλο κακὸ νὰ πάρουν τὸ σουγιᾶ τοῦ ἀδερφοῦ μας. Μοῦ εἶπε καὶ τ’ ὄνομα τοῦ κλέφτη... Τὸν ξέρω... Νάρθη ἀμέσως νὰ ζητήση συχώρηση.

Καὶ μὲ μιᾶς ἀκούστηκε μιὰ φωνή:

—“Ἡμαρτον ἀρχηγέ... Ἐγὼ τὸν πῆρα..

Ζυγώνοντας ἔβγαλε ἀπ’ τὸ σελάχι του τὸν ξύλινο σουγιᾶ καὶ τὸν ἔδωσε. Κι ἀπὸ τότε ὁ τύπος ἐκεῖνος τοῦ ξύλινου σουγιᾶ, πῆρε τ’ ὄνομα «Κολοκοτρώνης».

Ἡ δεύτερη εἶναι κείνη ποὺ μᾶς ἱστοράει ὁ ἔγγονος τοῦ Γέρου:

Ἦταν στὰ 1822. Ὁ Κολοκοτρώνης ἔτυχε νὰ φιλοξενῆ στὸ στρατόπεδό του κάτι Εὐρωπαίους. Τὴν ὥρα ποὺ τρώγανε τὸ ψητό, ὁ Γέρος ἔβγαλε τὸ σουγιᾶ του νὰ κόψῃ ἓνα κομματί κρέας. Ἐνας ἀπ’ τοὺς ξένους του ζήτησε νὰ δῆ τὸ σουγιᾶ, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση.

—Ἐπειδὴ σ’ ἀρέσει, εἶναι δικός σου, τοῦ εἶπε ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τοῦ τὸν χάρισε.

Καὶ γιὰ νὰ μὴ ζηλέψουν, ἔδωσε καὶ στοὺς ἄλλους.

Οἱ Εὐρωπαῖοι ὕστερα, πηγαίνοντας στ’ ἄλλα στρατόπεδα δείχνανε μὲ καμάρι τὸ δῶρο τοῦ ἀρχηγοῦ, λέγοντας:

—Κολοκοτρώνη! Κολοκοτρώνη!

Κι οἱ Ἕλληνες ξαναλέγανε τ’ ὄνομα αὐτὸ ὡς που στὸ τέλος ἔμεινε στὸ σουγιᾶ.

Καὶ τρίτη αὐτὴ ποὺ ἀναφέρει ὁ γραμματέας τοῦ Γέρου: “Ὅταν στὰ 1825 μεταφέραν κρατούμενο τὸν Κολοκοτρώνη ἀπὸ τ’ Ἀνάπλι γιὰ νὰ τὸν φυλακίσουν στὸ μοναστήρι τῆς Ὑδρας, τὸν εἶχαν ξαρματώσει ὀλότελα. Ὅπως τὸν πηγαῖναν συνοδεία μέσα ἀπ’ τοὺς δρόμους τ’ Ἀναπλιοῦ, πέρασαν ἀπὸ ἓνα ψιλικατζίδικο. Στὴν πόρτα ἀπ’ ἔξω εἶχαν σ’ ἓνα ζεμπίλι σουγιάδες φτηνοὺς, 2-3 λεπτά, ὁ ἓνας. Ἀπλωσε ὁ Γέρος καὶ πῆρε ἓναν ἀπ’ αὐτοὺς γιὰ νὰ κόβῃ τὸ ψωμί του. Δὲν εἶχε ὅμως νὰ τὸν πληρώσῃ κι εἶπε στὸν καταστηματάρχη νὰ τὸν χρεώσῃ. Κι ὅσοι παρακολούθησαν κείνη τὴ στιγμή, τὴ φτώχεια τοῦ καταδιωγμένου ἀρχηγοῦ,

κούνησαν χαρακτηριστικά τὸ κεφάλι. Κι ἀπὸ τότε ἔμειναν
κεῖνοι οἱ σουριᾶδες μὲ τ' ὄνομα «Κολοκοτρώνης».

Ἄπὸ τῆς τρεῖς, νομίζω πὼς ἡ τελευταία εἶναι ἡ ἀληθινή.

ΤΟ ΣΠΑΘΙ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

Τὸν Ὀδυσσεά Ἀντροῦτσο, πού ὑπέφερε ἀπὸ ἀρθρίτιδα,
σὲ μιὰ μάχη στὸ Δαδί—χειμῶνας 1822—τὸν ἔπιασε ποδάγρα.
Οὔτε νὰ περπατήσει, οὔτε καὶ νὰ σταθῆ καβάλλα μπορούσε.
Ἄναγκάστηκαν τότε τὰ παλικάρια του νὰ τὸν μεταφέ-
ρουν στὰ χέρια.

Κατὰ τὴ μεταφορά του, ἔπεσε τὸ σπαθί του ἀπ' τὸ
θηκάρι καὶ τὸ ἔχασε. Ὁ Ἀντροῦτσος νόμισε πὼς τοῦ τὸ
κλέψανε τὰ παλικάρια πού τὸν κουβαλοῦσαν. Θέριεψε
ἀπ' τὸ κακό του. Ἐνα ἀπ' τὰ παλικάρια αὐτὰ ἦταν κι
ὁ Στάθης Γαβρίλης ἀπ' τὸ Δαδί, σωστός κύκλωπας στὴ
δύναμη. Ἰστοροῦνε πὼς πηδοῦσε ἓνα μουλάρι φορτωμένο
πουρνάρια. Ἄς εἶναι... Ἀγνωστο γιατί ὁ Ὀδυσσεάς ξέσπασε
σ' αὐτόν:

—Ἡ τὸ σπαθί μου, ἦ τὸ κεφάλι σου Γαβρίλη.

Ντροπιάστηκε τὸ τίμιο παλικάρι ἀπ' τὰ λόγια τοῦ ἀρ-
χηγοῦ. Πεισματώθηκε καὶ τράβηξε νὰ πάη νάβρη τὸ σπαθί.
Κι ὅσο ἔψαχνε ὁ Γαβρίλης, ἔταζε στὴν Ἁγία Τριάδα «νὰ
τοῦ φανερώση τὸ σπαθί καὶ νὰ χτίση ἐκκλησιά». Σὲ
λίγο βρῆκε τὸ χαμένο σπαθί καὶ τὸ ἔδωσε στὸν Ὀδυσ-

σέα. Με καιρό ὁμοίως ξεπλήρωσε τὸ τάμα του. Στὸ μέρος πού τὸ βρῆκε, ἔχτισε ζωκλήσι τῆς Ἁγιά Τριάδας, πού ἀκόμα καὶ σήμερα σώζεται.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΧΙ

Τὸ Μεσολόχι τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1822, βρισκόταν γιὰ πρώτη φορά πολιορκημένο ἀπ' τὸν Κιουταχῆ καὶ τὸν Ὁμέρ Βρυώνη μὲ χιλιάδες στρατό. Οἱ κλεισμένοι, μὲ ἀρχηγὸ τὸ Μάρκο Μπότσαρη, τὸ Ραζικότσικα κι ἄλλους, μ' ἀλήθειες καὶ μὲ ψέμματα, κατάφεραν νὰ κρατήσουν. Ἔτσι κατώρθωσαν νὰ τὸ τραβήξουν ὡς πού τοὺς ἤρθε κι ἄλλη βοήθεια ἀπὸ Μοραίτες.

Εἶναι παραμονὴ Χριστοῦγεννα. Οἱ Μεσολοχιῖτες κι οἱ πολεμιστές, μ' ὄλο πού κάνουν πόλεμο καθημερινά, ἐτοιμάζονται νὰ γιορτάσουν αὖριο τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ δειλινό, ὁ γραμματικὸς τοῦ Μακρῆ περνοῦσε μ' ἓνα προιάρι ἀπ' τὸ Αἰτωλικό. Στὴ θέση Φοινικιά, βλέπει κάποιον ἀπ' τὴ μεριά τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ξεπροβάλλη μέσα ἀπ' τὶς καλαμιές καὶ νὰ τοῦ κἀνη νόημα νὰ ζυγώση κατὰ κεῖ τὸ προιάρι. Σὰν ἀντάμωσαν τοῦ λέει κεῖνος:

— Εἶμαι χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μου. Μὴν ἀπορήσης καὶ μὴ δυσπιστήσης στὰ ὅσα θ' ἀκούσης, κι ἄς βλέπεις νὰ συνοδεύω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μου. Ἡ γυναίκα μου, τὰ παιδιά μου εἶναι στὰ χέρια τους κι αὐτὸ φτάνει γιὰ νὰ μὲ δικαιώσης. Ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν θέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν κατὰ τοῦ λαοῦ του κι ἀπ' τὸ πρωτὶ γυρίζω ἐδῶ, γιὰ νὰ γλυτώσω τοὺς ὁμοπίστους μου. Τρέξε στὴν πόλη νὰ τοὺς εἰπῆς ὅτι οἱ

έχθροί σκοπεύουν νά όρμήσουν αύριο κατά τά χαράματα άπ' τόν άνατολικό προμαχῶνα.

Κι έγινε άφαντος μέσα στις κάλαμιές ὅπως κι εἶχε ἄξαφνα φανεῖ.

Αὐτός πού ἔδωσε τὸ μήνυμα ἦταν ὁ Γιάννης Ζοῦκος, πού τόν φώναζαν Γούναρη άπ' τὸ ἐπάγγελμά του. Κυνηγός τοῦ Βρυώνη, βγήκε τάχα νά βαρέσει κανένα άγριομερινό. Μά στ' ἀλήθεια ἦταν γιά ν' ανταμώση κανένα "Έλληνα και νά στείλῃ τήν πιό πάνω εἰδηση.

Και τήν αὐγή ὅταν ὁ ἐχθρός ἔκανε τή μεγάλη του επί-θεση δέν βρήκε, ὅπως θαρροῦσε τούς "Έλληνες στις ἐκκλη-σιές νά γιορτάζουν τὰ Χριστούγεννα, μά πάνω στους προ-μαχῶνες. Πάθανε ζημιὰ οἱ πασάδες πού τήν πρωτοχροναῖά σήκωσαν τ' ἀσκέρια τους και φύγαν.

Οἱ κλεισμένοι γιορτάσαν ὕστερα τὰ Χριστούγεννα και δοξολόγησαν τὸ Θεό γιά τή νίκη τους. Μόνο πού ὁ σωτήρας τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Γούναρης, τὸ πλήρωσε με τή θυσία τῆς φαμελιᾶς του.

Χωρίς πιὰ κανένα στὸν κόσμο ὁ Ζοῦκος, ἀποφάσισε νά γίνῃ ἐρημίτης. Ἀποτραβήχτηκε στήν ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιά Ἐλεούσας στήν Κλεισούρα, στο δρόμο τοῦ Μεσολογγίου— Ἁγρινίου, και πρόσφερε νερό στους διαβάτες πού γιά ἀντι-προσφορά τοῦ δίνανε κάτι.

Στά 1837 πού ἔφτασε ὡς ἐκεῖ ὁ "Οθωνας με τήν Ἁμα-λία, οἱ καπεταναῖοι πού τούς ἀκολουθοῦσαν γνώρισαν τὸ Ζοῦκο κι ἱστορήσαν στους βασιλιάδες ποιὸς ἦταν και τί πρόσφερε στο Μεσολόγγι ὁ σημερινὸς αὐτὸς ἐρημίτης.

Ὁ βασιλιάς ρώτησε τὸ Ζοῦκο τί ἀξίωση εἶχε, κι αὐτὸς γιά χάρη τοῦ ζήτησε νά χαρίσῃ στήν ἐκκλησιὰ τὴ γύρω μικρὴ περιοχὴ. Ὁ "Οθωνας ἔστερξε στήν ἐπιθυμία τοῦ πα-λιῦ σωτήρα τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ δυστυχημένου τώρα πιὰ Ζοῦκου.

Θ. Μανουσοπούλου

Η ΥΠΟΘΗΚΗ ΤΟΥ

Ὁ Μάρκο Μπότσαρης σὰν κατέβηκε στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ μπορῆ νὰ εἶναι ἀπερίσπαστος στὸν πόλεμο ἀπ' τὶς οἰκογενειακὲς του φροντίδες, καὶ γιὰ νὰ προφυλάξῃ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του, τοὺς ἔστειλε νὰ μείνουν, ὅσο θὰ βαστοῦσε ὁ Ἀγώνας, στὴν Ἀγκώνα τῆς Ἰταλίας. Σὰν τοὺς μπαρκάριζε γιὰ τὴν ξενιτιά, τὴ στιγμή πού βρισκόταν ἀκόμα κι αὐτὸς μαζί τους πάνω στὸ καΐκι, ὁ γιὸς του ὁ μεγάλος, ὁ Δημήτρης, ἀπλωσε καὶ χაῖδεψε τὰ ἀσημοκούμπουρα τοῦ πατέρα του πού βρίσκονταν στὸ ζωστάρι του.

Ὁ Μάρκος, χαῖδεψε στοργικὰ τὸ γιό του στὸ κεφάλι:

— Δημήτρη μου, εἶπε, εὐχομαι νὰ χαρῆς μιὰ μέρα τὴ λευτεριά πού θὰ τὴν πληρώσης μὲ τὸ αἷμα τοῦ πατέρα σου.

Καὶ λίγο πρὶν σαλπάρει τὸ καΐκι, λέει στὴ γυναῖκα του:

— Χρῦσω, σοῦ ἀφίνω τὰ παιδιά στὰ χέρια σου καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἡ πατρίδα λευτερωθῇ θὰ ζήσουν εὐτυχισμένα. Ἄν ὅμως ὁ τόπος μας δὲ σταθῇ ἀκόμα τυχερός, στὴν ξενιτιά πού θὰ εἴσαστε, νὰ μάθης τὰ παιδιά μας ν' ἀγαπᾶνε τὸ χῶμα πού τὰ γέννησε, νὰ μισοῦν τοὺς τυράννους καὶ νὰ ζοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς μιὰ μέρα θ' ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴ λευτεριά τοῦ Γένους.

Ἦταν ἡ ὑποθήκη τοῦ Μάρκου στὰ παιδιά του πού γιὰ στερνὴν φορὰ ἔβλεπε.

ΠΙΣΤΟΙ ΣΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1825 ὁ ἑλληνικὸς στόλος βρισκόταν ἀραγμένος στὰ Βάτικα. Ἄξαφνα ἀπὸ ἔκρηξη τῆς μπαρουταποθήκης ἀνατινάχτηκε τὸ καράβι «Νηρεὺς» τοῦ Θα-

νάση Κριεζή. Σκοτώθηκε ο καπετάνιος του με εξήντα Ύδραϊους που ήταν το πλήρωμα.

Στήν Ύδρα, μαθεύτηκε ή είδηση συμπληρωμένη, πώς τάχα κάποιος Τούρκος αίχμαλώτος μέσα στο καράβι έβαλε φωτιά στη μπαρουταποθήκη και το άνατίναξε.

Ξεσηκώθηκαν οι Ύδραϊοι και για να έκδικηθοῦν το θάνατο τῶν δικῶν τους, ρίχτηκαν να σφάξουν διακόσους Τούρκους αίχμαλώτους που κρατούσαν στο νησί.

Άδικα προσπαθούσαν οι προύχοντες να συγκρατήσουνε το μανιασμένο λαό. Μερικοί Τούρκοι για να σωθοῦν καταφύγανε σέ Ύδραϊϊκα σπίτια.

Δυο μπήκανε στο άρχοντικό του Θανάση Κριεζή. Άπέξω συνάχτηκαν μανιασμένοι οι Ύδραϊοι και ζητούσανε άπ' τη χήρα, που ήταν άδερφή του Άνδρέα Μιαούλη, να τους παραδώση τους Τούρκους. Η Κριεζίνα όμως που πριν άπό λίγο είχε χάσει τον άντρα της, άρνήθηκε να παραδώση στη σφαγή τους αίχμαλώτους που ζητήσανε καταφυγή στο σπιτικό της. Τους θεωροῦσε πιά ξένους της κι ήταν κατά το έθιμο ιεροί.

Η παράδοση λέει πώς το ίδιο έκανε κι ο Άντρέας Μιαούλης για κάποιον αίχμάλωτο που μπήκε στο σπίτι του. Δέν τον παράδωσε, μ' όλο που οι Ύδραϊοι ξεφώνιζαν άγρια.

Άφησε να περάσουν μερικές μέρες. Και κάποια νύχτα ο Μιαούλης, τον Τούρκο που είχε γλυτώσει σπίτι του και τους άλλους δυο στῆς άδερφῆς του, τῆς χήρας Κριεζῆ, τους μπαρκάρισε κρυφά και τους βγάλανε σέ κάποιο έρημικό άκρογιαλι τῆς Άσίας...

Μυεινιανί!

ΟΙ ΛΙΓΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΛΟΥΣ

Ίούνιος του 1825. Καμιά τετρακοσαριά Έλληνες με άρχηγους τον Ύψηλάντη, το Μακρυγιάννη και τον Κωσταντή Μαυρομιχάλη, έχουν πιάσει τους Μύλους, για να

γυπῆσουν τὸ στρατὸ τοῦ Ἰμπραήμ πού θέλει νὰ πατήσῃ τ' Ἀνάπλι. Τὴν παραμονή, ὁ ναύαρχος Ντερηγνύ, πού ἔχει ἀράξει τὴ φρεγάτα του στοὺς Μύλους, ἐπισκέφθηκε τοὺς Ἑλληνας πολεμιστὲς πού ἐτοιμάζαν τὰ ταμπούρια τους. Μένει κατάπληκτος ὁ Γάλλος ναύαρχος ἀπ' τὴν ἡρωϊκὴ αὐτὴ τρέλλα πού θέλουν νὰ κάνουν οἱ Ἑλληνας. Γι' αὐτὸ ὅταν συναντᾷε στὸ στρατόπεδο τὸ Μακρυγιάννη τοῦ λέει:

— Τί κάνεις αὐτοῦ; Αὐτὲς οἱ θέσεις εἶναι ἀδύνατες. Τί πόλεμο θὰ κάνετε μὲ τὸν Ἰμπραήμ αὐτοῦ;

— Εἶναι ἀδύνατες οἱ θέσεις κι ἐμεῖς, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Μακρυγιάννης, ὅμως εἶναι δυνατὸς ὁ Θεὸς ὅπου μᾶς προστατεύει. Καὶ θὰ δείξωμεν τὴν τύχην μας σ' αὐτὲς τίς θέσεις τίς ἀδύνατες. Κι ἂν εἴμαστε ὀλίγοι εἰς τὸ πλῆθος τοῦ Μπραῖμη, παρηγοριόμαστε μ' ἓναν τρόπο, ὅτι ἡ τύχη μᾶς ἔχει τοὺς Ἑλληνας πάντοτε ὀλίγους. Ὅτι ἀρχὴ καὶ τέλος, παλαιόθεν καὶ ὡς τώρα, ὅλα τὰ θεριὰ πολεμοῦν νὰ μᾶς φᾶνε καὶ δὲν μποροῦνε. Τρῶνε ἀπὸ μᾶς καὶ μένει καὶ μαγιά. Καὶ οἱ λίγιοι, Ἀμιράλο, ἀποφασίζουσιν νὰ πεθάνουν. Κι ὅταν κάνουν αὐτῆν τὴν ἀπόφασιν, λίγες φορὲς χάνουν καὶ πολλὰς κερδαίνουν. Ἡ θέσῃ ὅπου εἴμαστε σήμερα ἐδῶ εἶναι τοιοῦτη. Καὶ θὰ ἰδοῦμε τὴν τύχην μας οἱ ἀδύνατοι μὲ τοὺς δυνατούς.

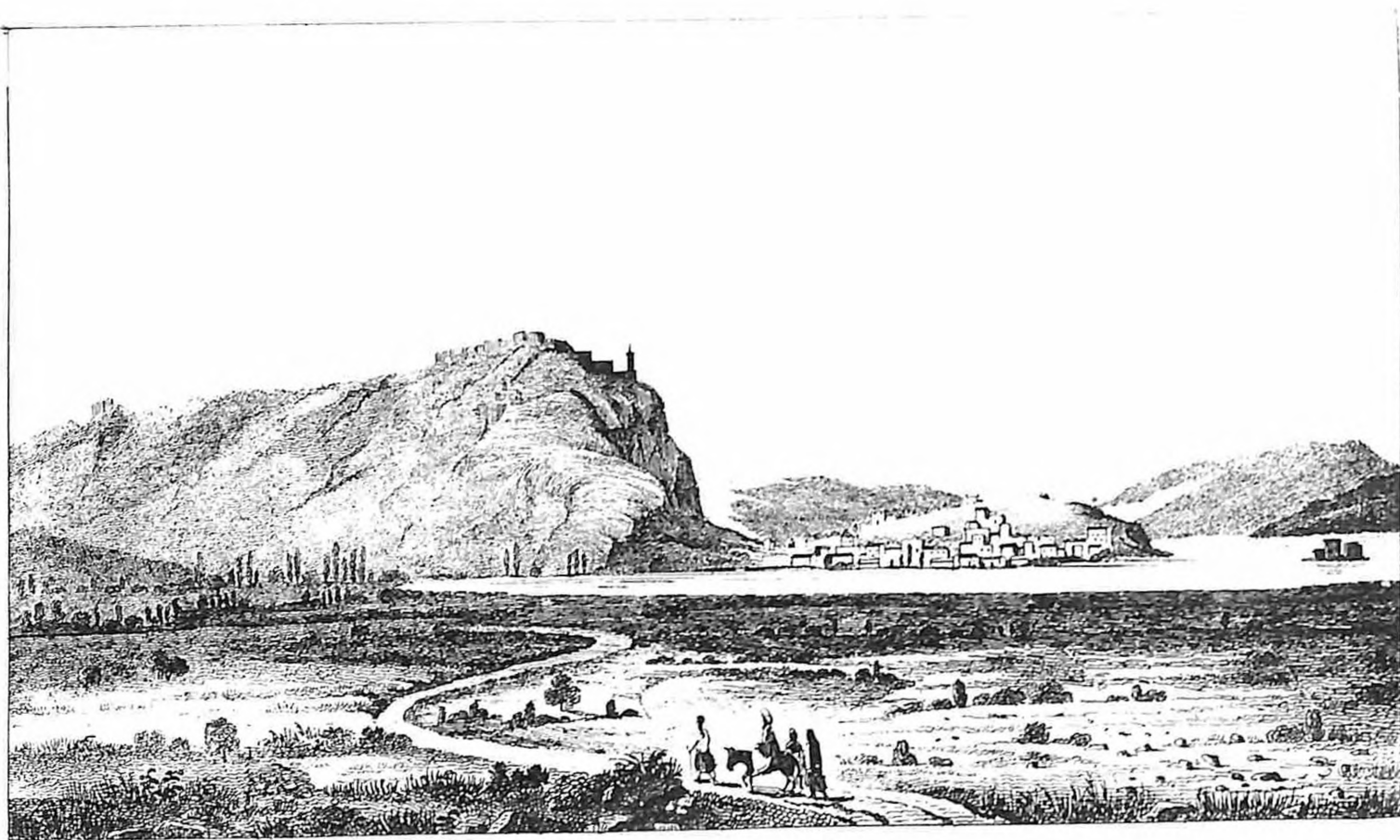
Στὰ λόγια τοῦ Ρουμελιώτη τὸ μόνο πού βρῆκε νὰ πῆ ὁ Ντερηγνύ ἦταν:

— Τρὲ μπιέν.

Κι ὅταν σὲ λίγο τέσσερες Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ἀπ' τὸ καράβι, συναντήσανε τὸ Μακρυγιάννη καὶ τοῦ εἶπαν τὰ ἴδια πού πρὶν κι ὁ ναύαρχός τους, νὰ τί τοὺς ἀπάντησε:

— Ὅταν σηκώσαμε τὴ σημαία ἐναντίον τῆς τυραγνίας, ξέραμεν ὅτ' εἶναι πολλοὶ αὐτῆνοι καὶ μαχητικοὶ κι ἔχουν καὶ κανόνια κι ὅλα τὰ μέσα. Ἐμεῖς ἀπ' οὐλα εἴμαστε ἀδύνατοι. Ὅμως ὁ Θεὸς φυλάγει καὶ τοὺς ἀδύνατους, κι ἂν πεθάνωμεν, πεθαίνομεν διὰ τὴν πατρίδα μας, διὰ τὴν ὀρθοσκεϊάν μας, καὶ πολεμοῦμεν ὅσο ἡμποροῦμεν ἐναντίον τῆς τυραγνίας κι ὁ Θεὸς βοηθός. Αὐτὸς ὁ θάνατος εἶναι γλυκός, ὅτι κανένας δὲν θὰ μείνῃ ἀθάνατος.

Καὶ στ' ἀλήθεια, τὴν ἄλλη μέρα, οἱ Ἑλληνας πολεμιστὲς δικαίωσαν τὰ λόγια τοῦ Μακρυγιάννη.

ΝΑΥΠΛΙΟΝ

ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΡΟΥΤΣΟΥ

Σὲ κάποια μάχη στὸ Δαδί τὸ Νοέμβρη τοῦ 1822, οἱ Ἕλληνες ἀναγκάστηκαν νὰ ὀπισθοχωρήσουν. Ἀρχηγὸς τους ἦταν ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀντροῦτσος, ποὺ κινδύνεψε κι αὐτὸς νὰ τὸν αἰχμαλωτίσουν. Κυκλωμένος καθὼς ἦταν ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες, δὲν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του, μὰ ἔκανε τὸν ἀδιάφορο.

— Ποιὸς εἶσαι ὄρέ; τὸν ρωτᾶνε οἱ Ἀρβανίτες.

Καὶ κεῖνος ποὺ ἤξερε τὴ γλῶσσα τους, τοὺς ἀπαντᾷ:

— Σιὸκ (=δικὸς σας)

Τὸν πίστεψαν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔφτανε στὸν πονηρὸ Ὀδυσσεὺ. Ἐπρεπε τώρα νὰ βρῆ τρόπο νὰ τοὺς ξεφύγη. Εἶπε λοιπὸν στοὺς Ἀρβανίτες νὰ προχωρήσουν πρὸς τὸ λόγγο, ποὺ ἦταν τάχα κρυμμένα γυναικόπαιδα. Καὶ μπῆκε μπροστὰ γιὰ νὰ τοὺς δείξῃ τὸ δρόμο. Τὸν ξαναπίστεψαν οἱ Ἀρβανίτες καὶ τὸν ἀκολούθησαν. Τοὺς τράβηξε ἔτσι μέσα στὶς ἀνηφοριὲς τοῦ Παρνασσοῦ. Φτεροπόδαρος ὅπως ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ρούμελης, τρέχοντας πήγαινε πολὺ πιὸ μπροστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους. Οἱ Ἀρβανίτες ποὺ τὸν βλέπανε νὰ τρέχῃ ἔτσι ἄφοβα, τοῦ φωνάζανε:

— Στάσου ὄρέ. Μὴν τρέχεις μονάχος σου μπροστὰ, νὰ μὴ σὲ σκοτώσουν οἱ Ρωμιοί...

Μὰ ποῦ νὰ σταθῇ ὁ Ὀδυσσεὺς. Σὲ λίγο τὸν χάσανε ἀπ' τὰ μάτια τους. Κατάφερε νὰ χαθῇ μέσα στὸν πυκνὸ λόγγο κι ἔτσι νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ γνωστά του μονοπάτια καὶ νὰ γλυτώσῃ ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες.

Διονύσιος ὁ Δεβλιένης

ΤΟ ΡΟΛΟΓΙ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑΡΑ

Λίγοι τότε ἀπ' τοὺς καπεταναίους εἶχαν ρολόγια. «Ὡρα» ὅπως τὰ λέγανε. Ὁ Καῖραςκάκης—τὸ ἀναφέρει καὶ στὴ διαθήκη του—ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ μερικοὶ ἀκόμα. Θέλησε ν'

ἀποκτήσει κι ὁ Νικηταρᾶς ἓνα ρολόγι. Μὰ οὔτε χρήματα διέθετε οὔτε καὶ πουλούσανε ρολόγια τότε στὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νὰ γράψῃ στοὺς Ζακυνθινούς πὺς τοῦ εἶχαν στείλει καὶ κανοκιάλι. «Τὸ κιάλι πὺς μοῦ στείλατε μὲ ὠφελεῖ μεγάλως διὰ τὸν Ἱμπραχίμ. Μοῦ ἦτον ὅμως ἀναγκαιότατον καὶ ἓνα ὠρολόγι διὰ νὰ ρεγολάρωμεν εἰς τοὺς πολέμους. Ὅθεν καὶ ὅπως ἀγαπᾶτε κάμετε».

Πῶς μπορούσαν οἱ Ζακυνθινοὶ ν' ἀρνιθοῦν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πολεμάρχου. Τοῦ στείλανε τὸ ρολόγι. Σώθηκε κι ἡ ἀπόδειξη τῆς παραλαβῆς, ἀπ' τὸν ἄνθρωπο πὺς τὸ παράλαβε: «Ἐλάβον ἐγώ, ὁ ὑποκάτωθεν σημειούμενος, ἓνα ὠρολόγιον ἀσημένιον περιχλεισμένον εἰς ἓνα κουτί χάρτινον καὶ καλὰ βουλωμένον ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη μὲ τσέρα - Σπάνια, ὡς θέλει βουλωθῆ καὶ τὸ παρὸν μὲ τὴν ἰδίαν βούλα, καὶ ὑπόσχομαι νὰ τὸ παραδώσω αὐτὸ τὸ βουλωμένον κουτίον μὲ τὸ ὠρολόγιον πρὸς τὸν Στρατηγὸν Νικήταν Σταματελόπουλον, μὲ τὸ καλὸν ἐκεῖ φθάσιμόν μου.»

Ἔτσι, ἀπόχτησε κι ὁ Νικηταρᾶς ρολόγι.

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Στὴ ναυαρχίδα του ὁ Θαλασσομάχος Μιαούλης, εἶχε στὸ πλωριό του ἄλμπουρο πάντα ἓνα μεγάλο μαῦρο σταυρό. Στὸ πάνω μέρος εἶχε γράψῃ μ' ἄσπρα γράμματα: «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ» καὶ στὸ κάτω: «Σταυροῦ τόπος ἐχθρῶν τρόμος». Καὶ στὰ πλάγια τοῦ σταυροῦ: «Σταυρὸς πιστῶν τὸ στήριγμα».

Μὲ τὸ σταυρὸ αὐτὸ πάντα στὸ καράβι τοῦ ὁ Μικαούλης ναυμαχοῦσε καὶ νικοῦσε τὴν ἀρμάδα, χαρίζοντας στὸν Ἄγγωνα δοξασμένες νίκες.

ΚΑΚΟ ΠΡΟΜΑΝΤΕΜΑ

Ὁ Μάρκο Μπότσαρης πηγαίνοντας στὸ Καρπενήσι νὰ χτυπήσῃ τοὺς πασάδες—Αὐγούστος 1823—πέρασε ἀπ' τὸ μοναστήρι τοῦ Προυσοῦ. Μπήκε στὴν ἐκκλησιά, προσευχήθηκε καὶ βγαίνοντας βρῆκε στὴν πόρτα κάποιον γέροντα μοναχὸν—ἴσως τὸν ἠγούμενον. Τοῦ ἔδωσε ὁ Μπότσαρης ἓνα πουγκὶ γρόσια, λέγοντάς του:

— Πάρτα, καλόγερε, νὰ τὰ μοιράσῃς στοὺς φτωχοὺς γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

Παραξευεύτηκε καὶ τὸν ρωτᾷ ὁ καλόγερος, πού εἶχε ἀκούσει τ' ὄνομα τοῦ πολέμαρχου, μὰ προσωπικὰ δὲν τὸν γινώριζε:

— Τί: πέθανε ὁ Μάρκο Μπότσαρης;

Κι ὁ Μάρκος τοῦ ἀπάντησε:

— Ὁχι... Πηγαίνει ὅμως γιὰ νὰ πεθάνῃ.

Μὰ φαίνεται πὼς ὁ Σουλιώτης ἀρχηγὸς εἶχε κάποιο κακὸ προαίσθημα. Δὲν ἦταν μόνο τὰ λόγια πού εἶπε στὸν καλόγερο τοῦ Προυσοῦ. Τὸ ἴδιο ξεστόμισε καὶ στὸν Κίτσο Τζαβέλλα.

Πρὶν χωρίσουν νὰ πιάσουν τίς θέσεις στὸν "Αἰ Θανάση καὶ νὰ κάνουν τὴν ἐπίθεση στὶς ἐχθρικές σκηνές, τοῦ εἶπε ὁ Μάρκος πὼς οἱ Τοῦρκοι εἶναι πολλοί. Κι ἀκουμπώντας στὸ ντουφέκι του, συμπλήρωσε:

— Σὲ κεῖνον τὸν κόσμον θ' ἀνταμωθοῦμε.

Κι ὁ λόγος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἀλήθεψε. Σκοτώθηκε στὴ μάχη.

ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ

Τὸ 1823 τὸ Αἰτωλικό, βρισκόταν μπλοκαρισμένο ἀπ' τὸ Σκόντρα πασᾶ. Κράτησε ἡρωϊκὰ κάμποσο. Κι ὁ πασᾶς γιὰ νὰ τὸ ἀναγκάσῃ νὰ γονατίσῃ, ἔπιασε τὸ Κεφαλόβρυσο πού ὕδρευε τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἔκοψε τὸ νερό. Δύσκολη, πιά ἡ θέση τοῦ Αἰτωλικοῦ. "Ὅλα κρατιῶνται, ἡ δίψα ὅμως...

Συναγμένοι οἱ Αἰτωλικιώτες στὴν ἐκκλησιά τῶν Ταξιαρχῶν γονατιστοὶ προσεύχονται μὲ τὸν Παπᾶ Παῖτση, νὰ τοὺς βοηθήσῃ ὁ Θεός.

"Ἄξαφνα ἐχθρική μπάλα πέφτει πάνω στὴν ἐκκλησιά. Σκίζει τὸν τροῦλλο, μπαίνει μέσα, χτυπάει στὸ πάτωμα καὶ σκάζει. Κι ἐκεῖ πού ἔσκασε ἡ βόμπα, ἔνοιξε πηγάδι μ' ὀλοκάθαρο νερό!... Τὸ θαῦμα ἔγινε. Οἱ Αἰτωλικιώτες εἶχαν πιά ἐξασφαλίσει τὸ νερό γιὰ νὰ τοὺς σβήσῃ τὴν ἀβάσταχτη δίψα τους...

Σήμερα ἀκόμα τὸ πηγάδι αὐτὸ σώζεται μέσα στὴν ἐκκλησιά τῶν Ταξιαρχῶν.

ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Τὴν ἄλλη μέρα ἀπ' τὴ μάχη τοῦ Κεφαλόβρυσου στὸ Καρπενήσι—9 Αὐγούστου 1823—συνάχτηκαν στὴ σκηνὴ τοῦ Σκόνδρα-πασᾶ ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς, ὁ Τζαφέρ πασᾶς κι ἄλλοι ἀγάδες καὶ μπέηδες. Μίλησαν γιὰ τὴ μάχη καὶ φέραν τὴν κουβέντα στὸ θάνατο τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. "Ἄξαφνα ἀναστέναξε ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς Πλιάσας καὶ βαρύθυμος λέει:

—Κρῖμα, κρῖμα τέτοιο παλικάρι πού χάθηκε ἀπ' τὸν κόσμο.

—Φαρμακώνεσαι πασᾶ, γιατί σκοτώθηκε ὁ Ρωμιός; τὸν ρωτᾷ ὁ Χασάν μπέης Ντίμπρας.

Κι ὁ Τουρκαρβανίτης πασᾶς τοῦ ἀποκρίνεται:

— Δὲν πικραίνομαι, ὀρὲ μπέη, γιατί σκοτώθηκε ὁ Ρωμιός. Ἐγὼ θέλω καὶ Ρωμιὸς καὶ Τοῦρκος, ὅποιος εἶναι ἀποστάτης στὸ ντοβλέτι μας, νὰ γίνῃ στάχτη. Πικραίνομαι ὅμως πού χάθηκε ἓνα παλικάρι ἀπ' τὸν κόσμο πού κι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Ἀρβανιτιά, συντρόφους τοῦ Μάρκου σπάνια γεννάει. Καὶ σύ, Χασάν μπέη, ἂν γνώριζες τὸ Μάρκο θὰ λυπόσουνα περισσότερο ἀπὸ μένα.

Ἔτσι μιλοῦσαν ἀκόμα κι οἱ ἐχθροί, γιὰ τὴν παλικαριά τοῦ ἥρωϊκοῦ Σουλιώτη ἀρχηγοῦ.

ὡς ἐξ ἑμῶν ἐξελθὼν ἄρχηγος —

ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΧΑΡΙΣΜΑ

Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1823, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι σὲ ἐπίσημη δοξολογία ἀνακηρύξανε ἀρχηγό τους τὸν Ὀδυσσεά Ἀντροῦτσο, τοῦ χάρισανε κι ἓνα ἀκριβὸ σπαθί, πού μ' αὐτὸ τὸν ἐξῶσε ὁ δεσπότης τῆς Ἀθήνας, ὁ Διονύσιος.

Ὁ Σοῦττος μᾶς λέει γιὰ τὸ σπαθὶ αὐτό:

*«Ἦταν ἡ θήκη ἀδαμαντίνη
Ἡ Μοσκοβίτις Αἰκατερίνη
Εἰς τὸν Ἀνδροῦτσον τὴν εἶχε δώσει
Καὶ ἀπὸ χεῖρας Ὀθωμανῶν
εἶχε τὴν δράξει. Μ' αὐτὴν τὸν ζώνει
ὁ ἱεράρχης τῶν Ἀθηνῶν».*

Αὐτὰ πού λέει ὁ Σοῦττος δὲν εἶναι ἀλήθεια. Τὸ

σπαθί δὲν εἶχε καμιὰ σχέσηη μὲ τὸν καπετὰν Ἀντροῦτσο, τὸν πατέρα τοῦ Ὀδυσσέα, οὔτε καὶ μὲ τὴ Μεγάλῃ Κατερίνῃ. Ἦταν πολεμικὸ λάφυρο ἀπ' τὸν Ὁμὲρ Βρυώνη.

Πρὶν ἓνα χρόνον στὴ συμπλοκῇ ποῦ ἐγίνε στὴν Ἀθήνα, στὰ Κάτω Λιόσια (Δραγουμᾶνος), ὁ Ἀθηναῖος Δῆμος Ρουμπέσης ἄρπαξε τὸ σπαθί ἀπ' τὸ Βρυώνη, ποῦ ὁ πασαῖς τὸ πέταξε γιὰ νὰ γλυτώσῃ. Τὸ λάφυρό του ὁ ἡρωϊκὸς Ρουμπέσης δὲν τὸ χάρηκε, γιὰτὶ σὲ λίγο τὸν σκότωσαν. Πρόκανε ὅμως καὶ τὸ πῆρε ἀπ' τὸ Ρουμπέση ὁ ἄγγελος Ἐγγελης. Γυρίζοντας στὴν Ἀθήνα ὁ Ἐγγελης, τὸ παράδωσε στοὺς προεστοὺς τῆς Ἀθήνας, κι αὐτοὶ ὕστερα τὸ πρόσφεραν στὸν Ὀδυσσέα. Καὶ κεῖνος σὲ λίγο καιρὸ, τὸ χάρισε στὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ.

ΕΝΑ ΣΠΑΘΙ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΑ

Λίγο πρὶν πεθάνει ὁ λόρδος Βύρων, εἶχε χάρισει στὸ φίλο του Πέτρο Στεφανίδη ἓνα σπαθί. Ὁ Στεφανίδης ὕστερα τὸ χρησιμοποίησε στὴν Ἐξοδο καὶ σώθηκε.

Ἦταν ἓνα καλλιτεχνικὸ εὐρωπαϊκὸ σπαθί. Ἡ λαβὴ του σκαλιστὴ καὶ τὸ λεπίδι του ἀπὸ ἀτσάλι, πολὺ μυτερό. Ἡ θήκη του ἀπὸ μαροκινὸ δέρμα μὲ δυὸ φαρδύα δαχτυλίδια ἀπὸ ὀρείχαλκο. Στὸ ἓνα εἶναι χαραγμένα τοῦτα: «Δωρεὰ παρὰ τοῦ μακαρίτη λόρδου Μπυρὸν εἰς τὸν δόκτορα Π.Α. Στεφανίτζην. 1824 Μαρτίου 10 Μεσολόγγι». Καὶ στὸ ἄλλο δαχτυλίδι: «Ὁ ἄνωθεν ἐξῆλθε ξιφῆρης 10 Ἀπριλίου 26».

Ἀργότερα ὁ Στεφανίδης τὸ σπαθί αὐτὸ μὲ ἄλλα κειμήλια τοῦ Ἀγῶνα, τὸ χάρισε στὴ Ριζάρειο Σχολή. Ὑστερα ἀπ' τὸ θάνατό του, τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς Σχολῆς,

ἔστειλε τὸ σπαθὶ στὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας καὶ κεῖνος τὸ παράδωσε στὸ Μουσεῖο τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.

Νὰ σώζεται τώρα τάχα τὸ σπαθὶ τοῦ Βύρωνα;

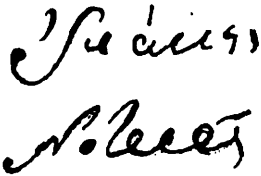

ΤΙΤΛΟΜΑΝΙΑ

Ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή πού ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση, ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται στὶς προσφωνήσεις, δειλὰ-δειλὰ οἱ διάφοροι τίτλοι. Φιλογενέστατε, Γενναιότατε, Εὐγενέστατε, Πανευγενέστατε, Ἐνδοξώτατε, Ἐξοχώτατε, Ἐκλαμπρότατε καὶ τὰ παρόμοια, δίνανε καὶ παίρνανε τότε. Καὶ τὸ κακὸ φούντωσε τόσο πού ἀναγκάστηκε ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στὴν προκήρυξή του ν' ἀναφέρῃ: «Μεταξὺ ἡμῶν εὐγενέστερος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπισθῆ τὰ δίκαια τῆς Πατρίδος καὶ ὠφελιμωτέρως τὴν δουλεύσῃ».

Ἡ ἐπιδημία ὅμως τῆς τιτλομανίας ἐξακολουθοῦσε. Κι ὅταν σὲ κάποια ἐθνικὴ Συνέλευση ἔγινε λόγος γι' αὐτή, σηκώθηκε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, κι εἶπε:

— Καὶ Γενναιότατο κι Εὐγενέστατο κι Ἐξοχώτατο κι Ἐκλαμπρότατο κι Ὑψηλότατο καὶ Παναγιώτατο ἀκόμα μὲ ὠνομάσανε... Ἀλλά, εἶμαι ὁ ἴδιος!...

ΤΡΑΓΟΥΔΗΜΕΝΟ ΨΕΜΑ

Τὴν αὐγὴ στὶς 5 Ἰουνίου 1825, οἱ Ἀθηναῖοι, βρῆκανε στὴν Ἀκρόπολη τὸ κορμὶ τοῦ Ὀδυσσεᾶ Ἀντρούτσου, κατα-

τσακισμένο ἔξω ἀπ' τὸ φράγκικο πύργου, τὸ Γουλαῖ. Οἱ δῆμιοι πού ἀποβραδὶς εἶχαν δολοφονήσει τὸν ἥρωα τῆς Γραβιᾶς μέσα στὴ φυλακὴ του, γιὰ νὰ σκεπάσουν τὸ ἔγκλημά τους, τὸν πέταξαν μπροστὰ στὴ φυλακὴ του, τὸ Γουλαῖ. Κι ἀπ' τὴν αὐγὴ οἱ ἐχθροὶ του σκόρπισαν τὸ τεχνικό τους ψέμα: Πῶς τάχα ὁ φυλακισμένος Ὀδυσσεύς, θέλησε νὰ δραπετεύσῃ ἀπ' τὸ Γουλαῖ, καὶ κρεμάστηκε μὲ τριχιὰ ἀπ' τὸ μπεντένι. Ἡ τριχιὰ ὅμως πού δὲν ἄνταξε στὸ βᾶρος του, κόπηκε κι ὁ Ὀδυσσεύς σκοτώθηκε.

Ψέμα, πού οἱ ἐφημερίδες τοῦ καιροῦ σκόπιμα δημοσίευσαν κι ὕστερα κι οἱ ἱστορικοὶ ἀνάφεραν. Ἄς εἶναι...

Ἔτσι κι οἱ Ἀθηναῖοι πίστεψαν τὶς πρῶτες μέρες στὸ ψέμα αὐτὸ καὶ σύντομα ἀκούστηκε καὶ τὸ σχετικὸ δίστιχο πού ὁ ἱστορικὸς Καμπούρογλους μᾶς φύλαξε μὲ τὴν τότε ἀθηναϊκὴ προφορά:

*Ἀυσσέος ἐβουλήθησε τὸ κάστρο νὰ πηδήσῃ
μὰ τσεῖνο ἔλαχε γκρεμὸς τσ' ἔπεσε τσαὶ τσατσίστη»*

ΕΡΓΑ!...

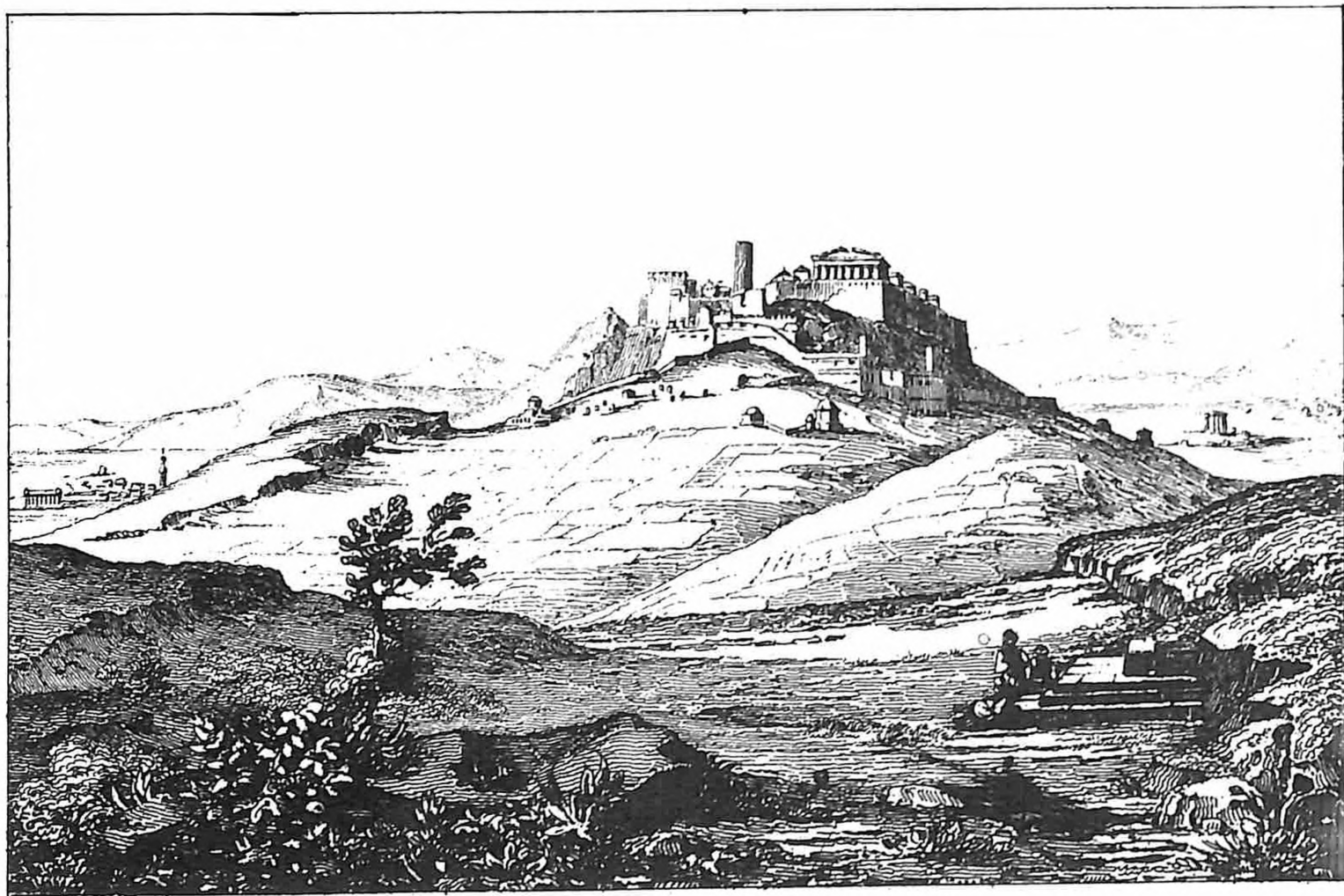
Ὁ Ἀμερικανὸς φιλέλληνας Χάου, μᾶς λέει πῶς ὁ ἴδιος ἀκουσε αὐτὴ τὴ στιχομυθία:

Τὸ 1825, ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ρός, εἶπε στὸ Μαροκορδάτο:

— Περὶεργο πρᾶμα! Περισσότερο μιλάμε ἐμεῖς στὸ Παρίσι γιὰ τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα παρά σεῖς ἐδῶ.

Κι ὁ Ἕλληνας πολιτικὸς τοῦ ἀπάντησε:

— Αὐτὸ συμβαίνει γιὰτὶ τὰ λόγια εἶναι εὐκολώτερα ἀπὸ τὰ ἔργα.

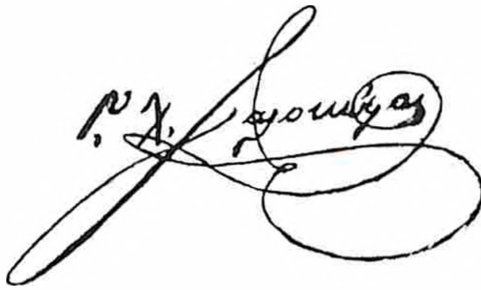

ΑΘΗΝΑΙ

Η ΚΟΙΛΙΑ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΗ

Στὰ Λαγκάδια, στὸ σπίτι τῶν Δεληγιανναίων—τὸ 1825—εἶχαν συναχθῆ διάφοροι νὰ υπογράψουν ἓνα χαρτί γιὰ τὴν Ἀγγλικὴ Κυβέρνηση. Ὑπογράψανε ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Δεληγιάννης κι ὕστερα μὲ τὴν ἀράδα τους κι ἄλλοι. Λεῖπανε ἀκόμα μπόλικοι καπεταναῖοι καὶ κοτζαμπάσηδες. Τὸ χαρτί ὅμως ἦταν βιαστικό. Ἐπρεπε νὰ τὸ στείλουν ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦσαν. Τότε ὁ Γιάννης Ἀμβροσιάδης, ἀνάλαβε νὰ υπογράψῃ γιὰ πολλοὺς δεσποτάδες ποὺ ἤξερε νὰ φτιάχνῃ τὴν υπογραφή τους. Ἀφοῦ ζωγράφισε μερικὲς υπογραφές, ἔφτασε καὶ στὴν υπογραφή τοῦ δεσπότη Κορινθίας. Σ' αὐτὴ σταμάτησε. Δὲν τὴν κατάφερε, γιὰτὶ ὁ δεσπότης ἔβαζε πολλὰ πλουμῖδια στὴν υπογραφή του. Καὶ λέει ὁ Ἀμβροσιάδης:

— Τὴν κοιλιά τούτου τοῦ δεσπότη μπορῶ νὰ τὴ ζωγραφίσω, τὴν υπογραφή του δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὴν κάνω...

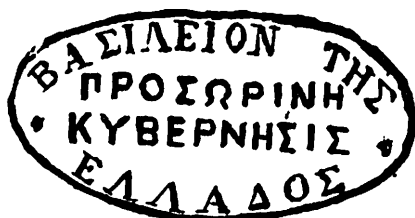
Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ!...

Στὸ 1825, στὸ Νιόκαστρο, Ναυαρίνο, τὸ ἐλληνικὸ πολεμικὸ Ἄρης, βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση. Τὸ μπλοκάρανε οἱ φρεγάτες, οἱ κορβέτες καὶ τὰ μπρίκια τοῦ Ἰμπραήμ καὶ τὸ στρώσανε στὸ κανονίδι ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Τὸ εἶχαν γιὰ χαμένο. Ὁ Ἄρης ὅμως κατάφερε νὰ ξεγλυστρήσῃ μέσα ἀπ' τὴ φωτιά καὶ νὰ γλυτώσῃ. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰμπραήμ μέσα ἀπὸ μιὰ φρεγάτα παρακολουθοῦσε τὴ ναυμαχία. Σάν

είδε πώς ὁ Ἄρης θὰ κατάφερνε ὕστερα ἀπὸ τέτοιο στενὸ μπλοκάρισμα νὰ ξεφύγη, ἄρχισε νὰ φωνάζει στοὺς δικούς του:

— Πιάστε αὐτὸ τὸ Γκιαοῦρ τὸν καπετάνιο. νὰ τὸν κάνω ναύαρχο!

Κι εἶχε δίκιο ὁ Ἰμπραήμ πασᾶς νὰ θέλει τὸν κυβερνήτη τοῦ Ἄρη γιὰ ἀρχιναύαρχο τοῦ στόλου του. Ἦταν ὁ Ἄνδρέας Μιαούλης.

Ο ΦΡΑΧΤΗΣ

Στὸ τέλος τοῦ Νοέμβρη στὰ 1825, ὁ Ἰμπραήμ μὲ τὶς χιλιάδες τοὺς Ἀράπηδες ἔφτασε στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ βοηθήσει τὸν Κιουταχῆ πὺ ἀνώφελα τόσους μῆνες τὸ πολιορκοῦσε.

Σὰν ἀντάμωσαν οἱ δυὸ πασάδες ὁ Ἰμπραήμ, ἀφοῦ κύτταξε μὲ περιφρόνηση πρὸς τὸ Μεσολόγγι, λέει ἀγέρωχα στὸν Κιουταχῆ:

— Ὅχι τὼ μῆνες καὶ δὲν μπόρεσες νὰ πατήσης αὐτὸ τὸ φράχτη; Ἐγὼ μέσα σὲ λίγες μέρες κυρίευσά τὸ Νιόκαστρο!...

Στὰ πικρά του λόγια ὁ Κιουταχῆς δὲν ἀποκρίθηκε. Μόνο πεισματωμένος κάλεσε στὴ σκηνή του τοὺς ἀνώτερους ἀξιωματικούς του καὶ τοὺς ἐπανελάβε τὰ εἰρωνικά λόγια τοῦ Ἰμπραήμ. Κι ἀπ' ὅλους τότε, ἀποκρίθηκε στὸν Κιουταχῆ, ὁ Ταχῆρ Ἀμπάζης:

— Μήπως θαρρεῖ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀραπάδων πὺς πολεμᾶμε ἀνθρώπους σὰν καὶ κείνους πὺ πολέμησε στὸ Μοριᾶ; Μεῖς πὺ δοκιμάσαμε μὲ τοὺς κλεισμένους στὸ Μεσολόγγι, γνωρίσαμε τί ἀξίζουν καὶ δὲν ἔχουμε ὄρεξη νὰ ξαναδοκιμάσουμε. Ἄν ἀγαπάει ἢ ἀφεντιά του, ἄς δοκιμάσει, καὶ τότε θὰ τοὺς κρίνῃ πιὸ σωστά...

Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο ὁ Ταχῆρ Ἀμπάζης. Ὅταν σὲ λίγες μέρες δοκίμασε μόνος ὁ Ἰμπραήμ, οἱ Ἀραπάδες σπάσαν τὰ μοῦτρα τους στὸ φράχτη καὶ βάψαν μὲ τὸ αἷμα τους τὸν προμαχῶνα τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁ Κιουταχῆς πού ἀπὸ μακριὰ ἄπραγος ἀγνάντευε τὸ πάθημά τους, σὰν γύρισαν πίσω ντροπιασμένοι οἱ Ἀραπάδες, ζυγώνει τὸν Ἰμπραήμ καὶ μὲ τὴν ἀράδα του τώρα κι αὐτός, εἰρωνικὰ τὸν ρωτᾷει:

— Σήμερα, πασᾶ, ἔχεις τὴν ἴδια γνώμη γιὰ τὸ φράχτη πού εἶχες καὶ χθές;

Καὶ ντροπιασμένος πιά ὁ Ἰμπραήμ τοῦ ἀπαντᾷει:

— Σήμερα ἔμαθα πὼς εἶχες δίκιο. Μακάρι νὰ καταφέρουμε μαζί νὰ πετύχουμε αὐτὸ πού οὔτε σὺ χωρὶς ἐμένα θὰ μπορέσης οὔτε καὶ γὼ χωρὶς ἐσένα.

Μὰ καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μαζί ὕστερα, ὁ φράχτης εἶχε ἀγκάθια...

Ι. Σαχίνης

ΟΣΙΟΣ ΤΙΜΩΡΟΣ

Στὰ 1826 οἱ Ἀρβανίτες τοῦ Κιουταχῆ πασᾶ, εἶχαν σκορπίσει γιὰ πλιάτσικο μέσα στὴ Βοιωτία. Φτάσανε καὶ στὸ μοναστήρι τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ. Κάποιος ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες διάλεξε νὰ κοιμᾶται τὴ νύχτα πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα τοῦ καθολικοῦ. Μήνας Ἰούνης, νύχτες ζεστές. Μὲ τὸ δίκιο του ὁ Ἀρβανίτης ν' ἀποζητᾷ δροσερὸ μέρος...

Μὰ νὰ πού δὲ χάρηκε γιὰ πολὺ τὸ κρεβάτι του. Τὴ δευτέρη βραδυὰ κατὰ τὰ μεσάνυχτα ξεπετιέται ἀπ' τὸν ὕπνο του τρομαγμένος καὶ ξεφωνίζοντας ἀπ' τοὺς πόνους. Τρέχει μὲ μιᾶς καὶ πάει στὸ κελλί, κεῖ πού ἔμενε ὁ ἀρχηγός του. Ἦθελε νὰ παραπονεθῆ ὅτι ὁ ἡγούμενος Δωρόθεος τὴν ὥρα πού κοιμόταν πάνω στὴν Ἁγία Τρά-

πέζα πήγε και τόν ἔδειρε. Σάν μπῆκε ὅμως μέσα στοῦ κελλί τάχασε. Εἶδε τόν ἀρχηγό του με τόν ἠγούμενο νά τῶχουν ρίζη στοῦ φαγοπότι.

Ὁ Ἀρβανίτης εἶπε τὰ ὅσα ἔπαθε πρὶν ἀπὸ λίγο και για φταίχτη εἶχε τόν ἠγούμενο. Πῶς ἦταν ὅμως δυνατὸν ἀφοῦ ὁ Δωρόθεος δὲν ξεπόρτισε οὔτε για μιὰ στιγμή ἀπ' τὸ κελλί του, κι ἦταν μαζί με τόν ἀρχηγό.

Τὸ πρῶτ', κάνοντας ἔρευνα ὁ Ἀρβανίτης στοῦ μοναστήρι για πλιάτσικο ἢ για νάβρει ἴσως ἄλλο μέρος για ὕπνο, σάν ἀντίκρυσε στήν ὑπόγεια ἐκκλησιά τῆς Ἀγιά Βαρβάρας τὴν εἰκόνα τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ, ξεφώνισε:

— Για ὀρέ!... Πῶ, αὐτὸ τὸ διαβολοκαλόγερο με σάπισε στοῦ ξύλο ψὲς νύχτα!...

Ὁ Ἀρβανίτης τὸ ἄλλο βράδυ φρόντισε ν' ἀλλάξη μέρος για ὕπνο. Δὲν εἶχε ὄρεξη νά ξυλοφορτώνεται κάθε βράδυ ἀπ' τὸ «διαβολοκαλόγερο» πού δὲν ἦταν ἄλλος ἀπ' τόν Ὁσιο Λουκᾶ...

ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ...

Ἄμα ἔφτασε ὁ Ἴμπραῆμ στοῦ Μεσολόγγι, κι ἀποβιβάστηκαν οἱ ἀραπάδες του, στοῦ Κρυονέρι, ἄρχισαν νά γυμνάζονται. Κάνανε ψεύτικα γιουρούσια σὲ μιὰ ράχη, ντουφέκιζαν τὸ καστράκι, στήνανε σκάλες τάχα στοῦ τεῖχος τοῦ Μεσολογγίου, κι ἄλλα τέτοια.

Κι ἢ φρουρὰ ἀπὸ μέσα, ἀγνάντευε ἀπ' τ' ἀλάργα ψυχραιμὴ τὰ καμώματα κεῖνα τῶν ἀραπάδων. Κάποιος ὅμως πολεμιστῆς μιὰ μέρα δὲ βαστάχτηκε. Ἀνέβηκε στοῦ μπεντένι και τοῦς φωνάζει:

— Ἐ, ὀρέ ἀραπάδες, λάθος κάνετε. Τὸ Μεσολόγγι εἶναι κατὰ δῶ μεριά, ὄχι κατὰ κεῖ πού πολεμάτε λόγου σας...

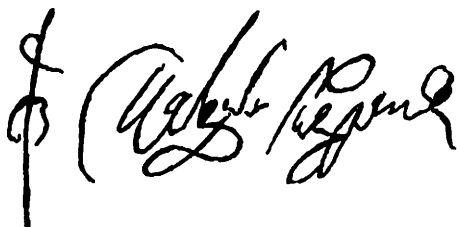
ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΠΑΤΕΡΑΣ

Σάν ἔπεσε ἡ Ἀκροκόρινθος στοὺς Ἕλληνας ὁ Θά-
νος Κανακάρης (Ροῦφος) ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ
διέταξε κανεὶς νὰ μὴν πειράξῃ ἀπ' τὰ πολύτιμα λάφυρα.
Θὰ τὰ καταγράφανε καὶ θὰ τὰ πουλοῦσανε ὕστερα σὲ δη-
μοπρασία. Τὰ χρήματα θὰ μπαίνανε στὸ φτωχὸ τότε δημό-
σιο ταμεῖο.

Στὴν πολιορκία ἔτυχε νὰ πολεμᾷ κι ὁ γιὸς τοῦ Θά-
νου, ὁ Μπενιζέλος Ροῦφος. Ἀφοῦ ἔπεσε ἡ Ἀκροκόρινθο
ὁ Μπενιζέλος ἔφυγε γιὰ τὴν Πάτρα. Φεύγοντας διάλεξε
ἓνα μαλαματοκαπνισμένο καριοφύλι ἀπ' τὰ λάφυρα καὶ τὸ
πῆρε μαζί του.

Τόμαθε ὁ πατέρας του. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ, στέλνει
δύο καβαλλαραίους νὰ πιάσουν τὸ γιό του καὶ νὰ τὸν γυρί-
σουν πίσω. Ἡ προσταγή του ἐκτελέστηκε. Ἀφοῦ ὁ Θάνος
Κανακάρης μάλωσε τὸ Μπενιζέλο, γιατί παράκουσε τὴν
διαταγή του κι ἄπλωσε στὰ λάφυρα, τοῦ πῆρε τὸ καριοφύλι
καὶ τὸν ἔδιωξε νὰ ξαναφύγῃ γιὰ τὴν Πάτρα.

Τὸ ντουφέκι ὁ Θάνος Κανακάρης, ἔστειλε νὰ τὸ βάλ-
ουν μαζί μὲ τ' ἄλλα λάφυρα. Κι ὅταν ἔγινε ἡ δημοπρα-
σία, πῆγε ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Κανακάρης
καὶ τὸ ἀγόρασε. Μὲ μιᾶς ὕστερα, ἔστειλε δῶρο τὸ ντουφέκι
αὐτὸ στὸ γιό του Μπενιζέλο, ποὺ τόσο τὸ εἶχε λαχταρήσει.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στὴ μάχη τῆς Κλείσοβας στὸ Μεσολόγγι—τοῦ Εὐαγγελι-
σμοῦ, στὰ 1826—ἐχθρικὸ βόλι ἔσπασε στὰ δύο τὸ σπαθὶ
τοῦ Κίτσου Τζαβέλα, χωρὶς ν' ἀγγίξῃ τὸν πολέμαρχο. Ὁλοι

τότε είπαν πώς ἦταν θαῦμα τῆς Παναγιᾶς. Κι ὁ Τζαβέλας, ἀφήνοντας γιὰ μιὰ στιγμή τὴ μάχη, πηγαίνει στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιάς Τριάδας. Ἀνασπάζεται εὐλαβικά τὸ εἰκόνημα τῆς Εὐαγγελίστριας καὶ τῆς ἀφιερώνει τὰ κομμάτια ἀπ' τὸ σπασμένο σπαθί του λέγοντας:

— Παναγιὰ μου, σήμερα ὁποῦ σὲ γιορτάζουμε, σοῦ ἀφιερώνω τοῦτο καὶ βοήθα τὰ παλληκάρια νὰ νικήσουμε τὸν ἐχθρό.

Ἡ Παναγιὰ, ἔστερξε στὴν παράκληση τοῦ Τζαβέλα καὶ τοὺς χάρισε μιὰ δοξασμένη νίκη.

Ἡ Παναγιὰ μου, σήμερα ὁποῦ σὲ γιορτάζουμε, σοῦ ἀφιερώνω τοῦτο καὶ βοήθα τὰ παλληκάρια νὰ νικήσουμε τὸν ἐχθρό.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Κάθε νύχτα σὰν κατάκιαζε τὸ ντουφεκίδι ἀπὸ πολιορκητὲς καὶ πολιορκημένους στὸ Μεσολόγγι, μιὰ βροντερὴ φωνὴ ἀκουγόταν πάνω ἀπ' τὸν προμαχῶνα νὰ ξεφωνίζει:

«Βάρ...δια ἀ...λέ...στα!

Τοῦ Κιου...ταχῆ τὰ γένια... χέ...!!»

Ἦταν κάθε βράδυ ἡ ἴδια φωνή. Ὁ Γουρνάρας ἀπ' τὴ Μεσαρίτσα τοῦ Ζυγοῦ, πού ἦταν ξακουστός γιὰ τὴ βροντερὴ του φωνή. Ἀκουγόταν ἀπ' τὴ μιὰ στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς πολιτείας.

Σὰν ἀκουγαν τὴν ὑβριστικὴ φράση γιὰ τὸν πασᾶ τους σκύλιαζαν οἱ Ἀρβανίτες κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κιουταχῆς.

— Δὲ βρίσκειται, μπρὲ σεῖς, ἔλεγε θυμωμένος ὁ πασᾶς στοὺς δικούς του, ἓνας πιστός μου νὰ σκοτώσῃ αὐτὸ τὸ Γκιαοῦρ πού πᾶσα βράδυ μὲ βρίζει ἔτσι πάνω ἀπ' τὴ ντάπια!...

Μὰ κανεὶς δὲν τολμοῦσε. Κι ὁ Γουρνάρας ἐξακολουθοῦσε κάθε βράδυ μὲ τὴ βροντερὴ του φωνὴ νὰ πεισματώνῃ τὸν πασᾶ.

Οἱ Ἀρβανίτες προσπαθοῦσαν μὲ τὸ καλὸ νὰ τὸν σταματήσουν. Στέκοιτο παράμερα ἀπ' τὸν προμαχῶνα καὶ φωνάζαν στοὺς Ἕλληνας:

— Πῶ, ὄρε παιδιά, δὲν εἶναι καλὰ πράματα αὐτά, πού φωνάζει αὐτός ὁ σύντροφός σας!... Σᾶς πολεμᾶμε ὄρε, μὰ δὲ σᾶς βρίζουμε ἔτσι ἀδιάντροπα!...

— Ἐνα παλιόπαιδο εἶναι αὐτὸ πού φωνάζει καὶ μὴ τὸ συνερίζεστε!... τοὺς ἀποκρίνονταν ἐκεῖνοι χορατεύοντας.

Καὶ μὲ μιᾶς ὕστερα, ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ Γουρνάρα ξανάρχιζε:

«Βάρ...δια ἄ...λέ...στα!

Τοῦ Κιου...ταχῆ... τὰ γένια... χέ...!!»

ΤΟ ΚΑΝΟΝΙ ΤΟΥ ΤΖΟΡΝΑ

Στὴν Κλείσοβα, τέσσερα κανόνια εἶχαν ὅλα - ὅλα οἱ Ἕλληνας. Στὸ ἓνα ἦταν πυροβολητὴς ὁ Γεράσιμος Τζόρνας. Καὶ τὸ κανόνι του ἦταν γνωστὸ σ' ὅλους τοὺς πολεμιστὲς μὲ τ' ὄνομα Κοψαχείλα γιατί ἦταν σημαδιακό. Ἀπὸ κακὸ ὑπολογισμὸ στὸ γέμισμα, ἔσπασε κάποτε μπροστά στὸ ἄνοιγμα κι ἀναγκάστηκαν νὰ τὸ μικρύνουν. Τὸ πόσο ἀγαποῦσε ὅμως τὴν Κοψαχείλα ὁ Τζόρνας δὲ λέγεται. Ἐημεροβραδιαζόταν πλάι τῆς, καὶ πολλὲς φορές τὸν ἄκουγαν πού τῆς μιλοῦσε σὰν νὰ ἦταν ἄνθρωπος. Ἀκόμα καὶ τὴ φιλοῦσε.

Ὅταν οἱ πολεμιστὲς πήρανε τὴν ἀπόφαση ν' ἀφήσουν τὴν Κλείσοβα καὶ νὰ περάσουν στὸ Μεσολόγγι μέσα, ὁ Τζόρνας ἀγκάλιασε τὴν Κοψαχείλα καὶ τὴ χαίδευε κλαί-

γοντας. "Αδικοι τὸν καλοῦσανε οἱ συμπολεμιστὲς του νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ.

— Ἐγὼ δὲν ἀφήνω τὴν Κοψαχεῖλα. "Ὅσο ζῶ δὲν τὴν ἀφήνω νὰ τὴν ντροπιᾶσουν οἱ Τοῦρκοι. "Ἄν θέλετε βοθηᾶτε νὰ τὴν πάρουμε μαζί.

"Ἐκρυσαν τόσο πόνος τὰ λόγια τοῦ Τζόρνα, ποὺ οἱ δικοὶ του δὲν τοῦ χάλασαν τὸ χατήρι. Βάλαν τὸ κανόνι πάνω σὲ καλαμιωτὲς καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὸ περάσουν ἀπ' τὴ θάλασσα στὸ Μεσολόγγι. Τοὺς εἶδαν ὅμως ἀπ' τὰ μακριὰ κάτι λαντσόνια—βάρκες—ἐχθρικές καὶ κάνανε καταπάνω τους. Γιὰ νὰ γλυτώσουν οἱ "Ἕλληνας, εἶπαν νὰ πετάξουν τὸ κανόνι στὸ νερό. Ὁ Τζόρνας ὅμως μὲ δάκρυα τοὺς παρακάλεσε νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ βγάλουν τὴν Κοψαχεῖλα στὴν πιὸ κοντινὴ ξέρα. Κι οἱ συντρόφοι του καὶ πάλι στέρξαν. Βγάλαν τὸ κανόνι καὶ τ' ἄφησαν σὲ μιὰ ξέρα κοντὰ στὴν ντάπια τοῦ Δρακούλη. "Ἦστερα πέρασαν μέσα στὸ Μεσολόγγι. Ὁ Τζόρνας ὅμως δὲν ἔφυγε. Ἐμεινε καὶ στὴν ξέρα κοντὰ στὴν Κοψαχεῖλα του, καὶ βάλθηκε νὰ τὴν γεμίζει. Στὸ μεταξύ ὁ ἐχθρὸς ἔλο καὶ τὸν ζύγωνε.

— Φύγε Τζόρνα, καὶ θὰ σὲ πιάσουν οἱ ἄπιστοι, τοῦ φώναζαν ἀπ' τὸ τεῖχος οἱ κλεισμένοι.

Καὶ κεῖνος δυνατὰ τοὺς ἀποκρινόταν:

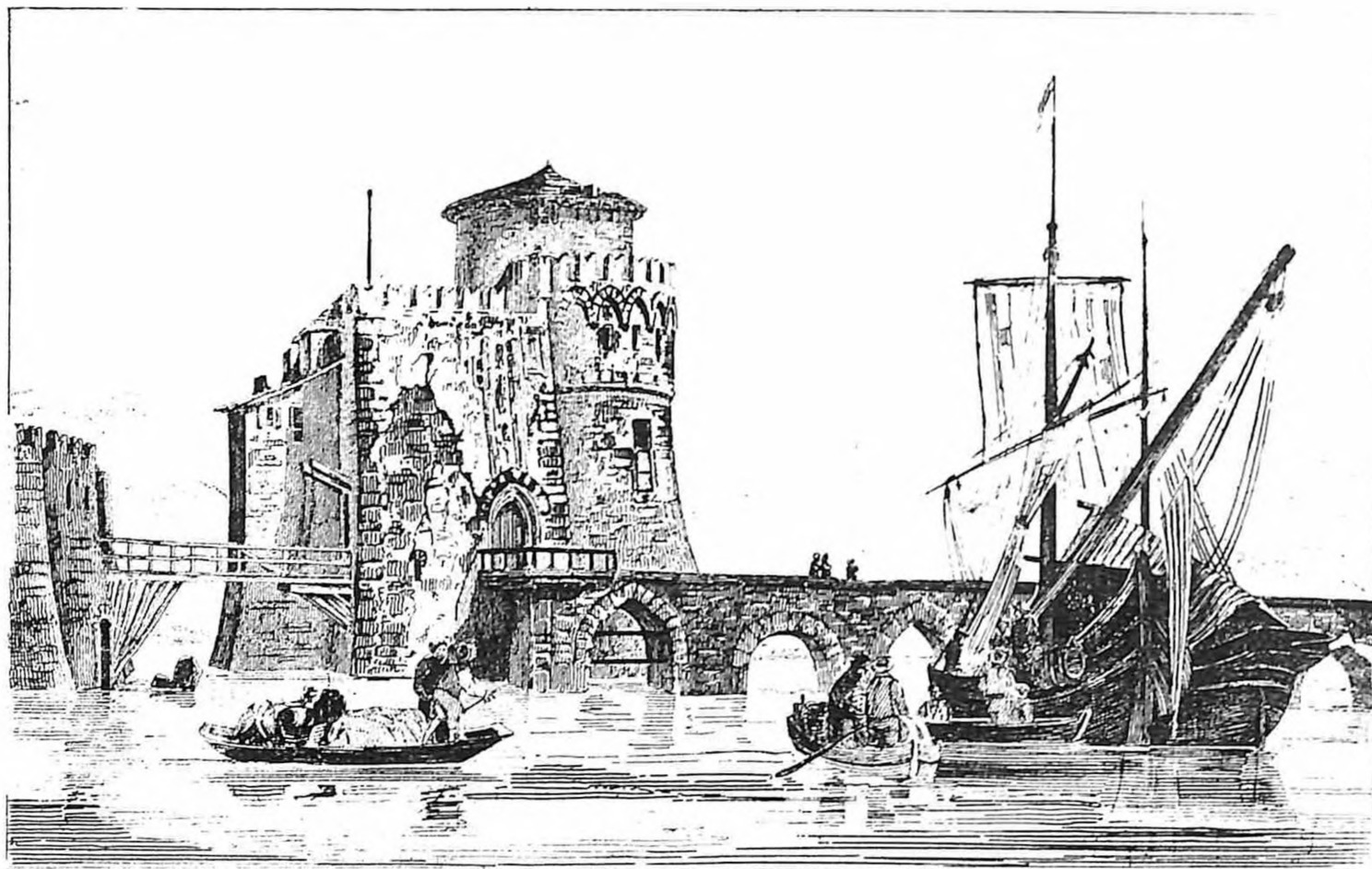
— Τώρα βλέπετε πὼς μὲ πιάνουν. Ὁ Τζόρνας δὲ φεύγει οὔτε ἀφήνει τὴν Κοψαχεῖλα του.

Καὶ γέμισε τὸ κανόνι του μπαρούτη καὶ μπάλες, τετραδιπλο ἀπ' ὅ,τι χρειαζόταν.

Τὰ λαντσόνια εἶχαν μπλοκάρει τὴν ξέρα κι ὁ ἐχθρὸς ἔκανε ἀπόβαση γιὰ νὰ πιάσῃ τὸν "Ἕλληνα καὶ τὸ κανόνι του.

Ὁ Τζόρνας σὰν τοὺς εἶδε νὰ ζυγώνουν, ἀνάβει τὸ φυτίλι κι ὕστερα μὲ μιᾶς, ἀγκαλιάζει τὴ σημαδιακὴ μπούκα τῆς Κοψαχεῖλας.

Πῆρε φωτιά ἡ μπαρούτη, ἄστραψε καὶ βρόντηξε τὸ κανόνι. Κι εὐθὺς σκόρπισαν στὴ λιμνοθάλασσα οἱ σάρκες καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ Γεράσιμου Τζόρνα καὶ τὰ κομμάτια τῆς Κοψαχεῖλας. Χάθηκαν κι οἱ δύο τους μὰ δὲν πέσαν στοῦ ἐχθροῦ τὰ χέρια.

ΕΥΡΙΠΟΣ

ΤΑ ΔΙΑΛΕΚΤΑ ΝΤΟΥΦΕΚΙΑ

Στὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, τέσσερα-πέντε ἐχθρικά ντουφέκια ξεχώριζαν ἀπ' τ' ἄλλα στὸν κρότο. Σὰν τὰ ρίχνανε ταραζόταν ὁ τόπος. Κι οἱ Ἕλληνες τὰ λιμπίζονταν πού τ' ἄκουγαν. Ἐνα τέτοιο διαλεχτὸ ντουφέκι εἶχε κάποιος ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες τοῦ Κιουταχῆ. Τὴ στιγμὴ πού ἔριξε ὁ Ἀρβανίτης κι ἡ βρονταριά τοῦ ντουφεκιοῦ του τάραξε τὸν τόπο, ἔτυχε νὰ βρισκεται πιὸ πέρα, πάνω στὴν ντάπια, ὁ Μεσολογγίτης πολεμιστὴς Κουτσούμπας. Ἐγινε τότε αὐτὸς ὁ διάλογος.

Κουτσούμπας: Ἄχ, ντουφέκι, ἄχ ντουφέκι! Νὰ τὸ εἶχα ἐγώ!...

Ἀρβανίτης: Πῶ, τί τὸ θέλεις σύ, ὀρέ;

Κουτσούμπας: Γιατὶ μένα μοῦ πρέπει νὰ τὸ ἔχω μόνο... Ἐέρεις ἀγᾶ;

Ἀρβανίτης: Τί;

Κουτσούμπας: Νὰ μοῦ τὸ φυλάξης καὶ σοῦ χαρίζω τὴ ζωή, σὰν σὲ πιάσω.

Ἀρβανίτης: Τί λές, ὀρέ, παλαβὸς εἶσαι καὶ σὺ κι ὅλοι σας πού λέτε νὰ γλυτώσετε ἀπ' αὐτοῦ πού σᾶς ἔχουμε.

Κουτσούμπας: Δὲ ντρέπεσαι νὰ τὰ λές αὐτά, ἀγᾶ; Καὶ τί σημάδια ἔχεις; Κάνε λίγο ἀκόμα δῶθε καὶ θὰ δῆς πάλι τί θᾶβρης.

Ἀρβανίτης: Τί θᾶβρω; τὸ κεφάλι σου νὰ στὸ πάρω.

Κουτσούμπας: Καλὰ ἐγώ, μὰ ἔχω τὰ χέρια μου καὶ δὲν σ' ἀφήνω.

Ἀρβανίτης: Πρῶτα θὰ σοῦ πάρω τὸ ντουφέκι, κι ὕστερα τὸ κεφάλι. Τί θὰ κάνουν τὰ χέρια;

Κουτσούμπας: Ἄμ' ἔχω τὰ πιστόλια, ἀγᾶ, τὸ γιαταγάκι.

Ἀρβανίτης: Πῶ, χαζὸς εἶσαι καϋμένε. Μήνα εἶμαι ζουρλὸς νὰ ριχτῶ νὰ σοῦ τὰ πάρω; Νά, μὲ τὸ φτυάρι καὶ μὲ τὸ χῶμα θὰ σὲ κυνηγῶ καὶ θὰ σὲ πηγαίνω ὡς τοὺς Κορφούς, ὅσο νὰ σὲ θάψω, καὶ τότες τὰ παίρνω ὅλα.

Κουτσούμπας: Φύλαξέ μου τὸ ντουφέκι σου καλὰ καὶ τήραξε τί ὄνειρο θὰ δῆς. Ἐγὼ εἶδα ὄνειρο πῶς θὰ σοῦ τὸ πάρω...

Κι ὁ Ἀρβανίτης ἀφοῦ ἀπάντησε στὸν Κουτσούμπα μὲ κάποια βρισιὰ γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν Ἕλληνα πιὸ πολὺ, ξανάριξε μὲ τὸ σημαδιακὸ ντουφέκι του.

Συγρίβας

Η ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΝΕΙ ΤΟΝ ΗΡΩΑ

Στὰ 1825, ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ρὸς συναντήθηκε μὲ τὸν Κώστα Μπότσαρη καὶ σὲ συζήτηση τὸν ρώτησε:

— Μελετήσατε τὴν Ἱστορία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὰς χειρονομίας των;

— Δὲ διαβάσαμε τὴν ἱστορία τους, μὰ ἀκούσαμε νὰ τὰ μολογᾶνε, τοῦ ἀπάντησε ὁ καπετὰν Κώστα Μπότσαρης.

— Τὸ στάδιο πού ἀκολουθεῖτε, τοῦ εἶπε ὁ Ρὸς θὰ σᾶς ἐξασφαλίση τιμὴ μεταξὺ τῶν συγχρόνων σας καὶ τὴν ἀθανασίαν μεταξὺ τῶν ἐπερχομένων.

— Ἄλλο σκοπὸ στὰ ἔργα μας, δὲν ἔχουμε, παρὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδας μας.

— Ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ σας, θὰ εἶναι πάντοτε μία ἔνδοξος ἀνάμνησις διὰ τοὺς Ἕλληνας, τοῦ λέει ὁ Γάλλος στρατηγός.

— Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐπιθυμοῦμε ἓνα θάνατο σὰν τὸ δικό του, τοῦ ἀποκρίνεται καὶ πάλι ὁ Μπότσαρης.

Κι ὁ Ρὸς πού ὡς τὴν ὥρα δὲν εἶχε ἀκούσει ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα στοὺς Σουλιῶτες, ρώτησε:

— Ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν κάποιος πού νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα ἐνδόξου ἀρχαίου;...

— Ἡ καρδιά κι ὄχι τὸ ὄνομα κάνει τὸν ἥρωα.

Τὴν ἀπάντηση εἶχε δώσει στὸν Ρὸς ὁ Θανάσης Τούσα Μπότσαρης, πού βρισκόταν κείνη τῇ στιγμῇ πλαῖι στὸν ξάδερφό του Κώστα.

ΤΑ ΣΥΚΑ ΤΟΥ ΤΣΙΟΛΚΑ

Ὁ Τσιόλκας, ξάδερφος τοῦ Ἀντρέα Ἴσκου, εἶχε γίνει γνωστός σ' ὅλη τὴ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου γιὰ τὰ χωρατά του. Καθημερινά, ὅλο καὶ κάτι θάβρισκε νὰ σκαρώσῃ στοὺς πολιορκητές. Τόσο πού στὸ τέλος τὸν μάθανε κι αὐτοὶ κι ἀπ' τὰ μακριὰ κάνανε κουβέντα. Μὲ κάποιον ὅμως Τοῦρκο σχετίστηκε πιὸ πολὺ καὶ γίνανε φίλοι. Στὶς ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Τοῦρκος μ' ὅλο τὸ φιλικὸ θάρρος, ζήτησε ἀπ' τὸ Τσιόλκα νὰ τοῦ πετάξῃ μιὰ τσαπέλα σῦκα, πού ἤξερε ὅτι μέσα στὸ Μεσολόγγι εἶχαν μερικά.

— Τώρα τὰ ραμματιάζουν, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Τσιόλκας κι ἅμα τὰ ραμματιάσουν θὰ σοῦ ρίξω μιὰ τσαπέλα.

Πίστεψε ὁ Τοῦρκος πὼς στ' ἀλήθεια ἀρμαθιάζανε τὰ σῦκα κι ὅτι σὲ λίγες μέρες θὰ τοῦ ἔριχνε ὁ Τσιόλκας. Ποῦ νὰ πάῃ τὸ μυαλό του πὼς τὸ «ραμματιάζω» τοῦ Τσιόλκα ἦταν γιὰ τὸ φυτίλι τῆς ὑπόνομο πού ἐτοίμαζαν οἱ Ἕλληνες...

Καὶ στὶς 10 Σεπτεμβρίου σὰν βάλανε φωτιά στὸ φυτίλι πρὶν σκάσῃ ἡ ὑπόνομος, ὁ Τσιόλκας βγήκε στὴν ντάπια καὶ φώναξε τοῦ φίλου του Τοῦρκου νάβγῃ νὰ πάρῃ τὴν τσαπέλα τὰ σῦκα. Μόλις ἔβγαλε τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ πρόχωμα ὁ Τοῦρκος, σκάζει ἡ ὑπόνομος καὶ τὸν ἀναποδογυρίζει. Στὸ μεταξύ πετιῶνται ἔξω οἱ Ἕλληνες καὶ τοὺς βάζουν στὸ κυνήγι, παίρνοντας ἄφθονα λάφυρα. Εἶδε κι ἔπαθε νὰ γλυτώσῃ ὁ Τοῦρκος.

Τὴν ἄλλη μέρα, ξαναφάνηκαν οἱ δυὸ φίλοι, ὁ Τσιόλκας στὴ ντάπια, ὁ Τοῦρκος ἔξω ἀπ' τὸ πρόχωμα.

— Αἶ, ἀγᾶ, ἦταν καλὰ τὰ σῦκα; τὸν ρωτᾷ εἰρωνικὰ ὁ Τσιόλκας.

Καὶ δειλιασμένος ἀκόμα ὁ Τοῦρκος ἀπ' τὸ χθεσινὸ κακὸ πού τοὺς κάνανε τοῦ ἀποκρίνεται:

— Τέτοια σῦκα, νὰ τὰ τρῶς σύ, μπρὲ Τσιόλκα.

Ὁ Ἕλληνας ξακολούθησε πειραχτικά:

— Ἀγᾶ, ἔχω κι ἄλλα ἔτοιμα ραμματιασμένα, καὶ ἔχε τὸ νοῦ σου νὰ μὴ σοῦ τὰ ἀρπάξῃ ἄλλος, ὅπως ψές.

— Ἀλήθεια τὸ λές, μπρὲ Τσιόλκα;

— Μὰ τὸ Θεό, θὰ σοῦ ρίξω κι ἄλλα...

Κι ὁ Τοῦρκος πού κατάλαβε τὰ πονηρὰ λόγια τοῦ "Ἑλληνα σταμάτησε τὴ συζήτηση μὲ τοῦτα:

—"Ἐχετε γειά, μπρέ, κι ἡ μάννα μου δὲν γεννάει ἄλλον, ἂν φάω τέτοια σῦκα. Φεύγω καὶ παίρνω κι ὅλο τὸ σοῖ μου κοντά.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα δὲν φάνηκε ὁ φίλος τοῦ Τσιόλκα νὰ ξαναμιλήσουν.

Νεῖ = Συνάφης

ΠΙΚΡΑ ΠΕΙΡΑΓΜΑΤΑ

Στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι δὲν λείπανε καὶ τὰ χωρατὰ μὲ τοὺς "Ἕλληνες καὶ τοὺς Τούρκους. Βγαίνανε στὶς ντάπιες οἱ κλεισμένοι κι ἀστειευόμενοι προκαλοῦσαν τοὺς πολιορκητὲς καὶ κεῖνοι ξεπρόβαλλαν μέσα ἀπ' τὰ προχώματα καὶ πείραζαν τοὺς κλεισμένους. Κι ἄκουγες τοὺς Τούρκους, ὕστερ' ἀπ' τὸ Φλεβάρη τοῦ 1826, νὰ τοὺς ξεφωνίζουσαν κάθε τόσο:

— Τί καρτερᾶτε, ὀρὲ "Ἕλληνες, καὶ δὲν παραδίνεστε; Δὲν βλέπετε τί πάθαν οἱ δικοί σας στὸ Βασιλάδι, τὸ Δολμᾶ, καὶ στ' Ἀνατολικό; Τί ἐλπίδα ἔχετε, μπρέ!...

Καὶ οἱ κλεισμένοι τοὺς ἀπαντοῦσαν:

— Καὶ τί ἀνάγκη ἔχουμε, σὰν πήρατε τὸ Δολμᾶ, τὸ Βασιλάδι, τ' Ἀνατολικό. Θαρρεῖτε καὶ πήρατε τὸ Μισολόγγι;

Καὶ κάποια μέρα, πεισματωμένος ὁ Σουλιώτης Γιάννης Μπαϊρακτάρης, φώναξε ἀρβανίτικα σὲ κάποιο Γκέκα:

—"Ὅσο ἀκοῦς, ὀρὲ Γκέκα, τὰ γαϊδούρια πού γκαρίζουν, μὴν ὀλπίζεις γιὰ Μισολόγγι, μόν' φύλαξε τὸ κεφάλι σου!

Ὁ Γκέκας τὸ κράτησε. Καὶ σὰν σώπασαν τὰ γαϊδούρια μέσα στὸ Μεσολόγγι—τὰ σφάξαν οἱ "Ἕλληνες καὶ τὰ φάγαν—βγῆκε καὶ ξεφωνίζε τοῦ Μπαϊρακτάρη:

—'Ορέ, καπτάν Γιάννη, οὔτε γαιδούρια ἀκοῦμε, οὔτε σκυλιά. Τί τὰ κάνετε, τὰ φάγατε οὔλα; Τηρᾶτε τὴν κατάντια σας. Εἴστε φίλοι μας καὶ παλικάρια καὶ σᾶς θέλουμε τὸ καλό. Παραδοθῆτε νὰ γλυτώσετε! Εἰ δὲ αὐτοῦ θὰ ἀναλύσετε ὅλοι καὶ διάφορο δὲν ἔχετε.

Σκύλιασε ἀπ' τὸ κακό του ὁ Σουλιώτης. Δὲ βαστάχτηκε ἄλλο καὶ τοῦ λέει:

— Πόσες φορὲς προσκυνᾶς τὴ μέρα, βρὲ Γκέκα;

— Πέντε.

— Βάλε κι ἄλλες δυὸ καὶ παρακάλα τὸ Θεὸ νὰ μὴ φτάσουμε σὲ κείνη τὴν ὥρα.

— Γιατὶ ὀρέ, καπτάν Γιάννη;

— "Ἐτυχες, Γκέκα, καμιὰ φορὰ νὰ ἰδῆς πῶς θερίζουν οἱ ἐργάτες στὰ χωράφια τὰ στάχια;

— Ναί.

— "Ὅπως μπαίνουν μὲ τὰ δρεπάνια καὶ βγαίνουν θερίζοντας ἀπ' τὴ μι' ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, ἔτσι θὰ κάνουμε καὶ μεῖς...

—'Ὁ 'Αλλάχ νὰ μὴν τὸ δώση, εἶπε ὁ 'Αρβανίτης καὶ συλλογισμένος γύρισε νᾶμπη στὸ πρόχωμα.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

Τὸ 1826 ὁ Γεώργιος Σαχτούρης μὲ τὸ καράβι του «'Αθηνᾶ» περιπολοῦσε ἔξω ἀπ' τὸ Μεσολόγγι. Μιὰ βό-

μπα σκάζει πάνω στην κουβέρτα της «'Αθηνᾶς» και λαβώνει πέντε ναῦτες. Ἀνάμεσά τους ἦταν κι ὁ δωδεκάχρονος μοῦτσος, τὸ Ψαριανόπουλο Νικολὸς Μανιάτης. Ἡ βόμπα τοῦ ἔσπασε και τὰ δυὸ του πόδια.

Ὁ Σαχτούρης στέλνει μὲ μιᾶς και φέρνει γιατρὸ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι νὰ δῆ τοὺς λαβωμένους. Καὶ για τὸ μικρὸ Μανιάτη ὁ γιατρὸς ἔβγαλε τὴν ἀπόφραση νὰ τοῦ κόψη και τὰ δυὸ τὰ πόδια, ἀπ' ἀλλοιῶς δὲν εἶχε γλυτωμό.

Τὸ ἄκουσε αὐτὸ ὁ μοῦτσος κι ἄρχισε μέσα σὲ κλάματα νὰ ξεφρονίζει:

— Μή! μὴ μοῦ κόψετε τὰ ποδαράκια μου, καπτὰν Γιώργη, κι ἄς πεθάνω.

Τὰ κλάματα και τὰ παρακάλια τοῦ μικροῦ συγκίνησαν τὸν καπτὰν Σαχτούρη. Δὲν ἄφησε τὸ γιατρὸ νὰ κάνη τὴν ἐπέμβασή του. Πρόσταξε μόνο, νὰ ἐπιδέσῃ καλά ὁ γιατρὸς τὰ τραυματισμένα πόδια τοῦ μικροῦ. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα μὲ κατῆι τὸν ἔστειλε νὰ θεραπευθῆ στὸ νησί του.

Πέρασαν δώδεκά χρόνια ἀπὸ τότε. Ὁ Σαχτούρης οὔτε εἶδε, οὔτε ἄκουσε τίποτα για τὸ Νικολὸ Μανιάτη. Ἦταν τότε ὁ θαλασσομάχος, διευθυντὴς στὸ Ναύσταθμο. Τὸν εἰδοποίησαν πὼς κάποιος νέος ἤθελε νὰ τὸν δῆ. Ὁ ἀγαθὸς θαλασσινὸς τὸν δέχτηκε μὲ καλωσύνη, χωρὶς νὰ ξέρη και ποιοὺς εἶναι.

Στάθηκε μπροστά του ἓνα γερὸ καλοδεμένο παλικάρι και τοῦ λέει:

— Ναύαρχε, εἶμαι ὁ Νικολὸς Μανιάτης!

Ὁ Σαχτούρης πρὸς στιγμή βουβάθηκε. Ὁ Νικολὸς Μανιάτης; ὁ ψαριανὸς μοῦτσος τῆς «'Αθηνᾶς»;... Σηκώθηκε ὀλόρθος ὁ ναύαρχος, τὸν ἀγκάλιασε μὲ στοργή και τοῦ λέει:

— Παιδί μου, ζεῖς; Ζεῖς κι ἔχεις γερά τὰ πόδια σου; Νὰ ξέρης πόση χαρὰ μοῦ δίνεις κι ἀπὸ πόση μεγάλη τύψη μοῦ ξαλαφρώνεις τὴν καρδιά μου, γιατί σὲ νόμιζα πιά πεθασμένο.

Κι ὁ Μανιάτης μὲ κλάματα σκύβει φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ Σαχτούρη κι ἀποκρίνεται:

— Ἦρθα νὰ φιλήσω τὸ χέρι τοῦ σωτήρα μου, πού ἐμπόδισε κάποτε τὸ γιατρὸ νὰ μοῦ κόψη τὰ πόδια μου, κι ἔτσι τώρα δὲν εἶμαι σακάτης κι ἄχρηστος.

ΒΟΜΒΕΣ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι, κάτω ἀπ' τὸν ἴσκιο μιᾶς σκιερῆς κάθονται ὁ Μῆτσος Κοντογιάννης, ὁ Νικολὸς Στουρνάρας κι ὁ Ἀντρέας Ἴσκος καὶ κουβεντιάξουν. Ἀξαφνα πέφτει ἀνάμεσὸ τους μιὰ βόμπα σταλμένη ἀπ' τοῦ Ἰμπραήμ τὰ κανόνια. Χαμένοι λογιζονται οἱ τρεῖς καπεταναῖοι κι ἀτάραχοι καρτερῶν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἢ βόμπα νὰ σκάσει καὶ νὰ τοὺς κομματιάσει. Νὰ ὅμως πού ἡ βόμπα δὲ θέλει νὰ τοὺς βλάψῃ σὲ πείσμα τοῦ πολιορκητῆ. Τὸ φυτίλι της σβήνει πρὶν ἀκόμα προκάνει νὰ δώσῃ τῇ φλόγα του στὴν μπαρούτη. Κι οἱ καπεταναῖοι σταυροκοπιῶνται γιατί γλύτωσαν ἀπὸ σίγουρο θάνατο.

Παρέκει ὅμως ἄλλη βόμπα ἀπ' τὶς μικρές, πέφτει πλάι στὸν πολεμιστῆ Γιάχο, πού κείνη τὴν ὥρα χτυπάει στὸ γουδι τῆ σκορδαλιά του. Κεῖνος ἀδιάφορος ξακολουθεῖ τὸ στούμπισμα τῆς σκορδαλιάς καὶ μὲ τὸ πόδι του κλωτσάει τῇ βόμπα, στολίζοντάς της μὲ θηλυκὲς βρισιές. Ἡ βόμπα κυλάει πιὸ κάτω καὶ σκάζει. Ἀναποδογυρίζει τὸ Γιάχο μέσα στὰ χόματα, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βλάψῃ. Σηκώνεται ὁ Γιάχος, τινάζει ἀπὸ πάνω του τῇ σκόνη κι ἔξαφνα βλέπει πὸς ἡ βόμπα εἶχε τὸ θῦμα της. Τὸ γουδι ἦταν σπασμένο κι ἡ σκορδαλιά γυμνὴ στὴ γῆ!

ΕΝΑΣ ΜΕ... ΧΛΑΙΟΥΣ!...

Ὁ Νικολὸς ὁ Τζάρας, ἀπ' τὴν Κοζάνη, ἦταν κι αὐτὸς στὴ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ κι ὑπηρετοῦσε στὸ σῶμα τοῦ Νόττη Μπότσαρη. Κάποια μέρα, ὅπως ἦταν συν-

αγμένοι κάμποσοι πολεμιστές έξω απ' τὸ τεῖχος τοῦ Μεσολογγιοῦ, σ' ἓνα πρόχωμα, ζυγώνει ὁ Τζάρας καὶ τοὺς λέει:

— Θέλετε νὰ κάνουμε σεργιάνι; Ἀκολουθήστε με πέντε-ἕξι κι οἱ ἄλλοι σταθῆτε.

Καὶ χωρὶς ἄλλο λόγο, τραβάει τὸ γιαταγάκι τοῦ ὁ Τζάρας καὶ ρίχνεται στὰ ἐχθρικά προχώματα. Πίσω ἀπὸ 15 βήματα τὸν ἀκολουθοῦσαν ἄλλοι ἕξι Ἕλληνας.

Βλέποντας οἱ Ἀραπάδες ἄξαφνα, τὸν Ἕλληνα μὲ τὸ γιαταγάκι στὸ χέρι τὸ βάζουν στὰ πόδια σαστισμένοι, χωρὶς νὰ ρίξουν ντουφεκιά. Γίνεται ἀναταραχὴ στὶς ἐχθρικές γραμμὲς κι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ ξέρουν τὸ λόγο τρέχουν νὰ γλυτώσουν... Ὁ πανικός ἀπλώνεται παντοῦ. Ἰσα μὲ χίλιοι ἀραπάδες δειλιασμένοι τρέχουν κατὰ πίσω ξεφωνίζοντας κι ὁ Τζάρας ὀλομόναχος τοὺς πάει κυνηγώντας...

Ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ πὺ ἀγναντεύει τὸ τόλμημα τοῦ Ἕλληνα πολεμιστῆ, δὲν κρατιέται καὶ στρώνει στὸ ντουφεκίδι τοὺς κυνηγημένους Ἀραπάδες τοῦ Ἰμπραήμ... Ἔτσι βρίσκει εὐκαιρία ὁ Τζάρας καὶ ξαναγυρίζει στὸ πρόχωμα.

Κι οἱ κλεισμένοι, ὅσοι ψηλά ἀπ' τὸν προμαχῶνα εἶδαν αὐτὸ τὸ περιστατικό, δὲν πίστευαν στὰ μάτια τους. Δικαιολογημένα κάποιος λογιώτατος κάνοντας τὸ σταυρό του, ἀκούστηκε νὰ λέη:

— Ἐπιβεβαιώνεται τὸ ρητὸν τοῦ Δαυὶδ, «εἷς διώξει χίλιους».

ἀσκήσιον ἀρσενίου

ΟΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΕΣ

Κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγιοῦ, οἱ γυναῖκες δειξανε μιὰ ἀπίστευτη ἀδιαφορία στὶς ἐχθρικές μπάλες καὶ τὰ βόλια πὺ κάθε τόσο πέφτανε μέσα στὴν πόλη.

Κάποια, είχε βγῆ στο παράθυρο και τίναζε τὸ σεντόνι της. "Αξαφνα βόλι ἐχθρικό, χτυπάει τὸ σεντόνι και τὸ τρυπάει. Κι ἀτάραχη ἡ Μεσολογγίτισσα ξεφωνίζει:

— Νὰ κακὸ χρόνο νᾶχης και μαῦρο Ἄγαρηνέ, μοῦ τρύπησες καινούργιο σεντόνι!...

"Ἄλλη πάλι, ἡ Ἑλένη Στάθη, γύριζε στοὸ σπίτι της, κουβαλώντας στο κεφάλι της πάνω τὴ βαρέλα της γεμάτη νερό.

Μπάλα ἐχθρική βρίσκει τὴ βαρέλα, τὴν κομματιάζει χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν Ἑλένη. Μόνο πού ἔγινε μούσκεμα ἀπ' τὸ νερό πού ξεχύθηκε πάνω της ἀπ' τὴ βαρέλα.

Κι ἡ Μεσολογγίτισσα ἀδιαφορώντας γιὰ τὸν κίνδυνο πού ἔτρεξε, κυττάζει τὴ σπασμένη κάτω βαρέλα της και λέει:

— Μπὰ κακὸ καιρὸ νᾶχης γιὰ μπάλλα, κι ἐκεῖνος πού σ' ἔριχνε, κιὸ δὲν ἔχω κι ἄλλη βαρέλα και τί θὰ γένω!...

J. J. Mair

ΓΛΥΤΩΣΑΝ ΤΑ ΑΡΜΑΤΑ

"Ἐφτασε ἡ μεγάλη στιγμή. "Ολοι τους ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν "Ἐξοδο· ὁ Παναγιώτης Τζαλαχᾶς, μπουλουξῆς τοῦ Στουρνάρη, παλιὸς κλέφτης, τώρα ἐξηντάρης και ἄρρωστος, βλέπει μὲ παράπονο τὴν προετοιμασία γιὰ τὸ τρανὸ γιουρούσι. "Ἄν μποροῦσε και αὐτός... Μὰ νοιώθει πὼς οἱ δυνάμεις του δὲν τὸν βαστᾶν...

"Ἐβγαλε ἀπὸ πάνω του τὰ χρυσᾶ τ' ἄρματά του, και κάλεσε τὸν ἀνηψιὸ του Γιώτη Σεῖζη, πού ἦταν ξαρμάτωτος και φτωχός. Μὲ τὰ χέρια του, τοῦ ἔζωσε τ' ἄρματα και ἀφοῦ τὸν ὁμορφοστόλισε, μὲ φωνὴ σβησμένη, και μάτια βουρκωμένα, τοῦ λέει:

— Γιώτη, ἀπὸ μικρὸ παιδὶ κλέφτης και ἄρματολός, αὐτὰ κέρδισα, πάρτα... Δὲν τὰ ντρόπιασα σὲ κανένα μέρος... Τὰ γόνατά μου δὲ βαστᾶν νὰ τρέξω τόσο κάμπο και ἀνήφορο... Σοῦ τὰ δίνω μὲ τὴν εὐκὴ μου... "Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω... Κι

ἀπ' τὰ γρόσια πού ἔχω στό κεμέρι μου, δῶσε γιά τήν φυγή μου... Γώ θά μείνω νά χαθῶ μέσα στό Μεσολόγγι...

Καί χάθηκε ὁ γέρο κλέφτης Τζαλαχῆς γιά τὰ τιμημένα ἄρματα του γλύτωσαν.

1^{ος} π. 3 β. 20 π. 24

ΔΙΚΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ

Σε σύναξη πού κάνανε οἱ ὑπερασπιστές τοῦ Μεσολογγίου, πήρανε τή μεγάλη τους ἀπόφαση νά ἐγκαταλείψουν τήν πολυπαθῆ πόλη, ἀνοίγοντας δρόμο ἀνάμεσα ἀπ' τὸν ἐχθρό. Τήν ἄλλη μέρα, κάλεσαν τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Διοίκησης Παπαδιαμαντόπουλο νά τοῦ τὸ ἀνακοινώσουν.

— Κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, τοῦ εἶπαν, ἀποφασίσαμεν τήν ἐξοδὸν μας μὲ λύπην μας χθές. Μᾶς φαίνεται, ὡς πολεμικοὶ ἄνδρες, ἐκτελέσαμεν περισσότερο ἀπὸ τὸ χρέος μας καί πρὸς τὸ Ἔθνος καί πρὸς τήν Διοίκησιν καί πρὸς ἐσέ τὸν ἀντιπρόσωπόν της, μὲ τήν ὑπακοήν μας. Εἶσαι μάρτυς ὅλων τούτων; Καί εἶθε νά σωθοῦμεν νά γίνης ἐσὺ ὁ διερμηνεὺς τοῦ Ἔθνους μας.

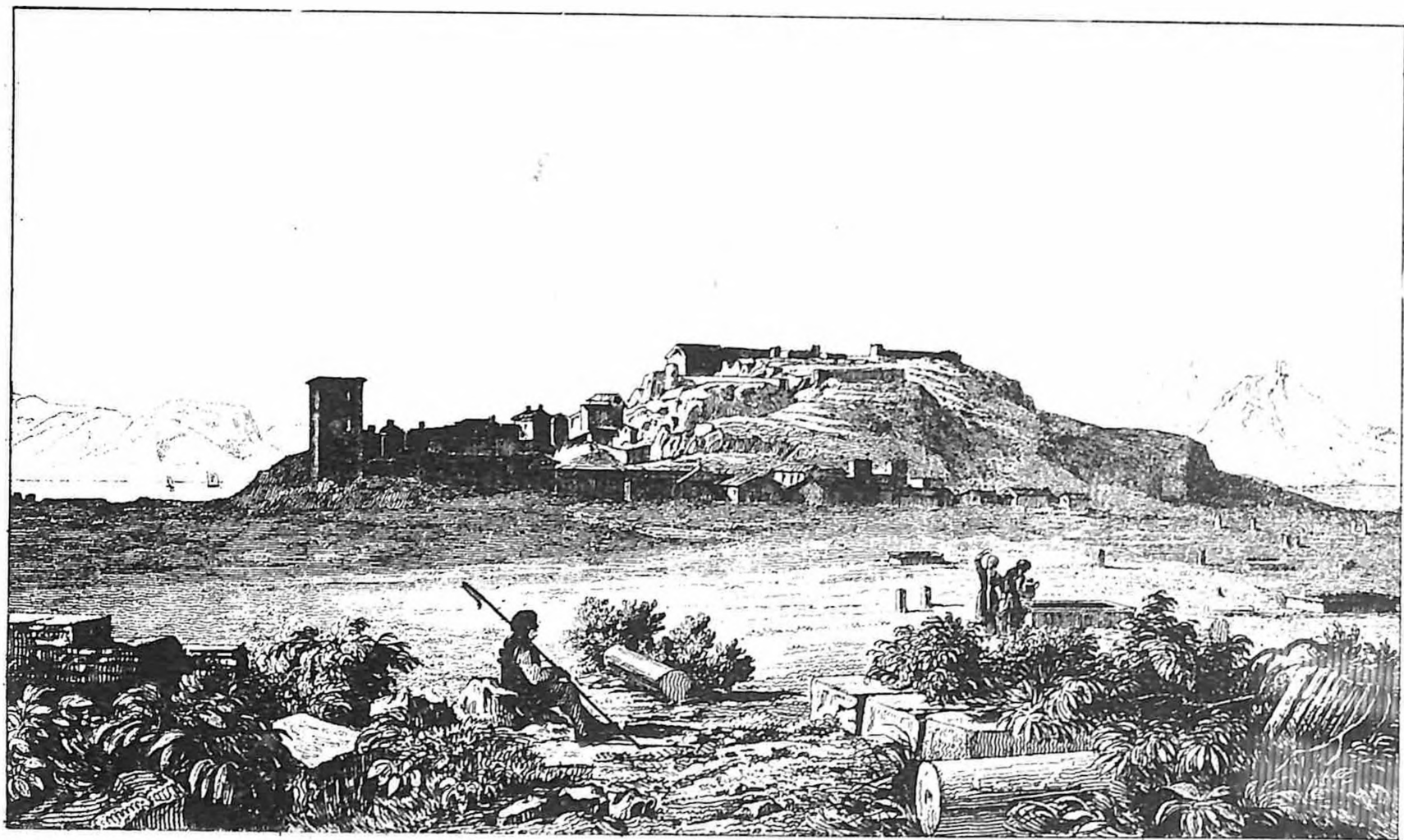
Κι ὁ Παπαδιαμαντόπουλος τοὺς ἀποκρίνεται:

— Καί ὡς Παπαδιαμαντόπουλος καί ὡς μέλος Διοικητικὸν τοῦ τόπου τούτου, εἰς κάθε μέρος θά φωνάζω τήν ἀλήθειαν: ὅτι ἐκάματε περισσότερο ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸν χρέον σας καί εἰς τήν Πατρίδα καί εἰς τὸν Θεὸν ἀκόμα. Ἡ πράξις σας εἶναι ἀρεστὴ καί εἰς τὸν Θεὸν καί εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἦρθε ὕστερα κι ἡ ἀράδα τοῦ δεσπότη Ρωγῶν Ἰωσήφ νά μιλήσῃ κι αὐτός.

— Μάρτυρας, λέει, καί ἐγὼ τῶν ἀγώνων σας, θέλω ὁμολογήσει καί εἰς τὸν Θεόν, μετὰ θάνατον, τήν ἀλήθειαν τῶν δεινῶν σας καί τήν ἀρετὴν τῆς Φρουρᾶς. Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...

Καί ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἄρχισαν νά συντάσσουν τὸ σχέδιον γιά τήν ἡρωϊκὴν τους Ἔξοδο.

ΕΛΕΥΣΙΣ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΗ

Σάν ἔπεσε τὸ Μεσολόγγι κι ἀντάμωσε σὲ λίγο καιρὸ ὁ Ἰμπραήμ με τὸ Ντεριγνὸ στὸ λιμάνι τοῦ Νιόκαστρου τὸν ρώτησε ὁ ναύαρχος:

—“Ἐ, πῶς τὰ πέρασες στὸ Μεσολόγγι;

Κι ὁ νικητῆς, δείχνοντας στ’ ἀλάργα τὰ χιονισμένα βουνά, τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Βλέπεις, τὰ χιόνια ψηλά σὲ κεῖνα τὰ βουνά; “Ὅπως λυώνουν αὐτά, ἀμιράλο, ἔτσι κι ἐμεῖς θὰ λυώναμε ἂν εἶχε ἡ φρουρά τοῦ Μεσολογγιοῦ τροφὲς γιὰ τρεῖς ἀκόμα βδομάδες...”

S. Makris

ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Στὴ σύσκεψη πού εἶχαν οἱ καπεταναῖοι μέσα στὸ Μεσολόγγι, γιὰ νὰ κανονίσουν τίς λεπτομέρειες γιὰ τὴν “Ἐξοδο, πῆραν μιὰ ἀπόφαση... “Ἄς ἀφήσουμε ὅμως κάποιον πού ἦταν μπροστά νὰ τὴν πῆ: “Ἀποφάσισαν ὅλοι νὰ φονεύσωμεν ὅλαις ταῖς γυναῖκαις, ἀνεξαιρέτως, καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ἐπὶ λόγῳ νὰ μὴ προδοθοῦμεν ἀπὸ τὰς κραυγὰς των, καὶ δὲν μείνη κανένας μας ζωντανός, καὶ νὰ μὴ μείνουν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἐχθρούς. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν δὲ τὴν φιλόστοργον συμπάθειαν τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν, ἀπεφασίσθη νὰ σφάξῃ ὁ ἕνας τοῦ ἀλλοινοῦ τὴν οἰκογένειαν. “Ὅλοι μὲ μιὰ φωνήν, τὸ ἀποφάσισαν, καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κινηθοῦν νὰ εἰδοποιήσουν τὸ στράτευμα νὰ ἀρχίσῃ...”»

Μὰ σάν ἀποφασίστηκε αὐτὸ νὰ... κάποιος σηκώνεται κι ἀρχίζει ἄγρια νὰ τοὺς λέη:

—“Ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος, εἶμαι Ἀρχιερεὺς, ἂν τολμήσετε νὰ πράξετε τοῦτο, πρῶτον θυσιάσατε ἐμένα!

Καὶ σᾶς ἀφήνω τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ ὅλων τῶν Ἀγίων... Καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων νὰ πέση εἰς τὰ κεφάλια σας!...

Καὶ μὲ μιᾶς σωριάζεται στὸ κάθισμά του καὶ ξεσπάει σ' ἀναφυλλητά.

Βουβοί, σκύβουν ντροπιασμένοι τὸ κεφάλι τους οἱ πολεμιστὲς γιὰ τὴ σκληρὴ μὰ κι ἄστοχη ἀπόφαση ποὺ πῆραν... "Ἀλλαξαν πιά γνώμη... "Ὀχι, δὲν θὰ πειράξουν τὰ γυναικόπαιδα μὰ θὰ τὰ πάρουν μαζί τους στὴν "Ἐξοδο.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ σὲ κείνη τὴ στιγμή εἶχε προλάβει τὸ φριχτὸ κείνο κακό, ἦταν ὁ δεσπότης Ρωγῶν Ἰωσήφ...

αὐτοεὐχολογία

ΤΟ ΤΖΑΒΕΛΟΠΟΥΛΟ

Στὴν ἀναταραχὴ τῆς Ἐξόδου τοῦ Μεσολογγιοῦ, χάθηκε τὸ παιδὶ τοῦ Κίτσου Τζαβέλα. Δὲν εἶχε χρονίσει κι ἦταν ἀβάφτιστο ἀκόμα.

Σὲ λίγο καιρὸ μαθεύτηκε πῶς τὸ παιδὶ δὲν τὸ σκότωσαν, μὰ ζοῦσε καὶ τὸ εἶχε κάποιος μπέης στὰ Γιάννενα.

Ὁ πατέρας του τότε βάλθηκε πῶς καὶ τί, γιὰ νὰ τὸ ξαναπάρη. Στις μάχες ποὺ ἔκανε, φρόντιζε νὰ πιάση κανέναν ἐπίσημο Τοῦρκο γιὰ νὰ τὸν ἀνταλλάξῃ ὕστερα μὲ τὸ γιό του.

Στὸ Μαλανδρινὸ τῆς Λοκρίδας, ὁ Τζαβέλας μὲ τὸ σῶμα του, ἔτυχε νὰ συναντηθῇ μὲ κάποιον ἐχθρικό ἀσκέρι. Πρὶν ἀνοιξοῦν ντουφέκι, ὁ μπέης ποὺ ἦταν κεφαλὴ στὸ ἀσκέρι, γνῶριμος τοῦ Τζαβέλα, τοῦ φώναξε ἀπὸ μακριὰ πῶς ἂν τὸν αἰχμαλωτίσει θὰ τὸν πεταλώσῃ στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια, ὅπως τὰ ἄλογα. Κι ὁ Κίτσος ἀποκρίθηκε στὸ μπέη, πῶς ἂν τὸν πιάσῃ μόνο θὰ τοῦ βουλώσῃ τὸ μέτωπο γιὰ τὸν ἤθελε γι' ἀντάλλαγμα.

"Ἀνοιξαν ντουφέκι κι ἡ τύχη τὸ ἔφερε ἔτσι νὰ πέση ὁ μπέης ζωντανὸς στὰ χέρια τοῦ Σουλιώτη ἀρχηγοῦ. Ὁ

Κίτσος κράτησε τὸ λόγο του. Μὲ καυτὸ σίδερο, ὁ ἴδιος σημάδεψε τὸ μπέη στὸ πρόσωπο, κι ὕστερα μ' ἀνθρώπους δικούς του, τὸν ἔστειλε στὰ Γιάννενα μ' ἄλλους αἰχμαλώτους γιὰ νὰ τὸν ἀνταλλάξῃ μὲ τὸ γιό του.

Ὁ μπέης ὅμως δὲν ἤθελε νὰ παραδώσῃ τὸ παιδί, γιατί τάχα δὲν ἦταν βέβαιος πὼς ἦταν τοῦ Τζαβέλα. Οἱ ἀποσταλμένοι ἐπέμειναν. Ὁ μπέης τότε γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ἀφοῦ κάλεσε τοὺς ἀποσταλμένους στὸν ὄντᾶ του, πρόσταξε ἓνα δοῦλο του νὰ τοῦ φέρῃ σὲ δίσκο διάφορα γλυκὰ καὶ νὰ τὰ ἀφήσῃ μπροστά του. Βγάζοντας ὁ μπέης ἀπ' τὸ ζωστάρι του τὸ χατζάρι καὶ τὰ κουμπούρια του τὰ ἔβαλε πιὸ πέρα ἀπ' τὸ δίσκο. Διέταξε ὕστερα νὰ φέρουν στὸν ὄντᾶ τὸ Τζαβελόπουλο.

Ὁ μικρὸς πού ἀκόμα μὲ δυσκολία περπατοῦσε, ἔκανε μερικὰ βήματα, καὶ μπουσουλώντας, ἀντὶ νὰ τραβήξῃ γιὰ τὰ γλυκὰ, πῆγε κατὰ κεῖ πού εἶχε ἀφήσει τὰ ἄρματά του ὁ μπέης. Πῆρε στὸ χέρι του τὸ χατζάρι κι ἀφοῦ τὸ κύτταξε γιὰ λίγο, τὸ ἄφησε γιὰ νὰ πάρῃ τὸ κουμπούρι καὶ νὰ τὸ περιεργαστῇ μὲ προσοχή.

— Στ' ἀλήθεια εἶναι Τζαβέλας, εἶπε τότε ὁ μπέης κι ἔδωσε τὸ παιδί νὰ τὸ φέρουν στὸν πατέρα του.

Φορεσιες

ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΚΕΙΜΗΛΙΑ

Στὴν "Ἐξοδο μερικὲς γυναῖκες γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀκολούθησαν τὴ φρουρά. Γιὰ νὰ ξεγελάσουν τὸν ἐχθρὸ καὶ νὰ μποροῦν λεύτερα νὰ περπατᾶνε πολλὲς φόρεςαν φουστανέλλα. Ἀκόμα ἄρματώθηκαν τὸ ἴδιο, ὅπως κι οἱ ἄντρες. Ντυμένη ἔτσι ἀκολούθησε τὸν Κίτσο Τζαβέλα ἢ γυναίκα του Βασιλική μὲ τὸ παιδί τους στὰ χέρια.

"Ἐτσι ἦταν ντυμένη κι ἡ Σάνα, ὑπηρέτρια τοῦ φιλέλ-

ληνα Μάγερ, κι ύστερα μολογοῦσε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀφέντη της. Τὸ ἴδιο κι ἡ ἥρωϊκὴ Πιτούλαινα, ἡ Θεodώρα Χρυσικοπούλου κ.ἄ.

Ἄπ' ὅσες κατάφεραν μέσα στὸ μακελλεῖο νὰ βγουν ζωντανές, φύλαξαν ὕστερα τὴ φορεσιά τους ἐκείνη σὰν κάτι ἱερό. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἦταν κι ἡ γυναίκα τοῦ Μεσολογγίτη Σπύρου Γυφτογιάννη, κόρη Κουβαρᾶ. Ἄνυπαντρη τότε, μιὰ πανώρια κόρη, βγῆκε ντυμένη ἀντρίκεια. Σὰν ἔγινε πιά ὀγδόντα χρόνων καὶ κατάλαβε πὼς σίμωνε τὸ τέλος της, φώναξε τίς δικές της καὶ τοὺς λέει:

— Μωρὲς τσοῦπες! Ἐγὼ πεθαίνω ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα· νάτε τὸ κλειδί ἀπὸ τὴν κασέλλα μου, σὰν τὴν ἀνοίξετε κάτω ἀπὸ τὰ σκουτιά μου θὰ βρῆτε μιὰ καλὴ μου φορεσιά καὶ μ' αὐτὴ νὰ μὲ θάψετε χωρὶς ἄλλο, καὶ τότε θὰ ἔχετε τὴν εὐκὴ μου, μ' ὅλη τὴν καρδιά μου.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1880, ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια. Οἱ δικοὶ της, σύμφωνα μὲ τὴ στερνὴ της θέληση, ἀνοίξαν τὸ σεντούκι. Βρῆκαν στὸ βάθος φυλαγμένη μιὰ ὀλόκληρη ἀντρίκεια φορεσιά, χρυσοκέντητη. Ἡ παραγγελιὰ τῆς Γυφτογιάννενας ξετελέστηκε τὴν νεκροστόλισαν καὶ τὴ θάψανε μὲ τὴν ἀντρίκεια κείνη φορεσιά πού, εἴκοσι χρόνων τότε, ντύθηκε καὶ βγῆκε ἀπ' τὸ Μεσολόγγι.

Τελευταῖα ἀπ' ὅλες ζοῦσε ἡ Μεσολογγίτισσα Χρυσάιδω Καραγγέλη, ὕστερα Μπαγιώργα ἢ Κουτσακάρη, πού μαζί μὲ τὴν ἀδερφή της Χρυσάνθη Βορύλα ντύθηκαν ἀντρίκεια καὶ βγῆκαν μὲ τὴ φρουρά, ἀπ' τὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι. Πὼς καὶ τί, φύλαγε κι αὐτὴ, τὴ φορεσιά της κείνη.

Τὸ 1884, γινόταν στὴν Ἀθήνα ἡ Ἐκθεση τῶν μνημείων τοῦ Ἀγώνα. Οἱ Μεσολογγίτες μὲ χίλια στανιά κατάφεραν τὴ γριά Χάϊδω νὰ δανείσῃ γιὰ τὴν Ἐκθεση τὴ φορεσιά της αὐτὴ καὶ τὸ ντουλαμᾶ τῆς πεθαμένης πιά ἀδερφῆς της Χρυσάνθης. Κι ὅταν ἡ Χρυσάιδω ἔδωσε τὴ φορεσιά της νὰ τὴν ἐκθέσουν μὲ τὰ τόσα ἄλλα κειμήλια, μὲ κλάματα τὴ φίλησε καὶ παράγγειλε στὴν ἐπιτροπὴ νὰ τὴν προσέξουν γιὰτὶ μ' αὐτὴ ἤθελε νὰ τὴ ντύσουν σὰν θὰ πέθαινε.

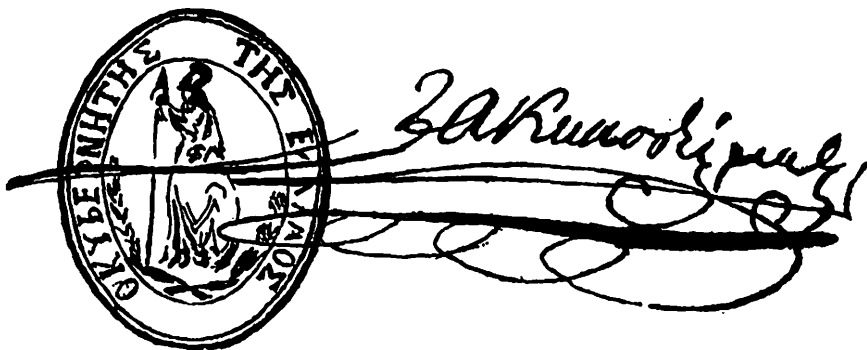
Τὶς ἥρωϊκὲς γυναῖκες τοῦ Μεσολογγιοῦ τίς θάψανε μὲ τὴν ἀντρίκεια φορεσιά πού εἶχαν ντυθῆ στὸ μεγάλο γιουρούσι.

ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Ὁ Καποδίστριας ἀποφάσισε πιά ὀριστικά νὰ ἀφήσῃ τὴ Ρωσία καὶ νὰ κατεβῆ γιὰ πάντα στὴν Ἑλλάδα. Πρώτῃ του δουλειὰ ἦταν νὰ πουλήσῃ τὰ ἐπιπλά του. Ἦταν καλοκαμωμένα κι ἀκριβὰ κι ἂν τὰ ἔφερνε μαζί του θὰ ἦταν πρόκληση γιὰ τοὺς φτωχοὺς Ἕλληνας. Τὰ πούλησε ὅλα, καὶ κατάφερε νὰ εἰσπράξῃ ἀπ' αὐτὰ πενήντα χιλιάδες ρούβλια.

Μὲ μιᾶς ὅλα αὐτὰ τὰ ρούβλια τὰ ἔστειλε σὲ Ἕλληνας σιτεμπόρους στὴν Ὀδησοῦ καὶ τοὺς παρακινοῦσε νὰ προσθέσουν κι αὐτοὶ ὅ,τι θέλανε, καὶ μ' ὅλο τὸ ποσὸν νὰ ἀγοράσουν σιτᾶρι καὶ νὰ τὸ στείλουν στοὺς Ἕλληνας πού πεинаσμένοι ἀγωνιζόντουσαν γιὰ τὴ λευτεριά τους.

Οἱ Ἕλληνας σιτέμποροι τῆς Ὀδησοῦ σεβάστηκαν τὴν ἐπιθυμία τοῦ Καποδίστρια καὶ διπλασίασαν τὶς πενήντα χιλιάδες ρούβλια πού τοὺς ἔστειλε. Φόρτωσαν πέντε καράβια μὲ σιτᾶρι, καὶ στείλανε ἀπὸ ἓνα στὰ Ψαρά, Ἰδρα καὶ Σπέτσες. Τὰ ἄλλα δυὸ τὰ στείλανε στ' Ἀνάπλι γιὰ νὰ ἐφοδιάσουν τὸ στρατό.

ΤΑ ΑΡΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΦΛΕΣΑ

Τὸ γιαταγάνι του ἦταν πρὶν τοῦ βοεβόδα τῆς Καλαμάτας Ἀρναούτογλου, κι ἔγραφε πάνω «Ἀρναούτογλου - Γρηγόριος Δικαῖος Παπαφλέσας».

Τὸ καριοφύλι του ἦταν στολισμένο· τὸ κοντάκι μὲ φίλντισι κι ἐκεῖ πού ἀρχίζει ἡ κάννη ἀπ' τὴ μιὰ ἔγραφε τὸ

ὄνομά του κι' ἀπ' τὴν ἄλλη, εἶχε σκαλισμένη τὴ μορφή τοῦ Παπαφλέσα.

Αὐτὸ βαστοῦσε ὅταν ἔπεσε ἥρωϊκὰ στὸ Μανιάκι. Ἐκεῖ βρέθηκε ὕστερα ἀπὸ κάποιο "Ἕλληνα. Σχεδὸν μόνο τὸ κοντάκι σώθηκε κι αὐτὸ κατατσακισμένο ἀπ' τὶς σπαθιές πού δέχτηκε σὲ κείνη τὴ γιγαντομαχία. Στὰ 1900 τὸ ἀγόρασαν ἀπὸ κάποιον οἱ ἀπόγονοι τοῦ Παπαφλέσα καὶ βρίσκεται πιά στὰ χέρια τους.

Καράϊσκάκης
Μεσοκωστής

Ο ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ ΚΑΛΟΜΑΘΗΜΕΝΟΣ

Τὸ χειμῶνα τοῦ 1826, ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης Καραϊσκάκης εἶχε στρατοπεδεύσει στὴν Ἐλευσίνα. Γιὰ στρατιωτικούς λόγους, ἀναγκάστηκε γιὰ μερικὲς ἡμέρες νὰ πιάσει τὶς πλαγιές τοῦ Αἰγάλεω. Κεῖνο τὸ καιρὸ βαρυχειμωνιά σκέπαζε τὴν Ἀττική. Κι ὁ Καραϊσκάκης μ' ὄλο πού ἦταν φιλάσθετος, κοιμόταν στὸ ὑπαιθρο ὅπως κι οἱ στρατιῶτες του. Ἡ κακοκαιριὰ ὅμως ὅσο πήγαινε καὶ δυνάμωνε. Κάποιο σούρουπο ξέσπασε ἄγρια χιονοθύελλα.

Στὸ Κερατσίνι βρισκόταν ἀραγμένο τὸ πολεμικὸ καράβι τοῦ Γιαννίτση. Ὁ καπετάνιος, σὰν εἶδε τὸ κακὸ πού ξέσπασε, θυμήθηκε μὲ μιᾶς τὸν ἀρχιστράτηγο. Ἔστειλε ἀνθρώπους του στὸν Αἰγάλεω νὰ τὸν βροῦν καὶ νὰ τὸν φέρουν νὰ ξενυχτήση στὸ καράβι.

Μὲ κίνδυνο, μέσα σὲ κεῖνο τὸ χαλασμό, κατάφεραν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Γιαννίτση νὰ φτάσουν τὰ μεσάνυχτα στὸν Αἰγάλεω. Βρήκανε τὸν Καραϊσκάκη νὰ κοιμᾶται μέσα στὰ χιόνια. Εἶχε ἀπαγκιάσει κοντὰ σ' ἓνα σκοῖνο, σκεπασμένος μὲ τὴ χοντρή του κάππα καὶ γιὰ προσκέφαλο εἶχε μιὰ πέτρα.

Ἐπετάχθηκε σὰν ἔνοιωσε μέσα στὸ ἀγριοκαίρι νὰ τὸν

ζυγώνουν άνθρωποι. Μὲ τὸ χέρι στὴν πιστόλα, ἀπὸ παλιά κλέφτικη συνήθεια, τοὺς φωνάζει ἄγρια:

— Τί εἶναι, ὄρέ;

— Ἀρχηγέ, εἴμαστε σταλμένοι ἀπ' τὸ καπτὰν Γιαννίτση. Ἐπειδὴ ἀπόψε γίνεται τοῦτο τὸ κακό, γιὰ νὰ φυλαχτῆς ἀπ' τὸ χιόνι, λέει νάρθης νὰ ξενουχτήσης στὸ καράβι.

— Μπά, κι εἶναι τόσο μεγάλο τὸ καράβι σας, καὶ τοὺς παίρνει μέσα ὄλους τούτους;

Κι ἔδειξε ὁ Καραϊσκάκης γύρω τοὺς στρατιῶτες τοῦ ποῦ πλάγιαζαν κι αὐτοὶ μέσα στὰ χιόνια.

— Ὅχι, ἀρχηγέ. Ποῦ νὰ χωρέσουν ὄλοι τοῦτοι;

— Ἐ, αἰντέστε ἀπὸ κεῖ πούρθατε.

Πλάϊ ἦταν κι ἓνας ἀπ' τοὺς γραμματικούς τοῦ Καραϊσκάκη ποῦ τρέμοντας παρακολουθοῦσε τὴ συζήτηση κι ἄκουσε τὴν ἄρνησή του. Δειλά-δειλά, τότε τοῦ λέει:

— Ἀρχηγέ, νὰ πάω ἐγώ; ποῦ εἶμαι καλομαθημένος...

Δὲν πρόκανε ὅμως ν' ἀποτελειώση τὴ φράση του καὶ βρόντησε ἡ φωνὴ τοῦ Καραϊσκάκη:

— Κακομαθημένος θέλεις νὰ πῆς καὶ δὲν ντρέπεσαι! Γὼ εἶμαι καλομαθημένος, ἐγὼ περνᾶω τὴ νύχτα ὅπως λάχει κι ὅπου τύχω... Πάγαινε σὺ, κακομαθημένε...

Δειλιασμένοι ἀποτραβήχτηκαν ὄλοι τους. Κι ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης, τυλίχτηκε πάλι στὴν κάππα του καὶ ἐξακολούθησε τὸν ὕπνο του πάνω στὰ χιόνια, μέσα στὴ θύελλα.

Καραϊσκάκης

ΤΟ ΔΕΞΙ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

Στὸν Παναγιώτη Κακλαμάνο ἀπ' τὴ Βυτίνα, ἓναν ἀπ' τοὺς πιδ πιστοὺς συντρόφους τοῦ Καραϊσκάκη, φαίνεται πὼς τοῦ ἄρεσε τὸ πιετό. Τὴν παραμονὴ ποῦ χτυπήθηκε ὁ Καραϊσκάκης βρισκόταν ὁ Κακλαμάνος στὴ σκηνὴ τοῦ στρατάρχη μαζί μ' ἄλλους καπεταναίους. Ἦταν ὅμως πω-

μένος. Σὲ κάποια στιγμή—τοῦ πιωτοῦ ὄραμα ἢ τῆς ψυχῆς του προαίσθημα;—πρόβλεψε πὼς θὰ σκοτωνόταν τὴν ἄλλη μέρα ὁ ἀγαπημένος του ἀρχηγός. Καὶ γιὰ νὰ προκάνῃ τὸ κακό, ξεπετιέται ἄξαφνα, καβαλλάει τὸ ἄλογό του, κι ὁρμάει νὰ σκοτώσῃ μὲ τὸ χέρι του τὸν Κιουταχῆ, γιὰ νὰ φέρῃ ἀναταραχὴ στὰ ἀσκήρια του.

Τρέξαν ξωπίσω του μερικοὶ καπεταναῖοι, ποὺ εἶδαν καὶ πάθαν νὰ τὸν γυρίσουν πάλι στὴ σκηνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Γιὰ νὰ τὸν ἡσυχάσῃ ὁ Καραϊσκάκης τοῦ ὑποσχέθηκε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ ἔστελνε ἀνθρώπους νὰ σκοτώσῃ τὸν Κιουταχῆ. Μὰ καὶ πάλι ὁ Κακλαμάνος δὲν ἱκανοποιήθηκε γιατί ἤθελε νὰ σκοτώσῃ τὸν Κιουταχῆ μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι. Αὐτό, γιατί εἶχε τὴν ἔμμομη ἰδέα πὼς μόνο τὸ δεξιὸ χέρι του ἦταν ἐκεῖνο ποὺ θὰ φύλαγε τὸ στρατάρχη ἀπ' τὸ κακό.

Ἀπ' τὴν αὐγὴ τῆς ἄλλης μέρας, ξεμέθυστος τώρα πιά, ὁ Κακλαμάνος φύλαγε ἀπ' ἔξω ἀπ' τὴ σκηνὴ τοῦ Καραϊσκάκη γιὰ νὰ τὸν προστατεύσῃ.

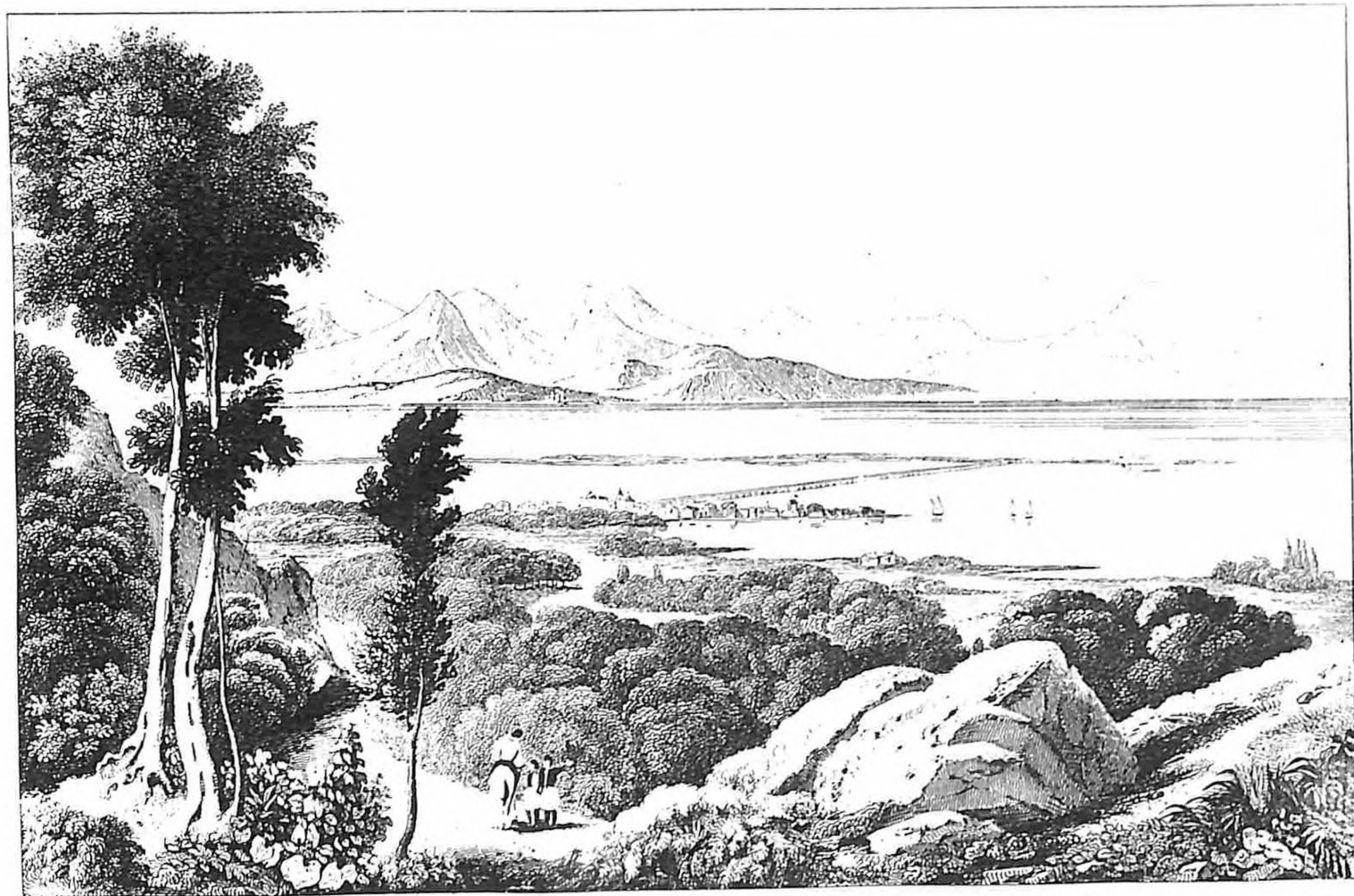
Ὅταν σὲ λίγο ξέσπασε ἡ μάχη στὸ Γλυκὸ Νερό, στὸ Φάληρο, κι ὁ Καραϊσκάκης ὠρμησε κατὰ κεῖ, ἀπὸ κοντὰ πῆγε κι ὁ Κακλαμάνος γιὰ νὰ τὸν προφυλάξῃ.

Πρὶν ἀκόμα χτυπηθεῖ ὁ ἀρχηγός, μπάλα κανονιοῦ σπάζει τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ Κακλαμάνου καὶ σκοτώνει τὸ ἄλογό του.

Πεζὸς πιά ὁ πιστὸς ἀγωνιστὴς καὶ πάντα κοντὰ στὸν ἀρχηγό του ξακολούθησε νὰ πολεμᾷ κρατώντας μὲ τὸ ζερβὶ τὸ γιαταγάνι του. Ἐπειδὴ ὅμως τὸν ἐμπόδιζε τὸ σπασμένο χέρι του ποὺ μόλις κρατιόταν ἀπὸ λίγο δέρμα, δίνει μιὰ μὲ τὸ γιαταγάνι του καὶ τὸ κόβει. Ξακολούθησε νὰ τρέχῃ κοντὰ στὸ στρατάρχη μὰ δὲν κράτησε πολὺ ἀπ' τὴν αἰμορραγία κι ἔπεσε λιποθυμισμένος.

Ὅσο νὰ τὸν μεταφέρουν στὴ σκηνὴ μαθεύτηκε πὼς ὕστερ' ἀπ' τὸν Κακλαμάνο λαβώθηκε βαριά κι ὁ Καραϊσκάκης.

Κι οἱ Ἕλληνες πολεμιστὲς τὴν ἄλλη μέρα ποὺ σχολίαζαν τὸ θάνατο τοῦ ἀρχηγοῦ τους, πίστευαν οἱ πιὸ πολλοὶ πὼς ἦταν μοιραῖο πιά νὰ σκοτωθῇ ὁ ἀρχηγός τους ἀφοῦ τὸ χέρι ποὺ θὰ τὸν προστάτευε εἶχε χαθεῖ. Τὸ χέρι αὐτὸ ἦταν τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ Κακλαμάνου.

Λ Ε Υ Κ Α Σ

Η «ΚΑΡΤΕΡΙΑ»

Τὸ πρωῒνὸ τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1826, οἱ Ἀναπλιῶτες ξεπετάχτηκαν ἀπ' τὸν ὕπνο, ἀπ' ἓνα πρωτάκουστο μηχανικὸ κρότο πού ἀκουγόταν νὰ ζυγώνη τὸ λιμάνι τους. Ἦταν τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ ἀτμοκίνητο καράβι ἢ «Καρτερία» πού καμαρωτὸ-καμαρωτό, ἔμπαινε στὰ νερά τοῦ Ἀναπλιοῦ. Τὸ κυβερνοῦσε ὁ φιλέλληνας Ἄστιγξ καὶ ταξίδευε μὲ ἐγγλέζικη σημαία. Σὰν ἔριξε ὅμως τὴν ἄγκυρά του στ' Ἀνάπλι, μὲ μιᾶς σήκωσε τὴν ἑλληνικὴ σημαία καὶ τὰ πυροβολεῖα τοῦ Παλαμηδιοῦ τὴ χαιρέτησαν μὲ κανονιές.

Ἐπειδὴ ὅταν τὸ ναυπηγοῦσαν στὴν Ἀγγλία, ἐπέβλεπε ὁ ἴδιος ὁ Κόχραν, οἱ Ἕλληνες τὸ βάφτισαν «τὸ καράβι τοῦ Κόχραν».

Ἡ ἀπόχτησις τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ὁ ἐρχομὸς του, πῶς μπορούσε νὰ μὴν τραγουδηθῆ. Ἀπ' τὴν ἴδια μέρα, σ' ὅλο τ' Ἀνάπλι ἀκουγόταν τὸ δίστιχο τοῦτο:

«Ὅλα τ' ἄρμεν' ἄρμενίζουσι μὲ πανιά καὶ μὲ κουπιά
καὶ τοῦ Κόχραν τὸ καράβι ταξιδεύει μὲ φωτιά».

ΠΑΡΑΕΙ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Γιὰ τὴ φράση «βαραεὶ Καραϊσκάκης» ἢ «παίζει Καραϊσκάκης», ἔχουμε διάφορες ἱστορικὲς ἐκδοχές, καὶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ τούτῃ ἢ προφορικῇ:

Στὴν ἐκστρατεία πού ἔκανε ὁ Καραϊσκάκης στὴ Ρούμελη τὸ 1826, τὸ πολεμικὸ του σῶμα, σὲ μιὰ χιονοθύελλα, βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση ἀπὸ τρόφιμα. Τὰ παλικάρια ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται στὸν ἀρχηγό τους.

Χορατατζής ἔπως ἦταν ὁ Καραϊσκάκης καὶ γιὰ νὰ ξεγελάσῃ τὰ παλικάρια τοῦ στῆ δύσκολη, κείνη περίστασι, τοὺς φωνάζει:

— Σφίξτε ὀρὲ σεῖς, τὸ ζουνάρι σας καὶ βαρεῖτε τὴν κοιλιὰ σας.

Γέλασαν οἱ Ἕλληνες πολεμιστὲς στὸ χορατὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τους, καὶ ξεχνώντας τὴν πείνα τους ἄρχισαν ὅλοι μαζί νὰ φωνάζουν:

«Βαροῦμε τὴν κοιλιὰ, Καραϊσκάκη! Βαροῦμε τὴν κοιλιὰ, Καραϊσκάκη!»

Ν' ἀπόμεινε τάχα ἀπὸ τότε ἡ ἱστορικὴ κείνη φράσι:

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΑΡΜΑΤΑ

Ἐποῦ οἱ ἀραπάδες τοῦ Ἰμπραήμ, μάταια προσπάθησαν νὰ πατήσουν τὰ ἑλληνικὰ ταμπούρια στὴν κορφὴ τῆς Μπρούμιζας, πάνω ἀπ' τὸ χωριὸ Γκιόζα, ἀποτραβήχτηκαν κι ἀφήσανε κεῖ μιὰ μικρὴ δύναμη ἀπὸ ντόπιους Τούρκους Μοραῖτες. Κάθε τόσο, σταματοῦσαν τὸ ντουφέκι καὶ πιάνανε κουβέντα ἀπ' τὰ μακριὰ. Ἐπ' τὰ πολλὰ βαρέθηκαν οἱ Τοῦρκοι νὰ μένουν κεῖ καὶ νὰ σκοτώνωνται ἄδικα. Ἀποφάσισαν νὰ φύγουν. Καὶ τὴν τελευταία μέρα, κάποιος Τοῦρκος φωνάζει στὸ Δημητρὸ Τσεμπετσῆ πού ἦταν ὁ Ἕλληνας ἀρχηγός:

— Μπρέ, καπετὰν Δημητρώ, μὴ μὲ ντουφεκίσῃς. Ρίξε, μπρέ, τὸ ντουφέκι τοῦ Ζέκιου νὰ τ' ἀκούσω.

Ὁ Τσεμπετσῆς δὲν τοῦ χάλασε τὸ χατήρι. Ἄδειασε στὸν ἀγέρα τὸ βροντόφωνο καριοφύλι πού τὸ εἶχε λάφυρο ἀπ' τὸ

Λεβίδι. Ἐντιλάλησαν τὰ καταρράχια ἀπ' τῆ βρονταριά του, τ' ἄκουσε κι ὁ Τοῦρκος κι εὐχαριστήθηκε. Ἦταν συγγενῆς τοῦ Ζέκιου... Ὑστερα ξαναφωνάζει:

— Καπετάν Δημητρό, φίλησέ το ἀπὸ μένα, καὶ μὲ γειά σου.

Κι ἀκούστηκε ἀπὸ κοντὰ ἕνας ἄλλος Τοῦρκος:

— Καπετάν Δημητρό, ἀμὴ δὲν ἔχεις καὶ τὸ ντουφέκι τοῦ Χουσεῖν; Σεῖς τὸν σκοτώσατε κι αὐτὸν στὸ Λεβίδι. Αἶ τί τὸ θέλεις, μπρέ, κι αὐτό;

Κι ὁ καπετάν Τσεμπετοῦ τοῦ ἀπαντάει:

— Τὸ θέλω νὰ τὸ ρίχνω!...

Κι ὁ Τοῦρκος ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι συγγενῆς τοῦ Χουσεῖν, τοῦ φωνάζει συγκινημένος:

— Ἐχε το σύ, καὶ μὴν τὸ δώσης σ' ἄλλον.

Ἵλοι μαζὶ ὕστερα οἱ Τοῦρκοι φωνάζανε στοὺς Ἕλληνες:

— Ἐχετε γειά καὶ καλὴ ἀντάμωση.

Καὶ φύγαν γιὰ τὴν Τριπολιτσά.

Edw° Codrington

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΝΑΥΑΡΙΝΟ

Στὴ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, Ὀκτώβρης 1827, εἶχαν τὴν τύχη καὶ τὴν τιμὴ νὰ λάβουν μέρος ἢ καὶ νὰ τὴν παρακολουθήσουν καὶ μερικοὶ Ἕλληνες. Τόσοι ὅμως ποὺ τὰ δάχτυλα τῶν δυὸ χεριῶν φτάνουν γιὰ νὰ τοὺς μετρήσουν.

Οἱ τρεῖς ἦταν πιλότοι, «πρωρεῖς» ὅπως τοὺς λέγανε τότε οἱ λογιώτατοι, στὶς συμμαχικὲς ναυαρχίδες. Ἦταν ὁ Πέτρος Μικέλης ἀπ' τὴ Μῆλο καὶ κατ' ἄλλους ἀπ' τὴ Σίφνο, πιλότος στὸ καράβι τοῦ Κόδριγκτον «Ἀσία». Ὁ Μανώλης Μοδιῶδης ἀπ' τὴ Μῆλο κι αὐτός, στὴ γαλλικὴ ναυαρχίδα τοῦ Ντεριγνύ. Κι ὁ τρίτος ὁ Σάντος Μπαλοῦρδος, ἀπ' τὶς Σπέτσες, πιλότος στὴ ρωσικὴ ναυαρχίδα τοῦ Ἐϋντεκ.

Βρισκόταν ἐκεῖ κι ὁ Δ. Καρατζᾶς, γιὸς τοῦ ἄλλοτε μεγάλου διερμηνέα τῆς Πόλης. Ὁ Καρατζᾶς ἦταν διερμη-

νέας στο έγγλέζικο καράβι Cabrian που έφτασε όμως κατά τὸ τέλος τῆς ναυμαχίας.

Πέμπτος ἦταν ὁ Γιάννης Παπαρρηγόπουλος. Κι αὐτὸς διερμηνέας στὴ ρωσικὴ ναυτικὴ μοίρα. Τοῦτος ὅμως παρὰ λίγο νὰ σκοτωθῆ γιατί ἀπ' τὴν κουβέρτα τῆς ρωσικῆς ναυαρχίδας παρακολουθοῦσε ὅλο τὸ διάστημα τῆς ναυμαχίας. "Αρπαξε δυὸ πληγές. Μιὰ στὸ δεξιὸ πόδι κι ἄλλη κάτω ἀπ' τὸν ἀριστερὸ μαστό. Τὸ βόλι ὅμως αὐτὸ θὰ τὸν ἔβρισκε στὴν καρδιά μὰ χτύπησε στὸ ρολόγι που εἶχε στὴν τσέπη του, καὶ λοξοδρόμησε. Τὸ καταστραμμένο αὐτὸ ρολόγι που γλύτωσε τὴ ζωὴ τοῦ Παπαρρηγόπουλου, βρίσκεται τώρα στὸ μουσεῖο Μπενάκη.

Ἐπάρχει κι ἓνας ἀκόμα αὐτόπτης στὸ Ναυαρίνο· ὁ Νικόλας Γαβριέλης ἀπ' τὴ Ζάκυνθο, που τὸν φώναζαν «Λύκο τῆς θάλασσας». Ἐτυχε νὰ βρεθῆ στ' ἀνοιχτὰ μὲ τὸ καΐκι του. Ἄκουσε τὸ κακὸ που γινόταν στὸ Ναυαρίνο, καὶ μὲ μιᾶς τράβηξε κατακεῖ νὰ χαρῆ ἀπὸ κοντὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου. Χαρούμενος ὕστερα ἔσπευσε στὸ νησί του τὴ Ζάκυνθο νὰ φέρῃ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα.

Αὐτοὶ οἱ ἔξῃ Ἕλληνες στὸ Ναυαρίνο μᾶς εἶναι γνωστοί.

Μισοτσίμης

ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ

Ἡ καταστροφὴ τοῦ στόλου τοῦ Ἰμπραήμ στὸ Ναυαρίνο, ψύχωσε τὸν ἑλληνικὸ στόλο. Μ' ὅλες τὶς ζημιές που ἔπαθε ἀπ' τὰ ἐχθρικά πυροβολεῖα τοῦ Ρίου καὶ τοῦ Ἀντιρρίου, ὁ Ἄστιγκας μὲ τὸ καράβι του «Καρτερία», τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ ἀτμόπλοιο, καὶ μερικὰ ἄλλα καράβια, ἔφτασε πρὸς τὸ λιμάνι τῆς Πάτρας. Ὁ Ἄστιγκας ἐπιζητοῦσε εὐκαιρία ν' ἀποδείξῃ πῶς ἡ «Καρτερία» ξακολου-

θοῦσε νὰ εἶναι τὸ ἴδιο φοβερὴ ὅπως καὶ πρῶτα. Στὴν Πάτρα κείνη τῆ στιγμῇ ξεφόρτωνε κάποιον αὐστριακὸ καράβι—«μπρίκι»—τρόφιμα γιὰ τὸν ἐχθρό, πού τὸ προστάτευαν τὰ τουρκικὰ πυροβολεῖα. Ἐτοιμάστηκε τότε ὁ Ἄστιγκας νὰ τὸ αἰχμαλωτίσῃ. Ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος στὴν Πάτρα μπῆκε σὲ μιὰ βάρκα μὲ τὴ σημαία του στὴν πλώρη, κι ἤρθε στὴν «Καρτερία» ἀφοῦ στὸ μεταξὺ Τοῦρκοι κι Αὐστριακοὶ ξεφόρτωναν στὰ γρήγορα τὰ τρόφιμα ἀπ' τὸ μπρίκι.

Ὁ Ἄστιγκας πρόλαβε τὸν πρόξενο καὶ τὸν σταμάτησε στὴ σκάλα τῆς «Καρτερίας». Κι ἐκεῖ ἔγινε αὐτὸς ὁ διάλογος:

Ἄστιγκας: Ὡς πρόξενος τῆς Αὐστρίας βεβαίως γνωρίζητε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει κηρύξει σὲ ἀποκλεισμὸ τὴν Πάτρα κι ὅτι ὑπάρχει ἑλληνικὴ κανονιοφόρος περιπλέουσα τὸ λιμάνι.

Πρόξενος: Ἡ Κυβέρνησή μου δὲν ἀναγνωρίζει ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ συνεπῶς δὲν ἀποδέχεται τὴν ἰσχὺ τῶν πράξεών της.

Ἄστιγκας: Οἱ διαταγές μου εἶναι νὰ κυρώσω τὶς πράξεις αὐτὲς κι ὀφείλω νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ πᾶτε ἀμέσως εἰς τὸ αὐστριακὸν βρίκιον πού ἔχει ἀράξει εἰς τὸ λιμάνι, καὶ νὰ διατάξετε τὸν πλοίαρχο νὰ ἔλθῃ στὸ κατάστρωμά μου μὲ τὰ δικαιολογητικά του.

Πρόξενος: Νομίζω ὅτι ὀμιλῶ σὲ Ἄγγλο κι ἐπειδὴ οὔτε ἡ Αὐστρία οὔτε ἡ Τουρκία βρίσκονται σὲ πολεμικὲς σχέσεις μὲ τὴν Ἄγγλια, εἴσθε ὑποχρεωμένοι νὰ σεβασθῆτε τὴν αὐστριακὴν σημαία.

Ἄστιγκας: Ὁμιλεῖτε, κύριε, πρὸς ἀξιωματικὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, πού διοικεῖ τὴν μοίραν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Πατρῶν, κι ἂν τὸ αὐστριακὸν βρίκιον δὲν τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου σὲ πέντε λεπτά, θὰ βομβαρδίσω καὶ τὸ τουρκικὸ στρατόπεδο, καὶ τὸ βρίκιον γιὰ νὰ τὰ καταστρέψω.

Καὶ πρὶν ἀκόμα ὁ Ἄστιγκας τελειώσει τὰ πιδὲ πάνω λόγια του, ἔβγαλε τὸ ρολόγι του καὶ παρακολουθοῦσε τὴν ὥρα, ἀφήνοντας τὸν πρόξενο πού προσπαθοῦσε νὰ τοῦ μιλήσῃ γιὰ νὰ κερδίσῃ καιρὸ. Ἀναγκάστηκε τότε νὰ φύγῃ ἀπρακτος ἀπ' τὴν «Καρτερία» κι ἀντὶ νὰ διαβιβάσῃ τὶς

διαταγές τοῦ "Αστιγκας στὸν κυβερνήτη τοῦ αὐστριακοῦ, ξεμπαρκάρισε στὸ μουράγιο. Στὸ μεταξύ τὸ αὐστριακὸ μπρίκι πῆγε νὰ προφυλαχτῆ κάτω ἀπ' τὰ τούρκικα πυροβολεῖα.

Ὁ "Αστιγκας ὅμως δὲ χοράτευε. Ἀφοῦ πέρασαν τὰ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ποῦ ἔταξε, ἀνοίξε κανονίδι καὶ στὰ ἐχθρικὰ πυροβολεῖα καὶ στὸ αὐστριακὸ. Σὲ λίγο τὸ αὐστριακὸ μπρίκι βούλιαξε.

ΤΟ ΑΤΙ ΤΟΥ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Θὰ πρέπει νὰ προηγηθοῦν μερικὰ γιὰ τὸ Δελβενაკιώτη ἥρωα Χατζημιχάλη Νταλιάνη, γιὰ νὰ γίνουν πιστευτὰ τὰ πιὸ κάτω. Ὁ Χατζημιχάλης, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ, ἦταν ἓνας ἀπ' τοὺς πιὸ χειροδύναμους στὴν Ἐπανάσταση κι ἀπ' τοὺς πιὸ ἐπιδέξιους στὴν πάλλα.

Γιὰ τὴ δύναμή του, λένε πὼς ἔσπαζε μὲ τὰ χέρια του τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων καὶ γιὰ τὴν τέχνη του στὸ σπαθί, τοῦτο τὸ ἀπίστευτο: Κρεμοῦσε ἀπ' τὰ κλαδιὰ δέντρου ἓνα σακούλι γεμάτο ἄχυρα καί, μὲ μιὰ σπαθιά, τὸ ἔκοβε στὴ μέση! Αὐτὸς ἦταν ὁ Χατζῆ Μπαμπᾶ, ὅπως τὸν λέγανε οἱ περσότεροι.

Κάποια μέρα, στὰ 1827, ὅταν βρίσκονταν στρατοπεδευμένοι στὸ Χαϊδάρι, ὁ ὑπασπιστῆς του, Παναγ. Χρυσανθόπουλος, μπαίνει στὴ σκηνὴ τοῦ Χατζημιχάλη καὶ τοῦ λέει πὼς ὁ σεῖζης τοῦ Ἀρβανίτης, τοῦ ἄρπαξε τὴν ἄσπρη φοράδα του καὶ πάει γιὰ τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο.

Σάν τ' ἄκουσε ὁ Χατζημιχάλης, πού ἀγαποῦσε πολὺ τὸ ἄλογο αὐτό, μ' ἓνα σπαθὶ στὸ χέρι, πετάγεται ἀπ' τὴ σκηνή. Βρίσκει ἀπ' ἔξω ἓνα ἀπ' τ' ἄλογά τους, τὸ καρβαλλάει καὶ παίρνει στὸ κυνήγι τὸ σείζη του. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀρβανίτης μὲ τὴ φοράδα εἶχε ξεμακρύνει πολὺ καὶ δὲν θὰ τοὺς πρόκανε, ἄρχισε ὁ Χατζημιχάλης νὰ φωνάζη τὴ φοράδα του νὰ σταματήσῃ. Κεῖνη ἄκουσε στὴ γνωστὴ φωνὴ τοῦ ἀφεντικοῦ τῆς, καὶ σταμάτησε μὲ μιᾶς. Τοῦ κάκου προσπαθοῦσε ὁ σείζης νὰ τὴν κἀνὴ νὰ περπατήσῃ. Τὸ ζῶο δὲν προχωροῦσε. Στὸ μεταξὺ καταφθάνει κι ὁ Χατζημιχάλης. Βλέποντάς τον ὁ σείζης, δὲν προκάνει νὰ ξεκαβαλλήσῃ καὶ νὰ φύγῃ σηκώνοντας τὰ χέρια, τὸν ἱκετεύει:

— Ἀμάν, Χατζῆ Μπαμπᾶ!...

Μὰ ὁ Χατζημιχάλης κατεβάζει ὀρμητικὰ τὴν πάλλα του πάνω στὸν Ἀρβανίτη καὶ τὸν κόβει στὰ δυὸ. Τὰ κομμάτια τοῦ σείζη, πέσανε ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς τῆς φοράδας πού στεκόταν σὰν μαρμαρωμένη.

Καβαλλώντας τὸ ἀγαπημένο του ἄτι, πού γλύτωσε ἀπ' τὰ χέρια τοῦ ἄπιστου σείζη, γύρισε ὁ Χατζημιχάλης στὸ ἑλληνικὸ στρατόπεδο τοῦ Χαϊδαριοῦ. Καὶ τὸν ἄλλο χρόνο, στὸ Φραγκοκάστελλο τῆς Κρήτης, πολεμώντας ἡρωϊκά, καρβάλλα, στὴν ἄσπρη αὐτὴ φοράδα του, ὁ Χατζημιχάλης Νταλιάνης, θὰ δώσῃ τὴ ζωὴ του γιὰ τὴ λευτεριά.

Ἡ «ΠΑΣΙΤΕΙΝΟΥΣΑ»

Σάν ἦρθε ὁ Καποδίστριας φρόντισε νὰ στρωθῇ ὁ πρῶτος δρόμος στὴν Ἑλλάδα, πού ἦταν Ἀνάπλι—Ἄργος, ἑφτά χιλιόμετρα μᾶκρος.

Τότε φάνηκε κι ἡ πρώτη ἄμαξα. Ἦταν σὲ τύπο λεωφορείου, μὲ ἑπτὰ θέσεις, πού τὸ σέρνανε τρία ἄλογα.

Ἔκανε τὴ συγκοινωνία Ἀναπλιῶ - Ἄργους, μέσα σὲ μιὰμιση ὥρα, κάθε πρωτὶ κι ἀπόγευμα. Ἡ διαδρομὴ ἀργοῦσε κάπως γιατί σταματοῦσαν στὴν Τύρινθα καὶ σὲ κανὰ δυὸ ἐνδιάμεσα χάνια, νὰ ποτίσουν τὰ ἄλογα καὶ νὰ πιοῦν κανένα κρασάκι οἱ ἐπιβάτες.

Τὰ μεταφορικά γιὰ κάθε ἄτομο ἦταν ἓνας «φοίνικας», περίπου μιὰ σημερινὴ δραχμὴ. Ὁ ἐπιβάτης ὅμως ἔπαιρνε δωρεάν καὶ μιὰ ἡμερίδα, τὴ «Γενικὴ ἡμερίδα τῆς Ἑλλάδος», γιὰ νὰ διαβάξῃ στὸ διάστημα τῆς διαδρομῆς.

Στὴν πρώτη αὐτὴ ἄμαξα-λεωφορεῖο, ὁ σοφὸς γεωπόνος Γρηγόριος Παλαιολόγου, πού διηύθυνε τὸ πρωτότυπο ἀγροκῆπιο τῆς Τύρινθας, ἔδωσε τὸ ὄνομα «Πασιτείνουσα» ἀπὸ μετάφραση τοῦ λατινικοῦ «ὄμνιμπους».

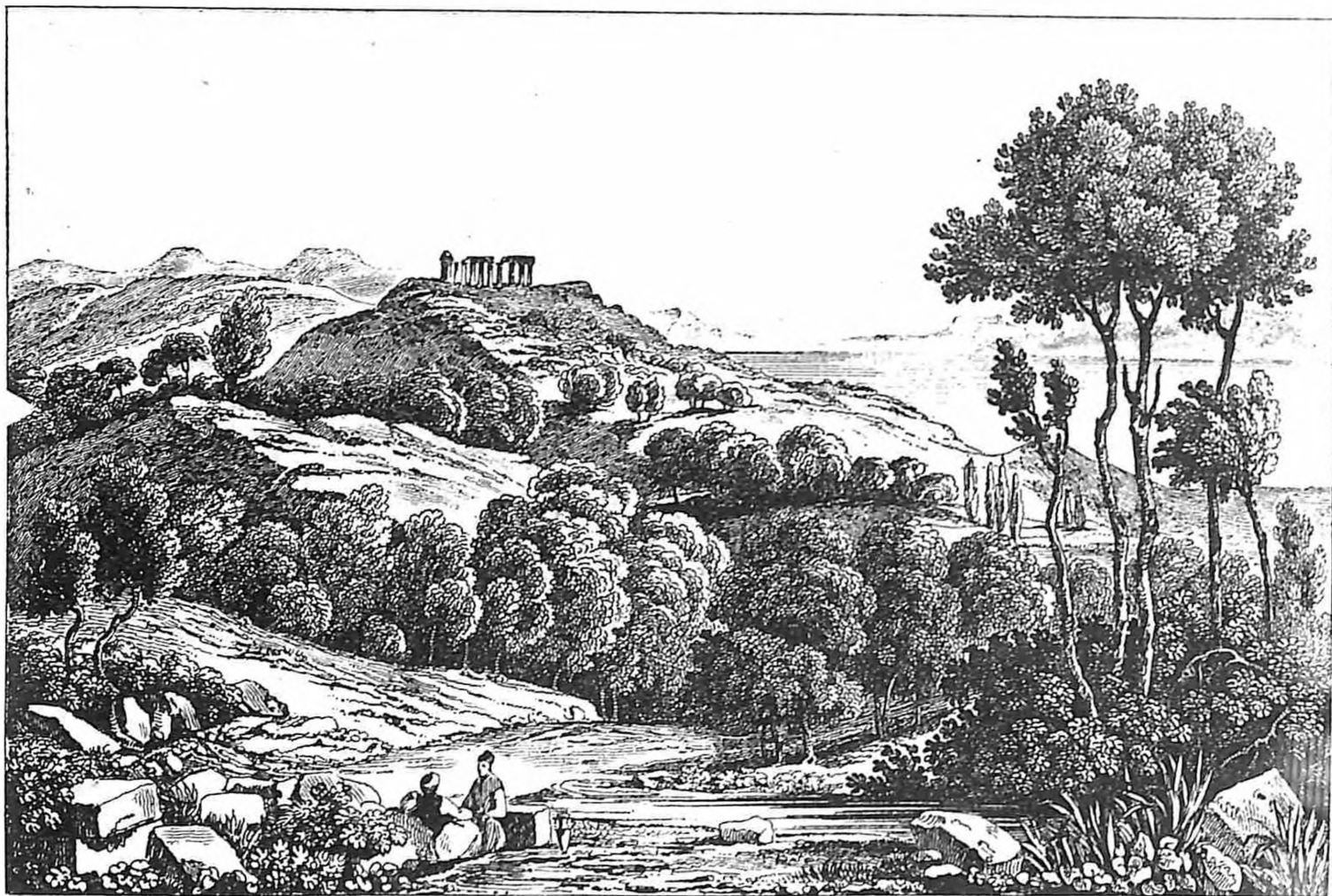
Σὲ λίγα χρόνια πού ἔφτασε ὁ βασιλιᾶς Ὁθωνας, ἔφερε μαζί του στ' Ἀνάπλι καὶ τὴν ἄμαξά του. Δύσκολα ὅμως κυκλοφοροῦσε μέσα στὰ στρωμένα μὲ γκαλντερίμι στενοσόκακα τ' Ἀναπλιῶ.

Ἀργότερα μιμήθηκε τὸ βασιλιᾶ κι ὁ πρόεδρος τῆς Ἀντιβασιλείας κόμης Ἀρμανσπεργκ. Αὐτὸς ὅμως τὴν ἔφερε μὲ ἔξοδα τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους κι ἔτσι μιὰ καὶ δὲν τὴν πλήρωσε ὁ ἴδιος, φυσικὸ ἦταν νὰ εἶναι καὶ πολυτελέστατη. Δικαιολογημένα τότε τοῦ ρίχτηκε ὁ ἐλληνικὸς τύπος γιὰ τὴ σπατάλη τῆς «Πασιτείνουσας», ὅπως βόφτισε τὴν ἄμαξα ὁ Παλαιολόγου.

Ὅταν μεταφέρθηκε ἡ πρωτεύουσα στὴν Ἀθήνα κάνανε τὴν ἐμφάνισή τους κι οἱ πρῶτες ἄμαξες πού ἦταν τοῦ παλατιοῦ.

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως κάποια παλατιανὴ νὰ μᾶς περιγράψῃ τὴν τότε κατάσταση:

«Εἰς τοὺς ἐφ' ἀμάξης περιπάτους ἀπαιτεῖται πράγματι ἥρωϊσμός νὰ περιέρχεται τις ἐπὶ τεσσάρων τροχῶν, τὰς διαφόρους ὁδοὺς καὶ γωνίας τῶν Ἀθηνῶν, τὰς πλήρεις σωρῶν λίθων καὶ οἰκοδομησίμου ὕλης καὶ τόσον στενὰς ὥστε νὰ καθίσταται δυσχερεστάτη ἡ διάβασις ἀμάξης, ἀδύνατος δὲ ἡ στροφή.»

AITINA

ΔΕΛΕΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τὸ κάστρο τῆς Ρούμελης, ἡ Ἀκρόπολις τῆς Ἀθήνας, βρισκόταν πιά στὰ τούρκικα χέρια. Ὁ Ἰμπραήμ θέλησε νὰ πάρῃ καὶ τὸ κάστρο τοῦ Μοριᾶ, τὸ Παλαμῆδι τ' Ἀναπλιοῦ, ποῦ ἦταν φρούραρχος ὁ Θεοδωράκης Γρίβας. Μαζί του ὁ πασᾶς εἶχε κάποιον λογιώτατο Κύπριο, καπετὰν Γιώργη, ποῦ ἦταν πρῶτα στὴν ὑπηρεσία τοῦ Πετρόμπεη καὶ ὕστερα τῶσκασε καὶ πῆγε κοντὰ στὸν Ἰμπραήμ. Αὐτὸν διάλεξε νὰ μεσολαβήσῃ στὸ Γρίβα. Τοῦ ἔδωσε γράμμα καὶ μὲ τιμητικὴ συνοδεία, ἔφτασε ὁ καπετὰν Γιώργης στὸ Ἄργος. Ἀπὸ κεῖ παράγγειλε στὸ Γρίβα, πὼς ἦταν μεγάλη ἀνάγκη νὰ τὸν ἀνταμώσῃ καὶ νὰ τοῦ ὀρίσῃ τὸ μέρος. Χωρὶς νὰ ξέρῃ τὴν αἰτία τοῦ ἀπάντησε ὁ Γρίβας πὼς θὰ τὸν περίμενε στὴν Ἁγιά Μονὴ τοῦ Παλαμηδιοῦ. Ἐκεῖ καὶ ἀνταμώθηκαν. Ἀφοῦ τοῦ εἶπε ὁ καπετὰν Γιώργης τοὺς λόγους ποῦ θέλησε νὰ τὸν συναντήσῃ τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ ἰδιόχειρο γράμμα τοῦ πασᾶ, ποῦ ὁ ἴδιος τὸ μετάφραζε. Στὸ γράμμα του ὁ Ἰμπραήμ, ἔλεγε στὸ Γρίβα πὼς ἂν τοῦ ἔδινε τὸ Παλαμῆδι ἀναλάμβανε νὰ πληρώσῃ αὐτὸς τοὺς λουφέδες—μισθοὺς—τῶν παλικαριῶν, καὶ γιὰ δῶρο, στὸ φρούραρχο θᾶδινε 4 ἑκατομμύρια γρόσια ἢ 400 χιλιάδες δίστηλα!

Πῆρε τὸ γράμμα ὁ Γρίβας τῶβαλε στὸ σελάχι του καὶ λέει στὸν ἀποσταλμένο τοῦ Ἰμπραήμ:

— Πήγαινε καὶ πὲς στὸν ἀφέντη σου ὅτι τὴν ἀπαίτησή μου θὰ τὴν λάβῃ ἀπ' τὸ στόμα τῶν κανονιῶν μου, σὰν τολμήσῃ νὰ ζυγώσῃ τ' Ἀνάπλι...

Καὶ ξαναγύρισε στὸ Παλαμῆδι ὁ Γρίβας καὶ ὁ καπετὰν Γιώργης στὸν Ἰμπραήμ γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ τὴν ἀπόκριση.

Τὸ 1836, ὁ Παναγιωτάκης Σοῦτσος μίλησε γι' αὐτὸ τὸ περιστατικὸ μὲ τὸν Ἄρμανσμπεργκ. Ὁ Βαυαρὸς δὲν πίστεψε τὴν τόσο γενναϊόδωρη πρόταση τοῦ Ἰμπραήμ. Ὁ Σοῦτσος τότε ζήτησε ἀπ' τὸ στρατηγὸ Γρίβα νὰ τοῦ δώσῃ τὸ γράμμα ποῦ τὸ φύλαγε γι' ἀνάμνηση καὶ τὸ ἔδειξε στὸν Ἄρμανσμπεργκ. Καὶ πάλι ὁ ἄπιστος Βαυαρὸς δὲν τὸ πίστεψε. Πῆρε τὸ γράμμα καὶ τὸ ἔστειλε στὴ μικτὴ

κτηματική έλληνοτουρκική επιτροπή, πού έπιβεβαίωσε τὰ γραφόμενα, τὴν ὑπογραφή καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ Ἰμπραήμ.

Τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ, ὁ Θεοδωράκης Γρίβας τὸ χάρισε ὕστερα στὸ βασιλεῖα Ὀθωνα.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΝΟΚΙΑΛΙ

Σὲ μιὰ συμπλοκὴ μὲ τοὺς Τούρκους πάνω στ' Ἀγραφα, ὁ πρωτοκλέφτης Κατσαντώνης λαβώθηκε βαριά. Γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴ του, ἀναγκάστηκε νὰ περάσῃ στὴν Ἀγία Μαύρα, ὅπως λέγανε τότε τὴ Λευκάδα. Σὰν μαθεύτηκε κεῖ ὁ ἐρχομὸς του, πολλοὶ Ἕλληνες πήγανε νὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ νὰ γνωρίσουν προσωπικὰ τὸ θρυλικὸ κλέφτη πού τόσα εἶχαν ἀκούσει γιὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνες του μὲ τοὺς Τούρκους. Τὸν ἐπεσκέφθηκε κι ὁ στρατηγὸς Παπαδόπουλος, διοικητὴς στὰ Ἐφτάνησα, πού ἦταν τότε στὴ ρωσικὴ κατοχὴ. Θαυμάζοντας τὴ δράση τοῦ Κατσαντώνη τοῦ χάρισε ὁ Παπαδόπουλος ἓνα κανοκιάλι—τηλεσκόπιο. Χάρισμα ἀκριβὸ καὶ πολύτιμο γιὰ τὸν πρωτοκλέφτη, πού θὰ μπορούσε νὰ παρακολουθῇ στὰ ξέμακρα τὶς ἐχθρικές κινήσεις.

Γύρισε ὁ Κατσαντώνης στὰ παλιά του λημέρια καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ χρησιμοποίησε τὸ κανοκιάλι. Κάποια μέρα τὸ χάρισε στὸ πρωτοπαλίκαρό του. Σ' αὐτὸν πού μὲ χρόνια θὰ γινόταν ὁ στρατάρχης τῆς Ρούμελης, στὸ Γεώργιο Καραϊσκάκη.

Μὲ τὴ σειρά του τώρα τὸ κράτησε κάμποσο στὴν Ἐπανάσταση κι ὁ Καραϊσκάκης. Ὄταν βρισκόταν στρατοπεδευμένος στὸ Φάληρο, τὸ 1827, λίγο πρὶν πέσῃ ὁ μεγάλος τῆς Ρωμιοσύνης ἥρωας, χάρισε τὸ κανοκιάλι σ' ἓναν ἄλλο ἀγωνιστὴ, στὸ Γιάννη Φραγκίστα. Ἦταν κι ὁ Φραγκί-

στας ένα άπ' τὰ παλιά παλικάρια τοῦ Κατσαντώνη καὶ τώρα πολεμοῦσε πλάι στὸ στρατάρχη τῆς Ρούμελης. Σάν κειμήλιο φύλαξε ὁ γέρο Φραγκίστας τὸ κανοκιάλι αὐτὸ ποὺ κατὰ καιροὺς εἶχαν κρατήσει σὲ μάχες οἱ δυὸ δοξασμένοι ἀρχηγοὶ του, ὁ Κατσαντώνης κι ὁ Καραϊσκάκης.

Στὰ 1861 πέθανε ὁ Φραγκίστας κι ἡ οἰκογένειά του κράτησε γιὰ χρόνια τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ κανοκιάλι. Ὑστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, ὁ γιὸς τοῦ Φραγκίστα, ὁ Ἐπαμεινώνδας, χάρισε τὸ δοξασμένο αὐτὸ κειμήλιο στὸ μουσεῖο τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων.

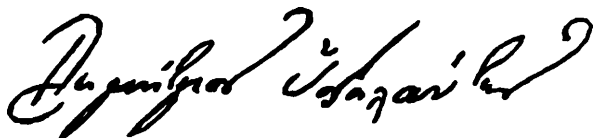
BYZANTINO KEIMHΛIO

Ὁ Γιάννης Κολοκοτρώνης, ξάδερφος τοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ, ἦταν γνωστὸς μὲ τ' ὄνομα Ντασκούλιας, (=ἐμπρηστῆς πύργων.) Εἶχε ἀκολουθήσει τὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη, μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ χιλίαρχου. Ὑστερα ἀπ' τὸ χαλασμὸ στὸ Δραγατσάνι, σώθηκε στὸ Βουκουρέστι, κι ἀπὸ κεῖ κατέβηκε στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα. Μαζί του ἔφερε κι ἓνα βυζαντινὸ σπαθί· ἄγνωστο πῶς βρέθηκε στὰ χέρια τοῦ Ντασκούλια. Τὸ σπαθί αὐτὸ ἦταν τοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1081—1118).

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τὸ Βαρδουνιώτη ποὺ τὸ εἶδε νὰ μᾶς τὸ περιγράψῃ: «Βαρὺ, εὐμέγεθες καὶ μὲ θήκην ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Ἡ λαβὴ εἶναι χρυσελεφάντινος καὶ ἐπὶ τῆς λεπίδος φέρει ἐγγεγλυμμένην χρυσαῖς γραμμαῖς τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Χριστόν, κάτωθι δὲ αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὸ ἔτος. Φέρει δὲ καὶ τὴν ἐπι-

γραφὴν: «Κύριε δίκασον τοὺς ἀδικοῦντας με καὶ πολέμησον τοὺς πολεμοῦντας με.»

Τὸ βυζαντινὸ αὐτὸ κειμήλιο τοῦ Ντασκοῦλια, ὁ ἐγγονὸς του Γιαννάκης Κολοκοτρώνης, ταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ, ἀφοῦ τὸ ἐξέθεσε στὴν ἐκθεση τοῦ 1884 τὸ χάρισε στὸ βασιλεῖα Κωνσταντῖνο, ὅταν ἀκόμα ἦταν διάδοχος.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

Τὸ Γενάρη τοῦ 1828, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἄρρωστος ἀπὸ βαρεῖα καρδιακὴ πάθηση, κληρονομιά τῆς φυλακῆς του, κοιτάται σὲ κάποιον κρεββάτι τοῦ ξενοδοχείου τοῦ «Χρυσοῦ Ἀχλαδιοῦ», στὴ Βιέννη. Ὅσο πάει, μέρα μὲ τὴ μέρα, ὅλο καὶ βαραίνει. Τὸ καταλαβαίνει καὶ τὴ στερνὴ του παραγγελιά δίνει στὸν ὑπασπιστὴ του Λασάνη ποὺ τὸν παραστέκει.

— Νὰ στείλετε, τουλάχιστο, τὴν καρδιά μου στὴν Ἑλλάδα. Ἀνῆκε πάντοτε εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ ἐπιθυμῶ ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸ ἐλεύθερον χῶμα της.

Εἶναι ἓνα χειμωνιάτικο δειλινό, στὶς 19 τοῦ Γενάρη.

Τώρα πιά ὁ Ὑψηλάντης μὲ κόπο μπορεῖ νὰ μιλάη. Σὲ κάποια στιγμή ὁ Λασάνης μπαίνει στὸ δωμάτιο κρατώντας τὴν ἐφημερίδα «Αὐστριακὸς Παρατηρητῆς.» Κι ὀλόχαρος τοῦ διαβάζει τὴν εἴδηση πὼς ὁ Καποδίστριας ἔφτασε στὴ Μάλτα καὶ μ' ἐγγλέζικη φρεγάτα ἔφυγε γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

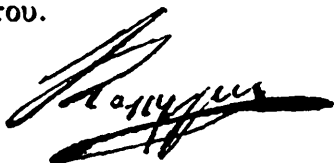
— Δόξα σοι ὁ Θεός!...

Κατορθώνει, μὲ σβυσμένη φωνὴ νὰ πῆ ὁ ἀρχηγός. Κι ὕστερα προσπάθησε ν' ἀνασηκωθῆ λίγο. Δὲν τὸ καταφέρει. Νοιώθει τόση ἐξάντληση καὶ γι' αὐτὸ ζητάει ἀπ'

τὸν ὑπασπιστὴ τοῦ νὰ τοῦ τρίψη λίγο τὸ χέρι τοῦ. Κι ἀρ-
χίζει νὰ σιγοψιθυρίζει.

-- Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς...

Δὲν πρόκανε ὁμως ν' ἀποτελειώσῃ τὴν προσευχὴ τοῦ.
(Ὁλόωσε ὁ νοῦς τοῦ, ἡ γλῶσσα τοῦ μπλέχτηκε, κι ὁ ἄτυχος
μονόχειρας ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης γέρνει
νεκρὸς τὸ κεφάλι τοῦ.

Ο ΙΜΠΡΑΗΜ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Στὸ 1828 σὲ μιὰ ἀνταλλαγὴ αἰχμαλώτων στὴν Τρι-
πολιτσᾶ, ὁ Ἰμπραήμ μίλησε μὲ τὸν Ἀνάστο Σαμαρίτη
ποῦ εἶχε συνοδεύσει τοὺς αἰχμαλώτους κι ἤξερε τούρκικα.
'Αφοῦ τὸν ρώτησε ὁ πασᾶς τί κάνει ὁ «Μπουγιούκ Μπαμπᾶ»
(=παποῦς) ἐννοώντας τὸν Κολοκοτρῶνη, ὕστερα τοῦ λέει
εἰρωνικά:

— Φρόνιμο στρατάρχη ἔχετε κι ἐμπειροπόλεμο, ἀλλὰ
ποτέ δὲν θέλησε νὰ σταθῆ νὰ πολεμήσουμε στῆθος μὲ στῆ-
θος. "Ὅλο ἔφευγε ἐδῶ καὶ κεῖ. "Ὅλο γλυστρουῖσε. Μὰ οὔτε
κι ἐγὼ μπόρεσα νὰ τὸν βάλω σὲ θέση πολεμική.

— Ἡ Ὑψηλότη σου, πασᾶ μου, τοῦ ἀπαντάει πεισματωμέ-
νος ὁ Σαμαρίνης, εἶχες σαράντα χιλιάδες στρατεύμα τακτικὸ
κι ἄτακτο καὶ καβαλλαρία καλή, κανόνια, μηχανικούς,
ἀξιωματικούς Γάλλους κι ὅλα τὰ χρειώδη τοῦ πολέμου. Ὁ
Κολοκοτρῶνης πάντοτε εἶχε κοντά του ὄχι περσότερο ἀπὸ
τέσσερες ἢ πέντε χιλιάδες ἄτακτους στρατιῶτες, καὶ κεῖνοι
ἄσχημα ὀπλισμένοι· κι ὁμως σὲ πολέμησε καὶ δὲν ἤμπο-
ρεῖς νὰ τὸν κατηγορήσης.

Κι ὁ Ἰμπραήμ, μετανιωμένος ἴσως γιὰ τ' αὐστηρὰ λό-
για κατὰ τοῦ Γέρου, λέει:

— "Ὅχι, δὲν τὸν κατηγορῶ. "Ἐχεις δίκιο. Μὰ εἶναι πο-
νηρὸς καὶ βουνήσιος ἄνθρωπος (Ντάγ - Ἀντάμω). Καὶ

μόλα ταῦτα ἔκανε τὸ χρέος του. Οἱ γωσιῆς πού μοῦ ἔστησε καὶ μοῦ ἔκανε παντοῦ, αὐτὸ καὶ μόνο εἶναι τιμὴ του καὶ παλικαριά. Νὰ τοῦ πῆς χαιρετίσματα.

Ἐδῶ σταμάτησε τὴν κριτικὴ του ὁ Ἰμπραήμ γιὰ τὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ.

ΨΩΡΟΚΩΣΤΑΙΝΑ

Εἶναι γνωστὸ πὼς τὸ παρατσούκλι αὐτὸ δόθηκε στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο ταμεῖο, γιὰ τὴ φτώχεια πού τὸ ἔδερνε τότε. Κι ὅμως τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἦταν ὑπαρκτὸ κι ἔζησε στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Τὴ λέγαν Πανώρια Χατζηκώστα. Ἦταν γυναίκα τοῦ προύχοντα τοῦ Ἀϊβαλί, Χατζῆ-Κώστα. Μ' ὄλο πού τὴ λέγαν Πανώρια ἦταν τέρας ἀσχήμιας.

Στὸ μακελλεῖο πού ἔγινε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1821, στὸ Ἀϊβαλί, σφάζαν τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ τέσσερα παιδιά της. Κεῖνη μόλις κατάφερε νὰ γλυτώσῃ καὶ ξεμπαρκάρισε στὰ Ψαρά. Ἐκεῖ συνάντησε τὸ γερο δάσκαλο Βενιαμίν, πού τὴ λυπήθηκε γιὰ τὴν κατάντια της καὶ τὴν περιμάζεψε νὰ τὸν ὑπηρετῇ. Ὑστερα ὁ γερο δάσκαλος ἐγκαταστάθηκε στ' Ἀνάπλι. Ἀπὸ κοντὰ κι ἡ Κώσταινα. Στὸ χρόνον πάνω ὅμως ὁ γερο Βενιαμίν πέθανε κι ἡ Κώσταινα ἔμεινε ἔρημη κι ἀπροστάτευτη. Γιὰ νὰ ζήσῃ ἀναγκαζόταν νὰ ξενοδουλεύῃ καὶ νὰ ζητιανεύῃ μέσα στ' Ἀνά-

πλι. Μὰ κακοφκιασμένη καὶ κουρελοφορεμένη ὅπως ἴταν, ἔγινε σιγά-σιγά, ἕνας τύπος τοῦ Ἀναπλιοῦ. Τὰ παιδιὰ πού τὴν παίρνανε ξοπίσω καὶ τὴν πείραζαν τῆς κόλλησαν καὶ τὸ παρατσούκλι Ψωροκώσταινα.

Ὅταν πάτησε ὁ Ἰμπραήμ τὸ Μοριᾶ καὶ στ' Ἀνάπλι συνάξανε διάφορα προσφυγόπουλα, ἢ καλόψυχη Ψωροκώσταινα πῆρε μερικὰ καὶ τὰ συντηροῦσε ζητιανεύοντας. Κι ὅταν ὁ Καποδίστριας ἀργότερα ἔκανε τὸ ὄρφανοτροφεῖο, προσλάβανε τὴν Ψωροκώσταινα γιὰ πλύστρα. Τὴν ἀγαποῦσαν ὅμως τόσο τὰ ὄρφανά, μ' ὅλο πού κάποτε-πότε τὴν πείραζαν, πού σὰν πέθανε τῆς κάρανε τέτοια κηδεῖα πού ἔκανε ἐντύπωση στ' Ἀνάπλι. Αὐτὴ ἦταν ἡ Ψωροκώσταινα πού τ' ὄνομά της μνημονεύεται τώρα πιά στὸ ἐλληνικὸ δημόσιο ταμεῖο.

ΑΝΗΜΕΡΑ ΘΗΡΙΑ

Ὁ Καποδίστριας, ἀφοῦ κοινοποίησε τὸ «διοργανισμὸν τοῦ στρατεύματος»—Φεβρουάριος 1828—γιὰ νὰ γνωριστῆ περισσότερο μὲ τοὺς στρατιωτικούς, θέλησε νὰ γευματίσῃ μιὰ μέρα μαζί τους. Ἀνάλαβε ὁ Τζαβέλας νὰ τὸ κανονίσῃ. Διάλεξε ἕνα περιβόλι μὲ λεμονιές στὸ Γαλατᾶ τοῦ Πόρου κι ἐτοίμασαν τὸ τραπέζι κατὰ τὸν πολεμικὸ τρόπο. Ἄρνια στὴ σούβλα, κοκορέτσι καὶ καθισμένοι σταυροπόδι στῆ γῆ κλπ.

Σὲ λίγο τὰ κανόνια ἀναγγέλνανε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυβερνήτη. Ὅλοι οἱ στρατιωτικοί, φρεσκοαλλαγμένοι μὲ τὶς καλές του φορεσιές, τὰ ὠραῖα τους ἄρματα, παρατάχτη-

καν νά καλοδεχτοῦν τὸ μπάρμπα-Γιάννη. Ὁ Καποδίστριας δὲν ἐρχόταν μόνος μὰ τὸν συνόδευαν κι οἱ ναύαρχοι τῶν τριῶν Συμμάχων, ὁ Ἄγγλος Κόδριγκτον, ὁ Γάλλος Δερρινὸ κι ὁ Ρῶσος Χέυδεν. Σὰν βρέθηκαν οἱ ναύαρχοι ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες πολεμιστές, δὲ χόρταιναν νά τοὺς καμαρώνουν. Κι ὁ Καποδίστριας πού κατάλαβε τί μεγάλη ἐντύπωση κάνανε στοὺς ξένους οἱ Ἕλληνες στρατιωτικοί, γυρίζει μὲ ὑπερηφάνεια καὶ λέει στοὺς τρεῖς ναύαρχους:

— Ναύαρχοι, ἰδοὺ οἱ στρατιῶται Ἕλληνες τοὺς ὁποῖους ἐξωγράφιζον εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι εἶναι ἀνήμερα Θηρία. Ἴδοὺ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποῖους μὲ ἄλλα χειρότερα ὀνόματα τοὺς παρέστησαν ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας. Εὐρίσχεσθε ἐν τῷ μέσῳ των. Ὡς εἰλικρινεῖς λοιπὸν ἀξιωματικοὶ τῶν Συμμάχων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων δύνασθε νά γράψητε καὶ ὁμολογήσητε εἰλικρινῶς ὅσα βλέπετε!...

Ο ΦΟΙΝΙΚΑΣ

Εὐα δαίρο
Εὐα

Ὅλο τὸν καιρὸ στὴν Ἐπανάσταση ὡς τὸ 1828, σ' ὕλες τίς δημόσιες σφραγίδες εἶχαν γιὰ σύμβολο στὴ μέση τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ.

Σὰν ἦρθε ὁ Καποδίστριας, ἄλλαξε τὴν Ἀθηνᾶ μὲ τὸ μυθολογικὸ Φοῖνικα «ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀνέστη ἐκ τῆς ἑαυτῆς τέφρας, ὅπως τὸ συμβολικὸ πουλὶ Φοῖνιξ» κι ἀπὸ πάνω τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ νά κατηγορήσουν μερικοὶ τὸν Κυβερνήτη.

Ὁ Καποδίστριας εἶχε ἐπηρεαστῆ ἀπὸ πολλὰ ἑλληνικὰ βιβλία τυπωμένα στὴ Βενετία ποὺ γιὰ προμετωπίδα εἶχαν τὸ Φοῖνικα. Γιὰ πολλοὺς Ἑλληνας σπουδαστὲς καὶ μάλιστα στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πάδουας, ποὺ μαθήτευσε κι ὁ Καποδίστριας, ὁ Φοῖνικας αὐτὸς «προσιώνιζε τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους».

Πρῶτος στὴν Πάδουα τὸν χρησιμοποίησε στὰ βιβλία του ὁ Κρητικὸς Πάνδημος, καὶ πρότεινε τότε στοὺς συσπουδαστὲς τοῦ Ἑλληνες ποὺ ζούσανε μακριὰ ἀπ' τὴ δουλωμένη πατρίδα τους, νὰ ἔχουν «διαρκὲς σύμβολον παρηγορίας ὑπὸ τὰς ὄψεις των, ἐμφαῖνον τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν. Ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξελέξατο τὸν Φοῖνικα μετὰ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.»

Μυεινιανις

ΤΑΛΛΗΠΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ὙΨΗΛΑΝΤΗ

Στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ Ἀγώνα, στὸ χωριὸ Χρισὸ τοῦ Παρνασσοῦ, ὑπῆρχε ἓνα «πολεμικὸ νοσοκομεῖο», ὅπως λέγαν τότε τὰ στρατιωτικά. Τὸ εἶχαν στὴν ἐπίβλεψή τους οἱ χειροῦργοι γιατροὶ Νικ. Χορτάκης κι Ὀλύμπιος. Τὸ νοσοκομεῖο εἶχε πολλὰς ἐλλείψεις. Αὐτὸ δὲν ἔκανε ἐντύπωση στοὺς δυὸ γιατροὺς γιὰτ' εἶχαν συνηθίσει πιά στὴν κακοπέραση καὶ τὶς στερήσεις τοῦ πολέμου. Κεῖνο ποὺ τοὺς πείραζε, καὶ περισσότερο τὸ Χορτάκη γιὰτὶ ὑπόφερε ἀπὸ ἄσθμα, ἦταν ποὺ ἀναγκάζονταν νὰ κοιμῶνται χωρὶς κρεβάτια καὶ στρώματα κάτω στὸ χῶμα. Τοὺς ἀρρώστους κάπως τοὺς εἶχαν βολέψει.

Κάποια μέρα, ἔφτασε καὶ στρατοπέδευσε στὸ Χρισὸ ὁ στρατάρχης Δημήτρης Ὑψηλάντης. Ἦταν μιὰ βροχερὴ χιονοπωριάτικη ἡμέρα. Οἱ δυὸ γιατροὶ σὰν μάθανε τὸ φτάσιμο τοῦ στρατάρχου, πῆγαν στὴ σκηνή του νὰ τὸν χαιρετήσουν καὶ νὰ παραπονεθοῦν γιὰ τὴν κακοπέρασὶ τους.

Μπαίνοντας μέσα, βλέπουν τὸν Ὑψηλάντη βρεγμένο, νὰ κα-
θεται σταυροπόδι πάνω σὲ μιὰ ψάθα μπροστὰ στὴ φω-
τιά, καὶ μέσα νὰ τινάζη τὶς ψεῖρες ἀπ' τὰ ρούχα του.
"Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ποῦ εἶδαν ποῦ νὰ ποῦν τίποτα οἱ γιατροὶ
στὸν Ὑψηλάντη. Τὸν χαιρέτησαν κι ἔφυγαν ἀδιαμαρτύρητοι.

Ο ΛΕΒΙΔΗΣ ΚΑΣΤΑΝΑΣ

Τὸ 1828, ἓνας νέος μορφωμένος κατέβηκε ἀπ' τὴ
Βιέννη στὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νάβρη δουλειὰ
γιὰ νὰ κερδίζη τὸ ψωμί του ἀναγκάστηκε νὰ πουλάη κά-
στανα στὴν προκουμαία τῆς Αἴγινας. Ἐκεῖ τὸν συνάντησε
κάποια μέρα ὁ Καποδίστριας. Τοῦ ἔκανε ἐντύπωση πῶς
ἓνας καλοντυμένος νέος νὰ εἶναι κασταναῶς στοὺς δρόμους.
Σταμάτησε μπροστὰ στὸ νέο καὶ τὸν ρώτησε ποιὸς ἦταν.

— Ἐκλαμπρότατε, τοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος, κατάγομαι ἐξ
ἀρχαιοτάτης καὶ εὐγενεστάτης οἰκογενείας τῶν Ταταούλων
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧς τὰ μέλη, ὁ πατήρ μου καὶ
οἱ ἀδελφοί μου πρὸ τοῦ 1821 ἦσαν Φιλικοί.

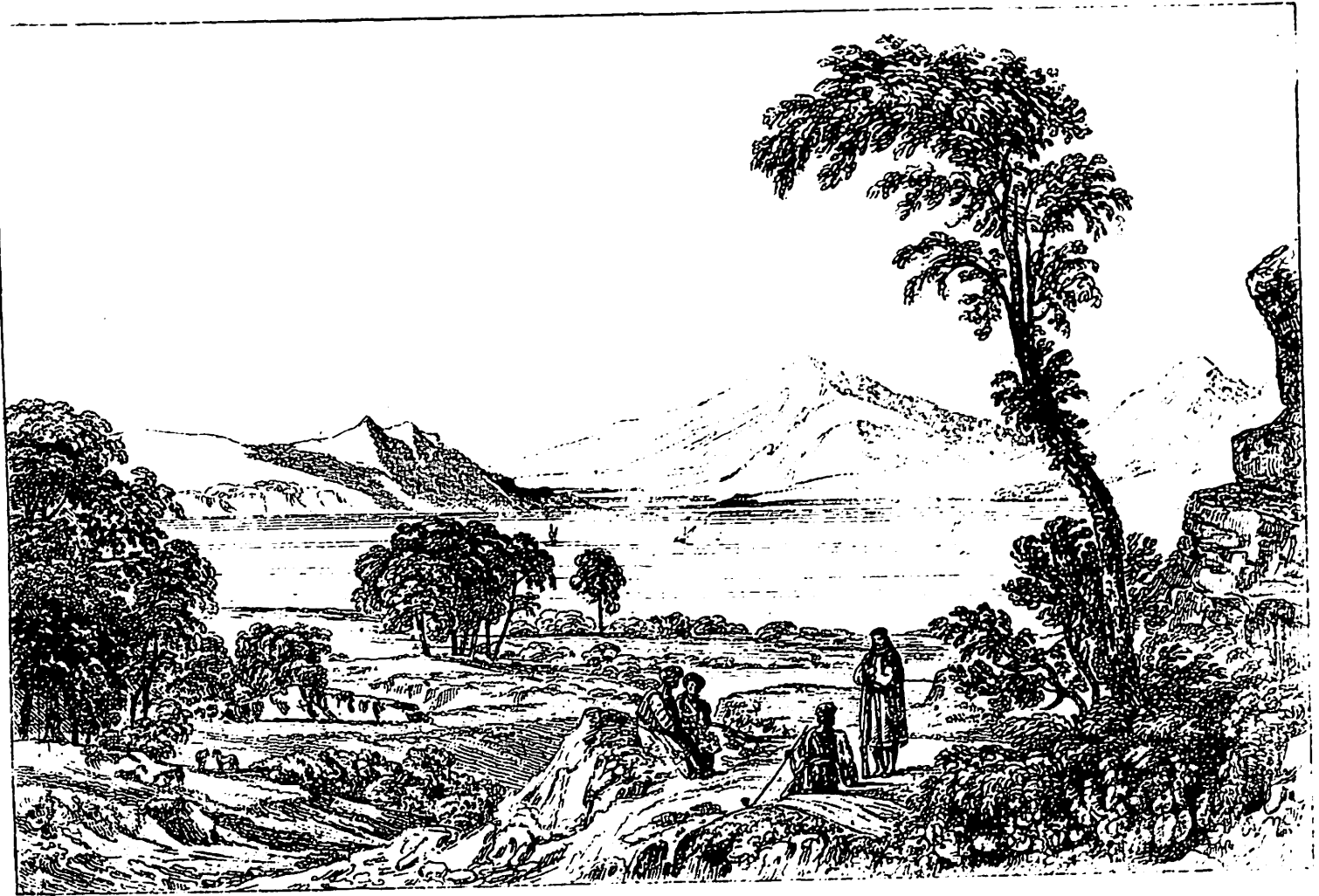
Κι ἀφοῦ ὁ νέος εἶπε στὸν Κυβερνήτη ὅλη τὴν ἱστο-
ρία τῆς οἰκογενείας του καὶ πῶς αὐτὸς σπούδασε στὴ
Βιέννη, τέλειωσε μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

— Ἀπὸ τινος κατῆλθον εἰς Αἴγινα, ἔνθα, μὴ εὐρίσκων
ἐργασίαν, ψήνω καὶ πωλῶ κάστανα.

— Εὖγε, παιδί μου, τοῦ ἀπάντησε ὁ Καποδίστριας.
Αὔριον νὰ ἔλθης εἰς τὸ Κυβερνεῖον καὶ νὰ μὲ ζητήσης.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ Κυβερνήτης ἀνάθεσε στὸ νεαρὸ νὰ
μεταφράζη τὰ ξένα ἔγγραφα στὴν ἑλληνικὴ. Ἔτσι ἔπαψε
πιὰ νὰ πουλάη κάστανα.

Ὁ νέος αὐτὸς ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος Λεβίδης, ὁ ὕστερα
διευθυντῆς τῆς Ἐφημερίδας «Ἐλπίς». Αὐτὸν ποῦ θὰ ὀνο-
μάσουν ἀργότερα πατριάρχη τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας.

ΑΚΑΡΠΟΙ ΛΟΓΟΙ

Ὁ Καποδίστριας ἀφοῦ ἔβαλε τὴ θεμέλιο πέτρα στὸ σχολεῖο τῆς Πάτρας, τὸ 1828, εἶπε στοὺς συναγμένους ἄρχοντες τοῦ τόπου:

—“Ἄς δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ ἄς εὐλογῶμεν τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, ἀλλ’ ἀκόμη δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι.

Τὰ χάσανε οἱ Πατρινοὶ σὰν ἄκουσαν τὰ παράξενα αὐτὰ λόγια τοῦ Κυβερνήτη. Κατάλαβε κι ὁ ἴδιος τὸ τί ἐντύπωση κάνανε τὰ λόγια του μὰ ἤρεμα ξακολούθησε:

—Ναί, ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δὲν ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν ἡμῶν αὐτῶν. Ἔχομεν τώρα ἄλλον ἀγῶνα, μέγαν καὶ πολύμοχθον νὰ ἐπιτελέσωμεν, ὅπως ἀπαλλαχθῶμεν καὶ τῆς δουλείας αὐτῆς. Ναί, πρέπει τώρα νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς κακὰς μας ἕξεις, ἀπὸ τὰς προλήψεις μας, ἀπὸ τὴν ἀμάθειάν μας καὶ ἀπὸ τὴν πενίαν μας, καὶ τότε καὶ μόνον θὰ ἔχωμεν δικαίωμα νὰ λέγωμεν ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι.

ΟΙ ΠΑΤΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Στὸ δημιουργικὸ πρόγραμμα τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ νεοσύστατου ἑλληνικοῦ ἔθνους, μεγάλο μέρος εἶχε καὶ ἡ γεωργία. Σ’ αὐτὴ εἶχε βασίσει πολλές ἐλπίδες ὁ Κυβερνήτης κι ἤθελε νὰ τῆς δώσῃ μιὰ καινούργια ἐξέλιξη.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ παράγγειλε στὴν Εὐρώπη ἕνα φορ-

τίο πατάτες πού ἦταν ὡς τότε ἄγνωστο εἶδος στήν ἑλληνική γεωργία. "Όταν ἔφτασε τὸ φορτίο στ' Ἀνάπλι, πρὶν ἀκόμα τὸ ξεφορτώσουν, κάλεσε ὁ Κυβερνήτης τοὺς γεωργούς καὶ τοὺς περιβολαραίους νὰ πᾶνε νὰ προμηθευθοῦν ἀπ' τὸ καράβι δωρεὰν πατάτες γιὰ νὰ τὶς σπείρουν. Κανεὶς ὅμως δὲ ζύγωσε γιὰτὶ δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη στὸ εἶδος αὐτό.

Τότε ὁ μπάρμπα Γιάννης ἔκανε ἓνα τέχνασμα. Διέταξε νὰ βγάλουν τὶς πατάτες στὴ στεριά καὶ νὰ βάλουν φρουρὰ γιὰ νὰ μὴν τὶς κλέψουν. Αὐτὸ μαθεύτηκε.

Καὶ τὸ ἴδιο βράδυ, οἱ πατάτες ἄρχισαν νὰ λιγοστεύουν γιὰτὶ οἱ φρουροὶ τῆς εἶχαν ἐντολὴ νὰ κάνουν στραβὰ μάτια. Τὸ τέχνασμα τοῦ Καποδίστρια εἶχε πιάσει. Οἱ Ἕλληνες ἄρπαζαν στὰ κρυφὰ τὴν πατάτα γιὰ νὰ πᾶνε νὰ τὴ σπείρουν καὶ σὲ λίγο δὲν ὑπῆρχε σημάδι. "Όσο τοὺς τὴ χάριζε κανεὶς δὲν πῆγε νὰ πάρη, σὰν πρόσταξε νὰ τὴ φυλάξουν—κι ἔδωσε τάχα κάποια ἀξία στήν πατάτα—ὅλοι τότε τρέζανε ν' ἄρπάξουν...

Γιάννης Κυζένης

ΑΛΗΘΙΝΕΣ ΜΑΝΤΕΙΕΣ

Ταξιδεύοντας κάποτε ὁ Καποδίστριας ἀπ' τ' Ἀνάπλι στήν Αἴγινα, γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα του στὸ καράβι μαζί μ' ἄλλους τῆς ἀκολουθίας του, συμβουλευτήκε ἓνα λαϊκὸ βιβλίο πού ἔδινε χρησμούς. Κατὰ πρῶτο ρώτησε ὁ Κυβερνήτης ἂν θὰ παντρευόταν. Κι ὕστερα ξεφυλλίζοντας στὶς ἀπαντήσεις διάβασε τοῦτο τὸ δίστιχο:

*«Νὰ πανδρευθῆς δὲ γνοιάστηκες, ὅσον πού ἦσουν νέος,
Καὶ τὸ γυρεύεις ὕστερα πῶγινες γηραλέος;»*

Γέλασε μὲ τὴν καρδιά του ὁ Κυβερνήτης γιὰ τὴ σωστή ἀπάντηση πού τοῦ ἔδωσε ἡ Πυθία. Αὐτὸ τὸν ἔκανε

νά ρωτήση και γι' ἄλλο. Διάλεξε τὴν ἐρώτηση ποὺ ἔλεγε
«ἂν θὰ ἰδῶ και πάλιν τὸν ξενιτευμένον μου» Καὶ ἡ Πυθία
τοῦ ἀποκρίθηκε και πάλι σὲ στίχους:

«Πολὺς καιρὸς θέλει διαβῆ, χρόνοι θέλει περάσουν
θὰ κλαύσουν τὰ ματάκια σου ὡς νὰ τὸν ἀπολαύσουν.»

Ἡ δεύτερη ὅμως τούτη μαντεία ἔκανε τὸν Καποδίστρια
νά πέση σὲ συλλογή. Μελαγχολικά και μὲ σβησμένη φωνὴ
εἶπε:

— Στ' ἀλήθεια, προτιμότερον νὰ μὴν ἐσυμβουλευόμην τὸ
μαντεῖον...

Και ξεμάκρυνε μόνος κι ἄκεφος ἀπ' τὴ συντροφιά του.
Ἡ Πυθία τούτη τὴ φορά τὸν εἶχε πικράνει.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΡΑΠΟΥΛΟΧΑΡΤΑ

Ἄσ φιλελληνισμὸς τῶν Εὐρωπαϊῶν κατὰ τὴν Ἐπανά-
σταση ἀπλώθηκε στὶς διάφορες χῶρες, ὥστε ἡ φιλελλη-
νική τους προπαγάνδα δὲν περιωρίστηκε μόνο σὲ ἐράνους
κι ἐκδόσεις.

Ἄκόμα κι ἐλληνικά τραπουλόχαρτα κυκλοφόρησαν.

Τὰ σχεδίασε ὁ Γερμανὸς ζωγράφος Φαρκάς και τὰ τύ-
πωσαν οἱ φιλέλληνες Οὐγγροὶ τὸ 1829.

Εἶναι λιθογραφημένα και μιὰ μικρὴ σειρὰ ἀπὸ ἔντεκα
φιγούρες βρίσκονται τῶρα στὸ Ἐθνικό μας μουσεῖο. Τὰ
χάρισε στὰ 1898 κάποιος Ἕλληνας ποὺ τὰ ἀνακάλυψε σ'
ἓνα παρισινὸ παλαιοπωλεῖο και τὰ ἀκριβοπλήρωσε γιὰ
νά τὰ πάρῃ. Μιὰ σειρὰ εἶχε κι ὁ μπουρλοτιέρης Κανάρης,
δῶρο κάποιου φιλέλληνα, μὰ ἄγνωστο τί ἀπόγινε.

Στά τραπουλόχαρτα είναι ζωγραφισμένοι αγωνιστές και πολιτικοί τοῦ Ἀγῶνα. Στους ρηγάδες, στὸν κούπα ἔχουν τὸν Καποδίστρια, στὸν καρρῶ τὸ Μαυροκορδάτο, στὸ μπαστούνι τὸν Ὑψηλάντη, στὸ σπαθί τὸν Κουντουριώτη. Στους βαλέδες, πού ἦταν τὸ σύμβολο τῆς γενναιότητας, εἶχαν τὸ Μιαούλη στὸν κούπα, στὸ καρρῶ τὸ Μάρκο Μπότσαρη, στὸ μπαστούνι τὸν Κανάρη καὶ στὸ σπαθί τὸν Κολοκοτρώνη. Οἱ ντάμες, ἡ κούπα εἶναι ἡ Ἑλλάδα, ἡ καρρῶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ μπαστούνι ἡ Καρτερία, τὸ πολεμικὸ ἀτμοκίνητο καράβι.

Μὲ τὰ τραπουλόχαρτα αὐτὰ ἡ Ἑλλάδα ἔπαιξε τὴν λευτεριά της καὶ τὴν κέρδισε.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΩΡΑ

Ἡ Μαντῶ Μαυρογένη εἶχε στὴν κατοχὴ της ἀπὸ οἰκογενειακὴ κληρονομιά ἓνα πολύτιμο σπαθί. Λένε πῶς τὸ σπαθί αὐτὸ ἦταν ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἦταν «χρυσοποίκιλτον καὶ ἀδαμαντοκόλλητον» κι εἶχε χαραγμένη τὴν ἐπιγραφὴ «Δίκασον Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με, Βασιλεῦ τῶν βασιλευόντων». Ἄλλοι λένε πάλι, ὅτι ἡ Μεγάλῃ Αἰκατερίνῃ τὸ εἶχε χαρίσει στὸν πατέρα τῆς Μαντῶς.

Σὰν κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα ὁ Καποδίστριας, ἡ Μαντῶ τοῦ χάρισε τὸ «πατροπαράδοτόν μου καὶ πολυτιμώτατον διὰ τὴν ἀρχαιότητά του σπαθίον» ὅπως γράφει ἡ ἴδια. Κι

ὁ Κυβερνήτης τὴν εὐχαρίστησε γιὰ τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ δῶρο, «σπάθην ὀπλίσασαν τὴν χεῖρα γενναίου τινὸς προμάχου τοῦ Σταυροῦ».

Στὸν τιμητικὸ ἀποχαιρετιστήριον χορὸ πού δώσανε στὸ σπίτι τοῦ Ἀλεξάνδρου Κοντοσταύλου στὴν Αἴγινα, γιὰ χάρη τοῦ στρατάρχη Μαιζών, πού θάφευγε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ὁ Καποδίστριας πρόσφερε τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ σπαθὶ στὸ Μαιζών, «ὡς τεκμήριον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους».

Μαρίττα Μαντζούρη

ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Κάποιο πρωῖνὸ στὸ δωμάτιό του στ' Ἀνάπλι, ἐνῶ ὁ Καποδίστριας μιλοῦσε μὲ τὸν Καλέβρα, μπαίνει μέσα ὁ ὑπηρέτης του Νικολέτος καὶ τοῦ φέρνει τὸν καφέ του. Μὲ τρεμάμενα χέρια τὸν ἀφήνει στὸ τραπέζι καὶ μὲ ταραγμένη φωνὴ λέει:

— Ἐξοχώτατε, πάρε τὸν καφέ σου.

Παραξενεύτηκε ὁ Κυβερνήτης ἀπ' τὸ φέρσιμο τοῦ Νικολέτου καὶ τοῦ ἔκανε τὴν παρατήρηση:

— Τί τρόπος εἶναι αὐτός; Οὐδέποτε ἐφέρθηκε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Τί τρέχει;

Ὁ ὑπηρέτης δὲν μπόρεσε πιά νὰ κρατηθῆ καὶ μετανοιωμένος ξέσπασε ἄγρια:

— Σ' ἐφαρμάκωσα εἰς τὸν καφέ, καὶ πῆρα εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσια!...

Ψύχραιμα ὁ Καποδίστριας τὸν ρωτάει:

— Ποῖος σέ τὰ ἔδωκεν;

— Ἐνας κουρελῆς Ὑδραῖος, ἀπαντάει ὁ Νικολέτος, καὶ μὲ μιᾶς ὕστερα ἔγινε ἄφαντος χωρὶς νὰ μάθω ποιὸς τοῦ τᾶδωσε καὶ πῶς τὸν λένε... Νὰ καὶ τὰ χρήματα.

Καὶ λύνοντας τὴ σακούλα τοῦ ἔδειξε τὸ περιεχόμενό της, ὅλο Ἰσπανικὲς τούπιες.

— Αὐτὰ εἶναι δικά σου, εἶπε στοὺς Νικολέτο ὁ Καποδίστριας.

Καὶ γυρίζοντας στὸν Καλέβρα τὸν πρόσταξε αὐστηρὰ νὰ μὴν πῆ σὲ κανένα γιὰ τὸ περιστατικὸ αὐτό, ποὺ ἔτυχε νὰ γίνη αὐτόπτης μάρτυρας.

Δὲ χρειαζόταν πολλὰ ὁ Κυβερνήτης γιὰ νὰ καταλάβῃ ποιοὶ εἶχαν δωροδοκήσει τὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν του γιὰ νὰ τὸν δηλητηριάσῃ... Κεῖνο ὅμως ποὺ δὲν κατάφεραν οἱ προσωπικοὶ του ἐχθροὶ μὲ τὸ φαρμακωμένον καφέ θὰ τὸ πετύχουν ἀλλοιῶς σὲ λίγο...

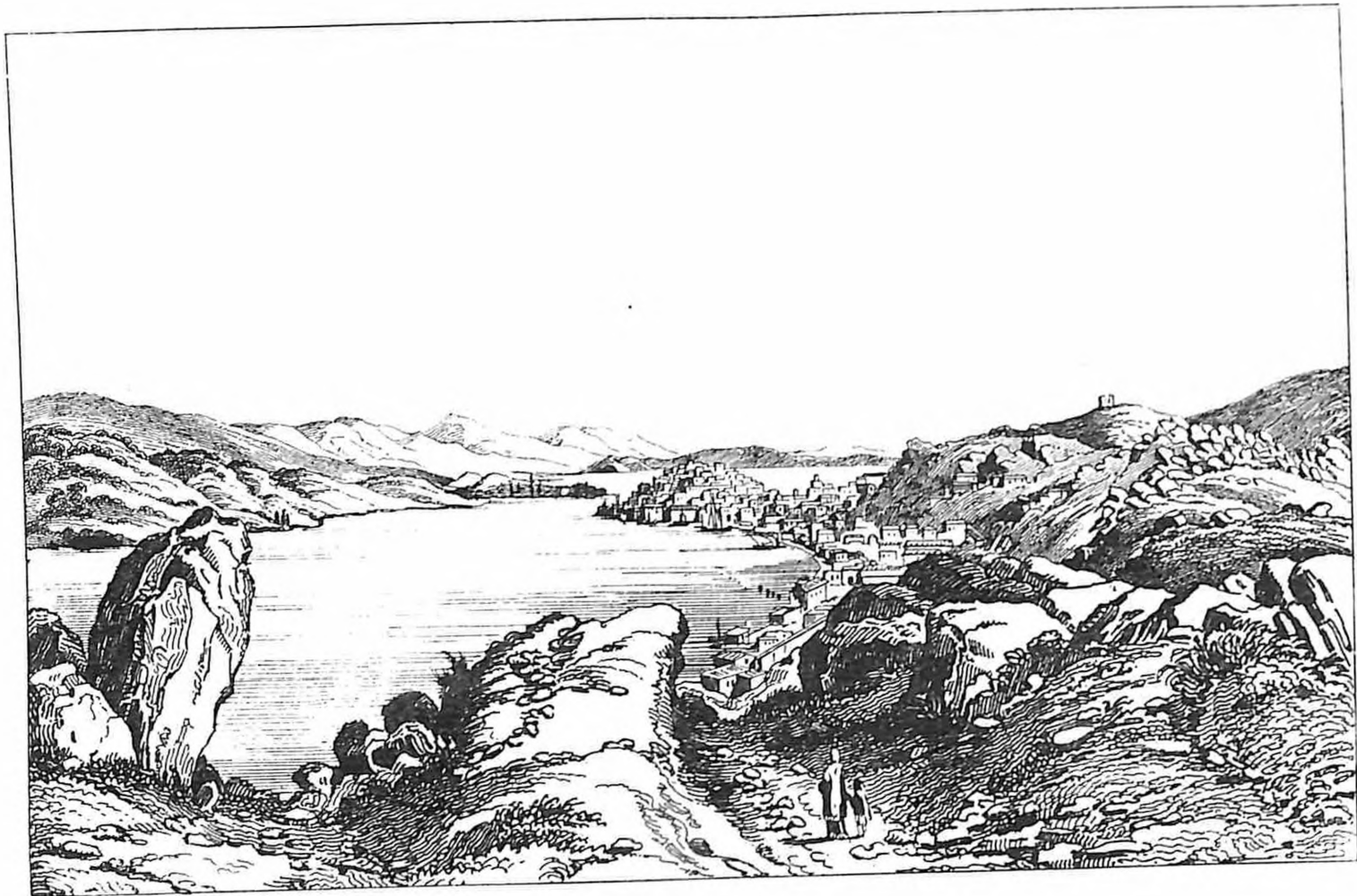

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Ἀκόμα καλὰ-καλὰ δὲν εἶχε λευτερωθῆ ἡ Ἑλλάδα, κι ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Καποδίστρια, ἄρχισαν νὰ παρουσιάζονται τὰ πρῶτα κόμματα. Δὲν ἦταν βέβαια καθαρὰ πολιτικὰ κόμματα μὲ κάποιο καθορισμένον πρόγραμμα, ἀλλὰ παρατάξεις ἀνάλογες μὲ τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ τρία τότε σύμμαχα κράτη : Γαλλία, Ρωσία κι Ἀγγλία. Κι οἱ ἀρχηγοὶ τους ἦταν: στοὺς γαλλικὸν κόμμα ὁ Κωλέττης, στοὺς ἐγγλέζικον ὁ Μαυροκορδάτος καὶ στοὺς ρωσικόν, ἀκέφαλο φαινομενικὰ, ἀλλὰ στὰ κρυφὰ, ὁ Καποδίστριας.

Τὰ κόμματα αὐτὰ, ὅπως δὲν εἶχαν ἀρχὲς παρὰ μόνον συμπάθειες, ἔτσι δὲν εἶχαν κι ὀνόματα. Φρόντισαν ὅμως γι' αὐτὸ οἱ ἀντίθετοι. Βάφτισαν τὰ «ἀντιφρονοῦντα κόμματα» μὲ παρατσούκλια.

Στοὺς Ρωσόφιλους δῶσανε τὸ ὄνομα Ναπαῖοι. Στ' Ἀνάπλι ἦταν τότε κάποιοι Νάπας ποὺ ὅλο καυχιῶταν γιὰ

ТРОИЗHN

παλικαριές. "Όταν διώρισε ό Κυβερνήτης τόν αδερφό του Αύγουστινο Καποδίστρια, Γενικό Ἀρχηγό τοῦ Στρατοῦ, οἱ ἀγωνιστές τοῦ κόλλησαν κοροϊδευτικά τὸ ὄνομα τοῦ καυχησάφη Νάπα. Τόν φώναζαν μέ τὸ παρατσούκλι «Καπετάν Νάπα» καί «Κόντε Νάπα». Γι' αὐτὸ ὕστερα δώσανε οἱ ἀντίθετοι στὸ Ρωσόφιλο κόμμα, τὸ ὄνομα Ναπαῖοι, γιατί θεωροῦσαν γιά ἀρχηγό τόν Καποδίστρια.

Τοὺς Ἑγγλεζόφιλους τοὺς λέγαν μέ τὸ ὄνομα Μπαρλαῖοι, ἀπὸ τὸ Βασίλη Μπάρλα, κάποτε πληρεξούσιο καί φανατικό φίλο τοῦ Μαυροκορδάτου.

Καί τοὺς Γαλλόφιλους Μοσχομάγγες. Στ' Ἀνάπλι τότε, λέγαν Μοσχομάγγες τοὺς ἀλήτες ποὺ βρίσκονταν πάντα στὴν ντάπια τοῦ Μόσχου, γιά νὰ κάνουν θελήματα καί μεταφορὲς στοὺς ταξιδιωτές. Μ' αὐτὸ τὸ ἐξευτελιστικό ὄνομα φώναζαν τοὺς Γαλλόφιλους ὀπαδοὺς τοῦ Κωλέττη. Αὐτοὶ ὅμως γιά νὰ μετριάσουν τὸ καταφρονημένο τους ὄνομα, λέγαν πῶς τοὺς τὸ κολλήσανε γιατί ἡ Γαλλικὴ πρεσβεία στ' Ἀνάπλι—τὸ νοικιασμένο ἀρχοντικό τοῦ Σ. Τρικούπη—ἦταν κοντὰ στὴν ντάπια τοῦ Μόσχου.

Τὰ παρατσούκλια αὐτὰ κράτησαν καί τὰ τρία κόμματα, ἀκόμα καί στὰ χρόνια τοῦ Ὀθωνα.

ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ

Οἱ πολεμιστές στὴν Ἐπανάσταση, μ' ὄλο τόν καθημερινό τους σκληρὸ πόλεμο, δὲ χάνανε καί τὴ σατυρική τους

διάθεση. Καί δὲν σατύριζαν μονάχα τὸν ἐχθρὸ μὰ κι αὐ-
τοὺς τοὺς δικοὺς τους. Ἀκόμα καὶ τοὺς ἀρχηγούς. Καὶ
τις πιδὸ πολλές φορές τοὺς κολλοῦσανε ὀνόματα πετυχημένα.
Ἄπ' αὐτὰ τὰ παρατσούκλια θὰ παραθέσουμε μερικά:

Γύφτο, γιὰ τὴ μαυρίλα του, καὶ γιὰ τῆς καλο-
γριᾶς, ἐπειδὴ ἡ μάνα του ἦταν καλογριά, λέγανε τὸν Κα-
ραϊσκάκη. Γέρο τοῦ Μοριᾶ, τὸν Κολοκοτρώνη γιὰ τὴ
γεροντίστικη γνώμη του καὶ τὴ σοβαρότητά του. Χρυσὸ
ἄϊτὸ τὸ Θανασοῦλα Βαλτινὸ, γιὰ τὴ χρυσοκέντητη φορε-
σιά του. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο Βλάχμπη τὸ Χριστόδουλο Χα-
τζηπέτρο. Ἀρχοντόπουλο τὸ Γιάννη Νοταρᾶ γιὰ τὴν
ἀρχοντική του ἐμφάνιση. Γέρο Χουλιάρη, τὸν Ὀδυσ-
σεᾶ Ἀντροῦτσο γιὰ τὶς πονηριές του. Κόκκα γιὰ τὴν κε-
φάλια του καὶ Βοῖδοκοιλιά γιὰ τὴ μεγάλη του κοιλιὰ
τὸν Κριεζώτη. Γενναῖο τὸν πρῶτο γιὰ τοῦ Κολοκοτρώνη,
τὸ Γιάννη. Τοῦ κόλλησε τ' ὄνομα αὐτὸ ὁ Κανέλλος Δελη-
γιάννης, ὅταν στὴν Πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς (1821) πα-
ρουσιάστηκε ὁ Γενναῖος, νέος ἀκόμα, σέρνοντας αἰχμάλωτο
ἕναν ἀράπη γίγαντα, ξακουστὸ γιὰ τὴν παλικαριά του.
Γέρο Τσεκούρα τὸ γέρο Καρατάσσο, γνωστὸ γιὰ τὴ
σκληρότητά του, πού τὸν φώναζαν καὶ παπποῦ. Με-
γάλη Κυρά τὴν Μπουμπουλίνα. Βούβαλο τὸν Κω-
λέττη πού τὸν ἔβγαλε ἔτσι ὁ Παν. Σοῦτσας, γιὰ τὸ με-
γάλο του κεφάλι, πού τὸ ἔκανε πιδὸ μεγάλο, ἢ τουρλωτὴ
φesarά του. Τσουμπὲ τὸ Βούλγαρη γιὰ τὴ φορεσιά
του κι ἀρβανίτικα «ἄστε ντούα» (= ἔτσι θέλω). Χρά-
πα-χράπα, τὸ Δημ. Δημητράκη. Γιῶτα Ὁμέγα τὸ
Γιαννάκη Σταῖικο πού πρῶτα ὑπόγραφε Γιαννάκης κι ὕστερα
ἅμα ἔγινε ὑπουργὸς τὸ ἔκανε «Ἰῶ». Γιῶργο Βίζιτα,
τὸ Σκόρτση πού ἔκανε συχνὰ ἐπισκέψεις κι ἔλεγε: «Πᾶμε
στὶς βίζιτες»... Κι ἄλλα πολλὰ τέτοια ὀνόματα, γιὰ διαφο-
ρους στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικούς.

ΠΡΩΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

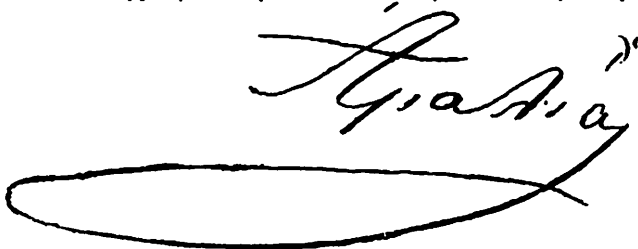
ΤΟ ΦΕΣΙ

Ἄπ' τὰ χρόνια ἀκόμα τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ Ἕλληνες ὅταν θέλανε νὰ χαιρετήσουν, δὲ βγάζανε ποτὲ τὸ φέσι τους. Οὔτε ἀκόμα κι ὅταν μπαίνανε στὴν ἐκκλησιά. Αὐτὸ γιατί ὅπως ἦταν μαλακὸ τὸ φέσι στὴ βάση τυλιγμένο μὲ τὴν μαντηλοδεσιά-σερβέτα-ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ μπαίνοβγαίνει κάθε τόσο στὸ κεφάλι, ὅπως τὸ καπέλλο. Γιὰ τοῦτο ὁ πιὸ συνηθισμένος τους χαιρετισμὸς ἦταν μιὰ μικρὴ κλίση τοῦ κεφαλιοῦ καὶ πιὸ παλιά, βάζανε τὴ δεξιὰ παλάμη στὸ στήθος καὶ γέρνανε ἐλαφρὰ τὸ κορμί.

Τὸ Γενάρη τοῦ 1833 ἔραξε στ' Ἀνάπλι τὸ καράβι «Μαδαγασκάρη» μὲ τὸ νιοφερμένο βασιλιᾶ Ὀθωνα. Ὁ βασιλιᾶς ὡς νὰ κανονιστοῦν μερικὲς λεπτομέρειες δὲν ξεμπαρκάρισε ἀμέσως στ' Ἀνάπλι ἀλλὰ ἔμεινε στὸ καράβι μέσα κοντὰ μιὰ βδομάδα. Ζήτησαν τότε μερικὲς ἐπιτροπὲς νὰ πᾶνε στὴ «Μαδαγασκάρη» καὶ νὰ χαιρετήσουν τὸν Ὀθωνα. Καὶ πρώτη-πρῶτη ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ. Γεννήθηκε ὅμως τότε κάποιον ζήτημα. Τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐπιτροπῆς—ὁ Κουντουριώτης, ὁ Ζαΐμης, ὁ Κωλέττης, ὁ Μπότσαρης, ὁ Πλαπούτας—φορούσανε φέσι. Σὰν παρουσιάζονταν λοιπὸν στὸ βασιλιᾶ, πῶς θὰ τὸν χαιρετοῦσαν;

Ἀνάλαβε τότε νὰ τὸ κανονίσῃ ἡ Ἀντιβασιλεία. Κι ὕστερα ἀπὸ σύσκεψη πρότεινε στὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ νὰ χαιρετίσουν τὸ βασιλιᾶ κατὰ τὸν ἀνατολίτικο τρόπο—μὲ τεμενά—ἢ νὰ βγάλουν τὰ φέσια τους.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως πού ἤθελε νὰ σβήσῃ ὁ ἐξευτελιστικὸς κεῖνος χαιρετισμὸς τοῦ τεμενᾶ. προτίμησε τὸ δεύτερο.

ΠΡΟΔΟΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΑΣ

Σὰν ἀποκλείστηκε στὰ 1830 ἡ Σάμος ἀπ' τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης, παρατήθηκε ἀπὸ ἕκτακτος ἐπίτροπος τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας γιὰ νὰ πάῃ στὴν πατρίδα του. Ὁ Καποδίστριας θέλησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, μὰ κεῖνος ἐπέμενε.

— Προτιμῶ νὰ συμμεριστῶ τὴν τύχη τῆς πατρίδος μου καὶ νὰ συνεργασθῶ γι' αὐτὴ μὲ τοὺς συμπολίτες μου. Ἐμεῖς θὰ προσπαθήσουμε νὰ μείνουμε ἑνωμένοι μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἄν δὲν τὸ καταφέρουμε θὰ προσπαθήσουμε νὰ καλλιτερεύσουμε τὴν τύχη τῆς πατρίδας μας, ἔστω καὶ μ' ἀντίσταση. Δούλοι τοῦ Σουλτάνου ποτὲ δὲ θὰ γίνουμε.

Κι ἔφυγε ὁ Λογοθέτης στὴ Σάμο.

Οἱ Σύμμαχοι τότε γιὰ νὰ μαλακώσουν τὸ φιλελεύθερο Λυκοῦργο Λογοθέτη στείλανε τὸν ἔξαρχο τοῦ Πατριαρχείου Γεράσιμο νὰ τοῦ προτείνει τὴν ἡγεμονία τῆς Σάμου μὲ τὸν ὄρο τῆς ὑποταγῆς του στὴν Τουρκία.

—“Ὁχι, τοῦ ἀπάντησε, σὰ γεράματα προδότης τῆς πατρίδος μου δὲν γίνομαι.

Κι ἀναγκάστηκε ὕστερα νὰ φύγη ἀπ’ τὴ Σάμο. Προτίμησε ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης νὰ ζήσει μακριὰ μὰ ἐλεύθερος, παρὰ στὸ νησί του ἡγεμόνας ἀλλά... σκλάβος.

MANTIS KAKΩN...

Λίγες μέρες πρὶν κατεβεῖ ὁ “Ὀθωνας στὴν Ἑλλάδα, ἔκανε περίπατο στὸν ἀνακτορικό κῆπο τοῦ Μονάχου μαζί μὲ τὸ μεγαλύτερο ἀδερφό του καὶ διάδοχο τῆς Βαυαρίας, Μαξιμιλιανό. Γιὰ μιὰ στιγμή πλάι τους, ἔτυχε νὰ βρῖσκεται ὁ ἀξιώματικὸς τῆς φρουρᾶς Χριστόφορος Νέζερ, πού ἄθελά του παρακολούθησε τὴν πιὸ κάτω σκηνή.

Σταμάτησε ὁ “Ὀθωνας καὶ γιὰ νὰ ἀστείευτῆ μὲ τὸν ἀδερφό του τοῦ λέει:

— Νά, Μαξιμιλιανέ, ἐγὼ ἔγινα πρὶν ἀπὸ σένα βασιλιάς.

—“Ὀθων, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Μαξιμιλιανός, ἔγινες βασιλιάς ἑνὸς βασιλείου, ἀλλὰ ὅσο μικρὸ εἶναι, τόσο δύσκολο εἶναι τὸ ἔργο σου κι ἡ εὐθύνη σου βαριά. “Ἐχεις νὰ κυβερνήσης λαὸ μεσημβρινό, μὲ ζωηρὸ χαρακτῆρα καὶ θερμαίιμους. Οἱ καπεταναῖοι κι οἱ πρῶχοντες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν

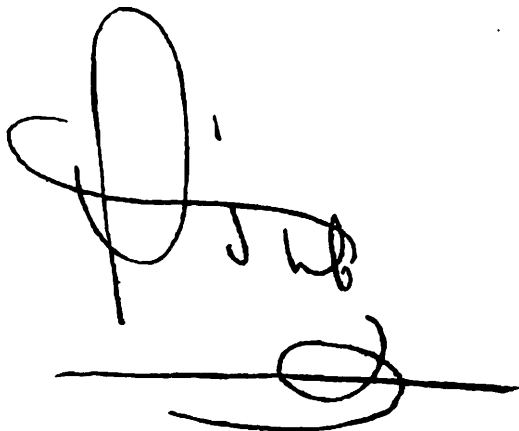
μονιάζουν. Οί περιστάσεις τούς κάναν, άλλους φίλους τῶν Γάλλων, άλλους τῶν Ἑγγλων, άλλους τῶν Ρώσων, κι ὁ ἕνας ἀντιπολιτεύεται τὸν άλλον. Οἱ ξένες δυνάμεις βρήκανε ἐλεύθερο τὸ στάδιο γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπ' τὶς περιστάσεις...

—'Εγὼ Μαξιμιλιανέ, τοῦ λέει ὁ Ὅθωνας, θὰ γίνω τὸ κέντρο γιὰ ἓνα καὶ μόνο ἔθνικὸ ἑλληνικὸ κόμμα.

Κι ὁ διάδοχος τοῦ βαυαρικοῦ θρόνου, συνεπλήρωσε:

—'Ο ἑλληνικὸς λαὸς σου, περιμένει κι ὀνειροπολεῖ μεγάλα ἔργα ἀπ' τὸ βασιλιᾶ του πὺ τῶρα κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ κάνη. Σὺ ἔχεις χαρακτῆρα τὴν περίσκεψη, πολλές φορές καὶ τὴν ἐπιμονή. Φοβᾶμαι Ὅθων, μήπως δὲν πεθάνεις στὸ θρόνο τῆς Ἑλλάδος!...

Κι ἦρθε καιρὸς πὺ οἱ φόβοι τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἀλή-
θεψαν...

Γ ΠΡΩΤΗ ΣΟΜΠΑ

Ἐχειμῶνας τοῦ 1832 ἦταν βαρὺς στὴν Ἑλλάδα. Ἐβοριάς ἔδερνε καθημερινῶς τὴν Ἀθήνα καὶ τὸ χιόνι πολλές φορές τὴ σκέπαζε.

Κάποιος Ἑγγλέζος Λύδερς, πὺ εἶχε ἐγκατασταθῆ στὴν Ἀθήνα, δὲν μποροῦσε νὰ ζεσταθῆ μὲ τὸ τζάκι τοῦ σπιτιοῦ του. Σκέφθηκε τότε νὰ φτιάξη μιὰ σόμπα, σὰν κι αὐτὲς πὺ εἶχαν στὴν πατρίδα του. Ἀγόρασε μερικὰ σίδηρα καὶ λαμαρίνες, κάλεσε ἓνα γύφτο-σιδηρουργὸ-καὶ μὲ τὶς

όδηγίες του κατάφερε να του φτιάξει μια πρωτόγονη σόμπα. Τὴν ἔναψε τότε μὲ ξύλα κι «οἱ τριγμοὶ καὶ οἱ σπινθηρισμοὶ αὐτῶν ἐπλήρουν εὐφροσύνης τοὺς περιεστώτας».

Μαθεύτηκε τότε σ' ὅλη τὴν πόλη τὸ κατόρθωμα τοῦ Λύδερς. Πῆγαν διάφοροι Ἀθηναῖοι νὰ δοῦν τὴ σόμπα ὡς κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ δεσπότης. Κι ὁ Ἑγγλέζος καμάρωνε.

Οἱ Τοῦρκοι ποὺ δὲν εἶχαν φύγει ἀκόμα ἀπ' τὴν Ἀθήνα, ζήτησαν καὶ κεῖνοι τὴν ἄδεια νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ σπίτι τοῦ Λύδερς καὶ νὰ δοῦν αὐτὸ τὸ θαῦμα. Πῆγαν μερικοὶ ἀγάδες, κι ὅταν ἀντίκρυσαν τὴν πυρωμένη σόμπα ν' ἀπλώνη γύρω της μιὰ ἀπαλὴ ζεστασιά, τὰ χάσανε καὶ τότε ἕνας ἀπ' τοὺς ἀγάδες δὲν κρατήθηκε καὶ λέει:

—Ὁ Ἀλλάχ εἶναι! μὲγάλος μὰ κι ἡ σοφία τῶν Φράγκων δὲν ἔχει ὄρια!...

ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΙ

Τὸ 1833, σὲ μιὰ χειμωνιάτικη συγκέντρωση στὸ σπίτι τοῦ Ραγκαβῆ στὴν Ἀθήνα, εἶχαν πάει ὁ Γάλλος περιηγητὴς Grasset κι ὁ Γάλλος πρόξενος στὴν Ἀθήνα. Ἐτυχε νὰ βρεθῆ ἐκεῖ κι ὁ γέρο Διομήδης Τσάλης, ἀπ' τὴ Λαμία, παλιὸς ἀγωνιστής.

Στὴ συζήτηση πάνω, ὁ πρόξενος ὑποστήριζε πὼς ἡ Γαλλία εἶναι τὸ ἔθνος ποὺ πλησιάζει περισσότερο μὲ τὶς μεγάλες παραδόσεις τῆς Ἑλλάδας.

Ὁ γέρο Τσάλης τότε λέει περήφανα στὸν πρόξενο:

—Τοὺς παλιοὺς Ἕλληνες μπορεῖ νὰ τοὺς φτάσατε, τοὺς νέους ὅμως ἄδικα θὰ κουραστήτε. Τὸ πολὺ-πολὺ ὁ δικός σας ὁ Μποναπάρτης νὰ ἦταν ἔξυπνος ἄνθρωπος!..

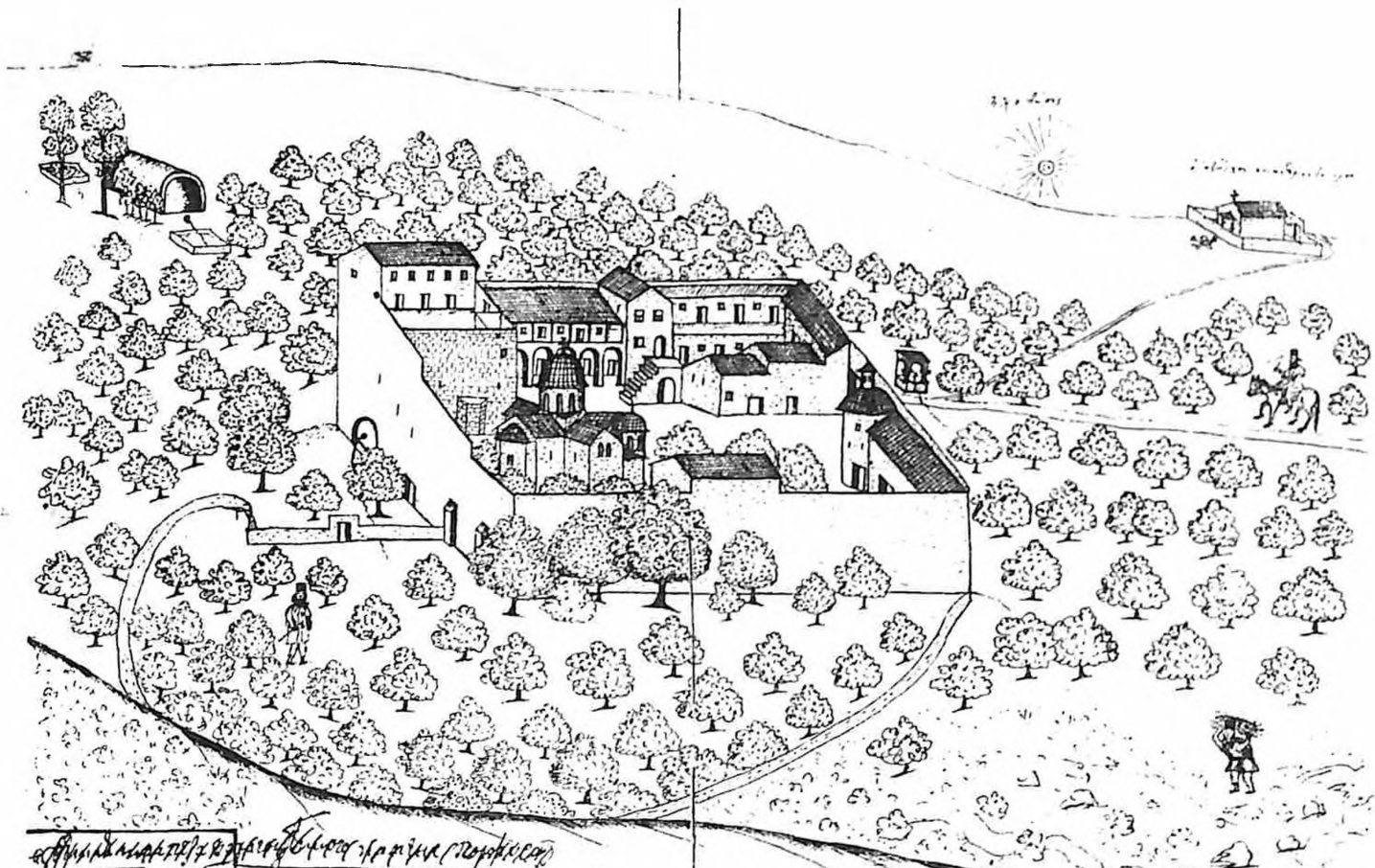
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ

Τὸ Μάρτη τοῦ 1833, πέθανε σὲ ἡλικία 58 χρόνων, ὁ σοφὸς Ἑλληνας Κοραΐης. Τὸν κάπως παράξενον θάνατό του, μᾶς περιγράφουν σὲ γράμμα τους, μερικοὶ φίλοι καὶ μαθητές του Ἑλληνας, ποὺ παραστάθηκαν στὸ τέλος του. Τὸ γράμμα τους δημοσίευε ἐφημερίδα ἐκείνου τοῦ καιροῦ, καὶ ἀπόσπασμα παραθέτω:

«Ἀπροσδόκητος δυστυχία μᾶς ἤρπασε κατ' αὐτὰς τὸν σεβασμιὸν φίλον καὶ συμπολίτην μας Κοραῆν. Τὴν 18 Μαρτίου εἰς τὰς 2 περίπου ὥρας, ἐνῶ ἐγεύετο κατὰ τὴν συνήθειάν του, σκύψας νὰ ἐπάρῃ τὸ δοχεῖον τοῦ καφέ του εὐρισκόμενον καταγῆς, ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος καὶ ἔπεσε πλάγιως. Οἱ ἰατροί, τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ γνωρίσωσιν ἀκριβῶς ἂν ἦτο σπᾶσμα τοῦ τραχήλου τοῦ μηροκοκκάλου ἢ δυνατὸς κτύπος. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἦτον τ' ἀποτελέσματα τοῦ συμβάντος ἐκβῆχαν ὀλέθρια. Τὴν 6 Ἀπριλίου εἰς τὴν μίαν ὥραν παρὰ εἴκοσι λεπτὰ ἐξεψύχησε μὲ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν καὶ ἀφοβίαν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν ἔδειχνεν, ἀφοῦ εὐτυχήσαμεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν. Τρεῖς ἡμέρας πρὶν ἀποθάνει, οὔτ' ἤκουεν, οὔτ' ἐμποροῦσε πλέον νὰ ὀμιλήσῃ εἰμὴ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὀλίγας τινὰς λέξεις καὶ ταύτας πολλάκις ἀσυναρτήτους. Τοῦτο μᾶς δίδει ὑποψίαν μήπως δὲν εἶχε καθαρὰς τὰς αἰσθήσεις του. Τὴν 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔγινεν ὁ ἐνταφιασμὸς του εἰς τὸ Ρωσικὸν παρεκκλήσιον, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἐθάψαμεν εἰς τὸ πολυάνδριον τοῦ Μὸν-παρνάς.

Διὰ νὰ φυλαχθῇ ἡ ποθητὴ εἰκὼν του, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδιωρίσαμεν ἓνα γυψοπλάστην, ὅστις ἔλαβεν ἐπάνω εἰς τὸν νεκρὸν τὸν φυσικὸν τύπον τοῦ προσώπου του, καὶ μέσα εἰς αὐτὸν ἔχυσε τὴν προτομήν του μὲ γύψον, ἥτις τὸν παρομοιάζει τόσον ἀπαράλλακτα, ὥστε βλέποντές την προσμένομεν ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του νὰ μᾶς ὀμιλήσῃ. Ἡ προτομὴ αὕτη στοιχίζει 30 φράγκα καὶ φυλάσσεται διὰ σᾶς».

Τὸ ἐκμαγεῖο αὐτὸ ἀπ' τὸ νεκρὸ Κοραῆ, βρίσκεται τώρα στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο μας.

Αρχιτεκτονικὴ ἀπεικόνισσις τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως τοῦ Κιβιτίνου

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπεικόνισσις τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως τοῦ Κιβιτίνου, ὡς ἔστιν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀπεικόνισσιν.

Ἡ πόλις κατασκευασμένη ἐστὶν ἐπιπέδῳ ὑψηλῶν βουνῶν ὑψηλῶν ὄρεσιν ἔχει τὴν ἀρχαίαν ἰσορροπίαν παλαιῶν ὡς ἐπιπέδου βασιλεῦς ποταμοῦ ἡμετέρου Κιβιτίνου ἐξ ἀρχαίων.

Αὐτὴ ἀπεικόνισσις ἀρχαία ἀπεικόνισσις τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως τοῦ Κιβιτίνου, ὡς ἔστιν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀπεικόνισσιν.

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

ΠΡΩΤΟ ΠΙΑΝΟ

“Όταν ακόμα ή πρωτεύουσα του κράτους ήταν τ’Ανάπλι, στα 1833 έκανε την εμφάνισή του εκεί το πρώτο πιάνο στην Ελλάδα. Κατά μιὰ πληροφορία το έφερε απ’ το Παρίσι ή νύφη του Καρατζᾶ. Καί κάποιος σύγχρονος, θυμόταν «την άπερίγραπτον έκπληξιν τῶν καλῶν Ναυπλιέων, όταν είδον κατά ποῖον άπλούστατον τρόπον το βαρὺ και άκομψον εκείνο κιβώτιον άνέδιδε ήχους».

Ἄνάμεσα στους τόσους επισκέπτες που πῆγαν στο άρχοντικό του Καρατζᾶ, να θαυμάσουν το πιάνο ήταν και κάποιος πατέρας με την κόρη του.

— Θέλω να μου πάρης ένα τέτοιο, λέει ή κόρη δείχνοντας το πιάνο.

— Μὰ πῶς, άπάντησε ο πατέρας, είναι πολὺ ακριβό!

— Δέν ξέρω, θέλω να μου το πάρης, επέμεινε εκείνη.

Κι ο πατέρας της, τότε τῆς λέει σιγά, για να μην άκουστῆ απ’ τους άλλους:

—Ἔνοια σου. Ἄμα γίνη επανάσταση και χάσουν αυτοὶ οὐ άντιπολιτευόμενοι — ο Καρατζᾶς ήταν στην άντιπολίτευση — θα γίνη πλιάτσικο και θα του το άρπάξουμε.

ἄσκησις ἑρμηνείας

ΤΟ ΛΑΛΟΥΜΕΝΟ

Ἄλλη πάλι πληροφορία μάς λέει πῶς το πρώτο πιάνο τότε στ’ Ἀνάπλι δέν τόφερε ή Καρατζᾶ ἀλλὰ ή οἰκογένεια Σπανοῦ που ήρθε απ’ την Ἰταλία. Ἐπαιζε ή κόρη τους Μαρία, που παντρεύτηκε ὕστερα το Ράδο. Ἦταν τεράστιο κι ιδιόρρυθμο με πέντε πεντάλ και με κουδούνια ακόμα

μέσα!... "Όταν τὸ ξεφόρτωσαν ἀπ' τὸ καράβι, συνάχτηκε στὸ μουράγιο ὅλο τ' Ἀνάπλι νὰ τὸ δῆ καὶ νὰ τὸ θαυμάση. Καὶ σὲ λίγες μέρες «ἐπὶ τῶν μαλακῶν κυμάτων τοῦ Ἀργολικοῦ, ὑπὸ τὸν λαμπρὸν οὐρανὸν τοῦ Ναυπλίου ἤχος μετάλλινος κυλιδοῦται ἐν τῷ αἰθέρι. Εἶναι οἱ πρῶτοι ἐκπεμφθέντες σπινθῆρες μουσικοῦ ὀργάνου, οἱ γλυκεῖς ἤχοι κλειδοκυμβάλου». Ἐ, τότε δὲν ἔμεινε Ἀναπλιώτης στὸ σπῆτι του. Συνάχτηκαν ὅλοι γύρω ἀπ' τὸ σπῆτι τοῦ Σπανοῦ ν' ἀκούσουν τὸ πιάνο ποὺ ἔπαιζε καὶ τραγουδοῦσε ἡ Μαρία τὸν ἔθνικὸ ὕμνο.

Κι ἐπειδὴ δὲν τοὺς πήγαινε εὐκόλα στὴ γλῶσσα, τὸ «κλειδοκύμβαλον» τὸ βάφτισαν «λαλούμενο». Μὲ τ' ὄνομα αὐτὸ ἔμεινε γνωστὸ γιὰ πολλὰ χρόνια.

Σὲ λίγο καιρὸ, ὅταν ὁ Ράδος μὲ τὴ γυναίκα του ἐγκαταστάθηκε στὸ Μεσολόγγι, μετέφεραν ἐκεῖ καὶ τὸ λαλούμενο. Τὰ ἴδια τ' Ἀναπλιοῦ... Ξεσηκώθηκε ὅλο τὸ Μεσολόγγι νὰ πάη νὰ τὸ δῆ καὶ νὰ τ' ἀκούση. Καὶ γιὰ ἀρκετὸ διάστημα πίστευαν μερικοὶ πῶς ἡ Μαρία δὲν εἶχε τέχνη μὰ κάποια μαγικὴ δύναμη γιὰ νὰ μπορῆ νὰ παίζῃ τὸ «λαλούμενο.»

Μετῆρσι κληρονομία

Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

10 Ἀπριλίου 1833, τὸ κάστρο τῆς Ἀθήνας, ἡ Ἀκρόπολη, βρισκόταν πιά στὰ ἑλληνικὰ χέρια.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωτὶ-πρωτὶ, ἀνέβηκε στὸ Ἱερὸ Βράχο, ἓνας Χιώτης ναυτικός, ὁ καπετὰν Δημήτρης μὲ τὸ γιό του, ποὺ εἶχαν ἀραγμένο τὸ τρεχαντήρι τους στὸν Πειραιᾶ. Κρατοῦσε ὁ καπετὰν Δημήτρης, μιὰ ἑλληνικὴ σημαία καρφωμένη στὸ κοντάρι της.

Σὰν φτάσαν στὴν Ἀκρόπολη, ὁ γιός του ζήτησε νὰ παρουσιαστῆ στὸν «Πρῶτο τακτικὸ Χριστιανὸ φρούραρχο τοῦ Κεχροπέλου ἄστεως», τὸ Βαυαρὸ Χριστόφορο Νέζερ. Ὁ νεαρὸς Χιώτης, ποὺ τὰ κατάφερνε, μίλησε ἰταλικά τοῦ Νέ-

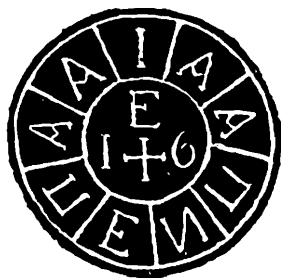
ζερ, καὶ τὸν παρακάλεσε θερμὰ ἀπὸ μέρους τοῦ πατέρα του, νὰ τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ στήσουν πάνω στὸν Παρθενῶνα αὐτὴ τὴ σημαία ποὺ φέρανε ἀπ' τὸ τρεχαντήρι τους.

Κι ὄχι μόνο δὲν ἀρνήθηκε ὁ Νέζερ μὰ διέταξε τὸ στρατιωτικὸ τοῦ ἀπόσπασμα νὰ παραταχθῆ. Κι ἀφοῦ ὁ γέρο ναυτικός, ὁ καπετὰν Δημήτρης ἀπ' τὴ Χιό, ἔστηνε τὴν ἑλληνικὴ σημαία, οἱ στρατιῶτες παρουσίαζαν ὄπλα.

Κι ὕστερα ἀπ' ὅλους ἀκούστηκε:

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς, ζήτω ὁ βασιλεὺς.

Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ σημαία κυμάτιζε πάνω στὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας.

ΚΑΚΟΤΥΧΟ ΕΡΓΟ

Στὰ πρωταρχικὰ χρόνια τοῦ ἀθηναϊκοῦ θεάτρου, δινόταν ἡ παράσταση τῆς τραγωδίας «Ἡ σφαγὴ τῆς Χιού». Στὸ τέλος τοῦ ἔργου ἡ σκηνὴ ἦταν γεμάτη ἀπ' τὰ αἵματοστάλαχτα πτώματα τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ἀργοπέθαιναν μέσα σὲ βογγητά. Πλάϊ τους στέκαν καμαρωτοὶ - καμαρωτοί, οἱ Τούρκοι μὲ τὸν Πασᾶ τους καὶ παρακολουθοῦσαν τὰ θύματά τους ποὺ σφάδαζαν. Σὲ κάποια παράσταση κείνη τὴ στιγμή, οἱ σκοτωμένοι Ἕλληνες δὲν ἀνέχθηκαν τὸν ἐξευτελιστικὸ θάνατό τους. Πετιῶνται ἀπάνω, τραβᾶνε τὰ γιαταγάνια τους κι ὀρμᾶνε κατὰ τῶν ἠθοποιῶν ποὺ κάνανε τοὺς Τούρκους. Τρομαγμένοι κείνοι ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη νεκράνάσταση τρέχουν νὰ γλυτώσουν μέσα στὰ παρασκήνια, ἐνῶ ἐνθουσιασμένοι οἱ θεατὲς ὄρθιοι χειροκροτοῦσαν καὶ ζητωκραύγαζαν.

Σὲ ἄλλη πανηγυρικὴ παράσταση τοῦ ἴδιου ἔργου, γιὰ

μεγαλείτερη έντύπωση θελήσανε νά βγάλουν τόν πασᾶ καβάλλα σέ ἄλογο.

Ἀπ' τήν πλαϊνή μάντρα τοῦ γαλατᾶ δανείστηκαν τὸ ἥσυχο ἄλογό του, τὸ χρυσοστόλισαν μὲ πλουμιστὰ χάμουρα καὶ τὸ ἀνέβασαν στὰ παρασκήνια. Στὸ τέλος τοῦ ἔργου παρουμεσιάζεται στὴ σκηνὴ ὁ πασᾶς καβάλλα στ' ἄλογό του καὶ προχωρεῖ ἀγέρωχα ἀνάμεσα στοὺς κατασφαγμένους Ἕλληνας.

Οἱ θεατὲς γιὰ τὴ ρεαλιστικὴ αὐτὴ πρωτοτυπία ἄρχισαν ἐνθουσιασμένοι νά χειροκροτοῦν—καὶ πότε δὲν χειροκροτοῦν!!! Τὸ ἄλογο τότε, ἀπ' τὰ χειροκροτήματα, τὰ φῶτα, τὴν ἀναταραχὴ ξαφνιαστικῆ. Ἀπὸ ἥσυχο πού ἦταν μεταβλήθηκε σὲ βουκέφαλο κι ἄρχισε νά κλωτσᾷ τοὺς ξαπλωμένους ἠθοποιούς πού παριστάνανε τὰ θύματα τῆς Χίου. Καὶ σὰν νά σήμανε ἡ σάλπιγγα τῆς Δευτέρας Παρουσίας, μὲ μιᾶς πετάγονται ὅλοι οἱ σκοτωμένοι Ἕλληνες καὶ γιὰ νά γλυτώσουν ἀπ' τὶς κλωτσῆς ἄλλοι τρέχαν στὰ παρασκήνια κι ἄλλοι πηδούσανε κάτω ἀπ' τὴ σκηνὴ στὴν πλατεῖα. Μόνος πιά καὶ σὲ κακὰ χάλια ὁ πασᾶς, ἀγκαλιασμένος ἀπ' τὸ λαιμὸ τοῦ ἀλόγου, προσπαθοῦσε νά τὸ ἠμερέψη γιὰ νά τὸ ξαναπᾶνε στὸ ἀχούρι του, μιὰ καὶ δὲν τοῦ ἄρεσε αὐτὴ ἡ σκηνὴ.

Τὴν ἄλλη βραδυὰ ἀναγκαστήκανε ν' ἀλλάξουν ἔργο.

ΠΡΩΤΗ ΕΝΤΥΠΩΣΗ

Στὴν 1 Δεκέμβρη τοῦ 1833 ἡ Ἀθήνα δεχόταν γιὰ πρώτη φορά τὸ βασιλιᾶ Ὁθωνα. Δὲν εἶχε μείνει Ἀθηναῖος σπίτι του. Ὅλοι τους εἶχαν βγῆ νά καλοδεχτοῦν τὸ βασιλιᾶ τους. Μόλις φάνηκε νά ζυγώνη ἡ βασιλικὴ συνοδεία, τὰ ἔντεκα

στημένα κανόνια πάνω στο λόφο τῆς Σταχτοθήκης ἄρχισαν νὰ βροντᾶν. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀρματωμένοι Ἀθηναῖοι, ἔδειασαν τὰ ντουφέκια τους γιορταστικά ἐνῶ τὰ γυναικόπαιδα ξεφώνιζαν ἀπὸ χαρά.

Ὁ νεαρὸς Ὀθωνας ὁμορφοντυμένος, καβαλλοῦσε μὲ γάρη ἓνα περίφημο ἄσπρο ἄτι, πού τὸ στόλιζαν πλουμιστὰ χάμουρα. Ὅπως προχωροῦσε στὴν πόλη, οἱ Ἀθηναῖοι δὲ χόρταιναν νὰ καμαρώνουν τὸ νιοφερμένο βασιλιᾶ τους κι αὐθόρμητα νὰ ἐκφράζουν τὸ θαυμασμό τους γι' αὐτόν.

Μονάχα ἓνας Ἀθηναῖος ἀκούστηκε νὰ λέη δυνατά:

— Τί ὠραῖο ἄλογο!...

Ο Α ΜΟΙΣΟΣ ΟΘΩΝΑΣ

Ὁ βασιλιᾶς Ὀθωνας ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία ἢ ἀπὸ κληρονομικότητα—ἴσως ἀπ' τὸν πατέρα του ποιητῆ-βασιλιᾶ Λουδοβίκο—ἔδειχνε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς καλὲς τέχνες καὶ πιὸ πολὺ γιὰ τὴ μουσική. Ὅταν κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα, βρῆκε τὴ μουσικὴ στὰ σπάργανα. Κι ἀμέσως ὁ Ὀθωνας τὴν πῆρε στὴν προστασία του φροντίζοντας ὅσο μποροῦσε γιὰ διάφορες μουσικὲς ἐκδηλώσεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μ' ὅλο ὅμως πού τόσο τοῦ ἄρεσε ἡ μουσική, ὁ ἴδιος δὲν μπόρεσε ποτέ του νὰ γίνη μουσικός. Ἄδικα κοπίαζε καθημερινὰ ὁ μουσικοδιδάσκαλός του ὁ Ἄσερ, γιὰ νὰ τὸν μάθῃ πιάνο. Ὁ Ὀθωνας δὲν τὰ κατάφερνε. Καὶ φαίνεται πὼς ἦταν τόσο μουσικὰ ξεροκέφαλος, πού ὁ Ἄσερ κάποια μέρα δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ ἄλλο καὶ τοῦ λέει ἀγανακτισμένος:

— Δέν ἤξεύρω Μεγαλειότατε ἀν θὰ γίνετε ποτέ μέ-
γας βασιλεύς. Τὸ ἐλπίζω ὅμως. Ἀλλὰ νὰ γίνετε μου-
σικός, δέν τὸ ἐλπίζω.. ποτέ...

Κι ὁ Ἄσερ ἀλήθευε. Ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια μά-
θημα ὁ Ὅθωνας, τὸ μόνο πού κατάφερνε στὸ πιάνο, κι αὐτὸ
μὲ δυσκολία, ἦταν κάτι ἀπλᾶ λαϊκὰ βαυαρέζικα τραγού-
δια, πού τὰ ἔπαιζε ὅμως μέ... τὸ ἓνα δάχτυλο.

Σε μισήωρα

ΤΑ ΠΑΓΩΤΑ ΤΟΥ ΚΑΛΒΟ

Σὲ κάποια ἀπ' τὶς βεγκέρες πού ἔδινε ὁ ἀντιβασιλέας
Ἄρμανσπεργκ στὸ ἀρχοντικό του, στὰ πρῶτα χρόνια
πού ἡ Ἀθήνα ἔγινε πρωτεύουσα, ἡ κόμησσα Ἄρμανσ-
περγκ θέλησε νὰ προσφέρῃ στοὺς καλεσμένους τῆς κά-
ποιο ἄγνωστο ἀκόμα στὴν Ἑλλάδα δροσιστικὸ γλύκισμα:
Παγωτό. Στὴν Ἀθήνα βρισκόταν τότε ὁ Ἴταλὸς Κάλβο,
πού εἶχε ζαχαροπλαστεῖο στὴν πλατεῖα Κλαυθμῶνος κι ἔκανε
εὐρωπαϊκὰ γλυκὰ. Αὐτὸς ἀνέλαβε νὰ φτιάξῃ τὰ παγωτὰ
τῆς κόμησσας Ἄρμανσπεργκ. Προμηθεύτηκαν χιόνι ἀπὸ
κάποια ἀνήλιαγη χαράδρα τῆς Πάρνηθας, γιατί πάγος τότε
δέν ὑπῆρχε, καὶ τὰ παγωτὰ ἦταν ἔτοιμα.

Σὰν προσφέρανε τὰ πολύχρωμα παγωτὰ, μείνανε ὅλοι
τους ἀποσβολωμένοι μὲ τὸ ὠραῖο αὐτὸ γλύκισμα πού γιὰ
πρῶτη φορά δοκιμάζανε. Ἀκόμα κι αὐτὸς ὁ βασιλιάς Ὅ-
θωνας πού ἦταν καλεσμένος χάρηκε τὸ παγωτό του μ'
ὅλη του τὴν καρδιά. Γενικὸ θέμα στὴ συζήτησή τους ἦταν
τὸ παγωτό κι ἤρωας κείνης τῆς βραδυᾶς ὁ Κάλβο, πού
ἡ κόμησσα Ἄρμανσπεργκ ἀκούραστη παίνευε τὴν τέχνη του.

Ὁ Κάλβο πού θέλησε νά δώση στά παγωτά του διάφορους χρωματισμούς, ἐπειδὴ τότε στήν πρωτεύουσα δὲν εἶχαν χρώματα ζαχαροπλαστικῆς, χρησιμοποίησε ἀπ' τὰ κοινὰ μεταλλικά χρώματα.

Δὲν πέρασε ὥρα ὕστερ' ἀπ' τὴν παγωτοφαγία καὶ τὰ ἀκατάλληλα κεῖνα χρώματα φέρανε στοὺς καλεσμένους μιὰ ἐλαφριά δηλητηρίαση. "Ὀλοι τους τρέχανε κάπου γιὰ ν' ἀνακουφίσουν τὴν κοιλιὰ τους ἀπ' τὰ χρωματισμένα παγωτά καὶ φεύγανε ἀπ' τὴ βεγκέρα σὲ κακὰ χάλια. Ἀκόμα κι αὐτὸς ὁ Ὅθωνας, παγωτόπληκτος, πῆγε στὸ παλάτι του, ἔπεσε στὸ κρεβάτι καὶ κάλεσε μὲ μιᾶς τὸ γιατρό του. Τρεῖς μέρες ἔμεινε ἀδιάθετος.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη, ἄτυχη ὅμως, ἐμφάνιση τοῦ παγωτοῦ στήν πρωτεύουσα. Μὰ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν φοβήθηκαν ἀπ' τὸ πάθημα τῶν καλεσμένων τοῦ Ἀρμανσπεργκ. Ὄταν ὁ Κάλβο ἄρχισε τὸ καλοκαίρι νά πουλάη στὸ ζαχαροπλαστεῖο του παγωτά, ἀχρωμάτιστα ὅμως, οἱ πρωτευουσιάνοι τρέχανε μὲ λαχτάρια νά δοκιμάσουν τὸ καινούργιο αὐτὸ γλύκισμα. Σὲ λίγο ὁ Ἑλληνας Καρδαμάτης ἔκανε ἀντίπραξη στὸν Ἰταλὸ Κάλβο γιὰτὶ κι αὐτὸς ἔφκιαχνε καὶ πουλοῦσε παγωτά στὸ ζαχαροπλαστεῖο του στήν «Αἰολικὴ ὁδὸ». Τὸ παγωτὸ πιά εἶχε διαδοθῆ.

ΕΥΡΙΖΕΤΑΙ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ...

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1836, στὸ πρῶτο καὶ μοναδικὸ θέατρο τῆς Ἀθήνας παιζόταν ἀπὸ κάποιον θίασο ἢ τραγωδία τοῦ Ἀλφιέρη: «Ὁ Φίλιππος τῆς Ἰσπανίας». Τοὺς γυναικείους ὅμως ρόλους ἀκόμα παίζαν ἄντρες. Κι ἔτσι ἡ γυναίκα τοῦ Φίλιππου, κατὰ τὸν κριτικὸ ἐκείνου τοῦ καιροῦ, «παρίστατο ἀπὸ νέον ἔχοντα φωνὴν ξηρὰν καὶ ἀλύγιστον».

Σὲ κάποια ἀπ' αὐτὲς τὶς παραστάσεις, μ' ὄλο πού ἡ ὥρα εἶχε περάσει, δὲν ἄρχιζαν. Ἄνυπόμονοι οἱ θεατές, καὶ μὲ τὸ δίκιο τους, ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρονται ποδοκροτώντας. Καὶ τὴν πιὸ περσσότερη φασαρία φαίνεται πὼς θὰ κάνανε οἱ στρατιωτικοί. Γιὰ νὰ ἡσυχάσουν τότε, βγαίνει στὸ προσκῆνιο κάποιος ἡθοποιὸς καὶ λέει στοὺς θεατές:

— Παρακαλοῦμεν τὸ σεβαστὸν κοινὸν καὶ τὴν γενναίαν φρουράν νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὴν ἀποψινὴν μας βραδύτητα, καθόσον διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς της, ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα δὲν ἐξουρίσθη ἀκόμη!!!

ΟΡΕΙΒΑΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1834 πού ὁ Ὅθωνας ἐπεσκέφθηκε τὴ Βοιωτία, ἔφτασε στὶς 20 στὴν Ἀράχωβα. Τὴν ἄλλη μέρα τὴν αὐγή, ἔφυγε γιὰ ν' ἀνέβῃ στὴν κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ. Στὴν ὄρειβασία του αὐτὴ τὸν ἀκολούθησαν Ἕλληνες καὶ Βαυαροί. Κι οἱ Ἀραχωβίτισσες τὸν ξεπροβόδι-σαν τραγουδώντας:

«Ὁρα καλὴ σου, βασιλιᾶ, ὦρα καλὴ σου, ἀφέντη,
 Αὐτοῦ πού βούλεσαι νὰ πᾶς στὴ Λιάκουρα ν' ἀνέβῃς
 ἀγάλια-ἀγάλια νᾶρχεσαι, ἀγάλια νὰ διαβαίνῃς
 γιὰτ' εἶν' ὁ τόπος ζαβωτός, καβάλλα δὲν πατιέται».

Ὁ νεαρὸς ὅμως Ὅθωνας, ἀψηφώντας τὶς συμβουλές πού τοῦ ἔδωσαν τραγουδιστὰ οἱ Ἀραχωβίτισσες, ἀπόδειξε πὼς ἦταν ἕνας γερὸς ὄρειβάτης. Ἀκόμα κι αὐτὰ τὰ παλι-

κάρια δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν ξεπεράσουν στὴ σβελτάδα του.

Φτάνοντας ὅμως πάνω στὴ Λιάκουρα, δὲν ἱκανοποιήθηκε. Σ' αὐτὸ ἴσως νὰ ἔφταιγε ἡ κακοκαιρία πού βρῆκε.

Κι ἀφοῦ ἡ συνοδεία του ἔκανε στὴν κορυφὴ ἓνα μικρὸ σωρὸ ἀπὸ πέτρες, ὁ βασιλιᾶς ἔβαλε τὴν τελευταία γράφοντας μὲ ξυλοκάρβουνο σὲ στίχους περίπου αὐτά:

«Ὁ ἀληθινὸς ὁ Παρνασσὸς μοῦ φαίνεται ὅτι πάντα θὰ ἦταν
χωρὶς τὴ φαντασία, βράχος τραχὺς καὶ ἄγονος.»

Τὸ καλοδέξιμο ὅμως πού τοῦ κάνανε τὸ βράδυ οἱ Ἀραχωβίτες, ἔκανε τὸ βασιλιᾶ νὰ λησμονήσῃ τὴν κούραση τῆς ὀρειβασίας του. Μὲ τοῦτο τὸ τραγούδι τὸν καλοσώρισαν οἱ Ἀραχωβίτισσες:

«Καλῶς τὸ βασιλέα μας
πῶρεται ἀπ' τὸ Λιβιάδι
πῶρεται ἀπ' τὸν Παρνασσὸ
μέσ' ἀπ' τὸ Σαρανταῦλι»

Το μικρο δίνι
στο λαβαιδ'
επρέθε να
επρέθε

Κι ὅταν ἀργότερα ἡ Ἀραχωβίτισσα Ρεγγίνα Παπασταθοπούλου, πού ἦταν ἡ ποιήτρια στὰ τραγούδια αὐτά, προσχάλεσε τὸ βασιλιᾶ νὰ χορέψῃ μαζί τους, κεῖνος δὲν τὸ ἀρνήθηκε. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔκανε ἀρκετοὺς γύρους στὸν ἑλληνικὸ χορό.

Ἀπὸ γλῶσσας

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἔλεγε ὕστερα ἀπ' τὸν Ἀγῶνα, ὅταν ἀπογοητευόταν ἀπ' τὸ πολιτικὸ ἀλληλοφάγωμα τῶν Ρωμιῶν:

—Ἐμεῖς φυτέψαμε τὸ δέντρο τῆς λευτεριάς, μὰ σὰν ἀπαίδευτοι πού εἴμαστε, δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ τὸ καλλιεργήσουμε.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1833, ὁ ἀγωνιστὴς Νίκος Κριεζώτης πήγαινε ἀπ' τὴ Χαλκίδα στ' Ἀνάπλι. Γιὰ τιμητικὴ συνοδεία τὸν ἀκολούθαγαν καμιὰ ἑκατοστὴ ἀρματωμένα παλικάρια καβάλλα σ' ὁμορφοστόλιστα ἄλογα. Ἦταν παλιὰ συνήθεια αὐτῆ, ἀπ' τὰ χρόνια ἀκόμα τῆς κλεφτουριᾶς, τὸν καπετάνιο νὰ συνοδεύουν πάντα παλικάρια, ἢ «οὐρά» ὅπως τὴ λέγαν.

Ἀπ' τὴν Κόρινθο πήγαινε γιὰ τὸ Λαύριο ὁ γέρο Νοταρᾶς, πού κι αὐτὸς τὸ ἴδιο, εἶχε τὴν ἀρματωμένη «οὐρά» του.

Στὸ δρόμο, ἔξω ἀπ' τὴν Ἀθήνα ἔτυχε νὰ συναντηθοῦν κι οἱ δύο, μ' ἀντίθετη κατεύθυνση.

Ὅταν φάνηκαν ἀπ' τὰ μακριὰ οἱ δυὸ συνοδεῖς, ἢ μιὰ νὰ πηγαίνει πάνω στὴν ἄλλη, κι ὅταν κάπως πλησίασαν, ἕνας καβαλλάρης ξεκόβει ἀπ' τοῦ Νοταρᾶ τοὺς ἀκολούθους καὶ χτυπώντας τὸ ἄτι του, σὰν ἀστραπὴ πηγαίνει πρὸς τοὺς ἄλλους.

Ὅταν ἔφτασε κι εἶδε πὼς ὁ Κριεζώτης ἦταν κείνος πού ἐρχόταν καταπάνω τους, τοῦ ἀνήγγειλε ποιὸς ἦταν ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά.

Οἱ δυὸ συνοδεῖς φτάσαν σὲ μιὰ ἀπόσταση πενήντα βήματα. Τότε σταμάτησαν τὰ παλικάρια, καὶ προχώρησαν μόνο ἀπ' τὴ μιὰ ὁ γέρο Νοταρᾶς κι ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ Κριεζώτης. Ζύγωσαν οἱ δυὸ καβαλλαραῖοι, καὶ σύγχρονα τράβηξαν τὶς πάλλες τους. Γυμνά τὰ σπαθιά τους τὰ σήκωσαν ὀριζόντια πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τους, κι ἀφοῦ τὰ κράτησαν ἔτσι μερικὰ δευτερόλεπτα τὰ ξανάβαλαν στὰ θηκάρια τους.

Ἦστερ' ἀπ' τὸν παλιὸ πολεμικὸ αὐτὸ χαιρετισμὸ ξεκαβαλλικεύει ὁ Κριεζώτης καὶ μὲ σεβασμὸ πλησιάζει τὸν καβαλλάρη Νοταρᾶ καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι. Κι ὁ γέρος σκύβει καὶ φιλεῖ τὸν Κριεζώτη στὸ μέτωπο.

Κεῖνη τὴ στιγμὴ τὰ παλικάρια κι ἀπ' τὶς δυὸ ἀκολουθίες ἄδειασαν τιμητικὰ τὰ ντουφέκια τους στὸν ἀέρα. Κι ἀφοῦ τέλειωσε ἔτσι ὁ χαιρετισμὸς τους τράβηξε ἢ κάθε συνοδεία τὸ δρόμο της.

Ἱερεὺς καὶ ἐπίσκοπος κατὰ τὸν ἁγιασμόν

ΗΘΙΚΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ

Στά 1837 ἤρθε στὴν Ἀθήνα, γιὰ λίγες μέρες, ὁ Παναγιώτης Σέκερης. Ἔτυχε νὰ συναντηθῆ μετὸν Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ὁ παλιὸς μπέης τῆς Μάνης, γιὰ νάχη ἡσύχη τῆ συνείδησός του, θέλησε νὰ τακτοποιήσῃ τίς ὑποχρεώσεις του μετὸν παλιὸ ἰδρυτὴ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

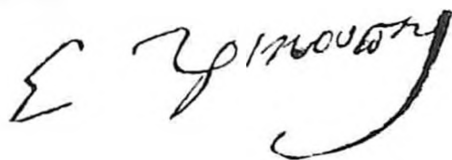
— Πᾶμε, ἀδερφέ, τοῦ λέει ὁ Μαυρομιχάλης, νὰ ὁμολογήσω ἐγὼ τουλάχιστον πρὶν πεθάνω, μπροστὰ σ' ἐπίσημο ἀρχὴ καὶ με μάρτυρες, τὸ τί ἔλαβα ἀπὸ σένα. Χωρὶς ἐσένα, δὲν θὰ μπορούσα νὰ θρέψω τοὺς Μανιάτες μου καὶ νὰ τοὺς ἔχω ἑτοιμοὺς γιὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Ὁ Σέκερης ἀρνήθηκε. Ὁ γέρο Μαυρομιχάλης, ὅμως ἐπέμενε.

— Πῶς ἀρνιέσαι νὰ μοῦ κάνῃς αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία; Ξεχνᾷς πὼς εἴμαστε κι οἱ δυὸ γέροντες καὶ θνητοί, καὶ δὲν πρέπει νὰ κληρονομήσουμε στὰ παιδιά μας δοσοληψίες!

Καὶ στὶς 28 τοῦ Ἀπρίλη στὰ 1837, ὁ Πετρόμπεης μετὸ συμβολαιογραφικὴ πράξη—συμβολαιογράφος ὁ Κ. Πιτάρης—ὁμολόγησε ὅτι ὁ γιὸς του Γιωργάκης ἀπ' τὸ 1819-1821 ἔλαβε στὴν Πόλη ἀπ' τὸ Σέκερη 8.500 ἰσπανικὰ τάλληρα γιὰ προπαρασκευὴ τοῦ Ἀγώνα, κι ὕστερα, στὴν Ἐπανάσταση ἓνα καράβι φορτωμένο κριθάρι, περίπου 3.500 δίστηλα!...

Μὰ τώρα πιά ὁ Σέκερης γιὰ νὰ ζήσῃ εἶχε διοριστῆ τελώνης στ' Ἀνάπλι!...

Η ΦΡΟΣΥΝΗ

Στά 1837 στὴν Ἀθήνα, ἓνας ὄμιλος ἀπὸ ἐρασιτέχνες ἤθελε νὰ παίξῃ τὴ «Φροσύνη» θεατρικὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ. Οἱ πρόβες εἶχαν ἀρχίσει, μὰ κάποιον

βράδου, παρουσιάζεται στο γραφείο του Ραγκαβῆ «ἀγνωστός τις ἀνὴρ τεσσαρακοντούτης περίπου, ταπεινὸς δὲ τὸ ἔνδυμα καὶ τοὺς τρόπους» ὅπως μᾶς τὸν περιγράφει ὁ ἴδιος.

— Ν' ἀπαγορεύσετε τὴν παράσταση τῆς Φροσύνης, λέει ἀπότομα στὸ Ραγκαβῆ.

— Προθύμως, τοῦ ἀπαντάει ὁ συγγραφέας, ἂν δύναται νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ. Ἄλλὰ δύναμαι νὰ σᾶς ἐρωτήσω διαπὶ δὲν θέλετε νὰ παρασταθῇ ἡ Φροσύνη;

— Γιατὶ εἶμαι ὁ γιὸς τῆς.

Τὰ ἔχασε ὁ Ραγκαβῆς καὶ τοῦ λέει:

— Ὁ υἱὸς τῆς! Ἄλλὰ μὲ συγχωρεῖτε. Εἰς τὴν τραγωδίαν μου ἡ Φροσύνη πνίγεται ἀγνὴ καὶ νέα παρθένος...

— Στὴν τραγωδία σας μπορεῖ. Στ' ἀλήθεια ὅμως ἦταν γυναίκα τοῦ πατέρα μου καὶ μητέρα μου...

Ὁ Ραγκαβῆς σεβάστηκε τὴν ἐπιθυμία τοῦ γιοῦ τῆς Φροσύνης, Δημητροῦ, καὶ ματαίωσε τὴν παράσταση. Ἀνεβάσανε ὅμως τὸ ἔργο του ὕστερα ἀπὸ χρόνια, ὅταν πιά πιά ὁ Δημητρὸς εἶχε φύγει γιὰ πάντα, μακριὰ ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.

ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΕΞΣΙΝΕΡΙΣΜΑΤΑ

Στὰ πρῶτα μεταπαναστατικά χρόνια, σὲ μιὰ φιλικὴ συγκέντρωση, παλιοὶ καπεταναῖοι, μιλοῦσαν γιὰ τὸν Ἀγῶνα. Ἦρθε κι ὁ λόγος γιὰ τὸ ἀσκέρι τοῦ Δράμαλη. Ὁ Κολοκοτρώνης, ποὺ ἦταν κι αὐτὸς μπροστά, ἄρχισε τότε νὰ

τούς ιστορική πῶς ξέκταναν τὶς τριανταδυὸ χιλιάδες στρατὸ τοῦ Δράμαλιη στὰ Δερβενάκια. "Αἷφαφα, κάποιος ἄλλος ἀγωνιστής, διακόπτει τὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ καὶ τοῦ λέει:

— Ποῦ βρέθηκαν τριανταδυὸ χιλιάδες; Μεῖς τοὺς μετρήσαμε στὴν Κάζα, στὸν Κιθαιρῶνα, ἕναν-ἕναν, καὶ δὲν ἦταν παραπάνω ἀπὸ δεκατρεῖς χιλιάδες.

Ἐναμμένος τότε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ τοῦ ἀποκρίνεται:

— Σεῖς τοὺς μετρήσατε καὶ μεῖς τοὺς σκοτώσαμε, κι ἂς ἦταν καὶ δεκατρεῖς χιλιάδες..

Edwd Codrington

~~Σουφτὴ~~ ~~ἄλλο~~ ~~ἄλλο~~

ΠΑΠΑΣ - ΑΓΙΟΣ

ΤΣΑΤΣ

Στὰ 1837 ὁ βασιλιᾶς "Οθωνας ἐπεσκέφθηκε τὸ Μεσολόγγι. Ἀνάμεσα σὲ κείνους ποὺ πῆγαν νὰ ὑποβάλουν τὰ σέβη τους στὸ νιοφερμένο βασιλιᾶ τους ἦταν κι ὁ παπα Παναγιώτης Μπουγάτσας, παπᾶς στὸν "Αἰ Παντελεήμονα. Ἐτυχε κείνη τῇ στιγμή νὰ βρισκεται πλάϊ κι ὁ καπετὰν Δημήτρης Μακρῆς. Βλέποντας τὸν Μπουγάτσα λέει στὸν "Οθωνα:

— Μεγαλειότατε, τὸν παπᾶ αὐτὸ δίκαιο εἶναι νὰ τὸν προσκυνοῦμε σὰν ἅγιο, γιὰ τὶς μεγάλες του ἐκδουλεύσεις στὴν πατρίδα καὶ τὸν κόσμο.

— Καὶ ὁποῖαι εἰσὶν αὐταί, καπετὰν Μακρῆ, τὸν ρωτᾶει ὁ βασιλιᾶς.

— "Ακουσε, Μεγαλειότατε, ἀπαντᾶει ὁ παλιὸς πρωτοκλέφτης τοῦ Ζυγοῦ. Ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κλεισμοῦ στὸ Μεσολόγγι ὁ παπᾶς αὐτὸς ἢ μόνη δουλειὰ ποὺ ἔκανε, ἦτανε καθὼς ἐπιάνετο τὸ τουφέκι — κι ἦτανε αὐτὸ καθημερινὸ — εἴτε ἦτανε μέρα εἴτε νύχτα, ἔτρεχε στὴν ἐκκλησιά, ἔπαιρνε τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του καὶ ξεσκούφωτος μὲ τὸ

φαναράκι του, ἐπήγαινε ἀπὸ ντάπια σὲ ντάπια καὶ μεταλάβαινε κείνους πού ψυχομαχοῦσαν καὶ τοὺς παρηγοροῦσε μὲ καλὰ λόγια καὶ γκάρδιωνε τοὺς ἄλλους νὰ πολεμᾶνε μὲ ὄρεξη καὶ μὲ ψυχὴ γιὰ νὰ ἔχουν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Στ' ὀρκίζομαι στὴν πίστη μου, Μεγαλειότατε, ὅτι δὲν πέρασε μέρα, εἴτε νύχτα, νὰ μὴν τὸν ἰδῶ στὴ ντάπια μου πάνω στὸ ντουφέκι, καθὼς ἔφερνε γύρα ὅλες τὶς ντάπιες καὶ μέσα στὴ χώρα, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, καὶ στὸ γιουρούσι τῆς Ἐξόδου ἦτανε μαζί μας καὶ βόλι ἢ μπάλα δὲν τὸν πείραξε. Τότε δὲν εἶναι ἅγιος ὁ παπᾶς αὐτός:

Ὁ Ὀθωνας, ἀντὶ γι' ἄλλη ἀπάντηση κρέμασε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι τὸ παράσημο τοῦ Ἀγῶνα στὸ στήθος τοῦ παπᾶ Παναγιώτη, πού μὲ σκυμμένο κεφάλι ἀπὸ σεμνότητα ἀκούγε τὰ παινέματα πού ἱστοροῦσε ὁ Μακρῆς γι' αὐτόν, κι ἦταν ὅλα ἀλήθεια.

ΚΑΚΟΣΗΜΛΙΑ

Ἡ Πρωτοχρονιά τοῦ 1838, ἦταν ἡ πρώτη πού θὰ γιόρταζε στὴν Ἑλλάδα ἡ νιοφερμένη βασιλίτσα Ἀμαλία. Ὁ βασιλιάς κι ἡ βασιλίτσα ντυμένοι κι οἱ δυὸ μὲ τὶς ἐθνικὲς φορεσιές τους, παρευρέθηκαν στὴ δοξολογία πού ἔγινε στὴν Ἀγία Εἰρήνη, τὴν τότε μητρόπολη. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπ' τὴν αὐγὴ εἶχαν πιάσει τοὺς δρόμους νὰ καμαρώσουν τὸ νιόπαντρο βασιλικὸ ζευγάρι καὶ νὰ τὸ ζητωκραυγάσουν.

Ἦστερ' ἀπ' τὴ δοξολογία ἐνῶ ἡ βασιλικὴ ἄμαξα πήγαινε ἀπ' τὴν ἐκκλησία στὸ Παλάτι, συνέβηκε αὐτὸ πού θ' ἀφήσουμε ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς νὰ μᾶς πῆ: «Ἐνῶ αἱ Α.Α.Μ. μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἐπροχώρησαν ὀλίγον πρὸς τὴν

υδὸν τῶν ἀνακτορίων, ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἵπποι ἀπὸ τὰς ἡνίας τῆς ἀμάξης καὶ ἀπεσύρθησαν. Ἡ δὲ μεγαλοπρεπῆς ἐκείνη Βασιλοφόρος ἀμαξα διευθύνθη εἰς τὰ ἀνακτόρια μὲ τούς δύο μόνον ἵππους».

Τὸ περιστατικὸ αὐτό, κι ἡ βασίλισσα καὶ πολλοὶ Ἀθηναῖοι, τὸ θεώρησαν γιὰ κακοσημαδιά. Κι εἶναι ἀλήθεια πὼς πέρασαν ἀρκετὰ χρόνια ὡς νὰ ξεδιαλύνη.

A large, elegant handwritten signature in black ink, which appears to be the name 'Amalia' written in a cursive style. The signature is positioned centrally on the page, above the section header.

ΣΑΣΤΙΣΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

Στὰ 1837 πού πρωτόρθε στὴν Ἀθήνα τὸ νιόπαντρο βασιλικὸ ζευγάρι, παρουσιάστηκαν οἱ ἀρχές νὰ τοὺς ὑποβάλουν τὰ σέβη καὶ τίς εὐχές τους. Ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς εἶχε ἀναλάβει νὰ παρουσιάσῃ στὴ βασίλισσα Ἀμαλία τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἔλεγε τὸ ὄνομά τους, τὸ βαθμὸ τους κι ἂν γνῶριζαν καμιὰ ξένη γλῶσσα, γιὰτὶ ἡ Ἀμαλία ἀκόμα δὲν ἤξερε λέξη ἐλληνική. Ἀνάμεσα στοὺς ὑπαλλήλους ἦταν κι ἓνας τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν τὴν καταγωγὴ Χιώτης, πού δὲν μιλοῦσε ἄλλη γλῶσσα ἀπ' τὰ ἐλληνικά. Ἡ Ἀμαλία λέει τότε Γερμανικὰ στὸ Ραγκαβῆ:

— Εἶπτετε τῷ Κυρίῳ ὅτι ἡ περίχωρος τῶν Ἀθηνῶν πολὺ μὲ ἤρεσε.

Κι ὁ Ραγκαβῆς μετάφρασε στὸ δημόσιο ὑπάλληλο τὰ πὶὸ πάνω.

— Εὐχαριστῶ τὴ Μεγαλειότητά της, ἀπαντᾷ ὁ Χιώτης πού τὰ ἔχασε.

— Τί λέει ὁ Κύριος; ρωτᾷει καὶ πάλι γερμανικὰ ἡ Ἀμαλία.

—“Οτι εἶναι ὀλιγόδενδρα τὰ περίχωρα, ἀπαντάει ψέμματα ὁ Ραγκαβῆς, πού ἤθελε νὰ σκεπάσῃ τὸ σαστισμένο Χιώτη.

Ἡ πονηρὴ ὅμως Ἀμαλία δὲ γελιόταν εὐκολα. Ξαναπροκάλεσε τὸ Χιώτη, λέγοντας τὰ πιὸ κάτω νὰ τὰ μεταφράσῃ ὁ Ραγκαβῆς:

—Ὁ ἐλαιὼν εἶναι ὠραῖος, καὶ ἡ γυμνότης δὲν βλάπτει τὸ σχῆμα τῶν λόφων.

Χωρὶς νὰ καλοακούσῃ τὰ λόγια τῆς βασίλισσας ὁ Χιώτης ἔκανε ὑπόκλιση λέγοντας καὶ πάλι σαστισμένος:

—Ὑπερευχαριστῶ τὴν Μεγαλειότητά της...

Κι ἡ βασίλισσα πού εἶχε καταλάβει, ρωτάει τὸ Ραγκαβῆ:

— Τί λέει;

Ὁ Ραγκαβῆς ὅμως πιά, δὲν μποροῦσε νὰ σκεπάσῃ τὸ Χιώτη. Ἀναγκάστηκε νὰ πῆ στὴ βασίλισσα, ὅλη τὴν ἀλήθεια.

— Ταύτην τὴν φορὰν, πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅ,τι εὐχαριστεῖ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα...

Τοῦτο ἔφτασε γιὰ νὰ σκάσῃ τὰ γέλια ἡ Ἀμαλία καὶ μαζί της ὅλοι οἱ ἄλλοι... ἐκτὸς ἀπ' τὸ Χιώτη, πού ἀπ' τὴν ἀγωνία του ἦταν λουσμένος στὸν ἰδρῶτα.

Η ΧΑΡΟΚΑΜΕΝΗ ΣΤΟ ΧΟΡΟ

Στις 25 Μαρτίου τὸ 1838, ἔγινε στὴν Ἀθήνα ὁ πρῶτος γιορτασμός γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ἐπέτειο τοῦ Εἰκοσιένα. Ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Ἀττικῆς συναχτῆκαν στὴν πρωτεύουσα γιὰ νὰ γιορτάσουν μαζί τὴ μεγάλη κείνη μέρα. Τότε ἀκόμα ζοῦσαν κι ἀρκετοὶ ἀγωνιστές. Αὐτοὶ εἶχαν περισσότερα δικαιώματα ἀπὸ κάθε ἄλλον στὴν πρώτη ἐθνικὴ γιορτῆ. Θελῆσανε λοιπὸν νὰ τὴ χαροῦν μὲ ξεφάντωμα.

“Υστερ’ ἀπ’ τὴν ἐπίσημη δοξολογία, μὲ νταούλια καὶ πίπιζες, στήσανε γλέντι μπροστὰ στὴν πλατεῖα τοῦ παλατιοῦ. Κι ὁ “Οἰθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία ντυμένοι μὲ τὶς ἑλληνικὲς τοὺς φορεσιῆς, ἀπ’ τὸν ἐξώστη τοῦ παλατιοῦ παρακολουθοῦσανε τὸ ξεφάντωμα.

Τῆ στιγμῇ πού τὸ γλέντι βρισκόταν σ’ ὅλη του τὴν ἔνταση κι οἱ ἀγωνιστὲς στήσαν τὸ χορό, παρουσιάζεται μιὰ μαυροφορεμένη γερόντισσα καὶ σταματώντας τοὺς χορευτὲς, λέει δυνατὰ γιὰ ν’ ἀκουστῆ ἀπ’ ὅλους:

— Σταματῆστε, παιδιὰ μου, σὲ μένα πρέπει ν’ ἀρχίσω τὸ χορό, γιὰτὶ γι’ αὐτὰ τὰ χῶματα, ἔδωσα δυὸ ἀδέρφια καὶ τὸ μοναχοπαίδι μου.

Καὶ μπαίνοντας μπροστὰ ἢ γερόντισσα ἄρχισε νὰ σέρνῃ τὸ χορό.

Ἡ γριὰ ἐκείνη ἦταν ἡ Ἀθηναία Λέκκα, ἀδελφὴ τῶν Λεκκαίων πού εἶχαν σκοτωθῆ στὴν Ἐπανάσταση.

Νικητὸν τῆς ἐπανάστασης

ΑΣ ΕΧΗ ΧΑΡΗ...

Κάποια βραδιά, σὲ συγκέντρωση στὸ σπίτι τοῦ πρεσβευτῆ τῆς Ρωσίας Κατακάζη—Ἑλληνα τὴν καταγωγῆ—ἔγινε λόγος γιὰ τὸν Ἀγῶνα.

Ἐνας νιοφερμένος Ἑλληνας ἀπ’ τὴν Εὐρώπη, πού κεῖνες τὶς μέρες εἶχε ἀρπάξει καὶ μιὰ δημόσια θέση, λέει θρασύτατα:

— Ἄς ἔχη ἡ Ἑλλὰς χάριν εἰς τὰς τρεῖς Δυνάμεις αἰ ὁποῖαι τὴν ἔσωσαν, καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων...

Ἐκαναν μεγάλη ἐντύπωση τὰ προσβλητικὰ λόγια τοῦ νιοφερμένου, γιὰτὶ ἔτυχε νὰ βρίσκωνται καλεσμένοι καὶ μερικοὶ ἀγωνιστὲς. Κι οἱ πιὸ πολλοὶ στρέψανε τὴν προσοχὴ τοὺς στὸν Κολοκοτρώνη, πού κι αὐτὸς ἦταν ἐκεῖ. Ἀναψο-

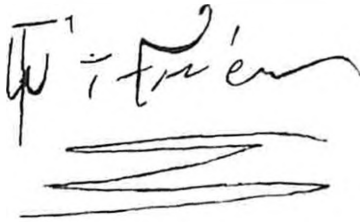
κοκκίνισε ό Γέρος άπ' τ' αναπάντεχα αυτά προσβλητικά λόγια, μά δέν έχασε τήν ψυχραιμία του και λέει:

— Νά έχουν χάρη στην Έλλάδα όχι οί τρείς μονάχα, σοφολογιώτατε, μά ούλες οί Δυνάμεις ακόμα κι ή Τουρκία πού άνοιξε τούτη ή γωνιά και τρέξαν και τρούπωσαν ούλοι οί κατεργαράοι κι αφήσανε τούς τόπους τους ήσυχους.

Κι άμέσως ό Ζαΐμης, πού ήταν κι αυτός εκεί, συμπλήρωσε τόν Κολοκοτρώνη.

— Άκούετε σοφολογιώτατοι, τί λέει ό στρατηγός;

“Άν τ' άκούσανε λέει! Τό πολυακούσανε!

A handwritten signature in Greek, possibly reading 'Πολύ Αργά...', followed by several horizontal scribbles.

ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ...

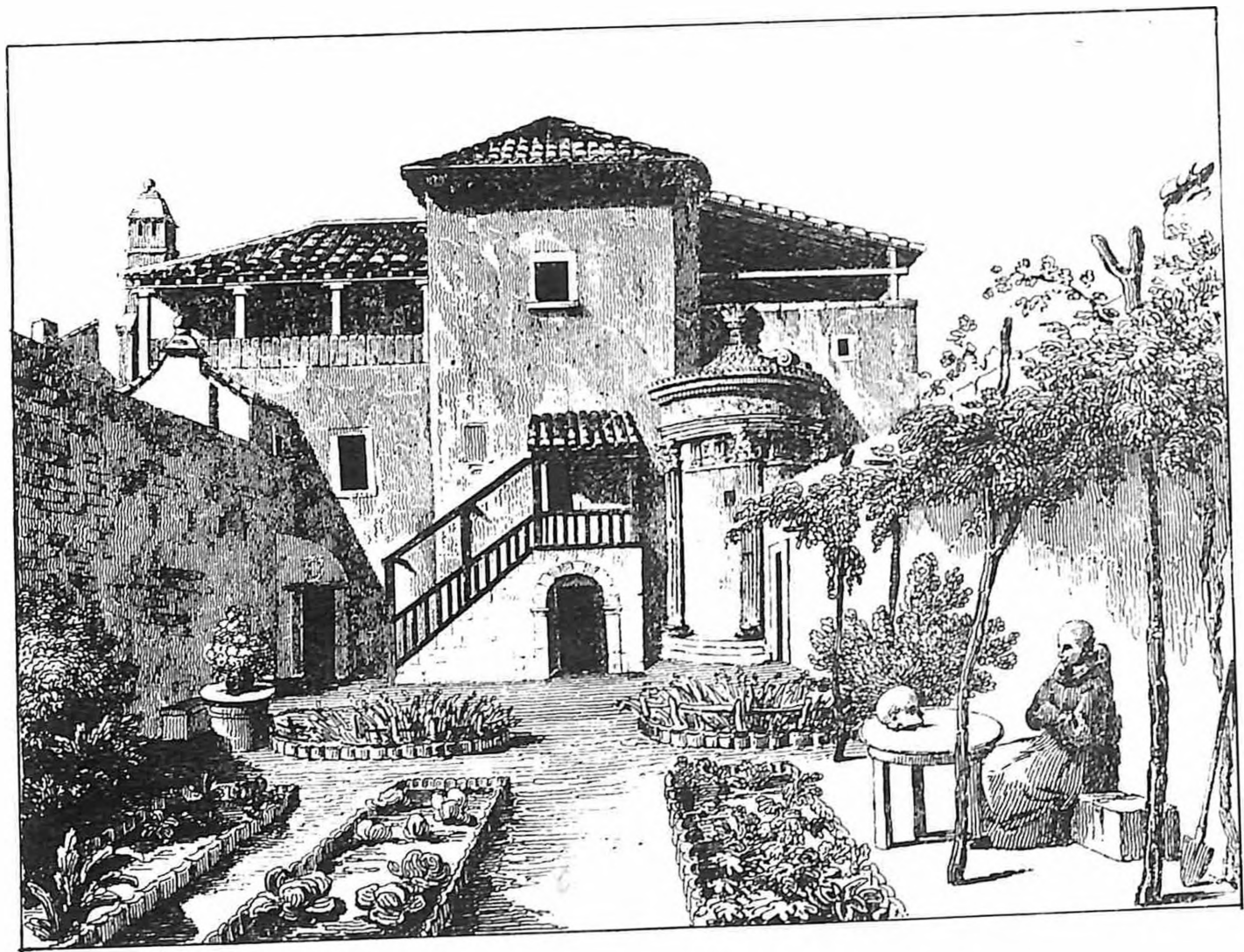
Σε συζήτηση τό 1840, πού κάνανε ό Μακρυγιάννης μέ τόν Ιατροφιλόσοφο τό Διονύσιο Πύρρο, έτυχε νά βρίσκεται κι ό Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

Ό Ρουμελιώτης Μακρυγιάννης, άρχισε νά κατακρίνη τό βασιλιά Όθωνα για τήν τακτική του, κι άπορούσε πώς δέν είχε για παράδειγμα τό πάθημα τού Καποδίστρια για ν' αλλάξει πολιτική και νά μήν πάθη ό,τι και κεϊνος.

Ό Πύρρος σάν άκουσε τ' όνομα Καποδίστριας, παλιός άντικαποδιστριακός όπως ήταν, ξεσπάθωσε κι άρχισε ν' άραδιάζει τά σφάλματα τού κυβερνήτη συνοδεύοντάς τα και μέ άυστηρούς χαρακτηρισμούς.

Μπαίνοντας τότε στη συζήτηση κι ό γέρο Πετρόμπεης, τόν σταμάτησε μ' αυτά τά λόγια:

— Δέν ύπολογίζεις καλά τά πράγματα φιλόσοφε. Άνάθεμα τούς ξένους πού ήταν ή αίτία κι εγώ νά χάσω τούς γιούς μου και τό Έθνος έναν πολιτικό πού δέν θά τόν ξαναβροῦμε πιά... Άνάθεμά τους!...

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΛΥΣΙΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΑΚΟ ΤΕΛΟΣ

Ὁ καπετάν Τζάκας, ἀπ' τὸ Μοναστηράκι, πάνω στ' Ἀγραφα, παλιὰ ἦταν τὸ πιὸ τρανὸ παλικᾶρι τοῦ Κατσαντώνη, κι ὕστερα τοῦ Καραϊσκάκη, τὸ πρωτοπαλικαρο. Στὴν τόλμη του δὲν εἶχε τὸν ὅμοιό του. Γιὰ τοῦτο κι οἱ καπεταναῖοι του τὸν εἶχαν πῶς καὶ τί!

Σὰ λευτερώθηκε ἡ γῶρα, ὁ καπετάν Τζάκας δὲ ζήτησε ἀξιώματα καὶ τιμές. Ἔκανε τὸ γελαδοτσέλιγμα πάνω στ' Ἀγραφα. Εἶχε τὸ πιὸ τρανὸ κοπάδι ἀπὸ γελάδια. Νοικοκύρης ἀπ' τοὺς πιὸ καλοὺς. Μ' ὄλο τοῦτο ἂν κι εἶχε βουκόλους, πήγαινε κι ὁ ἴδιος ἀπὸ κοντὰ στὸ κοπάδι, μ' ὄλο πού εἶχε περάσει τὰ ἑκατό.

Τὸν καιρὸ πού πῆγε κατὰ τ' Ἀγραφα ὁ βασιλιᾶς Ὁθωνας, παρουσιάστηκε νὰ τὸν χαιρετήσῃ κι ὁ γέρο Τζάκας. Εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴν παλικαριά του. Καὶ θαύμασε ὁ Ὁθωνας, σὰν ὁ ἑκατοχρονίτης ἀγωνιστῆς ἀνοιξε τὸ πουκάμισό του κι ἔδειξε τὸ κορμί του. Κόσκινο ἦταν ἀπ' τὰ βόλια!

— Ἐ, γέρο Τζάκα, τοῦ λέει ὁ Ὁθωνας. Σὰν τί χάρη μπορεῖ νὰ σοῦ κάνῃ ὁ βασιλιᾶς σου πού νὰ σὲ εὐχαριστήσῃ;

— Νὰ διατάξῃς τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας σου, νὰ ἐπιτρέψουν στὸν ὑπήκόό σου τὸν Τζάκα, νὰ σέρνῃ τ' ἄρματα πού τίμησε στὸν Ἀγῶνα.

Μποροῦσε ποτὲ ὁ βασιλιᾶς νὰ τοῦ ἀρνηθῇ μιὰ χάρη πού στὸ κάτω κάτω τῆ δικαιοῦταν; Ἀπὸ τότε ὁ Τζάκας ἔσπερνε πιά πάνω του λεύτερα τ' ἄρματά του καὶ μ' αὐτὰ τὸν θάψανε. Πέθανε περασμένα τὰ ἑκατὸν δέκα. Τὸ τέλος του ὅμως ἦταν παραῤξενο.

Κάποια μέρα τὰ γελάδια τοῦ Τζάκα στάλιζαν κάτω ἀπ' ἓνα γιγαντόκορμο πλάτανο. Ἀξαφνα σπάζει ἓνα ξερὸ κλαδί, πέφτει πάνω σ' ἓνα βόδι καὶ τὸ σκοτώνει. Θέριψε ἀπ' τὸ κακό του ὁ γέρο Τζάκας. Ἀρπάζει τὸ τσεκούρι του κι ἄρχισε πεισματωμένος νὰ χτυπάῃ τὸν πλάτανο γιὰ νὰ τὸν κόψῃ. Ἔδωσε, ἔδωσε, καὶ τὰ κατάφερε. Τὴν ὥρα ὅμως πού θάπεφτε ὁ πλάτανος, δὲν πρόκανε ὁ Τζάκας νὰ ξεμακρύνῃ καὶ τὸν πῆρε ἀπὸ κάτω. Ἀγρια ξεφόνιζε!

Τρέξανε οί βουκόλοι του νά τόν βγάλουν, μα πῶς νά παραμερίσουν τέτοιο πλάτανο! Κι ὁ γέρος ὄλο καί ξεφώνιζε μέ πόνο. "Ένας τότε ἀπ' τούς βουκόλους λέει:

— Μωρὲ πῶς ἦταν γραφτό του νά πεθάνη ὁ καημένος!

Καί σάν τόν ἄκουσε ὁ γέρο Τζάκας, ἔβαλε τὰ δυνατά του καί τοῦ ἀποκρίνεται:

—'Αμ πῶς ἤθελες νά πεθάνω, ὀρὲ ζαγάρι; "Ἡθελες νά μ' εὔρη τὸ βόλι στήν καρδιά;

Καί ξεψύχησε.

ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΗΣ ΜΕ... ΤΣΟΥΜΠΕ!

Σὲ περιοδεία του ὁ "Οθωνας, κατὰ τὸ 1840, στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἔφτασε καί στήν "Ανδρο.

Εἶχαν συναχτῆ ἀπ' ὄλα τὰ χωριά τοῦ νησιοῦ νά ὑποδεχτοῦν τὸ βασιλιᾶ. 'Απ' τὴ Μεσσαριά εἶχαν κατεβῆ ὁ προεστὸς Θανάσης Πετράκης μέ μερικοὺς ἄλλους. Ἦταν ντυμένος μέ τὴ νησιώτικη φορεσιά τοῦ προεστοῦ, πού ἦταν ἀκόμα ἡ ἴδια μέ κείνη πού φορούσανε στὰ χρόνια τῆς τουρκιάς. Δηλαδή τσουμπέ, τουρλωτὴ φεσάρα μέ μαντηλοδεσιά στὴ βάση, καί κίτρινα παπούτσια.

"Ένας-ένας οἱ προεστοὶ περνούσανε μπροστὰ ἀπ' τὸ βασιλιᾶ καί τόν χαιρετούσανε μέ σεβασμό.

—'Απὸ πού εἴσθε; ρωτᾶει ὁ βασιλιᾶς τὸν Πετράκη.

—'Απ' τὴ Μεσσαριά, ἀπαντᾶει κείνος ψιθυριστά.

'Ο "Οθωνας ὁμως, πού ἦταν γιὰ καλὰ βαρύκοος, παρακουσε. Παραξενεμένος τότε λέει τοῦ προεστοῦ:

— Τί λέτε! 'Απὸ τὴ Μασσαλία;... Περίεργο πρᾶγμα. Πῶς συμβαίνει αὐτό; 'Εγὼ δὲν εἶδα ποτέ μου στὴ Μασσαλία ἀνθρώπους μέ τοιαύτην ἐνδυμασίαν.

Σαστισμένοι ὅλοι τους ἀπ' τὴν παρανόηση τοῦ βασι-
 λιᾶ, καὶ πιὸ πολὺ ὁ Πετράκης... Κάποιος παλατιανὸς
 τότε ἀναγκάστηκε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ χωριὸ Μεσσαριά, γιὰ
 νὰ βγάλῃ τὸν "Ὁθωνα ἀπ' τὴ δύσκολη θέση πού τὸν εἶχε
 φέρει ἢ βαρυκοῖα του.

Η ΜΑΪΜΟΥ ΤΟΥ ΚΩΛΕΤΤΗ

Τὸ σπίτι τοῦ Κωλέττη, κάπου κοντὰ στὴν Πύλη τοῦ
 Ἀδριανοῦ, ἦταν ἀνοιχτὸ σ' ὅλους τοὺς πολιτικούς του φί-
 λους. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα, γεμάτα ἦταν τὰ
 δωμάτια ἀπὸ ψηφοφόρους πού καρτεροῦσαν τὸν πατέρα τῆς
 πολιτικῆς ρουσφετολογίας, γιὰ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ.

Στὸ διάδρομο βρισκόταν μιὰ μαϊμοῦ πού κάποιος φί-
 λος τοῦ Κωλέττη τοῦ τὴν εἶχε φέρει δῶρο. Ἡ μαϊμοῦ πρώτη
 θὰ δεχόταν τοὺς πολιτικούς φίλους μὲ διάφορες κωμικὲς
 γκριμάτσες καὶ χειρονομίες. Καὶ κείνοι γιὰ νὰ τὴν εὐχα-
 ριστήσουν τῆς φέρναν καρύδια, μύγδαλα καὶ διάφορα ζα-
 χαρωτά. Περιμένοντας τὸν Κωλέττη στὸ σπίτι του, οἱ φί-
 λοι του περνοῦσαν τὶς ὥρες τοὺς χορατεύοντας μὲ τὴ
 μαϊμοῦ.

Ἔτσι ἡ μαϊμοῦ αὐτὴ ἔγινε γνωστὴ σ' ὅλη τὴν Ἑλ-
 λάδα, γιὰτὶ οἱ φίλοι τοῦ Κωλέττη γυρίζοντας στὸν τόπο
 τους, εἶχαν νὰ λένε γιὰ τὸ ζωντανὸ αὐτό.

Μὰ κι οἱ ἀντιπολιτευόμενες ἐφημερίδες κάθε τόσο ἀνα-
 φέρανε τὴ μαϊμοῦ στὰ ἀντικωλεττικά τους ἄρθρα.

Κι ἀπὸ τότε καθένας πού προσπαθοῦσε νὰ κοροϊδέψῃ
 τὸν ἄλλον τὸν λέγανε «μαϊμοῦ τοῦ Κωλέττη.»

Ο ΜΕΓΑΛΟ-Ι·ΔΕΑΤΗΣ ΟΘΩΝΑΣ

"Όταν ὁ βασιλιᾶς "Όθωνας ἔμαθε στὰ 1840 τὸ θάνατο τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ, δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὸν ἐνθουσιασμό του. Νύχτα κάλεσε στὸ παλάτι τὸν ὑπουργὸ τῶν Ναυτικῶν ναύαρχο Α. Κριεζῆ, καὶ τὸν διέταξε ἀμέσως νὰ θέσῃ στὴ διάθεσή του τὸ καράβι «"Όθων». Σάστισε ὁ ὑπουργὸς ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη αὐτὴ διαταγή. Ὁ "Όθωνας ἤμως ἀμέσως τοῦ λέει:

—"Ὡστε δὲν γνωρίζετε λοιπὸν ναύαρχε, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀπέθανεν; "Α! ἐννοῶ νὰ ὑπάγω ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν. "Αμα μὲ ἰδοῦν φθάνοντα θὰ προθυμοποιηθῶσι νὰ μὲ ἀνακηρύξωσιν Αὐτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς...

"Αδικὰ προσπάθησε ὁ Κριεζῆς νὰ κάνη τὸ βασιλιᾶ ν' ἀλλάξῃ γνώμη. Κεῖνος μὲ πείσμα τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Τὸ πολὺ νὰ μὲ φονεύσουν. Τί πρὸς τοῦτο! Ὑπάρχει ὠραιότερος θάνατος; Θὰ πέσω ἕπως κι ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος.

Εὐτυχῶς ἤμως πού τὸ πολεμικὸ καράβι δὲν ἦταν τότε σὲ θέσῃ νὰ ταξιδέψῃ γιατί τὸ ἐπισκεύαζαν στὸν Πόρο. Ὅσο νὰ τὸ ἐτοιμάσουν ἤρθε ἡ εἶδησι πὼς εἶχε γίνῃ ὁ νέος σουλτάνος, ὁ Μετζήτ. Ἐτσι, δὲν πραγματοποιήθηκε τὸ παράτολμο σχέδιο τοῦ "Όθωνα.

ΓΑ·Ι·ΔΑΡΟΣ ΣΑΝ ΤΟ ΜΗΟ·Ι· ΣΟΥ...!

Ὁ "Όθωνας στὶς περιοδεῖες του ἐξὸν ἀπ' τοὺς "Ελληνας ὑπάσπιστές του, ἔπαιρνε μαζί του καὶ Βαυαροὺς παλατιανούς.

Φτάσανε κάποτε σ' ένα χωριό του 'Αναπλιού. 'Ο πάρεδρος στήν ύποδοχή πού τους έκανε, έβγαλε ένα δεκάρικο πού πολυκράτησε. 'Ακόμα κι αυτός ό ύπομονητικός βασιλιάς κουράστηκε, χωρίς βέβαια νά τό δείξη.

Σάν τελείωσε, ένας άπ' τους βαυαρούς παλατιανούς, γιά νά πειράξη τόν ρήτορα πάρεδρο του λέει ειρωνικά:

— Πόσο έχουν οι γάϊδαροι στον τόπο σας;

'Ο πάρεδρος δέν τά έχασε. 'Αφού τόν κύτταξε καλά-καλά, άπ' τήν κορφή ως τά πόδια, του άπαντάει:

— 'Αν έχουν τό μπόι τής άφεντιχς σου, ως δέκα σφάντζικες ό ένας έχει...

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Πολλά χρόνια δέν είχαν περάσει ακόμα άπ' τά μεγάλα περιστατικά του Είκοσιένα, κι άρχισαν νά λησμονιούνται. Καινούργια ζωή είχε ξεκινήσει πιά γιά τή χώρα. Ποιός νά γυρίσει πίσω στά παλιά και νά θυμηθῆ δοξασμένες ήμερομηνίες; Αύτοι όμως πού είχαν ζήσει τίς μεγάλες κείνες στιγμές, δέν τίς ξεχνοῦσαν. Στήν έπέτειο, αφήναν τόν λογισμό τους νά ξαναγυρίζη στά παλιά και νά τά ζωντανεύη. Κι ό Σάντο Μπαλουῦρδος, έκανε κάτι περσότερο. Ήταν κι αυτός ένας άπ' τους πέντε "Έλληνες πού πήραν μέρος στή ναυμαχία του Ναυαρίνου, πιλότος στο δίχροτο του Ρώσου ναυάρχου. Τόν 'Οκτώβρη λοιπόν του 1842, καφετζῆς τώρα πιά στήν 'Αθήνα ό Μπαλουῦρδος, μόνος του γιόρτασε τή μεγάλη κείνη μέρα. Αυτό μᾶς λέει κάποιο άπόσπασμα έφημερίδας εκείνου του καιρού.

«Τήν 8 του τρέχοντος τόν έσπέρας, ό Σάντος Μπαλουῦρδος έφώτισε παντού τόν καφενεῖον του, έφερε μουσικήν και διασκέδαζε τόν κοινόν πρός ανάμνησιν τής άξιομνημονεύ-

του τῶν Ἀβαρίνων μάχης τῶν στόλων τῶν συμμάχων Δυνάμεων κατὰ τῶν Τουρκικῶν... Ἐρωτώμενος δέ, διατι μόνος, μεταξύ τόσων ἄλλων, πανηγυρίζει τὴν ἔνδοξον ἐκείνην μάχην; «διότι καὶ μόνος, ἀπεκρίθη, ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας πολίτας εὐρέθην εἰς αὐτήν... Εἶμαι ἀπλοῦς πολίτης Ἑλληνας, καὶ καυχῶμαι διὰ τοῦτο. Εἶμι καφεπώλης».

ΠΙΚΡΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Στὸ ταξίδι του στὴ Βοιωτία τοῦ 1845, ὁ βασιλιᾶς Ὁθωνας, ἐπεσκέφθηκε καὶ τὸ μοναστήρι τοῦ Ὁσίου Λουκά. Τόσο εἶχαν συγκινηθῆ οἱ καλόγεροι, πού ὁ ἡγούμενος μόλις κατάφερε νὰ προσφωνήσῃ τὸ βασιλιᾶ μ' αὐτά:

— Μεγαλειότατε, σὲ περιμέναμε σὰν πατέρα μας.

Στὸ γεῦμα, ὁ βασιλιᾶς ζήτησε ἀπ' τὸν ἀγωνιστὴ καλόγερο Ἡσαΐα Δαλιάνη νὰ τοῦ διηγηθῆ διάφορα ἱστορικὰ περιστατικὰ τοῦ μοναστηριοῦ του.

Κι ἀφοῦ ἱστόρησε μερικὰ ὁ Δαλιάνης, δὲν μπόρεσε νὰ κρύψῃ καὶ τὸ μεγάλο του παράπονο γιὰ τὴν ἀδιαφορία τοῦ κράτους πρὸς τὸ μοναστήρι τους. Ξέσπασε σὲ παράπονο μὲ τοῦτα:

— Οὔλοι, Μεγαλειότατε, οὔλοι πολεμήσαμε παλικαρίσια γιὰ τὴ λευτεριά.

Κι ἀνοίγοντας τὸ ράσο του ὁ ἀγωνιστὴς καλόγερος, καὶ δείχνοντας τὰ σημάδια ἀπ' τὴς λαβωματιῆς στὸ στήθος του ἀπ' τὸν Ἀγῶνα, ξακολούθησε:

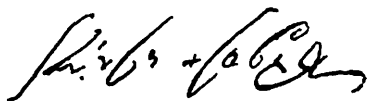
— Τώρα ὅμως πεινᾶμε, Μεγαλειότατε... Ἄς ζήσῃ τὸ ἔθνος μας... Ἄς ζήσῃ ἡ Μεγαλειότης σου... καὶ μεῖς ἄς πεθάνουμε.

ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΟΝΕΙΡΑ

Ὁ βασιλικὸς γιατρὸς Ρέζερ, σὲ κάποια συζήτησή του μὲ τὸν Ὄθωνα, βρῆκε μιὰ λογικὴ λύση γιὰ νὰ ἐλαφρῶσουν τὸ φτωχὸ ἑλληνικὸ προϋπολογισμὸ ἀπ' ἓνα γερὸ κονδύλι. Πρότεινε στὸ βασιλιᾶ ν' ἀνταλλάξουν οἰκόπεδα στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ κτίσουν πρεσβεῖες, οἱ Τοῦρκοι τῆ δική τους στὴν Ἀθήνα κι οἱ Ἕλληνες στὴν Πόλη. Ἔτσι θὰ γλυτώναν καὶ τὰ δυὸ κράτη ἀπ' ἓνα μεγάλο ἔξοδο πού πλήρωναν γιὰ ἐνοίκιο στὸ μέγαρο τῆς πρεσβείας. Σὰν ἄκουσε ὅμως ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας τὴν πρόταση τοῦ γιατροῦ του—λογικὴ ἄλλωστε—ταράχτηκε καὶ μὲ μιᾶς τοῦ ἀπαντάει αὐστηρά:

— Τί λέγεις Ρέζερ; Ἐὰν ζητήσω ἀνταλλαγὴν οἰκοπέδου παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως θὰ εἶπη ὅτι δέχομαι καὶ ἀναγνωρίζω τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοῦθ' ὅπερ ποτὲ δὲν θὰ πράξω.

Ὁ καυμένος ὁ Ὄθωνας! Πόσο πίστευε στὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ!...

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ

Σὰν γυναίκα κείνης τῆς ἐποχῆς, εἶχε κι ἡ Ἀμαλία τὶς προλήψεις της. Κι ἄγνωστο γιὰτί, θεωροῦσε σὰν τυχερὸ της, τὶς κόρες τοῦ Θανάση Λιδωρίκη.

Ὅταν νιόπαντρη, στὶς 27 τοῦ Φλεβάρη, τὸ 1837, ἡ Ἀμαλία πατοῦσε τὴν ἀττικὴ γῆ, στὴν ὑποδοχὴ πού τῆς ἔγινε, ἡ Χίλλ εἶχε παρατάξει στὸ δρόμο καὶ τὶς μαθήτριές της.

Σὰν περνοῦσε ἀπὸ μπροστὰ τὸ βασιλικὸ ἀμάξι, μιὰ ὠραιότατη μαθήτρια, ἡ Κλεοπάτρα Λιδωρίκη, κρατώντας ἓνα στέφανο ἀπὸ ροδιά, ὅπως συνήθιζαν τότε γιὰ τοὺς νεονύμφους, ἔφυγε ἀπ' τὴ γραμμὴ καὶ πλησίασε τὸ ἀμάξι

για να τὸ προσφέρει στὴν Ἀμαλία. Σταμάτησε ἡ ἄμαξα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν ψηλὴ καὶ δὲν μπορούσε νὰ φτάσῃ μέσα ἡ μικρὴ Κλεοπάτρα, τὴν ἀνασήκωσε ἡ Χίλλ, καὶ πλησιάζοντας ἔδωσε τὸ στεφάνι στὴ βασίλισσα. Σὰν ἀντίκρισε ἡ Ἀμαλία τὴν πανώρια ἑλληνοπούλα, τόσο θαμπώθηκε ἀπ' τὴν ὁμορφιά της, πού ρώτησε κι ἔμαθε τὸ ὄνομα τῆς ὠραίας ἐκείνης κόρης. Κι ἐπειδὴ ἡ Κλεοπάτρα ἦταν πρώτη ἑλληνίδα πού γνώρισε ἡ Ἀμαλία, τὴ θεωροῦσε σὰν τυχερὸ της.

Δὲν πέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ στὸ 1843 ἡ ὁμορφὴ Κλεοπάτρα πέθανε ἀπὸ παράξενη ἀρρώστεια. Σὰν τᾶκουσε ἡ Ἀμαλία, τὴν ἔκλαψε καὶ τὴ θρήνησε σὰν κόρη της. Καὶ πίστευε πὼς μὲ τὸ χαμὸ τῆς Κλεοπάτρας, κάτι κακὸ θὰ τῆς γινότανε. Περιέργω, σὲ λίγα ξέσπασε ἡ ἐπανάστασις τῆς 3ης Σεπτεμβρίου κι ἔτσι ἀλήθεψε ἡ πρόληψή της.

Ἦστερ' ἀπὸ μερικὰ χρόνια, τὸ 1849, ἡ Ἀμαλία πῆρε Κυρία τῆς τιμῆς τὴν ἀδελφὴ τῆς Κλεοπάτρας, τὴν Πηνελόπη Λιδωρίκη. Αὐτὴ τώρα ἔγινε τὸ καινούργιο τυχερὸ τῆς βασίλισσας. Δὲν τὴν ἄφησε ποτὲ ἀπὸ κοντά της ἀκόμα καὶ στὰ ταξίδια της στὴν Εὐρώπη.

Σὰν παντρεύτηκε ἡ Πηνελόπη τὸ 1858—πῆρε τὸ νομάρχην Παπαηλιόπουλο—κι ἀναγκαστικὰ ἔφυγε πιά ἀπ' τὸ παλάτι, ἡ Ἀμαλία ἦταν γιὰ μέρες λυπημένη πού ἔχανε ἀπὸ κοντά της τὸ γούρι της, τὴ Λιδωρίκη.

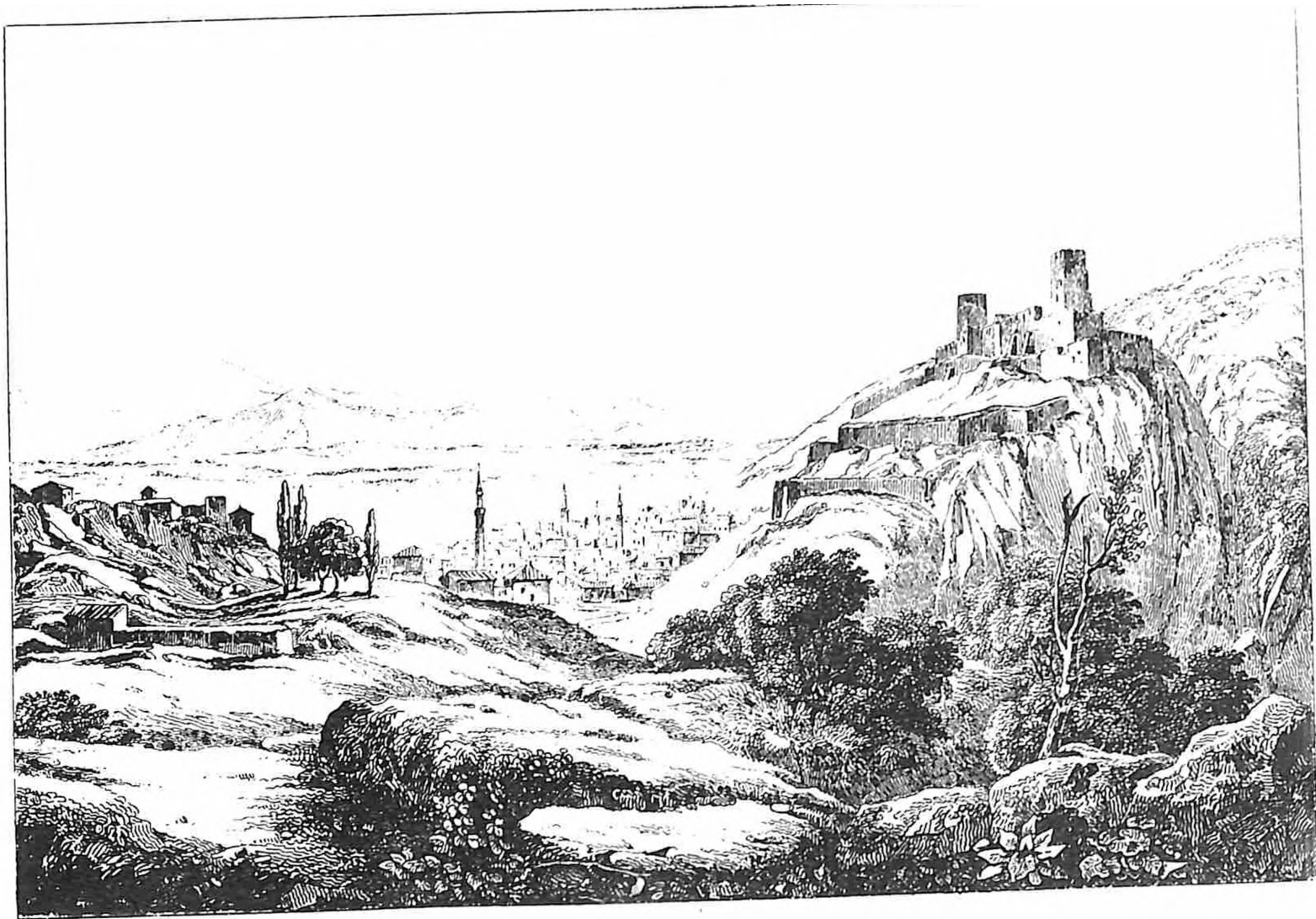
Οἱ παλατιανοὶ τὸ παραξήγησαν, πὼς τάχα ἡ Ἀμαλία ἦταν στενοχωρημένη γιατί ἔχασε τὴν πιὸ καλὴ της παλατιανή. Γι' αὐτὸ κάποια μέρα ἕνας παλατιανὸς ἀπὸ μέρος ὄλων τῆς λέει:

— Μὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς καλοὶ, Μεγαλειοτάτη.

Ἄ Ο Μουρούζης ὅμως σὰν τ' ἄκουσε, δὲν κρατήθηκε καὶ λέει:

— Μὴν τοὺς πιστεύετε Μεγαλειοτάτη. Ὅλοι ἡμεῖς κάτι εἴπομεν ἐναντίον σας καὶ ἐγκρινιάσαμεν, ἀλλ' ἡ κυρία Λιδωρίκη ποτέ, ποτέ!...

Ἡ λύπη ὅμως τῆς Ἀμαλίας δὲν ἦταν γι' αὐτὸ πού νόμιζαν οἱ παλατιανοί. Ἡ πρόληψή της γιὰ τὸ τυχερὸ της, τὴ Λιδωρίκη, δὲν ἄργησε καὶ τούτῃ τὴ φορὰ ν' ἀληθέψῃ. Ἐφτασε τὸ 1862...

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

ΤΟ ΧΩΜΑ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Είχε και τὸ Εἰκοσιένα τοὺς τύπους του. "Ένας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Σπυριδιώνης πὸ εἶχε γεννηθῆ στὴ Λευκάδα καὶ τὸν λέγανε Σπῦρο Μεταξᾶ. Σὰν ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση ἄφησε τὸ νησί του κι ἔσπευσε νάρθη στὴν ξεσηκωμένη Ἑλλάδα. Ἄντὶ ὅμως νὰ πάρη τὸ ντουφέκι στὰ χέρια, αὐτὸς σατύριζε τοὺς πάντες. Δὲν ἄφηνε πολεμιστὴ καὶ πολιτικὸ ἀπείραχτο. Αὐτὸ βέβαια τὸ πλήρωνε κάθε τόσο μ' ἐξορίες καὶ φυλακίσεις. Κεῖνος ὅμως δὲν ἄλλαζε.

Σὰν ἔγινε πρωτεύουσα ἡ Ἀθήνα, ἔφτασε σ' αὐτὴ κι ὁ Σπυριδιώνης. Γιὰ νὰ πειράξῃ τοὺς ξένους πὸ τότε εἶχαν κουβαληθῆ ὅλοι στὴν πρωτεύουσα, ὁ Σπυριδιώνης γύριζε κάθε μέρα στοὺς δρόμους σὰν ν' ἀποζητοῦσε κάτι χαμένο. Κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν τί γυρεύει, ἀπαντοῦσε:

— Ψάχνω ναῦρω κανένα Ἀθηναῖο καὶ πουθενὰ δὲν διακρίνω τέτοιον...

Καὶ κάποια μέρα μέσα στὴν ἀγορά, μερικὰ παιδιὰ γιὰ νὰ τὸν πειράξουν τοῦ ἀπαντούσανε πὼς αὐτὰ ἦταν γνήσιοι Ἀθηναῖοι. Ὁ Σπυριδιώνης ἀνέβηκε τότε σ' ἓνα πεζούλι καὶ γυρίζοντας κατὰ τὴν Ἀκρόπολη ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς στίχους του τούτους, γιατί ἦταν καὶ ποιητῆς:

*«ᾠ Ἀθήνα, πρώτη χώρα,
τί γαιδάρους τρέφεις τώρα·
ποῦτρεφες τοὺς φιλοσόφους
τώρα τρέφεις παλιανθρώπους».*

Πειράχτηκαν τότε ἀπ' τὰ προσβλητικὰ του λόγια, μεγάλοι καὶ μικροί, καὶ γιὰ τιμωρία πήρανε μὲ τίς πέτρες τὸν ποιητὴ. Γιὰ νὰ σωθῆ ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγῃ στὸ μπακάλικο τοῦ Χιώτη Κουζουλούδη. Ἐφτασε κι ἡ ἀστυνομία καὶ γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ ἡ πρωτεύουσα ἀπ' τὸ Σπυριδιώνη, τὸν ἐξώρισαν στὴν Αἴγινα καὶ τοῦ ἀπαγόρευσαν νὰ ξαναπατήσῃ τὸ χῶμα τῆς Ἀθήνας.

Δὲν πέρασε ὅμως πολὺς καιρὸς κι ὁ Σπυριδιώνης ξαναφάνηκε στὴν πρωτεύουσα. Οἱ χωροφύλακες τότε τὸν ξα-

ναπιάσανε με μιὰς και τὸν πῆγαν στὸ τριῆμα. Ἐκεῖ ὁ Σπυριδιώνης διαμαρτυρήθηκε στὸν ἀστυνόμο πὼς παράνομα τὸν συλλάβανε γιατί αὐτὸς δὲν εἶχε παραβιάσει τὴν ἐξορία του. Καὶ γι' ἀπόδειξη ἔβγαλε τὰ παπούτσια του. Ἦταν φτιαγμένα μὲ διπλὲς σόλες και στὸ ἐνδιάμεσο εἶχε βάλει χῶμα ἀπ' τὴν Αἴγινα.

Κι ἔτσι, βρισκόταν στὴν Ἀθήνα, χωρὶς νὰ πατάῃ τὸ χῶμα της, ἀλλὰ τὸ χῶμα τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας του, Αἴγινας...

ΣΠΥΡΙΔΙΩΝΗΣ ΚΑΙ ΒΑΥΑΡΟΙ

Ὁ Σπυριδιώνης αὐτὸς κατὰ τὸ Εἰκοσιένα, δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο παρά νὰ σατυρίζῃ τοὺς ἀγωνιστὲς και τοὺς πολιτικούς. Σὰν ἦρθαν ὁμοῖς μὲ τὸν Ὅθωνα οἱ Βαυαροί, ἄφησε τοὺς Ἕλληνας και τᾶβαλε μὲ τοὺς ξένους. Δὲν ἄφηγε στιγμή χωρὶς νὰ τοὺς σατυρίζῃ. Ὅπου στεκόταν και βρισκόταν, ἀπήγγειλε τὸ τετράστιχο τοῦτο ποὺ εἶχε κάνει ὁ ἴδιος:

«Οἱ ἀγωνιστὲς πεινοῦνε,
ἐνῶ ἡσυχα γλεντοῦνε
σ' ἓνα πλούσιο τραπέζι
τρώγοντας οἱ Βαυαρέζοι».

Και νὰ ἦταν μόνο αὐτό!...

Οἱ Βαυαροὶ τότε συχνάζαν σὲ κάποιο ζυθοπωλεῖο, «Τὸ πράσινο δενδρὶ» στὴν Ἱερὰ Ὀδὸ, κοντὰ στὸ Βοτανικό. Κάποιο βράδυ τὴν ὥρα ποὺ τὸ κέντρο ἦταν γεμάτο ἀπὸ Βαυαροὺς, μπῆκε κι ὁ Σπυριδιώνης και παράγγειλε νὰ τοῦ

φέρουν δυὸ μερίδες φαγητό. "Αξαφνα σηκώνεται ἀπ' τὸ τραπέζι του, πιάνει τὸ σκύλο τοῦ καταστηματάρχη καὶ τὸν βάζει νὰ καθήσῃ ἀπέναντί του. Τοῦ δένει πετσέτα στὸ λαιμὸ καὶ τοῦ δίνει τὸ ἕνα πιάτο, νὰ φάῃ τὸ φαγητό. Ὁ σκύλος ἀφοῦ ἔφαγε τὸ δικό του ρίχτηκε καὶ στὸ πιάτο τοῦ Σπυριδιώνη καὶ τοῦ καταβροχθίζει κι αὐτοῦ τὸ φαγητό. "Ἄλλο πού δὲν ἤθελε κι ὁ Σπυριδιώνης.

Σηκώνεται τότε καὶ θυμωμένος τάχα, ξεφωνίζει γιὰ ν' ἀκουστῇ ἀπ' ὅλους:

— Πῶς! ὄν ἀχάριστον καὶ ἀρπακτικόν! Ἐγὼ σὲ προσεκάλεσα ἵνα συμφάγομεν καὶ σὺ δὲν μοὶ ἀφῆκες μήτε ἓν ψυχίον ἄρτου!

Ταράχτηκαν οἱ Βαυαροὶ πὺν κατάλαβαν τί σημασία εἶχαν τὰ λόγια τοῦ τρελλο-Σπυριδιώνη. Μὰ κείνος ἀτάραχος ξακολούθησε νὰ λέῃ στὸ σκύλο:

— Σὺν τοὺς Μουσαφίραϊοις (= Βαυαροὺς) καὶ σὺ, πὺν ἔπεσαν νὰ φᾶνε τὸ ψωμὶ τῶν Ρωμηῶν!...

Πεισματωμένοι οἱ Βαυαροὶ, σηκώθηκαν καὶ φύγαν ἀπ' τὸ κέντρο, νὰ πᾶνε γιὰ ὕπνο. Ὁ Σπυριδιώνης ὅμως κείνο τὸ βράδῦ κοιμήθηκε στὸ ἀστυνομικὸ τμήμα καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἔφευγε γιὰ ἔξορία...

Σ. Ζημουντή

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΒΑΤΟ

Στὸν Ἐλικώνα ὑπάρχει τὸ μοναστήρι τοῦ "Οσίου Σεραφείμ, στὸ Δομπό, πὺν εἶναι ἄβατο. "Ἄγνωστο γιὰτὶ ὁ μισογύνης ὕσιος ἀπαγορεύει τὴν εἴσοδο στὶς γυναῖκες. Πιστεύουν ὅμως ὅλοι πὺν ὅποια τολμήσει καὶ περάσει τὸ κατώφλι του, θὰ πάθῃ ὅ,τι κι ἡ γυναίκα τοῦ Λῶτ.

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1845 ποὺ ταξίδευαν στὴ Βοιωτία ὁ Ὅθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία, ὁ δρόμος τους τοὺς ἔφερε κι ὡς τὸ Δομπό. Φτάσανε νύχτα ἐκεῖ. Οἱ καλόγεροι εὐγενικὰ δέχτηκαν τοὺς βασιλιάδες τους, μὰ γεννήθηκε κάποιον ζήτημα. Ποῦ θὰ μένανε τὴ νύχτα ἡ βασίλισσα κι οἱ γυναῖκες τῆς ἀκολουθίας τῆς.

Μ' ὅλες τὶς ἀντιρρήσεις ποὺ εἶχε ὁ ἡγούμενος κι οἱ καλόγεροι, ἡ βασίλισσα μπῆκε μέσα στὸ μοναστήρι καὶ διανυγτέρευσε.

Πρὶν φύγουν ὅμως τὴν ἄλλη μέρα, ἡ Ἀμαλία κάλεσε τὸν ἡγούμενον καὶ τὸν συμβούλευσε νὰ κρατᾶ πιστατὰ τὴν ἀπαγόρευση γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ μοναδικὴ ἐξαίρεση ἄς εἶναι αὐτή. Κι ὁ Ὅθωνας τοῦ εἶπε πὼς τὴ νύχτα στὸν ὕπνον εἶδε τὸν Ὅσιο Σεραφεῖμ καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἐγκρίνει τὴν πράξη τῆς βασίλισσας.

Ὁ θρῦλος ὅμως μᾶς τὰ λέει ἄλλοιῶς. Ὅταν οἱ καλόγεροι θελήσανε νὰ ἐμποδίσουν τὴν εἴσοδο στὴ βασίλισσα, κείνη πεισματωμένη παράκουσε. Χτύπησε τὸ ἄτι τῆς καὶ προχώρησε πρὸς τὰ μέσα. Μὰ στὴν εἴσοδο τοῦ μοναστηριοῦ, τὸ ἄλογο γλύστρησε πάνω στὸ καλντεριμοστρωμένο προαύλιο, κι ἔσπασε σύριζα τὰ δυὸ μπροστινά του πόδια. Ἡ Ἀμαλία, κι οἱ ἄλλοι, τὸ πήρανε γιὰ θαῦμα τοῦ ὀσίου καὶ δὲν ἐπέμεινε στὴν παράλογη ἀξίωσή τῆς. Ἐμεινε τὴ νύχτα ἔξω ἀπ' τὸ μοναστήρι.

Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ἡ πρώτη.

D. Solomoni

ΑΦΕΛΕΙΑ ΑΡΑΧΩΒΙΤΙΣΣΑΣ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1845 στὴν περιοδεία τους ποὺ κάνανε στὴ Βοιωτία ὁ Ὅθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία, φτάσανε στίς 10 Ἰουνίου καὶ στὴν Ἀράχωβα.

ΤΟ ΧΩΜΑ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Είχε και τὸ Εἰκοσιένα τοὺς τύπους του. "Ένας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Σπυριδιώνης ποὺ εἶχε γεννηθῆ στὴ Λευκάδα καὶ τὸν λέγανε Σπῦρο Μεταξᾶ. Σὰν ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση ἄφησε τὸ νησί του κι ἔσπευσε ν'άρθῃ στὴν ξεσηκωμένη Ἑλλάδα. Ἀντὶ ὅμως νὰ πάρῃ τὸ ντουφέκι στὰ χέρια, αὐτὸς σατύριζε τοὺς πάντες. Δὲν ἄφηγε πολεμιστὴ καὶ πολιτικὸ ἀπείραχτο. Αὐτὸ βέβαια τὸ πλήρωνε κάθε τόσο μ' ἐξορίες καὶ φυλακίσεις. Κεῖνος ὅμως δὲν ἄλλαζε.

Σὰν ἔγινε πρωτεύουσα ἡ Ἀθήνα, ἔφτασε σ' αὐτὴ κι ὁ Σπυριδιώνης. Γιὰ νὰ πειράξῃ τοὺς ξένους ποὺ τότε εἶχαν κουβαληθῆ ὅλοι στὴν πρωτεύουσα, ὁ Σπυριδιώνης γύριζε κάθε μέρα στοὺς δρόμους σὰν ν' ἀποζητοῦσε κάτι χαμένο. Κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν τί γυρεύει, ἀπαντοῦσε:

— Ψάχνω ναῦρω κανένα Ἀθηναῖο καὶ πουθενὰ δὲν διακρίνω τέτοιον...

Καὶ κάποια μέρα μέσα στὴν ἀγορά, μερικὰ παιδιὰ γιὰ νὰ τὸν πειράξουν τοῦ ἀπαντοῦσανε πὼς αὐτὰ ἦταν γνήσιοι Ἀθηναῖοι. Ὁ Σπυριδιώνης ἀνέβηκε τότε σ' ἓνα πεζούλι καὶ γυρίζοντας κατὰ τὴν Ἀκρόπολη ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς στίχους του τούτους, γιατί ἦταν καὶ ποιητής:

«ᾠ Ἀθήνα, πρώτη χώρα,
τί γαῖδάρους τρέφεις τώρα·
ποῦτρεφες τοὺς φιλοσόφους
τώρα τρέφεις παλιανθρώπους».

Πειράχτηκαν τότε ἀπ' τὰ προσβλητικὰ του λόγια, μεγάλοι καὶ μικροί, καὶ γιὰ τιμωρία πήρανε μὲ τίς πέτρες τὸν ποιητὴ. Γιὰ νὰ σωθῆ ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγῃ στὸ μπακάλικο τοῦ Χιώτη Κουζουλούδη. Ἐφτασε κι ἡ ἀστυνομία καὶ γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ ἡ πρωτεύουσα ἀπ' τὸ Σπυριδιώνη, τὸν ἐξώρισαν στὴν Αἴγινα καὶ τοῦ ἀπαγόρευσαν νὰ ξαναπατήσῃ τὸ χῶμα τῆς Ἀθήνας.

Δὲν πέρασε ὅμως πολὺς καιρὸς κι ὁ Σπυριδιώνης ξαναφάνηκε στὴν πρωτεύουσα. Οἱ χωροφύλακες τότε τὸν ξα-

ένα μπόι ως κεῖ πάνω. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ χόρταιναν νὰ καμαρώνουν τὸν παλιὸ πρωτοκλέφτη τῆς Ρούμελης.

Σὰν ἔμαθε ἀπὸ παλατιανό, τὸ λόγο πού τὸν ζήτησαν γιὰ νάρθη στὴν Ἀθήνα, στεναχωρημένος τοῦ λέει:

— Ὅρέ, παιδί μ', τί γυρεύει ἡ ἀλ'ποῦ στὸ παζάρ'.

Καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελε νὰ πάη στὸ παλάτι καὶ νὰ παρουσιαστῇ στὸ βασιλιᾶ. Γιὰ νὰ μὴ θυμώσῃ ὅμως ὁ Ὅθωνας, κατάφεραν στὸ τέλος τὸ Μακρῆ νὰ παρουσιαστῇ. Στὸ σπίτι πού τὸν φιλοξενοῦσαν, τὸν συμβούλεψαν πῶς θὰ φερνόταν σὰν πῆγαινε στὸ παλάτι καὶ πῶς θὰ χαιρετοῦσε.

Πῆγε καμιὰ φορά στὸ βασιλιᾶ μὰ σὰν βγῆκε ἦταν πολὺ πιὸ στενοχωρημένος ἀπὸ πρὶν. Τὸν ρώτησαν τότε τί ἔχει καὶ κεῖνος μὲ τὴ ρουμελιώτικη ἀφέλεια τοὺς ἀποκρίθηκε:

— Δὲ ξέρω γὼ νὰ τσακάω τὴ μέση μ'...

Φαίνεται πῶς κι ὁ βασιλιᾶς ἀπ' τὴ συνάντηση πού εἶχε μὲ τὸν παλιὸ κλέφτη, κατάλαβε πῶς δὲν ἔκανε γιὰ παλατιανός. Κι ἔτσι, ἤσυχος πιά ὁ Δημήτρης ὁ Μακρῆς ξαναπῆρε τὴ στράτα γιὰ τὸν τόπο του.

Παρόμοιο ἔγινε καὶ μ' ἄλλο Ρουμελιώτη ἀγωνιστῆ τὸ Μεσολογγίτη Γιαννάκη Ραζηκότσικα. Ἦταν ἀδερφός τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Μεσολογγιοῦ Θανάση Ραζηκότσικα, πού ἔπεσε στὴν Ἔξοδο.

Σὰν ἦρθε ὁ Ὅθωνας, ὁ Σπύρος Τρικούπης πρότεινε στὸ Ραζηκότσικα νὰ τὸν διορίσουν ὑπασπιστῆ τοῦ βασιλιᾶ. Καὶ κεῖνος ἀδιάφορα τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Τώρα πιά εἶναι ἀργά. Ἐπιασα τὸ τσαπὶ καὶ τὴν κλαδευτήρα.

Εἶχε διαλέξει καλύτερη δουλειά.

εὐσεβὴ βασιλεῦς

Ο ΜΑΣΚΑΡΕΜΕΝΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Τοῦτο τὸ ἀπίστευτο, ἔγινε σὲ κάποιο βασιλικὸ ταξίδι στὸ Μοριᾶ, ἔξω ἀπ' τ' Ἀνάπλι. Ὅπως προχωροῦσε ἡ βασι-

λική πομπή μαζί με κάτι φιλοξενούμενους πρίγκηπες, οί χωριάτες, από κάποιο γειτονοχώρι, με τὸ δάσκαλο, μπροστά, βγήκαν ἔξω ἀπ' τὸ χωριό τους νὰ καλοδεχτοῦν τοὺς βασιλιάδες καὶ τοὺς ξένους.

Ἄς ἀφήσω ὁμῶς τὴν Πηνελόπη Παπαηλιοπούλου, πού ἦταν κι αὐτὴ μαζί νὰ συνεχίσῃ: «Ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου πνευματώδης ἄνθρωπος, εἶχε προετοιμάσει λογίδριον, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγου ἐλθὼν ἐξ Ἀθηνῶν, εἶχε προμηθευθῆ κατὰ τὸν συρμὸν κοιτωνίτην, μέχρι ποδῶν ἐξ ὑφάσματος βαμβακεροῦ ἀνοικτοῦ χρώματος σπαρμένου με μεγάλα ἄνθη διαφόρων χρωμάτων, καὶ ἐπειδὴ ἦτο καινουργῆς, ἐνόμισεν, ὅτι θὰ τιμῆσῃ τοὺς βασιλεῖς φέρων αὐτὸν κατὰ τὴν διάβασίν των· ἐπειδὴ δὲ οἱ χωρικοὶ κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον δὲν ἀφαιροῦν τὸ φέσιον προσαγορεύοντες τὸν βασιλέα, δὲν ἐνόμισε καὶ οὗτος ἀπρεπὲς νὰ φέρῃ τὸν ὑψηλὸν πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς, ἀναγιγνώσκων τὸ λογίδριον του».

Ἀπ' τὴν κωμικὴ ἐμφάνιση τοῦ δάσκαλου με τὴ ρόμπα, δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια. Τὰ πειράγματα πέφτανε πάνω του βροχή. Ἡ ἀκολουθία σὲ κάποια στιγμή σκόρπισε καὶ τὸ πρωτόκολλο τῆς ἐθιμοτυπίας πῆγε περίπατο.

Ὁ Ὄθωνας, πού σὲ τέτοιες στιγμὲς πάντα στεκόταν ψυχρὸς, δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Γέλασε κι αὐτός. Ἀμέσως ὁμῶς, γιὰ νὰ μὴν τὸν παραξηγήσῃ ὁ ὑπήκοός του δάσκαλος, λέει:

— Τὸ λογίδριον ἦταν πολὺ ὠραῖον με ιδέας ὑψηλάς.

Μὰ καὶ μ' αὐτὸ ὁ Ὄθωνας, δὲν μπόρεσε νὰ σώσῃ τὸ μασκαρεμένο δάσκαλο.

Ἄνθρωποι Σουτὸ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΟΥΤΣΟΜΠΟΛΙΟ

Σὲ κάποιο ἀπ' τὰ πρῶτα βασιλικά ταξίδια στὴν Κόρινθο, ἐνῶ ὁ Ὄθωνας κι ἡ Ἀμαλία ἦταν ἀπασχολημένοι

μέ τους χαιρετισμούς των ἐπισήμων του τόπου, οί παλατιανές τῆς συνοδείας τους, ἡ γυναίκα του Τσαμαδοῦ κι ἡ κόρη Λιδωρίκη, τραβήχτηκαν παράμερα. Μὲ μιᾶς, οί Κορίνθιες τὶς τριγύρισαν καὶ τοὺς πιάσανε κουβέντα. "Ἀρχισαν νὰ τοὺς ἐξετάζουν τὰ ροῦχα τους,—φορούσανε κοστούμια ἵππασίας—καὶ τὶς ρώτησαν, γιατί κι ἡ βασίλισσα ἦταν ντυμένη ἔτσι ἀπλᾶ.

— Βασίλισσα χωρὶς διαμάντια καὶ σκουλαρίκια, τί βασίλισσα εἶναι, εἶπε κάποια.

Οἱ παλατιανές, τότε τοὺς ἐξηγήσανε, ὅτι ἦταν ντυμένες ἔτσι ἀπλᾶ γιατί οἱ δρόμοι δὲν κάναν γιὰ ταξίδι μὲ ἄμαξες κι ἀναγκάζονταν νὰ πηγαίνουν καβάλλα. Καὶ τότε μιὰ μικρούλα τοὺς λέει:

— Μπορούσατε νὰ μπῆτε στὸ κάρρο του μπάρμπα μου πού εἶναι πολὺ μεγάλο!...

Κεῖνο πού ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στὶς Κορίνθιες, ἦταν ὅτι ὅλες οἱ γυναῖκες τῆς βασιλικῆς ἀκολουθίας φοροῦσαν ἀντρίκια καπέλλα κι εἶχαν κρύψει μέσα σ' αὐτὰ τὰ μαλλιά τους.

— Τὸ καμάρι τῆς γυναίκας εἶναι τὰ μαλλιά, εἶπε κάποια αὐστηρά.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν κακοκαρδίσουν τὶς παλατιανές, μιὰ ἄλλη συμπλήρωσε:

— Μὴν τὶς ἀκοῦτε, εἶναι ζουλάπια.

Δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν, τί σχέση εἶχαν οἱ παλατιανές μὲ τὴ βασίλισσα, ἀφοῦ δὲν ἦταν συγγενεῖς.

— Νά, εἶναι ψυχοπαῖδες, τοὺς ἐξήγησε μιὰ πολύξερη.

Κι αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ, νὰ ἀρχίσουν καινούργιες ἐρωτήσεις.

— Ποιὰ ἀπὸ σᾶς σκουπίζει; Ποιὰ σιδερώνει; Σεῖς ἀπλώνετε τὰ ροῦχα; Ἔχει πολλὰ σκουτιά ἡ βασίλισσα;

Κι ἀπ' τῆ δύσκολη ἐκείνη θέση γλύτωσαν τὶς δυὸ παλατιανές κάτι φιλοξενούμενοι Βαυαροὶ πού ζύγωσαν καὶ μίλησαν γαλλικὰ στὴ Λιδωρίκη. Μόλις τὸ ἀκούσανε οἱ Κορίνθιες ἀναστατώθηκαν καὶ ξεφωνίζοντας «Φράγκοι!... Φράγκοι!...» τρέξαν νὰ κρυφτοῦν... στὶς φωληές τους τὰ «ζουλάπια» ἀφήνοντας στὴ μέση τὸ βασιλικὸ κουτσομπολιό τους.

METEORA

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ **Πολιτεία**
www.politeianet.gr

ΑΣΥΝΕΝΝΟΗΣΙΑ

Σε ταξίδι πού κάνανε τὸ 1840 στὸ Μοριᾶ, τὸ βασιλικὸ ζευγάρι, περνώντας ἀπ' τὴν Ἀργολιδοκορινθία, φτάσανε καὶ στὸ χωριὸ Ξ... Ὁ δήμαρχος μὲ τοὺς χωριανούς, βγήκανε στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ νὰ καλοδεχτοῦν τοὺς βασιλιάδες τους.

Ἄφοῦ γίνανε οἱ τυπικοὶ χαιρετισμοί, ὁ Ὅθωνας ρώτησε τὸν δήμαρχο:

— Πῶς εἶναι ὁ δῆμος σου;

— Σουρτουκέψε, Μεγαλειότατε, ἀποκρίθηκε ὁ δήμαρχος πού νόμισε ὅτι ὁ βασιλιάς τὸν ρωτοῦσε γιὰ τὸν ξάδερφό του τὸν Δῆμο Ν...

Κι ὁ Ὅθωνας, γιὰ νὰ τοῦ δώσει νὰ καταλάβῃ πιὸ καλά, τὸν ξαναρώτησε:

— Πῶς εἶναι τὰ πράγματα τοῦ δήμου σου;

— Τὰ λιανά, Μεγαλειότατε, χάθηκαν οὐλα ἀπ' τὸ χειμῶνα, τὰ χοντρά ζωντανὰ βάσταξαν καλά.

— Ὅχι, ἐπέμεινε ὁ βασιλιάς, πῶς ἔχει ὁ λαὸς ὑπὸ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν;

— Ὁ λαγὸς ἐφέτος Μεγαλειότατε, κατάντησε γύφτικο. Ἐριξε τόσο χιόνι πού τοὺς πιάναμε ζωντανούς. Μόνο κείνοι πού δὲ γεννηθήκανε ἀκόμα δὲ σκοτώσανε λαγὸ.

Μὲ κάποια στενοχώρια ὁ Ὅθωνας πού δὲν μποροῦσε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν ὑπήκοό του, γύρισε στοὺς παλατιανούς τῆς ἀκολουθίας του καὶ λέει:

— Δὲν ἐξεπαιδεύθησαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀκόμη, καὶ εἶναι πολὺ ὀπίσω.

Ὁ δήμαρχος πρόκανε κι ἄρπαξε μιὰ λέξη ἀπ' τὰ ὅσα εἶπε ὁ βασιλιάς καὶ μὲ μιᾶς ἀποκρίνεται:

— Αἱ τὴν παιδείη καὶ τὸ ματσούκι πού φάγαμε μεῖς τόσα χρόνια ἀπ' τὸν Τοῦρκο μήτε τὸ σκυλί σου δὲν τὰ τράβηξε.

Τότε μπαίνει στὴ μέση ἡ Ἀμαλία, πού θαρροῦσε ὅτι θὰ τὰ κατάφερνε καλύτερα ἀπ' τὸν Ὅθωνα. Λέει λοιπὸν στὸν δήμαρχο:

— Ἐννοεῖ ὁ βασιλεὺς, παιδείαν γραμμάτων.

— Καὶ παιδιὰ ἔχω τρία, κυρὰ βασίλισσα. Κι ἔχω κι ἄλλα τρία μὲ συμπάθειο, σακάτικα ἀπ' τὸν πόλεμο.

“Ἐνας ἀπ' τοὺς παλατιανούς τότε δὲν κρατήθηκε, κι ἀγανακτισμένος τοῦ λέει:

— Αἶ λοιπόν, εἶσαι χονδρός, κύριε Δήμαρχε.

— “Ἄμ ποῦ νὰ ἰδῆς τὸν ἀδερφό μου, εἶναι ἀκόμα χοντρότερος, ἀπάντησε καὶ σ' αὐτὸν ὁ δήμαρχος.

Η ΜΝΗΣΤΗ ΚΙ Ο ΛΟΓΟΣ

Ὁ ποιητὴς Σολωμὸς εἶχε στὴν Κέρκυρα τρεῖς στενοὺς φίλους. Οἱ δυὸ ἦταν οἱ ποιητὲς Μαρκοῦς καὶ Πολυλᾶς κι ὁ τρίτος ὁ Ἰωσήφ Κουαρτάνος, ὕστερα δικαστικὸς. Φιλικὲς σχέσεις εἶχε ὁ ποιητὴς καὶ μὲ τὸν ἐγγλέζο ἀρμοστή τοῦ νησιοῦ, γιατί ἡ Κέρκυρα τότε βρισκόταν στὴν ἀγγλικὴ κατοχή.

Ἔτυχε κεῖνο τὸν καιρὸ ὁ Κουαρτάνο νὰ εἶναι χωρὶς δουλειά. Ὁ Σολωμὸς λοιπὸν θέλησε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ φίλο του, βρίσκοντάς του μιὰ θέση. Καὶ διάλεξε τὴ θέση τοῦ ἐφόρου στὴ βιβλιοθήκη τῆς Κέρκυρας, πού ἦταν ἐλεύθερη γιατί ὁ ἔφορος εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ λίγο.

Μὲ μιᾶς ὁ Σολωμὸς πῆγε νὰ συναντήσῃ γι' αὐτὸ τὸν ἀρμοστή, μὰ ἔλειπε καὶ βρῆκε ἐκεῖ τὸ γενικὸ γραμματεῖα τῆς ἀρμοστείας τὸν Ἐγγλέζο Μπόουν. Μίλησε σ' αὐτὸν γιὰ τὴ θέση τοῦ Κουαρτάνο, κι ὁ Μπόουν ἔδωσε τὸ λόγο του στὸν ποιητὴ πὼς θὰ γινόταν ἡ ἐπιθυμία του.

Ὁ Μπόουν ἦταν ἀρραβωνιασμένος καὶ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, ἡ ἀρραβωνιαστικιά του πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχε ὑποσχεθῆ τὴ θέση τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης σ' ἄλλον. Στενοχω-

ρήθηκε ὁ Μπόουν πού δὲ μπορούσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν κόντε Σολωμο, μὰ δὲν ἤθελε νὰ χαλάσῃ καὶ τὸ χατήρι τῆ ἀρραβωνιαστικιάς του.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ γραμματέας τῆς ἀρμοστείας βγῆκε καβάλλα περίπατο. Ἔτυχε νὰ συναντήσῃ τὸ Σολωμό πού κι αὐτὸς ἔκανε τὸν περίπατό του πεζός. Ὁ Μπόουν μόλις εἶδε τὸν ποιητὴ, πλησίασε καὶ σταματώντας τὸ ἄλογό του, τοῦ λέει ἰταλικά:

— Κύριε κόμη, σὰς ζητῶ συγγνώμη. Ἡ μνηστή μου χθὲς εἶχε ὑποσχεθῆ σὲ ἄλλον τῆ θέσῃ πού ὕστερα ἀπὸ λίγο ὑποσχέθηκα κι ἐγὼ σὲ σὰς. Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε κόμη. Καταλαβαίνετε ὅμως πὼς πρέπει νὰ εὐχαριστήσω τῆ μνηστή μου.

Μὲ μιᾶς ἀναψε ὁ Σολωμός. Κυττάζει κατάματα αὐστηρὰ τὸ γραμματέα Μπόουν καὶ τοῦ ἀπαντᾷ:

— Ἡ μνηστή εἶναι ἓνας μεγάλος λόγος, μὰ ὁ λόγος πού μου δώσατε εἶναι μιὰ μεγάλη μνηστή!...

Κι ὁ Σολωμός χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντησιν ἀπ' τὸ Μπόουν, ξεμάκρυνε γρήγορα-γρήγορα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἔφορος στὴ βιβλιοθήκῃ Κερκύρας διωρίστηκε ὁ φίλος τοῦ Σολωμοῦ, ὁ Ἰωσήφ Κουαρτάνο.

D. Solomò

ΔΕΝ ΛΑΛΩ...

Ἐλεύθερη ἢ Ἑλλάδα, εἶχε γίνῃ τῶρα πιά βασιλείο. Λίγο σὲ πολὺ, καθέννας τους κύτταζε, γιὰ λόγου του ἢ γιὰ τὰ παιδιά του, ν' ἀρπάξῃ κάποια θεσοῦλα στὸ νιοσύστατο ἔθνος. Δῶ πού τὰ λέμε, δὲν εἶχαν κι ἄδικο. Ἀπ' τὸν ἐφτάχρονο πόλεμο οἱ πιὸ πολλοὶ βγῆκαν θεόφτωχοι.

Γι' αὐτὸ κι ἡ Κουντουριώταινα, τοῦ Λάζαρου ἢ γυναικα, τρωγόταν τὸν ἄντρα της κάθε τόσο νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὸ βασιλιά καμιά θέσῃ γιὰ τὰ παιδιά τους. Ὁ Κουντουριώτης μ' ὄλο πού συχνὰ ἔβλεπε τὸν Ὄθωνα, δὲν ἤθελε νὰ τοῦ

πῆ ἓνα τέτοιο. Κι ἀπ' τὰ πολλὰ κάποια μέρα, τῆς ἀπαν-
τάει θυμωμένα:

— Δὲ λαλῶ περὶ προσωπικοῦ ζητήματος. Δὲν χαλῶ
τὸ ἰδικόν μου στάδιον διὰ τὸ στάδιον τῶν υἱῶν μου.

Στὰ τελευταῖα ὅμως τοῦ βίου του, ὁ Λάζαρος Κουντου-
ριώτης, δέχτηκε νὰ ὑποβάλῃ μιὰ αἴτηση στὸν Ὅθωνα
καὶ ζητοῦσε νὰ τὸν διαδεχθῆ στῆ Γερουσία ὁ μέγας του
γιός.

Ἦταν ἡ μοναδική φορά πού ὁ Κουντουριώτης ζήτησε
κάτι γιὰ λογαριασμό του ἀπ' τὸ ἔθνος. Γι' αὐτὸ κι ὁ βα-
σιλιάς τὸ ἀποδέχτηκε πρόθυμα.

«ΕΥΕΡΓΕΤΕΙΤΕ ΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ...»

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Σισίνη στὸν ἐμφύλιο πόλεμο δὲν ἔπαθε
λίγα, καὶ μάλιστα ἀπ' τοὺς Ρουμελιῶτες πού κατέβηκαν
τότε στὸ Μοριά. Ἀπὸ τότε βαστάει καὶ τὸ τραγούδι:

«Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τῆ Λειβαδιά...»

Μὲ χρόνια πολλὰ ὕστερα, κατὰ τὸ 1840, ὁ γιός τοῦ
Σισίνη, ὁ Χρῦσανθος ἔτυχε ν' ἀνταμώσῃ μ' ἓναν Ρουμε-
λιώτη καπετάνιο ἀπὸ κείνους πού τοὺς φέρθηκαν ἀπρεπα,
πού εἶχε ὅμως ἡρωϊκὴ δράση στὸν Ἀγώνα.

Ὁ Χρῦσανθος εἶχε στὸ ζωστάρι του ἓνα ἀκριβὸ μα-
χαίρι μ' ἀληθινὰ πετράδια στῆ λαβή. Τὸ ἀγαποῦσε πολὺ
αὐτὸ τὸ μαχαίρι, γιατί ἦταν λάφυρό ἀπὸ κάποια δοξασμένη
μάχη.

Σάν εἶδε ὁ Ρουμελιώτης καπετάνιος τὸ μαχαίρι αὐτὸ στὸ Χρύσανθο, δὲν ἔκρυψε τὸ θαυμασμό του. Ὁ Χρύσανθος δὲ χάνει καιρὸ, τὸ βγάζει ἀπ' τὸ ζωστάρι του καὶ τὸ χαρίζει στὸν παλιό του ἐχθρὸ λέγοντάς του:

- Πάρτο γιὰ νὰ θυμάσαι τὸν Ἀγώνα μας καὶ τὶς ἀμάχες μας.

Οἱ ἄλλοι ποὺ ἦταν γύρω, παραξενεύτηκαν ἀπ' τὴν ἀπλοχεριά αὐτῆ τοῦ Χρύσανθου Σισίνη· τὸ κατάλαβε τότε κι αὐτὸς καὶ τοὺς λέει:

— Εὐεργετεῖτε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιο. Ὑστερα δὲν μπορῶ ν' ἀρνηθῶ, ὅτι οἱ Ρουμελιῶτες ἀγωνίστηκαν χωρὶς νὰ λευτερώσουν πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, τὴν πατρίδα τους. Γι' αὐτὸ πρέπει μεῖς νὰ τιμᾶμε καὶ νὰ σεβόμαστε περισσότερο αὐτούς ἀπ' τοὺς Μοραίτες.

Ἄληθειες ποὺ δυστυχῶς δὲν δικαιώθηκαν.

«Ο ΧΑΒΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΙΔΙΟΣ...»

Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ποὺ ἄρχισε νὰ μυρίζεται τὸ κίνημα τοῦ 1843, γιὰ νὰ προλάβῃ εἶπε στὸ βασιλιᾶ Ὁθωνα ν' ἀλλάξῃ τὴν Κυβέρνηση. Πραγματικὰ ὁ Ὁθωνας ἀσπάστηκε τὴ συμβουλή τοῦ Γέρου καὶ σὲ μιὰ βδομάδα ἔκανε καινούργια Κυβέρνηση. Παραξενεύτηκε ὅμως ὁ βασιλιᾶς γιατί πέρασαν τόσες μέρες ποὺ εἶχε κάνει τὴ νέα Κυβέρνηση κι ὁ Κολοκοτρώνης δὲν πάτησε στὸ παλάτι. Ὑποψιάστηκε τότε ὁ Ὁθωνας πὼς ὁ Γέρος δὲν εἶχε ικανοποιηθῆ καὶ γι' αὐτὸ δὲν πήγαινε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ. Τὸν ἀναζήτησε μέσον τοῦ γιοῦ του Γενναίου ποὺ ἦταν κι ὑπασπιστῆς τοῦ βασιλιᾶ.

— Ἄς κάνω τὸ χατήρι τοῦ βασιλιᾶ, ἀπάντησε ὁ Κο-

λοκοτρώνης στο γιό του, όταν του διαβίβασε την επιθυμία του "Οθωνα.

Και με μιᾶς ὁ Κολοκοτρώνης πῆγε στο παλάτι καὶ παρουσιάστηκε στο βασιλιᾶ. Ἦταν μαζί κι ὁ Γενναῖος. Μόλις τὸν εἶδε ὁ "Οθωνας τοῦ λέει:

— Γερὸ Κολοκοτρώνη, ἀπαιτήσατε νὰ ἀλλάξω τὸ ὑπουργεῖον καὶ τὸ ἔπραξα. Εἶσαι εὐχαριστημένος;

Κουνώντας χαρακτηριστικὰ τὸ κεφάλι του ὁ Κολοκοτρώνης τοῦ ἀπάντησε:

—"Ὅχι, Μεγαλειότατε.

— Γιατί;

— Γιατί οἱ βιολιτζῆδες ἄλλαξαν, μὰ ὁ χαβᾶς εἶναι ὁ ἴδιος. Σκοπὸς ἦταν ν' ἀλλάξῃ ὁ χαβᾶς.

Ὁ "Οθωνας πειράχτηκε ἀπ' τὴν ἀπάντησι, τοῦ Κολοκοτρώνη. Τοῦ γύρισε τίς πλάτες κι ἔρχισε νὰ μιλάῃ στὸν ὑπασπιστὴ του Γενναῖο.

Σὰν φύγανε ἀπ' τὸ παλάτι οἱ Κολοκοτρωναῖοι, πειραγμένος ὁ Γενναῖος λέει τοῦ Γέρου:

— Τί ἔκανες πατέρα, δυσaréστησες τὸ βασιλιᾶ!...

— Σῶπα, τὸν ἔκοψε θυμωμένα ὁ Γέρος. Σεῖς κειμέσα στο κορίτο (τὴν Αὐλή) δὲ βλέπετε ὡς τὴ μύτη σας. Κάλλιο λόγια στο χωράφι παρὰ μάγκανα στ' ἀλώνι. Πέστε τοῦ βασιλιᾶ ν' ἀλλάξῃ δρόμο γιατί θὰ ξημερώσῃ...

Δὲν τελείωσε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ τὴ φράση του, μὰ κούνησε χαρακτηριστικὰ τὸ κεφάλι του.

Καὶ στ' ἀλήθεια. Δὲν ἄργησε νὰ ξημερώσῃ ἡ 3ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1843...

ΣΤΕΡΝΟΙ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, κατὰ τὸ 1842 σὰν κατάλαβε πῶς δὲν ἦταν πιά γιὰ πολὺ σὲ τοῦτο τὸν κόσμο—πέθανε τὸ Φεβρουάριον τοῦ 1843—ἀποφάσισε νὰ πάη στὸ Μοριᾶ, γιὰ στερνὴ φορά.

— Νὰ πάω στὸ Μοριᾶ, ἔλεγε ὁ ἴδιος, ν' ἀποχαιρετήσω τὰ λημέρια καὶ τοὺς βράχους καὶ νὰ ἰδῶ ὅσους παλιούς συντρόφους ζοῦν ἀκόμα. Νὰ τοὺς ρωτήσω ἂν ἔχουν νὰ παραγγείλουν τίποτα γιὰτὶ θὰ μὲ ρωτήσουν οἱ ἄλλοι «τί κάνουν οἱ σύντροφοί μας στὸν ἀπάνω κόσμο..»

Κίνησε λοιπὸν καὶ πῆγε στὸ Μοριᾶ. Ἀπὸ κοντὰ κι ὁ πιστός του ὑπηρέτης ὁ Γιάννος. Φτάσανε στὴ Δημητσάνα. Καὶ ποιὸς δὲν πῆγε νὰ δῆ τὸ Γέρο. Σὲ μιὰ στιγμή μπαίνει μέσα ὁ Γιάννος καὶ τοῦ λέει:

— Γέρο, ἦρθαν οἱ προδότες, τί νὰ κάνω;

Οἱ «προδότες» αὐτοὶ ἦταν οἱ καλόγεροι τοῦ μοναστηριοῦ Παναγιᾶς Αἱμουαλούς. Τοὺς λέγανε ἔτσι γιὰτὶ στὰ 1806, στὸ μεγάλο κατατρογμὸ, ἓνας καλόγερος πρόδωσε τοὺς κλέφτες ποὺ εἶχαν καταφύγει κεῖ καὶ σκοτώθηκε τότε ὁ ἀδερφὸς τοῦ Θεωδωράκη, ὁ Γιάννης Ζορμπᾶς.

Στ' ἀκουσμά τους ὁ Γέρος ταραχτήκε, ἔμεινε γιὰ λίγο σιωπηλὸς κι ὕστερα εἶπε «ναί» μὲ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ του.

Μπῆκαν οἱ καλόγεροι, τὸν χαιρέτησαν καὶ τοῦ εἶπαν πῶς ἦρθαν νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ πάη στὸ μοναστήρι τους νὰ προσευχηθῆ.

Ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς σταμάτησε μὲ τρεμάμενη ἀπὸ τὴ συγκίνηση φωνή:

— Καλόγηροι, εἶχα ἀφήσει εὐκὴ καὶ κατάρα στὰ παιδιά καὶ τ' ἀγγόνια μου, ὅποτε μπορέσουν νὰ κάψουν τὸ μοναστήρι καὶ νὰ σφάξουν τοὺς καλογέρους ὅλους, γιὰτὶ τὸ μοναστήρι σας μοῦκαψε τὴν καρδιά. Τώρα θὰ πεθάνω. Λοιπὸν τὸ λέω σ' ὅλους μπροστά, νάχουν τὴν κατάρα μου, ἂν σᾶς πειράξουν. Σᾶς φτάνει, καλόγεροι, αὐτό; Αἶ, ἄντεστε στὴν εὐκὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μεγαλύτερη εὐκὴ ἀπ' τὴ δική μου. Δὲν ἔρχομαι στὸ μοναστήρι σας.

Καὶ μὲ τὸ χέρι ἔκανε νόημα στοὺς καλογέρους νὰ φύ-

γουν. Σάν βγήκαν ἀπ' τὸ δωμάτιο, ὁ Γέρος δὲν μπό-
ρεσε ἄλλο νὰ κρατηθῆ καὶ τὸν πιάσανε τὰ κλάματα. Ὑστερα
σῆκωσε τὰ χέρια κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε:

— Ζορμπᾶ, θ' ἀνταμώσουμε σὲ λίγο.

Καὶ γυρίζοντας στὸ νοικοκύρη πού τὸν φιλοξενοῦσε:

— Πάμετε νὰ φᾶμε, νὰ πιῶμε καὶ νὰ τραγουδήσουμε
τὸ τραγούδι τοῦ ἄρχλου Ζορμπᾶ!

Κι ὕστερα ἀπ' τὸ φαγί, ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ἄρχισε μὲ
τῆ γεροντική του τρεμάμενη φωνὴ νὰ τραγουδᾷ:

«Καλόγερος ἐκλάδευε στῆς Αἰμναλοῦς τ' ἀμπέλι
βλέπει ἀπὸ πέρ' κι ἔρχονται τὸ Γιῶργο καὶ τὸ Γιάννη».

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ ΦΙΛΟΤΙΜΟ

Στὸ 1841 ἐπεσκέφθηκε στὴν Ἑλλάδα τὸν ἀδερφό του
Ἰωάννα, ὁ διάδοχος τοῦ Βαυαρικοῦ θρόνου Μαξιμιλιανός.
Στὴ δεξίωση πρὸς τιμὴν του πού δώσανε στὸ παλάτι, ἔτυχε
ὁ Μαξιμιλιανός νὰ δῆ γιὰ πρώτη φορὰ τὴ Ρόζα Μπότσαρη,
τὴν κόρη τοῦ ἥρωα Μάρκου. Σάν ἀντίκρισε ὁ διάδοχος
τὴν πανώρια ἐκείνη Σουλιωτοπούλα, δὲν μπόρεσε νὰ κρα-
τήσῃ τὸ θαυμασμό του καὶ λέει στὸν ἀδερφό της Δημή-
τρη Μπότσαρη—πού τὸν γνώριζε ὅταν σπούδαζε στὸ Μό-
ναχο—κι ἔτυχε κείνη τὴ στιγμή νὰ βρίσκεται πλάϊ του:

— Ἡ ἀδελφή σας ἔχει τὴν Ἑλληνικὴν καλλονήν.

— Ὑψηλότατε, ἡ ἀδελφή μου ἔχει πρὸ παντός τὴν
Ἑλληνικὴν ἀρετήν, τοῦ ἀποκριθῆκε ὁ αὐστηρὸς Σουλιώτης.

ΛΑΡΙΣΣΑ

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΠΕΙΣΜΑ

“Όταν υπογράφηκε τὸ Σύνταγμα στὰ 1843, ὁ βασιλιάς “Όθωνας μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Μαυροκορδάτου ἔκανε τὸν κατάλογο γιὰ τοὺς κυβερνητικούς ὑποψηφίους βουλευτές, πὸ τότε τοὺς λέγανε «ὑπουργικούς ὑποψηφίους». Ἀπ’ τὸν κατάλογο αὐτὸ ἔλειπε ὁ Ρουμελιώτης στρατηγὸς Ἀντώνης Γεωργαντᾶς, γιατί εἶχε ἀνακατευτῆ στὴν ἐπανάσταση τοῦ Σεπτεμβρίου. Σὰν ἀντικυβερνητικὸς λοιπὸν ὁ Γεωργαντᾶς, θὰ εἶχε νὰ παλαίψη σκληρὰ στὶς ἐκλογές. Καὶ σὰν βρέθηκε κεῖνο τὸν καιρὸ στὴν Ἀθήνα, νόμισε καλὸ νὰ πάη νὰ τὰ πῆ λίγο στὸ βασιλιᾶ.

“Ὁ “Όθωνας πὸ ἤξερε γιατί ζήτησε ἀκρόαση ὁ Γεωργαντᾶς, σὰν παρουσιάστηκε τὸν δέχτηκε μὲ τὰ αὐστηρὰ τοῦτα λόγια:

— Ἴδου τὸ θέλημά σας ἐγένετο (τὸ Σύνταγμα) καὶ νὰ φροντίσετε εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας νὰ μὴ συμβοῦν ἀταξίαι.

— Ἡ τάξις δὲν θὰ σαλευθῆ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, Μεγαλειότατε, ἂν τὸ ὑπουργεῖον θελήσῃ νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρως τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς, τοῦ ἀπάντησε μὲ τὸ ἴδιο ὕφος καὶ ὁ Γεωργαντᾶς.

— Πρέπει νὰ παύσουν τὰ τοιαῦτα, τοῦ λέει ὀργισμένα τώρα πιά ὁ “Όθωνας, ἄλλως θέλω ὑποστηρίξει τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωσε τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι τῆς 3ης Σεπτεμβρίου.

“Ὁ παλιὸς ἀγωνιστὴς ὅμως δὲν τὰ χάνει. Ψύχραιμα καὶ μὲ ρουμελιώτικη ἀπλότητα τοῦ ἀποκρίνεται:

— Τὸ ὀρθὸν καὶ δίκαιον εἶναι τὸ ὑπουργεῖον νὰ μὴ φέρῃ κατὰ κρημνῶν τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει οἱ κάτοικοι ἀπελπισθέντες θὰ θέσωσι πρῶτον πῦρ εἰς τὰς οἰκίας των καὶ ἀκολούθως ὁ Θεὸς οἶδε τί θὰ ἀπογίνη...

Ἡ συζήτηση πιά εἶχε πάρει ἄσχημο δρόμο. “Ὁ βασιλιάς προτίμησε νὰ τὴν σταματήσῃ, ἀφήνοντας τὸ Γεωργαντᾶ μόνον στὴν αἴθουσα, χωρὶς κὰν νὰ τὸν χαιρετήσῃ. Τὸ Γεωργαντᾶ ὅμως δὲν τὸν πείραξε τὸ φέροισμα τοῦ “Όθωνα. Ἦταν ἱκανοποιημένος πὸ τοῦ τὰ εἶπε...

ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Ὁ Ἀντώνης Γεωργαντᾶς, σὰν πέτυχε τὸ κίνημα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου, πού ἦταν κι αὐτὸς ἀπ' τοὺς πρωτεργάτες του, ἐγκαινίασε τὸ Σύνταγμα μέ... ἀντισυνταγματικὲς ἐνέργειες. Κατέλυσε μέσα στὴν παρίδα του Λειβαδιὰ τίς ἀρχὲς κι ἔδιωξε ἀπὸ δήμαρχο, τὸν πολιτικὸ του ἀντίπαλο Λάμπρο Νάκο.

Μὲ μιᾶς ὁ Νάκος ἔφτασε στὴν Ἀθήνα νὰ παραπονεθῆ στὸ βασιλιᾶ γιὰ τίς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες τοῦ Γεωργαντᾶ.

— Μὴν ἀδημονεῖς, αὐτοὶ ἔκαμαν τὸ σύνταγμα, ἀλλ' ἐσεῖς θὰ τὸ χαρῆτε, τοῦ εἶπε ὁ Ὅθωνας.

Καὶ δικαίωσε τὰ λόγια του. Γιατὶ μὲ λίγο καιρὸ, ὅταν ὁ ὑπουργὸς τοῦ παρουσίασε τὸν κατάλογο γιὰ νὰ ἐγκρίνη τοὺς γερουσιαστὰς, εἶδε νὰ λείπη τὸ ὄνομα τοῦ Νάκου.

— Προσθέσατε, λέει στὸν ὑπουργό, τὸν ἐκ Λεβαδείας Λάμπρον Νάκον.

— Ἀδύνατον Μεγαλειότατε, ὁ κατάλογος συνεπληρώθη ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐξέχοντα καὶ δικαιούμενα πρόσωπα.

Ὁ Ὅθωνας ὅμως δὲν ἔδωσε καμιὰ σημασία στὴν ἄρνηση τοῦ ὑπουργοῦ του. Μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι, ἀρχὴ-ἀρχὴ τοῦ καταλόγου γράφει τὸ ὄνομα Λάμπρος Νάκος καὶ σβήνει τὸν τελευταῖο γερουσιαστή.

Ἔτσι ἡ ἀντισυνταγματικὴ ἐπέμβαση τοῦ συνταγματικοῦ Γεωργαντᾶ, βγῆκε σὲ καλὸ τοῦ Νάκου, πού ἀπὸ δήμαρχος ἔγινε γερουσιαστής.

Κ' Ἀσώτης

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ

Ὁ Παναγιώτης Σέκερης, ἓνας ἀπ' τοὺς ἰδρυτὲς κι ἀρχηγούς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀποφάσισε νὰ φύγη ἀπ' τὴν

Ὁδησὸ πού ἔμενε μόνιμα, καὶ νὰ κατεβῆ στὴν πατρίδα του. Ἦταν λεύτερη πιά ἢ Ἑλλάδα. Κι ὁ Σέκερης τί δὲν πρόσφερε, πόσα δὲν ἔπαθε γιὰ νὰ βοηθήσῃ κι αὐτὸς στὴ λευτεριά της. Κι ἀφοῦ ξόδεψε ὅλο τὸ βιός του γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Φιλικῆς, φτωχὸς πιά, θέλησε νὰ ζήσῃ τὰ ὑπόλοιπα χρόνια του στὴν ἀδούλωτη πιά πατρίδα του.

— Πᾶμε, εἶπε στὴ γυναίκα του, εἰς τὴν προσφιλῆ μας Ἑλλάδα, διὰ τὴν ὁποίαν τόσα ἐπάθαμεν. Ἐκεῖ θὰ εὐρωμεν στέγην καὶ ἄρτον.

Καὶ στὰ 1830 κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα. Στέγη βρῆκε, μὰ ἄρτο... λίγο δύσκολο. Ἀναγκάστηκε τότε ὁ Σέκερης γιὰ νὰ ζήσῃ νὰ δεχτῆ τὴ θέση τοῦ τελώνη!... Πρῶτα στὴν Ἰδρα κι ὕστερα στ' Ἀνάπλι. Ἔτσι ζοῦσε ἀποτραβηγμένος καὶ ξεχασμένος ἓνας ἀπ' τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Φιλικῆς.

Κεῖνο τὸν καιρὸ ἔτυχε νὰ κάνῃ περιοδεία ἐκεῖ ὁ βασιλιάς Ὁθωνας. Παρουσιάστηκε τότε κι ὁ τελώνης Σέκερης, νὰ ὑποβάλῃ τὰ σέβη του. Στὸ βασιλιᾶ πού εἶχε ἀκούσει ποιὸς ἦταν ὁ Σέκερης, δὲν ἔκανε ἐντύπωση ἢ θέση πού τοῦ εἶχαν δώσει γιὰ νὰ ψωμοζήσῃ, μὰ τὸ ὅτι δὲν εἶχε κανένα παράσημο!...

— Νὰ μοὶ δώσετε μίαν ἀναφορὰν ἵνα σᾶς ἀπονείμω τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, τοῦ λέει ὁ Ὁθωνας.

Κι ὁ ὑπερήφανος Σέκερης πού δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ παράσημα κι ἔβλεπε ποῦ εἶχαν ξεπέσει—οἱ Βαυαροὶ τὰ μοίραζαν δῶ καὶ κεῖ τὰ παράσημα—ἀπαντάει τοῦ βασιλιᾶ:

— Δὲν ἔχω συνήθειαν ν' ἀπαιτῶ Μεγαλειότατε!... Ἄλλως τὰ ἔθνικα παράσημα, ὅπως κατήντησαν ἤδη, δὲν πρέπει νὰ κοσμῶσι τὰ στήθη τῶν ὁμοίων μου.

Μητσοβιῶνις

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΣΠΑΘΙΟΥ

Ὁ Δῆμος Ἀθηνῶν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν ἀρχηγὸ τῆς Σεπτεμβριανῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1842, συνταγματάρχη

Δημήτρη Καλλέργη, τοῦ χάρισε ἓνα πολύτιμο σπαθί. Ὁ ἐπαναστάτης ἀρχηγός, ἀπὸ παλιὸ ἔθιμο τὸ ἀφιέρωσε στὴν ἐκκλησιά τῆς Ἁγιά Εἰρήνης, ποὺ ἦταν τότε ἡ μητρόπολη. Καὶ συμβολικά—μπορεῖ νὰ ἦταν κι ἐπίτηδες—τὸ σπαθί τὸ κρέμασαν μέσα στὴν ἐκκλησιά, πάνω ἀπ' τὸ βασιλικὸ θρόνο! Ποιὸς ξέρει τί νὰ συλλογιζόταν ὁ Ὅθωνας σὰν πήγαινε στὴν Ἁγιά Εἰρήνη, καὶ τῷβλεπε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του...

Μὲ τὸν καιρὸ, σὰν ξεχάστηκε ἡ ἐπανάσταση τοῦ Καλλέργη, μερικοὶ διαμαρτυρήθηκαν γιατί θεώρησαν ἀσυμβίβαστο νὰ ὑπάρχει ἓνα φονικὸ ὄπλο, μέσα στὴν ἐκκλησιά ποὺ εἶχε τὸ ὄνομα τῆς Εἰρήνης. Κι ἔτσι στὰ 1862, τὸ κατέβασαν καὶ τὸ πῆρε ὁ δήμαρχος Κουτσιάρης.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησιᾶς μ' ἐπικεφαλῆς τὸ Δεικτάκη ζήτησαν ἀργότερα νὰ πάρουν πίσω ἀπ' τὸν δήμαρχο τὸ σπαθί τοῦ Καλλέργη. Μὰ κεῖνο δὲ βρισκόταν πιά στὸ σπίτι τοῦ Κουτσιάρη.

Ὁ Δεικτάκης ὑποψιάστηκε πὼς κάποιος ὑπηρέτης τοῦ δημάρχου, θὰ τὸ πούλησε. Ἄρχισε τότε νὰ ψάγῃ τὰ παλιατζίδικα. Κι ὕστερα ἀπὸ πολλὰς ἔρευνες, κατάφερε νὰ βρῇ τὸ χαμένο σπαθί, καὶ νὰ τὸ παραδώσῃ καὶ πάλι στὴν ἐκκλησιά. Οἱ ἐπίτροποι τότε ἀποφάσισαν νὰ τὸ χαρίσουν στὴν Ἐθνολογικὴ Ἐταιρεία. Ἄγνωστο ὅμως τί μεσολάβησε καὶ τὸ σπαθί ἔμεινε στὸ σπίτι τοῦ Δεικτάκη. Βρέθηκε ὕστερ' ἀπ' τὸ θάνατό του, καὶ δόθηκε στὴν Ἐθνολογικὴ Ἐταιρεία.

Ο ΣΠΑΤΑΛΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Ἀργύρης Δούκας, Ρουμελιώτης ἀγωνιστής, ἀπὸ νέος ἦταν σπάταλος καὶ γλετζές. Σκόρπισε ὀλόκληρη περιουσία στὰ ξεφαντώματά του. Γι' αὐτὸ στὰ γεράματά του—ζοῦσε

σὲ κάποιο χωριὸ τῆς Βοιωτίας — οἰκονομικὰ τὰ ἔφερεν δύσκολα. Θέλησε λοιπὸν κρυφὰ ἀπ' τοὺς δικούς του, νὰ πουλήσῃ καὶ τὸ μοναδικὸ κτῆμα ποὺ τοῦ εἶχε μείνει. Ἦταν ὅμως προικῶσ καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς τότε νόμους χρειάζοταν οἰκογενειακὸ συμβούλιο καὶ βασιλικὴ ἔγκριση. Στὸ πρῶτο ὁ καπετὰν Δούκας φαίνεται πῶς τὰ κατάφερε, μὰ στὸ δεύτερο σκόνταψε...

Κάποια μέρα ποὺ ὁ ἀρμόδιος ὑπουργὸς ὑπέβαλε στὸν Ὅθωνα πρὸς ὑπογραφήν διάφορα ἔγγραφα, ἦταν καὶ κάποιο «πρὸς ἔγκρισιν πωλήσεως τῶν προικῶων κτημάτων τοῦ Α. Δούκα».

— Καὶ ἡ οἰκογένειά του συναινεῖ, κύριε ὑπουργέ;

— Ἄγνοῶ, Μεγαλειότατε, ἀπάντησε ξαφνιασμένος ὁ ὑπουργὸς ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη ἐρώτηση τοῦ Ὅθωνα.

— Τότε ἄς ἀναβάλωμεν τὴν ὑπογραφήν τοῦ διατάγματος, λέει ὁ βασιλιάς καὶ παραμέρισε τὸ ἔγγραφο.

Γιὰ κακὴ ὅμως τύχη τοῦ γερο καπετάνιου, ὁ βασιλιάς Ὅθωνας δὲν σταμάτησε ὡς ἐδῶ. Τὴν ἄλλη μέρα, ἔστειλε στὴ Βοιωτία ἕναν διαγγελέα του νὰ πληροφορηθῇ ἀπ' τὴν οἰκογένεια Δούκα ἂν εἶχε γνώση γιὰ τὴν πώληση αὐτῆ. Κι ὁ διαγγελέας ἐπιστρέφοντας δὲν ἔφερε στὸ βασιλιά μόνον τὴν ἀρνητικὴ ἀπάντηση τῆς οἰκογενείας Δούκα, μὰ καὶ τὶς εὐχές της ποὺ μὲ τὴν ἐνέργειά του αὐτῆ ὁ Ὅθωνας γλύτωσε τὸ χτῆμα ἀπ' τὸ σπάταλο Δούκα.

θεοφιλες κειρήνης.

ΒΟΙΩΤΙΚΗ ΑΒΡΟΤΗΤΑ

Στὴ δημοτικὴ ἐκλογή τοῦ 1844 στὴ Λειβαδιά, γίνανε ἀπ' τοὺς Κυβερνητικούς πολλές παρανομίες. Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ δὲν κατάφερε ὁ Κυβερνητικὸς ὑποψήφιος Λάμπρος Νάκος νὰ κερδίσῃ τὸν ἀντίπαλό του Ἀντώνη Γεωργαντᾶ παρὰ μόνον μὲ πέντε ψήφους! Ὁ Γεωργαντᾶς ὑπέβαλε ἔνσταση γιὰ τὴν ἐκλογή καὶ μ' ὅλο ποὺ ὁ νομάρχης τοῦ

υποσχέθηκε πώς θα τὸ ἐξετάσει, σὲ λίγες μέρες ἢ ἐκλογὴ ἐπικυρώθηκε ἀπ' τὴ βασίλισσα Ἀμαλία, γιατί ὁ Ὅθωνας ἔλειπε στὴν Εὐρώπη.

Αὐτὸ ἔμεις βγῆκε σὲ καλὸ τοῦ Γεωργαντᾶ, γιατί σὲ λίγο καιρὸ γίναν ἐκλογές κι ἐκλέχτηκε βουλευτής.

Φτάνοντας στὴν Ἀθήνα ὁ Γεωργαντᾶς, βουλευτὴς πιά, θεώρησε ὑποχρέωσή του νὰ παρουσιαστῆ στὴ βασίλισσα καὶ νὰ ὑποβάλλῃ τὰ σέβη του, ἂν καὶ εἶχε λάβει ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα γιὰ τὸ Σύνταγμα.

Ὁ Γεωργαντᾶς ὅταν παρουσιάστηκε στὴ βασίλισσα, δὲν περιορίστηκε σὲ τυπικὸ χαιρετισμὸ, ἀλλὰ παραπονέθηκε καὶ γιὰ τὴ δημοτικὴ ἐκλογή.

— Δὲν ἔχω οὐδεμίαν εἶδησιν καὶ τὰ λεχθέντα εἶναι ἀνυπόστατα, τοῦ ἀπάντησε ψυχρὰ ἡ Ἀμαλία.

Ὁ Γεωργαντᾶς ποὺ δὲν περίμενε μιὰ τέτοια προσβλητικὴ ἀπάντηση, ἀναψε καὶ τῆς λέει:

— Πείθομαι εἰς τὰ λεγόμενά σας, Μεγαλειοτάτη, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νομάρχης παρανόμησε θὰ τὸν καταγγείλω καὶ θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐπιτρέψῃτε τὴν εἰσαγωγὴν του εἰς δίκην.

Τώρα μὲ τὴ σειρά της πειράχτηκε ἡ βασίλισσα. Κύτταξε περιφρονητικὰ τὸν παλιὸ Ρουμελιώτη ἀγωνιστὴ καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ καὶ νὰ τὸν χαιρετήσῃ, ἔφυγε ἀπ' τὴν αἴθουσα ἀφήνοντάς τον μόνο.

Τόσο θύμωσε ἡ Ἀμαλία ἀπ' τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Ρουμελιώτη βουλευτῆ ποὺ γιὰ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ἔγραψε καὶ στὸν Ὅθωνα. Στὸ Γεωργαντᾶ ἔμεις δὲν ἔκανε καμιὰ ἐντύπωση καὶ γράφει πὼς: «δὲν εὐρῆκα τίποτα τὸ ἄτοπον».

ΠΡΟΣΚΑΙΡΗ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ

Τὴν ἐπέτειο τῆς Ἐθνικῆς γιορτῆς μας στὸ 1846, γιορτάσανε στὸν τάφο τοῦ Καραϊσκάκη στὸ Ν. Φάληρο.

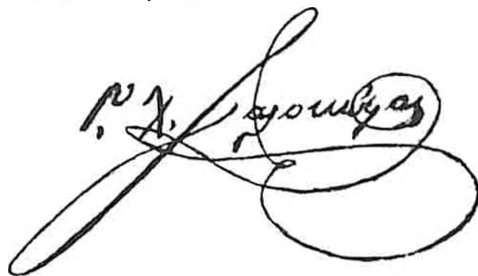
Στὴν τελετὴ βρισκόταν τὸ ὑπουργικὸ Συμβούλιο μὲ πρόεδρο τὸν Κωλέττη. Ἦταν ὅμως ἐκεῖ κι ὁ πολιτικός του ἀντίπαλος ὁ Μαυροκορδάτος.

Ἔστερα ἀπ' τοὺς διαφόρους λόγους, ὁ Γεννάδιος βρῆκε μιὰ κατάλληλη στιγμή καὶ παίρνοντας ἀπ' τὸ χέρι τὸν πρωθυπουργὸ Κωλέττη τὸν ἔφερε κοντὰ στὸν Μαυροκορδάτο, λέγοντάς του:

— Ἀγκαλιασθῆτε ἀδέρφια! Ὅλο τὸ χρόνο τρώγεστε καὶ κυνηγᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Δώστε τώρα τὸ φιλὶ τῆς ἀγάπης καὶ σταματήστε κάθε διχόνοια.

Ἀπὸ ντροπὴ τους γιὰ τὸν κόσμο ποὺ τοὺς κύτταζε ἀναγκαστήκανε οἱ δυὸ πολιτικοὶ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ μεγάλου δασκάλου νὰ δώσουν τὰ χέρια.

Μὰ σύντομα τὸ ξέχασαν καὶ ξαναρχίσανε τὸ πολιτικὸ ἀλληλοφάγωμα. Δὲν κράτησε ὅμως γιὰ πολὺ, γιατί τὸν ἄλλο χρόνο ὁ Κωλέττης πέθανε.

Ῥ. Σ. Σολωμὸς

Ο ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Στὴν Κέρκυρα, κάποια Μεγάλη Παρασκευὴ ὁ Σολωμὸς παρακολουθοῦσε τὴν περιφορὰ τοῦ ἐπιταφίου. Μαζὶ του ἦταν κι ὁ νεαρὸς τότε Κερκυραῖος μουσουργὸς Ἰωσήφ Λιβε-

ράλης, πού καμάρωνε για τή συντροφιά που είχε. Τò κατάλαβε αυτό ο ποιητής και σε μιὰ στιγμή τοῦ λέει:

— Σε τιμῶ δια νὰ τιμήσω τὴν τέχνην καὶ νὰ σε ἐκτιμήσουν.

Κι ἐπειδὴ τοῦ Σολωμοῦ τοῦ ἄρεσε ἡ μουσική, ἀκολουθοῦσε κοντὰ στὴ φιλαρμονική πού ἔπαιζε κάποιο πένθιμο ἐμβατήριο. Τὸ ἐμβατήριο αὐτὸ τὸ παίζαν για πρώτη φορά κι ἦταν ἔργο τοῦ Λιβεράλη. Ὁ ποιητής ὅμως δὲν τὸ ἤξερε. Κι ὅταν ὁ μουσουργός, ρώτησε τὸν ποιητὴ πῶς τοῦ φαίνεται ἡ μουσική, κείνος ἤρεμα τοῦ ἀπάντησε:

— Εἶναι πολὺ συγκινητικόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔργον μεγάλου διδασκάλου, εἶναι νεανικὸν ἔργον καὶ ὑποθέτω ὅτι εἶναι δικόν σου.

Ο ΑΦΟΣΙΩΜΕΝΟΣ

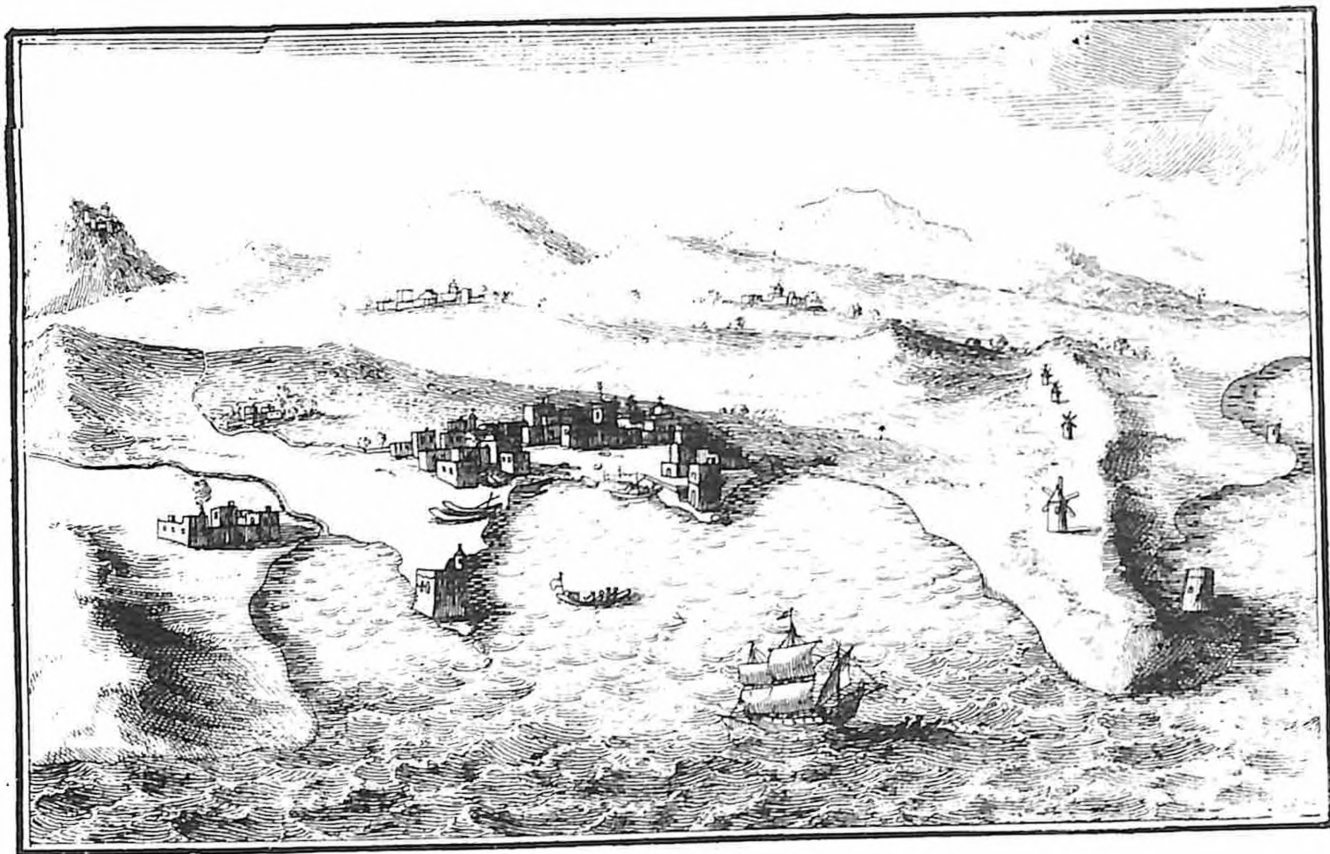
Ὁ Κορφιωτάκης, ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν στὸ 1847, παρουσιάστηκε δυὸ τρεῖς φορές στὸ βασιλεῖα για νὰ τοῦ ὑπογράψῃ τὴν παύση κάποιου δημοσίου ὑπαλλήλου, πού ἦταν καταχραστής. Ὁ Ὅθωνας ὅμως ὄλο καὶ τὸ ἀνέβαλε, καὶ τὴν τελευταία φορά παραμερίζοντας καὶ πάλι τὸ ἔγγραφο για τὴν ἀπόλυση, προβάλλει τούτη τὴ δικαιολογία:

— Εἶναι ἀφοσιωμένος.

Ὁ Κορφιωτάκης τότε δὲν κρατήθηκε καὶ λέει:

— Ἀλλοίμονο, Μεγαλειότατε, ἀν ἡ ἀσφάλεια τοῦ θρόνου σας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσιν μόνον τῶν τοιούτων κακοήθων ὑπαλλήλων.

Κι ὁ Ὅθωνας για ἀπάντηση στὰ λόγια τοῦ ὑπουργοῦ του, πῆρε τὸ ἔγγραφο κι ὑπόγραψε τὴν ἀπόλυση τοῦ «ἀφοσιωμένου»... καταχραστὴ ὑπαλλήλου.

ΤΗΝΟΣ

ΠΑΛΙΟ ΧΡΕΟΣ

Γυρίζοντας τὸν Αὐγούστο τοῦ 1825 ἀπ' τὴν ἀποτυχημένη ἐκστρατεία τῆς Ἀλεξάνδρειας, ὁ Κανάρης ἦταν σὲ κακὰ χάλια. Οὔτε ψωμί, οὔτε νερὸ στὸ καράβι του. Σὲ κάποια στιγμή ἀνοιχτὰ στὸ πέλαγος, εἶδαν ν' ἀρμενίζη ἓνα καράβι. Ἦταν Αὐστριακὸ. Μὲ μιᾶς πρόσταξε ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς νὰ βάλουν ρότα κατὰπάνω του. Σὰν τὸ ζύγωσαν πηδῆσανε κάμποσοι στὶς βάρκες καὶ πλεύρισαν τὸ Αὐστριακὸ πού στὸ μεταξὺ ἀπ' τὸ φόβο εἶχε κόψει τὸ δρόμο του. Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ μὲ τὰ τρομπόνια καὶ τὰ τσεκούρια στὰ χέρια, ἀνέβηκαν στὸ ξένο καράβι. Καὶ πρῶτος ὁ Κανάρης μὲ τὸν πιστό του σύντροφο καπετὰν Μικέ.

Οἱ Αὐστριακοὶ τοὺς πῆραν γιὰ κουρσάρους καὶ τᾶχαν χάσει. Μὲ τρεμάμενη φωνὴ ρώτησε ὁ καπετάνιος τοὺς τί ζητᾶνε. Κι ὁ ἴδιος ὁ Κανάρης τοῦ ἔδωσε τὴν ἀπάντηση:

— Θέλουμε νὰ μᾶς δώσης ψωμί, τυρί, νερὸ κι ὅ,τι ἄλλο φαγώσιμο ἔχεις στὸ καράβι σου, γιατί ψοφᾶμε τῆς πείνας.

Οἱ Αὐστριακοὶ ἀπόκτησαν τὴν ψυχραιμία τοὺς γιατί εἶδαν πὼς δὲν εἶχαν νὰ κάνουν μὲ κουρσάρους μὰ μὲ πεινασμένους Ἕλληνες ναυτικούς. Ὁ καπετάνιος πρόσταξε νὰ τοὺς δώσουν ψωμί, τυριά, νερὸ κι ἓνα βαρέλι σαρδέλλες. Τὰ φόρτωσαν οἱ Ἕλληνες στὶς βάρκες τοὺς καὶ πρὶν ξεκινήσουν γιὰ νὰ τὰ μεταφέρουν στὸ καράβι τοὺς, λέει ὁ Κανάρης στὸν Αὐστριακὸ καπετάνιο:

— Ἐπειδὴ δὲν ἔχω παραδες νὰ σὲ πληρώσω, γράψε σ' ἓνα χαρτὶ πόσα κάνουν καὶ φέρε νὰ ὑπογράψω.

— Δὲν κάνουν τίποτα, ἀποκρίνεται κεῖνος.

— Βρέ, φέρε το καὶ γράψε δυὸ χιλιάδες γρόσια, ἐπέμενε ὁ Κανάρης.

Ἔτσι κι ἔγινε. Καὶ τῆ στιγμή πού ὑπόγραφε τὸ «ὁμολογοῦ» τοῦ λέει:

— Τὸ Ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσει.

— Μὰ σεῖς δὲν ἔχετε Ἔθνος, τοῦ λέει εἰρωνικὰ ὁ Αὐστριακός.

Ἄναμένος τότε ὁ Κωνσταντῆς, τοῦ ἀπαντᾷ ἄγρια:

— Σὰν δὲν ἔχουμε ἔθνος, βρέ, θὰ κάνουμε...

Πέρασαν χρόνια από τότε. Οί "Έλληνες είχαν «κάνει τὸ ἔθνος» τους κι ὁ Κανάρης ἦταν ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν.

Ὁ καπετάν Μικὲς, ποὺ κυβερνοῦσε ἓνα ἐμπορικὸ ἔτυχε νὰ βρεθῆ στὸ Γαλάζι φορτώνοντας σιτάρι. Ἐκεῖ ἀντάμωσε τὸν Αὐστριακὸ. Μιλῆσανε καὶ γιὰ τὸ παλιὸ ἐκεῖνο περιστατικὸ. Ὁ καπετάν Μικὲς συμβούλεψε τότε τὸν Αὐστριακὸ ν'άρθῃ στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ πληρωθῆ τὸ «ὀμόλογον». ποὺ τοῦ εἶχε ὑπογράψει ὁ Κανάρης τότε. Ὁ Αὐστριακὸς μὲ κάποιον δισταγμὸ τ' ἄκουσε αὐτά, μὰ σὰν τὸν ἔφερε κάποτε ὁ δρόμος του ὡς τὸν Πειραιᾶ, ἀνέβηκε στὴν Ἀθήνα.

Καὶ μιὰ μέρα νὰ καὶ μπαίνει στὸ γραφεῖο τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Κανάρη ὁ Μικὲς μαζὶ μὲ τὸν Αὐστριακὸ.

— Ἐξοχώτατε, λέει ὁ Μικὲς τοῦ Κανάρη, θυμᾶσαι ποὺ ὑπόγραψες γιὰ δυὸ χιλιάδες γρόσια σ' ἓνα πλοίαρχο κοντὰ στὴν Ἀλεξάνδρεια;

— Αἶ, ναί, θυμᾶμαι.

— Νὰ λοιπὸν ὁ πλοίαρχος ἦρθε γιὰ νὰ πάρῃ τὰ χρήματα...

Ὁ Κανάρης ἀφοῦ θύμισε στὸν Αὐστριακὸ τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶχε πῆ τότε, πὼς θὰ κάνανε τὸ ἔθνος, πρόσταξε νὰ τοῦ πληρώσουν τὸ ὀμόλογον.

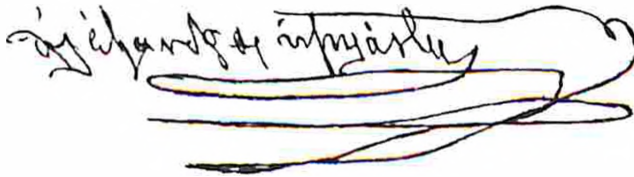
Η ΚΑΛΩΣΥΝΗ ΤΟΥ ΘΩΩΝΑ

Εἶχαν κάποτε καταδικασθῆ σὲ θάνατο τέσσερες ναῦτες τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, γιὰτὶ σκότωσαν τὸν καπετάνιο τοῦ καραβιοῦ τους γιὰ νὰ τὸν ληστέψουν.

Οἱ δικηγόροι τοὺς ζήτησανε χάρη ἀπ' τὸν "Οθωνα. Ὁ βασιλιᾶς μελέτησε τὴ δικογραφία καὶ παραξενεύτηκε σὰν εἶδε πὼς ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς δολοφόνους εἴκοσι χρόνων ἦταν ἀνηψιὸς τοῦ καπετάνιου. Δὲν μπόρεσε νὰ τὸ χωρέσει ὁ νοῦς του. Κάλεσε τοὺς δικαστὰς καὶ τοῦ τὸ βεβαίωσαν, καὶ πρόσθεσαν πὼς ἦταν ἕνας τρομερὸς κακοῦργος. Ὑπερ' ἀπ' αὐτὸ ὁ "Οθωνας ἀναγκάστηκε ν' ἀπορίψη τὴν αἴτηση γιὰ χάρη κι ἡ ποινὴ τοὺς ἐκτελέστηκε.

Ὁ καλόκαρδος ὅμως βασιλιᾶς τόσο λυπήθηκε γι' αὐτὸ, πὺ εἶπε κάποια μέρα στὸν ὑπουργὸ τῆς Δικαιοσύνης:

— Ὑπέγραψα τὴν ἀπορίψη τῆς αἰτήσεως χάριτος ἐκ μέρους τῶν τεσσάρων ναυτῶν σεβόμενος τοὺς νόμους. Εἶναι ἀδύνατον ὅμως νὰ φαντασθῆτε πόσο λυπήθηκα δι' αὐτό...

ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΚΡΙΕΖΩΤΗ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1847, ὁ ἀγωνιστὴς τῆς Εὐβοίας Κριεζώτης ἐπαναστάτησε κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Μὲ χίλιους ἄντρες εἶχε πιάσει τὴ θέση Κοπανᾶ, πρὸς τὴν Εὐβοία. Τὸ κυβερνητικὸ πυροβολικὸ μὲ ἀρχηγὸ τὸ Σκουζέ, τὸν χτυποῦσε ἀδιάκοπα. Σὲ κάποια στιγμή πὺ ὁ Κριεζώτης ἐπιθεωροῦσε τοὺς ἐπαναστάτες του, κι ὅπως κρατοῦσε μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι τὴ λαβὴ τοῦ σπαθιοῦ του, μπάλα σταλμένη ἀπ' τὸ κυβερνητικὸ πυροβολικὸ, τοῦ κόβει τὸ χέρι ἀνάμεσα στὸν καρπὸ. Γιὰ νὰ μὴν τὸν δοῦν οἱ συμπολεμισταὶ του καὶ δειλιάσουν ἔκρυψε μὲ μιᾶς τὸ λαβωμένο ἀριστερό του χέρι μέσα στὴ φουστανέλλα του. Κεῖνοι ὅμως τὸν εἶδαν.

— Τί τηρᾶτε μωρέ, τοὺς λέει ἀπότομα ὁ στρατηγός. Τὴ δουλειά σας, τὴ δουλειά σας ἐσεῖς.

Κι ἀποτραβήχτηκε παράμερα γιά νά δέση τή λαβωματιά του. Τότε ὅμως εἶδε πῶς τὸ χέρι του ἦταν ὀλότελα κομμένο καὶ μόλις κρατιώταν ἀπὸ ἓνα νεῦρο.

— Βρέ, βγάλ' τὸ μαχαίρι σου καὶ κόφτο! λέει ὁ Κριεζώτης σ' ἓνα ἀπ' τὰ παλικάρια του, προτείνοντας τὸ κρεμασμένο χέρι.

Κεῖνο ὅμως μόλις τὸ εἶδε ἔτσι, ἀρνήθηκε.

— "Α, καπετάνιε! ἔκανε κι ἔφυγε γιά νά μὴ βλέπη τὸ κομμένο χέρι.

— Οὐ νά χαθῆς! τοῦ φώναξε τότε ὁ στρατηγός του.

Καί, χωρὶς ν' ἀργοπορήσῃ ὁ Κριεζώτης, βγάζει ἀπ' τὸ σελάχι του ἓνα μαχαίρι καὶ μόνος του κόβει τὸ κρεμασμένο χέρι. Γέμισε ὁ τόπος αἷμα. Στὸ μεταξὺ εἶχαν μαζευτῆ κι ἄλλοι γύρω του κι ἀμίλητοι παρακολουθοῦσανε.

— Βράστε τώρα ἓνα τσουκάλι κατράμι, φωνάζει ὁ Κριεζώτης σὲ κάτι παλικάρια.

Κι ὅταν σὲ λίγο τοῦ φέρανε βραστὸ κατράμι, ὁ στρατηγός βουτάει μὲ μιᾶς μέσα τὸ κομμένο χέρι του. Κοντὰ ἓνα τέταρτο τὸ κράτησε μέσα καὶ κάθε τόσο ἀνακάτευε τὸ καφτὸ κατράμι μὲ τὸ κομμένο χέρι.

"Ὅταν τὸ ἔβγαλε μέσα ἀπ' τὸ τσουκάλι, τὸ αἷμα πιὰ εἶχε σταματήσει. Τὸ τύλιξε στὸ μαντήλι καὶ τὸ κρέμασε ἀπ' τὸ λαιμό του.

Κάτω στὸ χῶμα, μπροστά του, βρισκόταν καὶ τὸ ὑπόλοιπο κομμένο χέρι. "Ἐσκυψε ὁ Κριεζώτης, τὸ πῆρε κι ἀφοῦ τὸ ζύγισε μὲ τὸ δεξί του χέρι, λέει χορατεύοντας:

— Βρέ τὸ ἀθεόφοβο, βάρος πού τ'ῶχει!...

ΑΝΟΡΘΟΓΡΑΦΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ὁ Σταῦρος Βλάχος, ὅταν ἔγινε ὑπουργός Παιδείας, παρουσίασε στὸ βασιλιά τὸ πρῶτο του ἔγγραφο γιά ὑπο-

γραφή. Ὁ λεπτολόγος Ὁθωνας, ἀφοῦ τὸ διάβασε προσεχτικά, ὅταν ἔφτασε στὴν ὑπουργικὴ ὑπογραφή, χωρὶς νὰ σηκώσῃ ἀπ' τὸ ἔγγραφο τὸ κεφάλι του, λέει στὸ Βλάχο:

— Μακρὸν πρὸ βραχέος περισπᾶται, κύριε ὑπουργέ τῆς Παιδείας.

Καὶ μὲ μιᾶς ὁ βασιλιᾶς διόρθωσε τὸ Σταῦρος πού ὁ Βλάχος τοῦ εἶχε βάλει ὀξεῖα. Ὑστερα ὑπόγραψε καὶ τὸ ἔγγραφο.

Ὁ ἀδιόρθωτος ὅμως ὑπουργός, δὲ συμμορφώθηκε μὲ τὸ γραμματικὸ κανόνα πού τοῦ ὑπόδειξε ὁ ὀρθογράφος βασιλιᾶς. Ἐακολούθησε σ' ὅλα τὰ ἔγγραφα νὰ ὑπογράψῃ ἀνορθόγραφα τὸ μικρὸ του ὄνομα, βάζοντας στὸ Σταῦρος, ὀξεῖα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὁθωνας, ὅταν ὑπόγραφε ἔγγραφο τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, πρῶτα θὰ διόρθωνε τὸ ἀνορθόγραφο Σταῦρος, βάζοντάς του περισπωμένη καὶ ὕστερα θὰ ἔβαζε καὶ αὐτὸς τὴν ὑπογραφή του.

ΤΟΥΛΙΠΗ ΑΜΑΛΙΑ

Ὁ βοτανολόγος καὶ ποιητὴς Ὁρφανίδης, εἶχε κάποιον Γερμανὸ ὑπρέτη πού μιὰ μέρα τὸν ἔδιωξε μὲ τὶς κλωτσιές. Αὐτὸ τὸ ἔμαθε ἡ Ἀμαλία καὶ στὴν πρώτη συνάντησή πού εἶχε μὲ τὸν Ὁρφανίδη, τοῦ λέει:

— Δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ, κύριε Ὁρφανίδη, ὅτι διώχνετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς ὑπρέτας σας.

Ὁ Ὁρφανίδης τότε πειραγμένος γιὰ τὰ λόγια τῆς, τῆς ἀπαντάει:

— Καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι ἡ βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος θὰ μοῦ ἔκαμνε τὴν τιμὴν νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ὑπρέτες μου.

Κι ἀπὸ τότε ὁ ποιητὴς διέκοψε τὶς σχέσεις του μὲ τὸ Παλάτι.

Πέρασε κάμποσος καιρός από τότε. Ἡ Ἀμαλία πού εἶχε μετανοιώσει γιά τὸν ἄσχημο τρόπο πού φέρθηκε στὸν Ὀρφανίδη, ἀποζητοῦσε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπανορθώσει τὸ λάθος της. Κάποια μέρα πού περπατοῦσε μέσα στὸ βασιλικὸ κῆπο, βλέπει τὸν Ὀρφανίδη στὸν κῆπο του, πού γειτόνευε μὲ τὸ βασιλικό. Χωρὶς νὰ χάσει καιρὸ ἡ Ἀμαλία περνάει ἀπ' τὸ βασιλικὸ κῆπο, ἀπ' τὴ σημερινὴ πόρτα πρὸς τὸ Ζάμπειο, στὸν κῆπο τοῦ Ὀρφανίδη καὶ στέκει μπροστά του. Ὁ βοτανολόγος ποιητής, πού κείνη τὴν στιγμή ἀνύποπτος ἐξέταζε προσεκτικὰ κάποιο λουλούδι πού εἶχε φέρεи ἀπ' τὴν Εὐρώπη, ξαφνιαστικὰ σὰν εἶδε ἔτσι ἄξαφνα τὴ βασίλισσα μπροστά του.

— Εἶναι νέον αὐτὸ τὸ ἄνθος; τὸν ρωτᾷ ἡ Ἀμαλία.

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη.

— Καὶ πῶς ὀνομάζεται;

— Εἶναι τουλίπη ἡ ὁποία ἕως τώρα δὲν ἔχει ὄνομα. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ἡ Μεγαλειότης σας νὰ τὴν ὀνομάσω «τουλίπη Ἀμαλία»...

Ἔτσι ἡ Ἀμαλία κείνη τὴ μέρα, δὲν ξανακέρδισε μόνο τὴ φιλία τοῦ Ὀρφανίδη, μὰ εἶχε δώσει τ' ὄνομά της καὶ σ' ἓνα λουλούδι.

ἐν τῷ βασιλικῷ κήπῳ

Ο ΓΡΙΒΑΣ ΚΙ ΟΙ ΚΛΗΤΗΡΕΣ

Ὁ Θεωδώρακης Γρίβας χρωστοῦσε σὲ κάποιο τοκογλύφο ἓνα ποσόν. Πεισματωμένος ὅμως καὶ ὁ ἀγωνιστὴς γιά τὸ βαρὺ τόκο πού τοῦ εἶχε βάλει ὁ πιστωτὴς του καὶ εἶχε διπλασιάσει τὸ ἀρχικὸ ποσόν δὲν τοῦ τὸ πλήρωνε. Ὁ τοκογλύφος κατέφυγε στὰ δικαστήρια. Ὁ Γρίβας ἀπὸ ἀξιοπρέπεια δὲν πῆγε νὰ υπερασπιστῇ τὴν ὑπόθεσή του καὶ ἔτσι ὁ τόκογλύφος κέρδισε.

Πῶς ὅμως νὰ τοῦ κοινοποιήσῃ τὴν ἀπόφαση. Οἱ δικαστικοὶ κλητῆρες δὲν δέχονταν νὰ ἀναλάβουν τὴν κοινοποίηση. Ὁχι ἀπὸ σεβασμὸ στὸν ἀγωνιστὴ, μὰ ἀπὸ φόβο. ΓΙΑΤὶ κάποτε ὁ στρατηγὸς, ὑποχρέωσε ἕναν κλητῆρα νὰ μασήσῃ καὶ νὰ καταπιῇ τὴ δικαστικὴ ἀπόφαση.

Ὁ τοκογλύφος ὅμως βρῆκε ἕναν κλητῆρα ἀπὸ ἄλλη περιφέρεια ποὺ δὲν ἤξερε τὸν ἄγριο Γρίβα. Πῆγε νὰ τοῦ κοινοποιήσῃ τὴν ἀπόφαση, μὰ σὰν ἀντίκρουσε τὸ στρατηγὸ, κεῖνος τράβηξε τὴν πάλα του καὶ τὸν φοβέρισε πῶς ἂν δὲν ἔφευγε ἀμέσως θὰ τὸν ἔκοβε στὰ δυό. Δὲ χάνει καιρὸ ὁ κλητῆρας καὶ τὸ βάζει στὰ πόδια.

Καθὼς βγῆκε ἀπ' τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Γρίβα κι ἔτρεχε στὸν κῆπο, πέφτει πάνω σ' ἕνα ἀνθυπολοχαγὸ τοῦ Πεζικοῦ.

— Ποιὸς εἶσαι σὺ καὶ γιατί τρέχεις ἔτσι σὰν τρελλός; τὸν ρωτᾷ ὁ ἀνθυπολοχαγός.

Ὁ κλητῆρας λαχανιασμένος κι ἰδρωμένος ἀπ' τὸ φόβο διηγεῖται τὸ τί συνέβηκε καὶ τοῦ δίνει νὰ διαβάσῃ καὶ τὴν ἀπόφαση.

— Πῆγαινε πίσω πάνω στὸ σπίτι καὶ νὰ πῆς στὸ γέρο στρατηγὸ αὐτά:

«Μοῦ εἶπε ὁ γιός σου ὁ Δημητράκης, νὰ μὲ πληρώσῃς, γιατί ἂν δὲ μὲ πληρώσῃς, θ' ἀνεβῆ πάνω στὸ στίτι καὶ θὰ σοῦ τὸ κάψῃ.»

Ὁ κλητῆρας ἔκανε ν' ἀρνηθῆ, μὰ ὁ Δημητράκης πιδ ἄγριος ἀπ' τὸν πατέρα του, τράβηξε κι αὐτὸς τὸ ξίφος του. Τί νὰ κάνῃ τότε. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ πάλα, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ ξίφος. Διάλεξε τὴν πρώτη.

Σὰν τὸν ξαναεἶδε ὁ γέρο Θεωδωράκης, ἀγριεμένος ἔβαλε καὶ πάλι τὸ χέρι στὸ σπαθὶ καὶ τοῦ φωνάζει:

— Πάλι ἐδῶ ἦρθες;

Ὁ κλητῆρας, τότε, τρεμάμενος τοῦ ξεφωνίζει:

— Στάσου μιὰ στιγμὴ νὰ σοῦ πῶ! Ὁ γιός σου ὁ Δημητράκης μ' ἔστειλε νὰ μὲ πληρώσῃς, ἀλλοιῶς θ' ἀνέβῃ πάνω καὶ θὰ τὸ κάψῃ τὸ ἀρχοντικὸ.

Ὁ στρατηγὸς ἔσκυψε τὸ κεφάλι συλλογισμένος κι ἀμίλητος. Ἐμεινε γιὰ λίγο ἔτσι κι ὕστερα λέει στὸν κλητῆρα:

— Θὰ σὲ πληρώσω, γιατί ὁ γιός μου τὸ εἶπε καὶ θὰ τὸ κάνῃ: θὰ τὸ κάψῃ τὸ ἀρχοντικὸ μου.

ΧΑΘΗΚΕ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ!

Στις ἀρχές τοῦ 1851 πού ἔλειψε στήν Εὐρώπη ὁ χτύπος μῆνες ὁ βασιλιᾶς Ὁθωνας, ἀντιβασίλευσε ἡ Ἀμαλία. Καί φαίνεται πὼς τὰ κατάφερε καλά.

“Ὅλο τὸν καιρὸ αὐτό, τὸ παλάτι ἦταν «ἐρμητικὰ κλεισμένο ὡς τὴν ἐπιστροφή τοῦ βασιλιᾶ» ἀναφέρει ἓνας ξένος διπλωμάτης. Οὔτε δεξιώσεις, οὔτε χοροί. Ἡ μόνη διασκέδαση τῆς βασίλισσας ἦταν ἡ ἵππασία. Αὐτὴ τὴν ξεκούραζε ἀπ’ τὶς καθημερινὲς σκοτοῦρες τῆς ἀντιβασιλείας — ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη της ἀπόλαυση.

Στοὺς περιπάτους της αὐτοὺς τὴ συνόδευαν πάντα ἕνα-δυὸ ὑπασπιστές της, ὁ διαγγελέας, μιὰ κυρία τῆς τιμῆς, ὁ σταυλάρχης μὲ τρεῖς σταυλίτες κι ἡ συνηθισμένη της ἀσφάλεια ἀπὸ τέσσερες χωροφύλακες. Τὸν καιρὸ πού ἀντιβασίλευε πρόσταξε τὸν ἀυλάρχη Γαρδικιώτη Γρίβα νὰ μὴν τὴν ἀκολουθοῦν οἱ χωροφύλακες. Ὁ ἀυλάρχης ὅμως παράκουσε. Ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τώρα πού ἔλειπε ὁ βασιλιᾶς ἔπρεπε νὰ φυλάνε τὴ βασίλισσα. Ἡ εὐθύνη του ἦταν μεγάλη.

Καὶ κάποια μέρα, σ’ ἓναν ἀπ’ τοὺς συνηθισμένους της περιπάτους μέσα στὸν ἐλαιῶνα, βλέπει ἡ Ἀμαλία ἄξαφνα νὰ τὴν παρακολουθοῦν οἱ χωροφύλακες. Τῆς κακοφάνηκε καὶ πεισματωμένη λέει:

—“Α! Θέλουν λοιπὸν νὰ μὲ φυλάξουν... Ἄς ἔλθουν.

Χτύπησε τὸ ἄλογό της καὶ χάθηκε μέσα στὸν πυκνὸ λόγγο. Ἀπὸ κοντὰ οἱ χωροφύλακες. Περίφημη ὅμως ἱππεύτρια ἡ Ἀμαλία κατάφερε νὰ τοὺς ξεφύγει. Οἱ χωροφύλακες θαρρέψανε πὼς θὰ πῆγε στὸν πύργο· φτάνουν ἐκεῖ, ἀλλὰ ἡ Ἀμαλία δὲν ἦταν... Ψάχνουν μέσα στὸ λόγγο, μὰ πουθενὰ ἡ βασίλισσα.

Δὲ χάνουν καιρὸ τότε οἱ χωροφύλακες. Χτυπᾶνε τ’ ἄλογά τους καὶ καταϊδρωμένοι ἀπ’ τὴν ἀγωνία τους ἔρχονται στὸ παλάτι. «Χάθηκε ἡ βασίλισσα μέσα στὸν ἐλαιῶνα», ἀναφέρουν στὸ μοίραρχο. Καὶ κεῖνος τρομαγμένος γιὰ τὸ ἀναπάντεχο, τρέχει στὸν ἀυλάρχη καὶ ξεφωνίζει:

— Δυστυχία μας! χάθηκε ἡ βασίλισσα!

Ἀτάραχος ὅμως ὁ Γρίβας τοῦ ἀπαντᾷ:

— Ἡ βασίλισσα βρίσκεται ἀπὸ ὦρα στὸ παλάτι. Ἦρθε ἀπ' τὴν πίσω πόρτα.

— Δόξα νᾶχη ὁ Θεός, λέει μ' ἀνακούφιση ὁ μοίραρχος καὶ διηγεῖται ὅλο τὸ περιστατικὸ στὸν αὐλάρχη.

Ἡ Ἀμαλία γιὰ νὰ ξεφύγη ἀπ' τοὺς χωροφύλακες πῆρε ἄλλο δρόμο κι ἔφτασε στὸ παλάτι πρὶν τῆς ὥρας της.

Αὐτὰ τὰ παιγνίδια ὅμως δὲν ἀρέσανε στὸν αὐλάρχη. Μὰ καὶ τῆς Ἀμαλίας εἶχε κακοφανῆ πού παρακούσανε τὴ διαταγὴ της καὶ ξακολουθούσανε νὰ τὴ φυλᾶνε οἱ χωροφύλακες. Καὶ τὸ βράδυ λέει αὐστηρὰ στὸν αὐλάρχη:

— Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ὕπερ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐδῶ μέσα εἶναι ἡ πειθαρχία κι ἡ ὑπακοή.

Ὁ Γαρδικιώτης Γρίβας ὅμως δὲν κρατήθηκε καὶ τῆς ἀπαντάει:

— Ἡ Μεγαλειότης σου ἔπραξε τὸ καθῆκον σου νὰ θυμώσης καὶ νὰ μὲ ἐπιπλήξης, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἔκανα τὸ δικό μου. Ὁ βασιλιᾶς ἄφησε ἐδῶ ὅλους μέσα σ' αὐτὸ τὸ παλάτι, μ' ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ὄχι γιὰ νὰ κοιμώμαστε μαλακά, μὰ γιὰ ν' ἀγρυπνᾶμε. Μεγάλη τιμὴ στὸ ἔθνος εἶναι νᾶχης ἐμπιστοσύνη, μὰ μεγάλη πρέπει νᾶναι κι ἡ δική μας ἔγνοια. Ἄσε με, Μεγαλειοτάτη, νὰ σοῦ δώσω τοῦτα τὰ γαλόνια πίσω καὶ τὴ βούλλα τοῦ Αὐλαρχείου καὶ τότε διάταξε νὰ μὴ σ' ἀκολουθᾶνε οἱ χωροφύλακες.

Συγκινημένη ἡ Ἀμαλία ἀπ' τὰ λόγια τοῦ πιστοῦ αὐλάρχη, ἀντὶ γι' ἄλλη ἀπάντησι τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι της νὰ τὸ φιλήσῃ...

ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΑΣ...

Στὸ Ράλλειο ποιητικὸ διαγωνισμὸ τοῦ 1851 βραβεύτηκε ὁ ποιητὴς Ζαλοκώστας. Στὴν τελετὴ πού ἦταν κι ὁ βασιλιᾶς, στεφάνωσε μὲ δάφνη ὁ ἴδιος τὸν ποιητὴ-ἀξιωματικὸ—εἶχε τότε ὁ Ζαλοκώστας τὸ βαθμὸ τοῦ καταλυματῖα—κι ἀφοῦ τὸν συνεχάρη, τὸν κάλεσε νὰ παρουσιαστῇ στὸ παλάτι. "Ὅλος χαρὰ ὁ ποιητὴς, πού ποιὸς ξέρει πόσα ποιητικὰ ὄνειρα ἔκανε, παρουσιάστηκε τὴν ἄλλη μέρα στὸ βασιλιᾶ.

Ἡ ὑποδοχὴ ὅμως πού τοῦ ἔγινε, δὲν ἦταν κείνη πού φανταζόταν ὁ Ζαλοκώστας. Ἀφοῦ τὸν δέχτηκε κρῦα ὁ "Ὁθωνας, τοῦ λέει:

—Ἡ περὶ τὴν ποίησιν ἐνασχόλησις, κύριε Ζαλοκώστα, παραβλάπτει τὴν στρατιωτικὴν σου ὑπηρεσίαν.

Ἐῤῥασε ὁ Ζαλοκώστας γιατί δὲν περίμενε τέτοια λόγια ἀπ' τὸν "Ὁθωνα, τὸ γιὸ τοῦ ποιητῆ βασιλιᾶ Λουδοβίκου. Βρῆκε ὅμως γρήγορα τὸ θάρρος του καὶ τοῦ ἀπαντάει:

—Μεγαλειότατε, ἡ ὑπηρεσία ἐκτελεῖται τὴν ἡμέραν, τὰ δὲ ποιήματα συντάσσονται νύκτωρ.

Καὶ πικραμένος ὁ ποιητὴς, ἀπ' τὰ λόγια τοῦ βασιλιᾶ, κατέβηκε γρήγορα-γρήγορα τὶς σκάλες τοῦ παλατιοῦ.

Δὲν τὸ ξέχασε ὅμως.

"Ὑστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνια ὅταν τύπωσε μιὰ καινούργια ποιητικὴ του συλλογὴ, χρυσόδεσε ἓνα ἀντίτυπο καὶ τῷστειλε στὸ βασιλιᾶ. Τὸ συνόδευσε ὅμως καὶ μ' ἓνα του ποίημα πού τὸ πρῶτο τετράστιχο θύμιζε τὴν ἀπάντησιν πού τοῦ εἶχε δώσει τότε. Νὰ ἡ ἀρχή:

*«Ὅταν ὦρα νυκτός, ὦρα κρυφία
τοὺς μόχθους τῆς ἡμέρας τελειώνῃ
εἰς τὰ τεμένη τῶν Μουσῶν τὰ θεῖα
κλίνω τὸ γόνυ...»*

Κι ὁ Ζαλοκώστας σὲ σημειώμά του γράφει εἰρωνικά:
«Τὴν ἀνέγνωσεν ἄραγε ἡ Μεγαλειότης του; Δὲν εἶμαι μάντις, ἀλλ' ὑποθέτω τί ἠκολούθησεν...»

ΧΑΛΚΙΣ

Η ΑΦΗΡΗΜΑΔΑ ΤΟΥ ΡΕΖΕΡ

Ἄπ' τὰ τόσα πού ἔχουν γραφεῖ, εἶναι πιά ἀρκετὰ γνωστή ἡ ἀφηρημάδα τοῦ γιατροῦ τοῦ Ὀθωνα, Ρέζερ. Τοῦ κολλᾶνε βέβαια καὶ μερικὰ πού δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση με τὸ βασιλικὸ γιατρό, αὐτὸ ὅμως δὲ λιγοστεύει τὴν παθολογικὴ του ἀφηρημάδα. Τὰ πιὸ κάτω θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀλήθεια γιατί οἱ ἴδιοι Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ διηγήθηκαν σὲ κάποια Ἑλβετίδα περιηγήτρια.

Ἐγινε σὲ κάποιο ταξίδι, στὴ Βαυαρία πού συνώδευαν τὸ βασιλιᾶ Ὀθωνα. Ἐτυχε στὸ ἴδιο διαμέρισμα τοῦ βαγониου νὰ βρισκεται ὁ Ρέζερ με δυὸ Ἕλληνες ἀξιωματικούς. Κόντευαν νὰ φτάσουν στὴ Βιέννη κι ἐπειδὴ πεινούσανε ἀνοίξανε κάποιο πακέτο με φαγητὰ νὰ φᾶνε κάτι.

Ὁ ἓνας ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς, τοῦ ναυτικοῦ, ἐπειδὴ τὸν στενοχωροῦσαν κάπως οἱ βαριές ἐπωμίδες του, τὶς ἔβγαλε καὶ τὶς ἀκούμπησε στὸ πλαϊνὸ του κάθισμα.

Ἐνῶ τρώγανε, τὸ τραῖνο ἄρχισε νὰ σφυρίζη γιατί ζυγώνανε πιά στὸ σταθμὸ τῆς Βιέννης. Βιαστικοὶ βιαστικοὶ τότε ἀποφάγανε κι ὁ Ρέζερ μάζεψε τὰ χαρτιά τοῦ πακέτου καὶ τὰ πέταξε ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ βαγониου. Μὲ μιᾶς ὕστερα βάλθηκαν νὰ τακτοποιοῦν τὴ στολή τους, γιὰ νὰ συνοδεύσουν τὸ βασιλιᾶ.

Ὁ Ἕλληνας ἀξιωματικὸς ἀναζήτησε τὶς ἐπωμίδες του μὰ δὲν τὶς ἔβρισκε. Ἐψαχνε ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κεῖ, τίποτα... Μάταιος κόπος. Γιατί ὁ Ρέζερ στὴ βιασύνη του καὶ με τὴν ἀφηρημάδα του, πέταξε ἀπ' τὸ παράθυρο τὶς ἐπωμίδες με τὰ ἄχρηστα χαρτιά.

Ὁ ἀξιωματικὸς πῶς νὰ παρουσιαστῇ χωρὶς ἐπωμίδες. Γι' αὐτὸ μόλις σταμάτησε τὸ τραῖνο ἔσπευσε νὰ ἐξαφανιστῇ πηγαίνοντας στὸ ξενοδοχεῖο ἀπ' τὸν πιὸ σύντομο δρόμο.

Στὸ σταθμὸ περίμενε τὸν Ἕλληνα βασιλιᾶ ὁ αὐτοκράτορας τῆς Αὐστρίας. Ἀφοῦ χαιρετήθηκαν, γυρίζει πίσω του ὁ Ὀθωνας νὰ συστήσῃ τοὺς δυὸ ὑπασπιστές του στὸν αὐτοκράτορα. Βλέπει ὅμως τότε νὰ τὸν ἀκολουθήη μόνο ἓνας, ἐνῶ τοῦ ναυτικοῦ ἀπουσίαζε.

Στὸ ξενοδοχεῖο πιά ἔμαθε τὴν ἀφορμὴ ὁ βασιλιᾶς.

Κι ὁ Ἕλληνας ἀξιωματικὸς ὅλη τὴ νύχτα δὲν ἔκλεισε μάτι ἀλλὰ σὲ κάποιο στρατιωτικὸ ραφεῖο τῆς Βιέννης νυχτέρεινε γιὰ νὰ δίνη ὁδηγίες πῶς θὰ τοῦ φκιάξουν καινούργιες ἑλλη- νικὲς ἐπωμίδες.

Μόνον ὁ Ρέζερ δὲν ἐνωχλήθηκε...

«ΦΩΤΙΑ ΛΟΙΠΟΝ ΦΩΤΙΑ...!»

Τὴν πολεμικὴ φλόγα ποὺ ἀναψε τὸ 1853 στοὺς θερ- μάιμους γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλίας ἔκανε τοὺς ψυχραίμους νὰ προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν σβήσουν. Βλέπανε πόσο ἄσκοπο κι ἄκαιρο θὰ ἦταν ἓνα τέτοιο κίνημα. Ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπ' τοὺς ὑπουργοὺς. Μὰ τὸ παλάτι σώνει καὶ καλά ἐπέμενε στὶς μεγάλες του ἀποφάσεις. Ἀναγκάστηκαν οἱ δυὸ ὑπουργοί, ὁ Πήλικας τῆς Δικαιο- σύνης, κι ὁ Προβελέγγιος τῶν Οἰκονομικῶν, νὰ ζητή- σουν ἀκρόαση ἀπ' τὸν Ὁθωνα καὶ νὰ τοῦ τὰ ψάλλουν.

Πῆγαν στὸ παλάτι μὰ ἐπειδὴ ὁ βασιλιᾶς εἶχε πονοκέ- φαλο, τοὺς δέχτηκε ἡ Ἀμαλία.

— Ἰδού, εἶμαι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως· τί θέλετε; τοὺς εἶπε προκλητικὰ ἡ Ἀμαλία ποὺ μάντευε τὸ σκοπὸ τῶν ὑπουργῶν.

Ἄρχισε ὁ Πήλικας νὰ μιλάει μὰ δὲν τὸν ἄφησε γιὰ πολὺ ἡ βασίλισσα καὶ τὸν διέκοψε:

— Ἡ Εὐρώπη δώσασα τὸν θρόνον εἰς τὸν Ὁθωνα ἐφαν- τάσθη νὰ τὸν ἔχη ἐδῶ ἀπλοῦν ὄργανόν της, ἀλλ' ἔσφαλ- λεν. Ὁ Ὁθων συνταύτισε τὴν τύχην του μὲ τὴν τύχην τοῦ Ἑθνους...

Κι ἀφοῦ εἶπε μερικὰ τέτοια ἀκόμα, ξακολούθησε:

— Μὰ τὸ ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς εἶναι εἰς τὸ χέρι τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ὄθωνος καὶ ὄχι εἰς ἄλλου τινὸς τὴν δύναμιν. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ Ὄθων εἶναι ὁ ἰσχυρότερος ὄλων...

Κι ὅσο μιλοῦσε ἡ βασίλισσα, τόσο ἀναψοκοκκίνιζε καὶ δυνάμωνε τὴ φωνή. Χειρονομώντας ἐνθουσιασμένη τελείωσε:

— Τὸ μόνον σωτήριο διὰ τὴν ἐλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὸ Ἔθνος καὶ τὸ μέλλον του, εἶναι νὰ προχωρήσῃ, ν' ἀνάψῃ ἢ ἐπανάστασις. Φωτιὰ λοιπόν, φωτιὰ καὶ πανταχόθεν φωτιὰ!!!...

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἔφυγε ἀπ' τὴν αἴθουσα κι ἄφησε τοὺς δυὸ ὑπουργοὺς νὰ κυττάζονται σαστισμένοι καὶ νὰ κουνοῦν θλιμμένα τὸ κεφάλι τους. Καὶ τὰ πράγματα ἀπόδειξαν σὲ λίγο πὼς δὲν εἶχαν ἄδικο...

ΑΥΣΤΗΡΗ ΑΜΑΛΙΑ

Ἦταν γνωστὴ ἡ αὐστηρότητα τῆς βασίλισσας Ἀμαλίας σχετικὰ μὲ τοὺς καλεσμένους στὸ παλάτι. Μὲ τὸ παραμικρὸ πού θ' ἀκουγόταν σὲ βάρος κάποιου, ἀκόμα κι ἂν ἦταν πιστὸς φίλος τῆς βασιλείας, ἡ Ἀμαλία πρόσταζε ἀμέσως νὰ τὸν διαγράψουν ἀπ' τὸν κατάλογο τῶν καλεσμένων. Αὐτὸ ἔγινε καὶ μὲ τὸ στρατηγὸ Χατζηπέτρο, σὰν μαθεύτηκε ἡ ἄπρεπη συμπεριφορὰ του μέσα στὴν ἀθηναϊκὴ κοινωνία.

Ἡ βασίλισσα ὕστερα ἀπὸ συνεννόηση μὲ τὸν Ὄθωνα, πρόσταξε νὰ διαγράψουν τὸ στρατηγὸ ἀπ' τοὺς καλεσμένους. Κι ἔτσι δὲν τοῦ στείλανε πρόσκληση γιὰ τὸν παλατιανὸ χορὸ πού ἔγινε τότε.

Ὁ Χατζηπέτρος νόμισε πὼς ἀπὸ λάθος δὲν τοῦ στείλανε πρόσκληση καὶ πῆγε αὐτόκλητος στὸ παλάτι.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χοροῦ ἡ Ἀμαλία εἶδε μέσα στὴν

αΐθουσα τὸ στρατηγὸ Χατζηπέτρο. Δὲ χάνει καιρό, τὸν πλησιάζει αὐστηρὰ καὶ μπροστὰ σ' ἄλλους καλεσμένους γίνεται τοῦτος ὁ διάλογος.

— Ἐλάβατε πρόσκλησιν στρατηγέ;

— Ὁχι, Μεγαλειοτάτη.

— Καὶ τότε, πῶς ἦλθατε;

— Γιατὶ θεωρῶ τὸ παλάτι σὰν σπίτι μου...

— Ἐὰν τὸ θεωρεῖς σὰν σπίτι σου, τότε νὰ φέρεσαι καὶ σὰν στὸ σπίτι σου!...

Κι ἀπότομα γύρισε τὴν πλάτη της ἡ βασίλισσα κι ἀπομακρύνθηκε. Ὁ Χατζηπέτρος ντροπιασμένος ὕστερ' ἀπ' αὐτό, ἔφυγε μὲ μιᾶς ἀπὸ τὸ παλάτι κι ἔκανε χρόνια γιὰ νὰ ξανα-νεβῆ τὶς σκάλες ἐκεῖνες.

Η ΔΟΞΑ ΣΤΑ ΨΑΡΑ

Στὴ μεγάλη σφαγὴ στὰ Ψαρά, ἡ κόρη τοῦ ναυάρχου Ἀποστόλη, εἶχε τέσσερα χρόνια ποὺ ἦταν παντρεμένη. Σὰν πάτησαν οἱ Τοῦρκοι τὸ νησὶ φτάσανε ὡς τὸ σπίτι της. Ἡ Μαρία δὲν τᾶχασε. Ἀρπάζει τὰ δυὸ της παιδιὰ καὶ τρέχει κάτω στὸ γιαλὸ νὰ σωθῆ μέσα στὰ ψαριανὰ καράβια. Ὄταν φτάνει, ὅμως, βλέπει τὰ καράβια νὰ σαλπάρουν. Βουτάει τότε στὴ θάλασσα μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ στὰ χέρια της γιὰ νὰ προκάνη κολυμπώντας τὰ καράβια. Τὸ ἴδιο ἔκανε κι ἡ Δεσποινιῶ Κανάρη, γυναίκα τοῦ Κωνσταντῆ. Παλεύοντας μὲ τ' ἄγρια κύματα, κατάφερε ἡ Μαρία νὰ ζυγώση ἓνα ἀπ' τὰ ψαριανὰ καράβια. Σὰν τὴν τράβηξαν ὅμως πάνω, κρατοῦσε τὸ ἓνα παιδί της. Τὸ ἄλλο τῆς τῶχε ἀρπάξει ἡ θάλασσα. Θέλησε καὶ πάλι νὰ ριχτῆ στὸ νερὸ γιὰ

νά τῶβρη, μὰ θὰ ἦταν μάταιο πιά καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὴν ἄφησαν.

Λευτερώθηκε καμιά φορά ἡ χώρα, μὰ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ τῆς Μαρίας δὲν εἶχε ξεχαστῆ. Πολὺ περισσότερο ἀνάμεσα στοὺς νησιῶτες. Εἶχαν νὰ τὸ κάνουν.

Κατὰ τὰ 1850-ῆ Μαρία εἶχε πεθάνει στὰ 1844-στείλανε μιὰ ψαριανοπούλα νὰ μαθητεύση στὸ παρθενωγωγεῖο τῆς Χίλλ. Στὸ διάλειμμα ἀκούει μιὰ μαθήτρια ν' ἀπαγγέλλη τοῦ Σολωμοῦ τὸ ποίημα:

«Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη...»

Μὲ μιᾶς ἡ ψαριανοπούλα διακόπτει τὴ συμμαθήτριά της:

—"Ὅχι, καυμένη καὶ σύ, δὲν ἦταν μονάχη ἡ Δόξα. Ἦταν κι ἡ Μαρία, ἡ κόρη τοῦ καπετὰν Ἀποστόλη μαζί μὲ τὰ δυὸ τῆς παιδιά...

«ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ»

Μὲ τὴν κατοχὴ τοῦ 1854 σχηματιζόταν κι ἡ σχετικὴ φιλικὴ κυβέρνησις στοὺς Ἀγγλογάλλους, γιὰ νὰ μπορέση νὰ ῥθῃ σὲ συνεννοήσεις μαζί τους. Πρὶν ὀρκιστοῦν ὅμως οἱ ὑποψήφιοι πρόβαλλαν παράλογες ἀξιώσεις. Ὁ Ὅθωνας δυστροποῦσε, μ' ὄλο πού οἱ δικοὶ του προσπαθοῦσαν νὰ τὸν μεταπείσουν. Σὲ μιὰ τέτοια στιγμή ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Πήλικας, τοῦ λέει:

— Βασιλεῦ, ἡ σημερινὴ κατάστασις εἶναι κατάστασις βίας. Νὰ τὴν μεταβάλλετε εἰς κατάστασιν ἐλευθερίας δὲν ἔχετε τὴν δύναμιν. Λοιπὸν πρέπει νὰ ἐνδώσετε. Ἀφήσατε νὰ

δειχθῆι εἰς τὸν ἔξω κόσμον καὶ εἰς τὸ "Ἔθνος, ὅτι ὑφίσταται βία.

Κι ὁ βασιλιᾶς "Οθωνας τοῦ ἀπάντησε:

— Δὲν ἐπίστευον ποτὲ νὰ εὔρεθοῦν "Ἕλληνες νὰ δεχθοῦν νὰ γίνουν Ἵπουργοί, ἐνόσω ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα ξένη λόγχη. Κανεῖς δὲν ἔπρεπε νὰ δεχθῆι, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ προβάλλουν τοιαύτας ἀξιώσεις...

ΠΑΡΑΓΚΩΝΙΣΜΕΝΟΣ Ο ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

Ἄ Ζαλοκώστας, ποὺ ἦταν μόνιμος ἀξιωματικός, δὲν κατάφερε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' τὸ βαθμὸ τοῦ ἐπικαλυματία. Κι αὐτὸ γιατί ὁ βασιλιᾶς "Οθωνας, δὲν ξεχνοῦσε πὼς ὁ ἀξιωματικὸς Ζαλοκώστας στὰ 1839 εἶχε ἀνακατευτῆ σὲ συνωμοσία κατὰ τῆς Βαυαροκρατίας κι ὕστερα ἀπ' τοὺς πρώτους στὸ κίνημα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1843.

Ἄ Προβιβασμὸς του ὅμως εἶχε γίνῃ ψύχωση γιὰ τὸν ποιητῆ. Χρόνια καὶ χρόνια τὸν πρόσμενε... μὰ ἄδικα. Ἄ "Οθωνας εἶχε γερὸ μνημονικό...

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1858 ὁ ποιητῆς ἔπεσε βαρεῖα ἄρρωστος ἀπὸ ὑδρωπικία. Δυὸ τρεῖς μέρες πρὶν ἀπ' τὸ θάνατό του ὁ φίλος τοῦ Ζαλοκώστα καὶ παλατιανὸς Δημ. Χατζῆσκος θέλησε νὰ μεσολαβήσῃ γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ ποιητῆ. "Ἦξερε πόσο μεγάλη χαρὰ θὰ τοῦ ἔκανε αὐτό, ἔστω καὶ στὶς τελευταῖες του στιγμές. Μίλησε μὲ τὸν Ἵπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Σμολένσκη, καὶ τὸ δέχτηκε. Ἐτοίμασε ὁ Ἵπουργὸς τὸ διάταγμα τῆς προαγωγῆς τοῦ Ζαλοκώστα, καὶ τὸ ὑπέβαλε γιὰ ὑπογραφή στὴν Ἀμαλία, γιατί ὁ

Ἕθωνας ἔλειπε στήν Εὐρώπη. Ἡ βασίλισσα ὅμως ἀρνήθηκε, λέγοντας:

— Ἔχω διαταγήν νά μὴ ὑπογράψω τὸν προβιβασμὸν τοῦ.

Μεσολάβησαν τότε στή βασίλισσα ὁ Χατζῆσκος, ὁ ποιητὴς Γεώργ. Παράσχος, ὁ γιατρός τῆς Λινδερμάϊερ κι ἄλλοι. Ἡ Ἀμαλία δὲν ὑποχωροῦσε καὶ ξανάλεγε σ' ὅλους τὴν πῖδὸ πάνω ἀπάντησι πού ἔδωσε καὶ στὸ Σμολένσκη.

Κι ὁ ἐτοιμοθάνατος ποιητὴς ὦρα τὴν ὦρα καρτεροῦσε τὸν προβιβασμὸ τοῦ...

Τὴν τελευταία τοῦ μέρα-ἔτυχε νά εἶναι ἡ 3ῆ Σεπτεμβρίου 1858—ὁ Ἀλεξ. Ραγκαβῆς, ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν, πῆγε νά ἐπισκεφθῆ τὸν ποιητὴ. Μόλις μπῆκε μέσα στὸ δωμάτιο, ὁ ἄρρωστος ἀνασηκώθηκε στὸ κρεβάτι τοῦ καὶ μὲ κρυφὴ χαρὰ ρώτησε τὸ Ραγκαβῆ:

— Μοῦ φέρνεις τὸν προβιβασμὸ μου;

— Σοῦ φέρνω ἄλλο τι πολυτιμώτερον τοῦ προβιβασμοῦ, τοῦ ἀπάντησε ὁ Ραγκαβῆς. Καὶ τοῦ ἔδειξε γράμμα τῆς Δώρας Ντ' Ἰστρία πού ἔγραφε καλὰ λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ.

Ἦταν βέβαια μιὰ ἱκανοποίηση γιὰ τὸν ποιητὴ τὸ γράμμα τῆς συγγραφέως Ἰστρία, ὅχι ὅμως καὶ γιὰ τὸ στρατιώτη, ὅσο θὰ ἦταν ὁ προβιβασμὸς τοῦ. Καὶ σὲ λίγο ὁ ἀδικημένος Ζαλοκώστας ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια τοῦ μὲ τὸν ἴδιο βαθμὸ... τοῦ ἐπικαλυματία.

αὐτοῦ τοῦ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ!...

Μιλώντας κάποτε ὁ βασιλιάς Ἕθωνας μὲ τὸν ὑπουργὸ τοῦ Πήλικα τοῦ εἶπε:

— Δὲν γνωρίζεις, κύριε Πήλικα, τί ἐστὶ Βουλευτής! Ὅποῖαι αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ! Ὅποῖας ἐνοχλήσεις ἔχει ὁ Ἕπυρ-

γός! Ὁ Λέων Μελάς, μετὰ τὴν 3ην Σεπτεμβρίου, ἠναγκά-
ζετο νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον του μὲ τὸ καπέλλον
του ἕως τὰ μάτια διὰ νὰ μὴν τὸν γνωρίζουν καὶ ν' ἀποφεύγῃ
τὰ βλέμματα τῶν ἐχθρῶν του.

Κι ὁ αὐστηρὸς Πήλικας τοῦ ἀπάντησε:

— Τοῦτο εἶναι δική του φροντίς. Κανεῖς δὲν τοῦ ἐγγυ-
ήθη, Βασιλεῦ, ἀναπαυτικὴν τὴν θέσιν του. Ὁ Ὑπουργὸς
ἂν ὑποφέρῃ δὲν βλάπτει. Δὲν πρέπει ὅμως διὰ τὴν ἀνά-
παυσίν του νὰ καταπατοῦνται οἱ νόμοι...

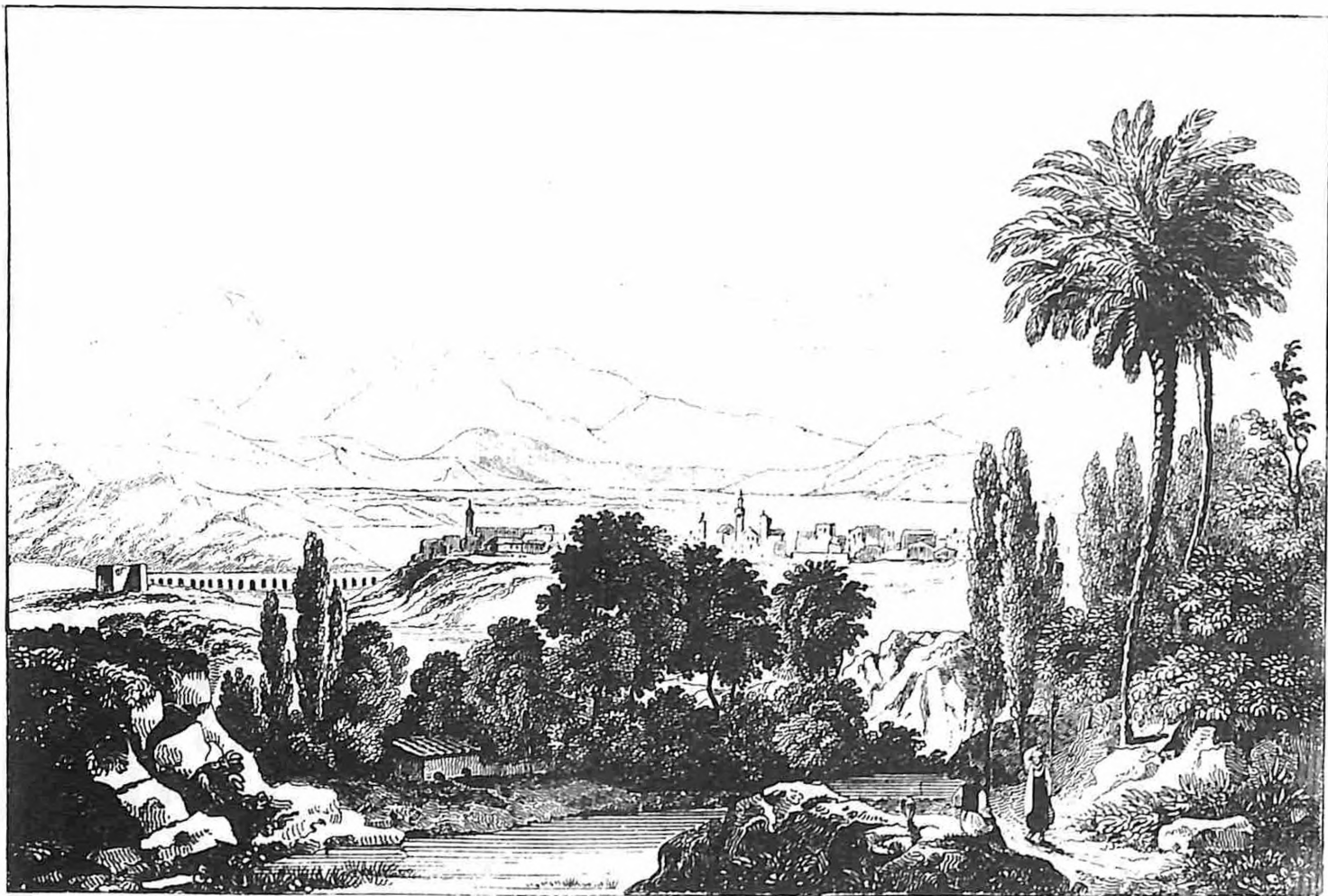
Ζανακάνω Χρησιωγῶ

ΗΡΩΪΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

"Ὅποιος ξένος ἔφτανε σὲ κεῖνα τὰ χρόνια στὴν Ἀθήνα,
ἀφοῦ ἐπισκεπτόταν τὴν Ἀκρόπολη καὶ τὶς ἄλλες ἀρχαιο-
τήτες, ὕστερα θὰ ἔπαιρνε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐρημικὴ συ-
νοικία τῆς Κυφέλης γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν πόρτα σὲ κάποιον
ἐξοχικὸν κι ἀπλὸν σπιτάκι. Ἦταν τὸ σπίτι τοῦ Κανάρη. Πή-
γαινε ἐκεῖ ὁ ξένος νὰ δῆ καὶ νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν ἠρωϊκὸν
μπουρλοτιέρη. Ἔτσι καὶ κάποιον Σουηδέζον ὅταν ἦρθε
στὴν Ἀθήνα τὸ 1859 πῆγε κι αὐτὴ νὰ δῆ τὸ ναύαρχο.

Τῆς διηγήθηκε μὲ καλωσύνη διάφορα ἀπ' τὴ ζωὴ του
ὁ γέρο-μπουρλοτιέρης καὶ κείνη πού τὸν ἄκουγε μὲ θαυ-
μασμὸν σὲ κάποιον στιγμὴν μὲ περιέργειαν τὸν ρώτησε, ἂν
ἔνοιωσε φόβον σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις. Ὁ σεμνὸς Ψαρια-
νὸς, ἀφοῦ χαμήλωσε τὰ μάτια σὰ ντροπαλὸ παιδί, χαμο-
γελώνοντας τῆς ἔδωσε τούτῃ τὴν ἀπόκρισιν:

— Φόβος; Τέτοιο πράγμα ποτὲ δὲν πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ
μου. Ὁ κίνδυνος συνδαύλιζε τὴ φωτιά μου. Οἱ ντουφε-
κιές κι οἱ πολεμικὲς φωνές ἦταν γιὰ μένα σὰν μουσικὴ.
Κάθε κατόρθωμα τοῦ μπουρλότου μου ἦταν γιὰ μένα μιὰ
γιορτὴ, κι ἤμουνα πάντοτε ἕτοιμος σὲ κάθε περίστασιν νὰ
ξανακάνω ἄλλο καινούργιο.

OHBAI

Ο ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΗΣ

Ὁ μπουρλοτιέρης Κανάρης, ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος θαλασσομάχος, ποτὲ δὲ μίλησε καυχησιάρικα γιὰ τὸν ἑαυτό του, κι ἀπόφευγε νὰ ἱστορήῃ τ' ἀνδραγαθήματά του. Ὅταν πιά γέρος, ζοῦσε στὴν Ἀθήνα, ἀποτραβηγμένος στὸ σπίτι του στὴν Κυψέλη, δεχόταν συχνὰ ἐπισκέψεις ἀπ' τοὺς νεώτε-
ρους. Ποιὸς τότε δὲ θεωροῦσε τιμὴ του νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι τοῦ γεροναυτικοῦ. Ἐνας ἐπισκέπτης τὸν ρώτησε κάποτε, ποῦ χρωστοῦσε τὰ τόσα κατορθώματά του. Ὁ γεροκαπε-
τάνιος, χάριδεψε γιὰ κάμποσο τὴ γάτα του ποὺ βρισκόταν πλάι, εἶχε ξεχωριστὴ ἀδυναμία στὸ ζῶο αὐτό, καὶ σὰν ντροπαλὸ παιδί ἀποκρίθηκε ἀπλᾶ:

— Στὴν ἀπόφασή. Ἔλεγα: «Κωσταντῆ, θά πεθάνῃς, καὶ τραβοῦσα μπροστά».

— Καὶ στοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, Ναύαρχε», συμπλήρωσε ὁ ἐπισκέπτης του.

— Ναί, παιδί μου. Εἶναι ἀληθινὸ αὐτό, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπα. Ἀπὸ μικρὸς ἤμουνα θεοφοβούμενος καὶ στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀκουμποῦσα πάντα τὴν ἀπόφασή μου.

ΤΑ ΑΠΟΒΑΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ

Στὰ 1859, στὴ γιορτὴ ποὺ ἔγινε γιὰ τὰ «ἀποβατήρια» τῆς Ἀμαλίας, δηλαδὴ σ' ἀνάμνηση τοῦ πρώτου ἐρχομοῦ τῆς βασίλισσας στὴν Ἑλλάδα, ποὺ κάθε χρόνο τὸν γιόρταζαν, πολλοὶ δυσαρεστημένοι ἀξιωματικοὶ δὲν παρευρέθη-
καν. Αὐτὸ ἔκανε ἐντύπωση καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ φρούραρ-
χος τοὺς κάλεσε σ' ἀπολογία. Ὅλοι τους βρῆκαν κι ἀπὸ κάποια ἀφορμὴ γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀπουσία τους. Δυὸ ὅμως ἀπ' αὐτοὺς ἀπαντήσανε μὲ θάρρος στὸ φρού-

ραρχο, πώς τὰ ἀποβατήρια τῆς βασίλισσας δὲν εἶναι ἐθνικὴ γιορτὴ ὥστε νὰ ὑποχρεώνη τὸν ἀξιωματικὸ νὰ παρευρεθῆ σ' αὐτή.

Σὰν ἔμαθε ἡ Ἀμαλία τὴν ἀπάντησίν τοὺς αὐτὴ φρούαξε ἀπ' τὸ κακὸ τῆς. Ἀξίωσε ἀμέσως νὰ τιμωρηθοῦν οἱ δυὸ ἀξιωματικοί. Οἱ παλατιανοὶ ὅμως γιὰ νὰ μὴν δοθῆ ἔκταση στὸ ἐπεισόδιο, μεσολάβησαν στὴ βασίλισσα καὶ παραιτήθηκε ἀπ' τὴν ἀξίωσίν τῆς. Τὸ κράτησε ὅμως μέσα τῆς.

Ἦστερ' ἀπὸ δυὸ μῆνες, δόθηκε βασιλικὸς χορὸς στὸ παλάτι. Δὲν παράλειψαν νὰ καλέσουν καὶ τοὺς δυὸ ἀξιωματικούς πού σπεύσαν νὰ πᾶνε ἀπ' τοὺς πρώτους. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χοροῦ, τοὺς πῆρε τὸ μάτι τῆς Ἀμαλίας. Τότε ἡ βασίλισσα, δὲ χάνει καιρὸ, τοὺς πλησιάζει καὶ λέει αὐστηρὰ στὸν ἀνώτερο ἀπ' τοὺς δυὸ:

— Καὶ ὁ χορὸς τῶν Ἀνακτόρων, κύριε λοχαγέ, δὲν εἶναι ἐθνικὸ γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ παρευρεθοῦν!...

Μιλιά δὲ βγάλανε οἱ ἀξιωματικοὶ στὰ αὐστηρὰ λόγια τῆς βασίλισσας. Χαιρέτησαν μὲ σεβασμὸ καὶ κάνοντας κανονικὰ μεταβολὴ φύγανε ἀπ' τὸ χορὸ. Ἡ Ἀμαλία ὅμως στοὺς ἐχθροὺς τῆς εἶχε προσθέσει ἀκόμα δύο...

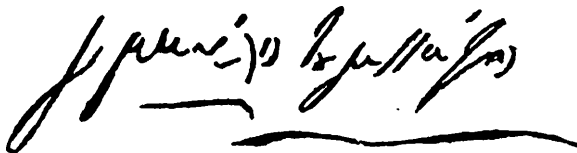
ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία δὲν συγχωροῦσε στὸν Προβελέγγιο, πού, ὑπουργὸς τὸ 1854, ἐμπόδισε τὸν Ὄθωνα ν' ἀνακατευτῆ στὸ ἀποτυχημένο κεῖνο κίνημα γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλίας. Κι ὅταν ὑπόβαλε τὴν παραίτησίν του—δὲν ἔγινε ὅμως ἀποδεκτὴ ἀπ' τὸ βασιλιά—καὶ τὸν συνάντησε στὸ παλάτι ἡ Ἀμαλία, τοῦ λέει αὐστηρὰ:

— Κύριε Προβελέγγιε, θὰ δώσετε λόγον εἰς τὸν Θεόν,

διότι ἐμποδίσατε τὸν Βασιλέα νὰ ἐξέλθῃ καὶ μὲ τὰ μισά σας μέτρα ἀδυνατεῖτε τὴν Κυβέρνησίν Του.

— ὦ! διὰ τὸν Θεόν, μὴ σᾶς μέλλει, Μεγαλειοτάτη, ἀποκρίθηκε ὁ Προβελέγγιος. Μὲ τὸν Θεόν συμβιβάζομαι, μὲ τὸν Βασιλέα μόνον δὲν ἤξεύρω πῶς νὰ τὰ οἰκονομήσω, διότι οὔτε νὰ μᾶς ἀκούσῃ θέλει, οὔτε νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησίν μας...

Ο ΚΟΥΡΜΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ἄπο πολὺ παλιὰ χρόνια μέσα στὸ Μεσολόγγι ὑπῆρχαν φυτρωμένοι μερικοὶ φοίνικες πού τοὺς λέγανε κουρμάδες. Ἐνας τέτοιος γιγαντόκορμος φοίνικας βρισκόταν στὸ κέντρο τῆς πόλης, στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Στάμου Παπαφράγκου.

Στὴ μεγάλη πολιορκία, ὁ κουρμάς αὐτὸς ἔγινε ὁ στόχος ἀπ' τὸ ἐχθρικό πυροβολικό καὶ τέσσερις μπάλες κανονιοῦ χώθησαν στὸ κορμί του, χωριστὰ τὰ βόλια ἀπ' τὰ ντουφέκια.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πάνω ἀπὸ τριάντα χρόνια κι οἱ μπάλλες καὶ τὰ βόλια εἶχαν γίνει ἓνα μὲ τὸ κορμί τοῦ δέντρου πού εἶχε θεραπευτὴ πιά ἀπ' τὶς βαρειές λαβωματιές του.

Ὁ Παπαφράγκος τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1860 θέλησε ν' ἀπλώσῃ τὸ σπιτικό του κι ἀποφάσισε νὰ ξεριζώσῃ τὸν κουρμά. Ἀνάστατο ὅλο τὸ Μεσολόγγι σὰν τὸ ἄκουσε. Ὁ κουρμάς αὐτὸς γιὰ τοὺς Μεσολογγίτες ἦταν σὰν ἓνα ζωντανὸ μνημεῖο τοῦ Ἀγῶνα.

Συναχτήθηκαν τότε ὅλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ κατάφεραν νὰ ξεριζώσουν τὸν κουρμά, αὐτὸ τὸ θεῶρατο δέντρο, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτα.

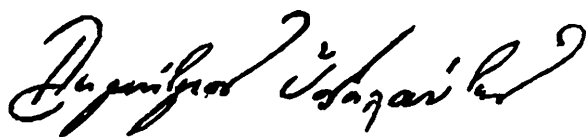
Ἔστερα, μὲ τὴ μουσικὴ μπροστά, μὲ σημαῖες κι

ὅλες οἱ ἀρχές τῆς Πόλης με σύψυχο τὸ Μεσολόγγι, μεταφέρανε τὸν κουρμᾶ στὸ Ἡρῶο, καὶ τὸν ξαναφύτεψαν ἐκεῖ. Ὁ τόπος αὐτὸς τοῦ ταίριαζε.

Μὲ τὸν καιρὸ ὁ κουρμᾶς ἔπιασε καὶ ρίζωσε στὴν καινούργια του θέση. Κι ἔζησε ἐκεῖ μέσα στὸ Ἡρῶο κοντὰ στοὺς τάφους τῶν ἀγωνιστῶν, εἴκοσι χρόνια.

Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1879, μιὰ καταιγίδα ἀνατάραξε τὸ Μεσολόγγι. Γκρέμισε μέσα στὴν πολιτεία δέντρα καὶ παλιότοιχους. Ὑστερα ἔφτασε καὶ στὸ Ἡρῶο. Ὅλο τὸ μᾶνιασμά του ὁ ἀγέρας ἔριξε καταπάνω στὸν ἱστορικὸ κουρμᾶ. Πάλεψε κείνος ὅσο μποροῦσε κρατηθῆ στὴ θέση του, μὰ ὁ ἀγέρας πῶ δύνατὸς τὸν ξερίζωσε, τὸν σώριασε γιὰ πάντα. Κι ἡ καταιγίδα σὰν νὰ εἶχε σκοπὸ μοναδικὸ νὰ ρίξη τὸ φοίνικα, αὐτό, ὕστερα μὲ μιᾶς σταμάτησε.

Ὅλοι οἱ Μεσολογγίτες φτάσανε στὸ Ἡρῶο, νὰ δοῦνε τὸ «νεκρὸ» πιά κουρμᾶ, κι ὁ καθένας ἔκοβε ἀπὸ ἓνα κλαράκι ἢ φύλλο γιὰ ἱερὴ ἀνάμνηση ἀπὸ τοῦτο τὸ μνημεῖο τοῦ Ἀγῶνα.

ΠΑΣΧΑΛΙΑΤΙΚΗ ΕΙΔΗΣΗ

Ἀπὸ ἐφημερίδα τοῦ 1855 ἀντιγράφουμε τὴν πῶ κάτω εἶδηση. Νὰ τὴ σχολιάσουμε, δὲ χρειάζεται. Ἡ ἴδια τὰ λέει ὅλα.

Ἐν χωρίῳ τινι ἐφημέριος ἀγράμματος, τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ ἱερουργήσῃ καὶ παρατηρήσας εἰς γωνίαν τινὰ ἱερωμένον ξένον, ἀνέβαλε τὴν ἑναρξιν τῆς τελετῆς τοῦ Πάσχα, πιστεύων ὅτι ὁ καλόγηρος γνωρίζει γράμματα καὶ θ' ἀνακαλύψῃ τὴν παντελεῖ ἀμάθειάν του, καὶ τρεῖς θυμιάσας ἐπλησίασε τὸν καλόγηρον καὶ τῷ εἶπεν εἰς τὸ ὠτίον «ἔξω διάβολε!» ἄλλ' οὗτος ἔμενεν μηδὲν ἐννοῶν. Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δυσανα-

σχετούντες προέτρεπον τὸν ἑφημέριον νὰ κάμῃ ἀνάστασιν
Οὗτος ἐπρότεινε διαφόρους προφάσεις καὶ ἐπὶ τέλους τοὺς
εἶπε καθαρὰ καὶ στοργυλά:

—'Εδῶ εἶναι ἓνας διάβολος, ἂν δὲν τὸν διώξετε οὔτε
σήμερον θὰ φᾶτε κόκκινο αὐγὸ, οὔτε αὔριον...»

Διονύσιος ὁ δὲ βασιλεὺς

ΠΟΝΗΡΟ ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΟ

Εἶχε ἀρχίσει γιὰ καλὰ νὰ φανερώνηται ἡ κατακραυγὴ
κατὰ τοῦ βασιλιᾶ "Οθωνα. Καὶ πιδ πολὺ ἀπ' τὴν ἀβάσταχτη
νεολαία τοῦ καιροῦ.

'Ο Ἀχιλλέας Παράσχος, νέος τότε ποιητής, ἔπινε τὸν
«ἐρατεινόν» του, στὸ καφενεῖο «ᾠραία Ἑλλάς». Ἄξαφνα
ὀρμάει μιὰ παρέα ἀπὸ νεαροὺς φοιτητές, νὰ ξεσηκώσουν
τοὺς θαμῶνες τοῦ καφενεῖου, σὲ διαδήλωση κατὰ τοῦ "Οθωνα.

'Αναστατώθηκε ἡ «ᾠραία Ἑλλάς» ἀπ' τὴν ἀπροσδόκη-
τη ἐπιδρομὴ. Οἱ ἀντιοθωνικοὶ τοὺς δέχτηκαν μ' εὐχαρίστη-
ση, οἱ βασιλικοὶ ὅμως μὲ ψυχρότητα. Ἀπ' τοὺς δευτέρους
ἦταν καὶ κάποιος φοιτητὴς ποὺ τὸν λέγανε Θρόνο. Γιὰ νὰ
μείνῃ ἴσως πιστὸς στὸ βασιλικὸ του ὄνομα ὁ Θρόνος, μὲ
κανένα τρόπο δὲ δεχόταν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἀντιβασιλικὴ
διαδήλωση. Τότε ὁ "Οθωνας Ἡλιόπουλος, φοιτητὴς κι
αὐτὸς καὶ μάλιστα ἀπ' τοὺς πιδ ζωηροὺς, γιὰ ν' ἀναγ-
κάσῃ τὸ Θρόνο νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, δὲ χάνει καιρὸ καὶ
πηδάει στίς πλάτες του καβάλλα.

Βλέποντας τὴ σκηνὴ αὐτὴ ὁ ποιητὴς Παράσχος ξεφω-
νίζει μὲ τὴ βροντερὴ του φωνή:

—"Ε, κάτω ὁ "Οθων ἀπὸ τὸν Θρόνον!...

Οἱ ἀντιοθωνικοὶ ἀκούγοντας τὰ διαφοροῦμενα λόγια τοῦ
ποιητῆ ξεσπᾶσαν σὲ ζητωκραυγές καὶ χειροκροτήματα.

'Η φράση αὐτὴ τοῦ Παράσχου μαθεύτηκε στὸ παλάτι

τὴν ἴδια μέρα. Μ' ὄλο πού ὁ ποιητὴς θέλησε νὰ τὴ δικαιολογήσῃ μὲ τὴ σικηνὴ κείνης τῆς στιχμῆς, δὲν ἔγινε πιστευτὸς καὶ μὲ ἀστυνομικὴ συνοδεία πῆρε τὸ δρόμο γιὰ νὰ τὸν κλείσουν στὶς φυλακὰς τοῦ Μενδρεσέ.

Λαμπρὴ Παπαλεξοπούλου

ΑΦΟΒΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΡΙΑ

“Όταν τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1862, ξέσπασε στ' Ἀνάπλι τὸ ἀντικυβερνητικὸ κίνημα, ἔφτασε σὲ λίγο μὲ δυνάμεις ὁ στρατηγὸς Χάν, γιὰ νὰ διαλύσῃ τοὺς ἐπαναστάτες. Ἔστησε τὰ κανόνια του ἔξω ἀπ' τ' Ἀνάπλι, κι ἄρχισε τὸ κανονίδι του, ἀδιαφορώντας γιὰ τοὺς ἀθώους πού θὰ σκότωνε.

Ἡ Καλλιόπη Παπαλεξοπούλου, ἡ ἡρωϊκὴ ἐκείνη ἐπαναστάτρια, γιὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς Ἀναπλιῶτες, ἐνώ οἱ βόμπες σκάζαν μέσα στοὺς δρόμους αὐτὴ ἔβγαινε στὸ μπαλκόνι τοῦ ἀρχοντικοῦ τῆς καὶ τοὺς φώναζε.

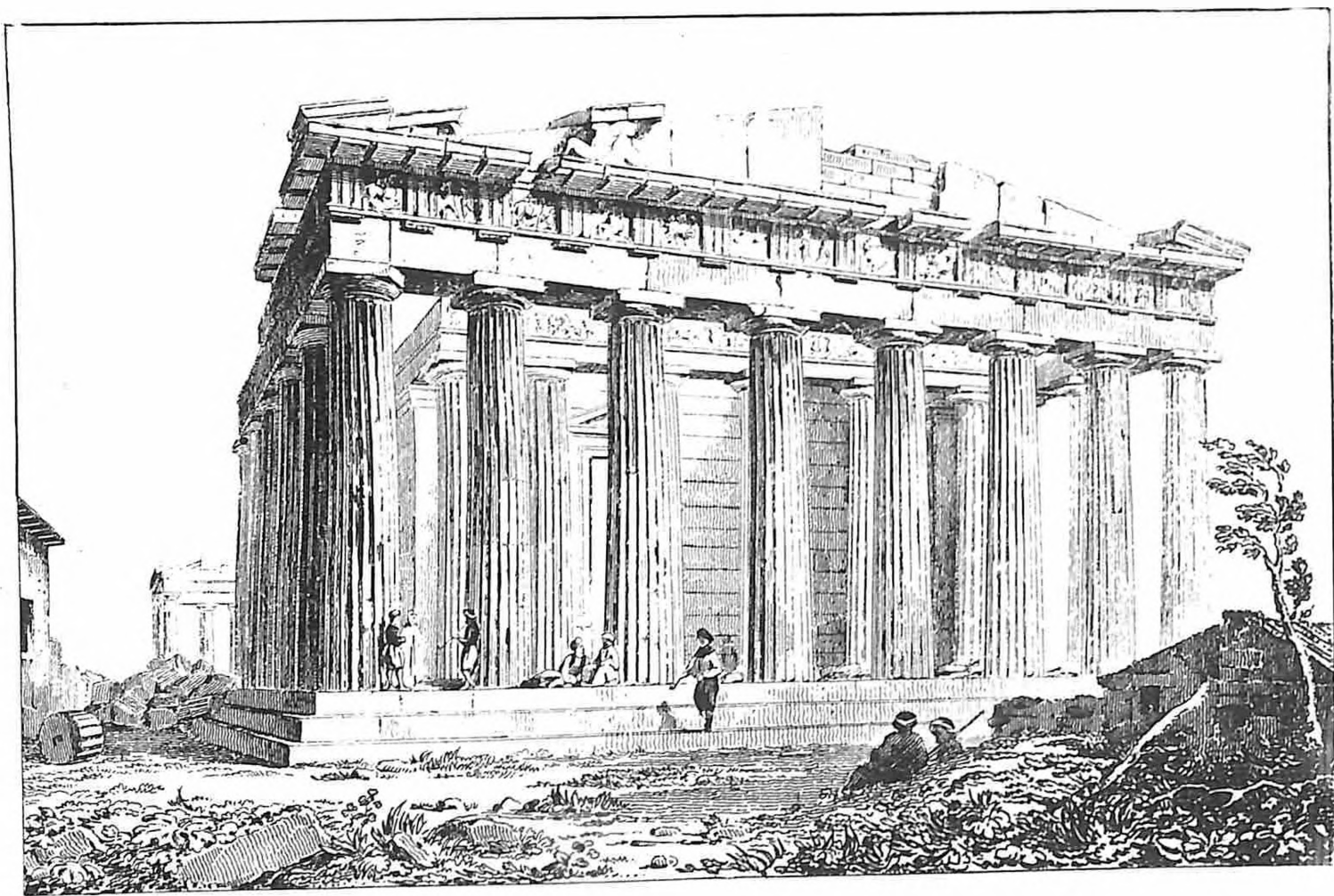
— Μὴ φοβεῖστε! Τὸ Ναύπλιον, ὡς ἔσωσε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑθνους κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν, θὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ ἤδη τὰς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

Τὸ ἔμαθε αὐτὸ ἀπὸ ἀνθρώπους του ὁ κυβερνητικὸς στρατηγός. Κι ὁ ἐπειδὴ ἡ ἀτρόμητη ἐπαναστάτρια, ἔτυχε νὰ εἶναι γνωστὴ του κι ἤθελε νὰ τὴν προφυλάξῃ τῆς ἔστειλε γράμμα. Τῆς ἔγραφε ὁ στρατηγὸς Χάν, πὼς ἦταν διατεθειμένος νὰ τὴν διευκολύνῃ γιὰ νὰ φύγῃ ἀπ' τ' Ἀνάπλι, ἀν ὅμως δὲν τῷθελε ἓνα τέτοιο, τότε τὴ συμβούλευε νὰ μὴν ἐκτίθεται ὅταν γινόταν ὁ βομβαρδισμός.

Καὶ σ' ἀπάντησιν κείνη τοῦ ἔστειλε τὸ ἐπισκεπτῆριό της:

ΚΑΛΛΙΟΠΗ Σ. ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

«Λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Στρατηγὸν Χάν, ὅτι δὲν φοβεῖται τίποτε ἄλλα παρὰ τοὺς ποντικούς...»

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΔΕΝ ΠΡΟΦΘΑΣΕ

Στὸ τελευταῖο ταξίδι στὸ Μοριᾶ καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα—Ἰουλιῶν τοῦ 1862—τὸ βασιλικὸ ζευγάρι πέρασε καὶ ἀπ' τὴ Σπάρτη. Ὁ πρῶτος Κοπανίτσας, παρουσιάστηκε στὸ βασιλεῖα νὰ υποβάλλῃ τὰ σέβη του μὰ καὶ νὰ τοῦ τὰ ψάλλῃ ἕνα χεράκι.

—Μεγαλειότατε, ὁ λαὸς δυσφορεῖ διὰ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας εἰς τὰς ἐκλογάς, εἰς τὴν ἐπέμβασιν ταύτην ἀποδίδων τὴν κακοδαιμονίαν του.

—Κύριε Κοπανίτσα, τοῦ ἀπάντησε ὁ Ὄθωνας, ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἐπενέβαινον μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ἐκλογάς, ἀλλ' ἔπραττον τοῦτο ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως. Ἐπειδὴ ὅμως γενικὴ καὶ ζωηρὰ ἀπαίτησις ἐκδηλοῦται ὁλοῦν περὶ τῶν ἐκλογῶν, ἡ παροῦσα Κυβέρνησις θὰ ἐνεργήσῃ τοιαύτας συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν πρὸς αὐτὴν ἐξεδήλωσα ὅτε ἐσχηματίσθη. Καὶ ἤδη, ἅμα ὡς ἐπιστρέψω εἰς τὰς Ἀθήνας, θὰ διατάξω τὴν ἐνέργειαν ἐκλογῶν ἐντελῶς ἐλευθέρων. Εἴθε ὅμως, κύριε Κοπανίτσα, νὰ μὴ μετανόησετε σεῖς αὐτὸς πρῶτος διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐκλογῶν ὅπως ἐλευθέρων, τὰς ὁποίας τώρα τόσῳ θερμῶς ζητεῖτε.

Ὁ βασιλεῖς Ὄθωνας ὅμως δὲν πρόκανε νὰ κρατήσῃ τὰ ὅσα εἶπε πρὸ πάντων στὸν Κοπανίτσα. Σὲ λίγο πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἐξουσίας του.

ΟΘΩΝΑΣ ΚΑΙ ΛΥΤΡΑΣ

Ὁ ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας ἦταν προστατευόμενος τοῦ Ὄθωνα. Ὄταν ὁ καλλιτέχνης σπούδαζε στὸ Μόναχο,

ὁ ἐξόριστος πιά βασιλιᾶς, συχνὰ τὸν βοηθοῦσε οἰκονομικά.

Κάποια μέρα ὁ Λύτρας παίρνει στὸ Μόναχο ἓνα γράμμα πού τὸν καλοῦσαν νὰ πάη στὸ παλάτι τῆς Βαμβέργης· ἐκεῖ πού εἶχε ἐγκατασταθῆ πιά ὁ Ὀθωνας.

Ὁ Ἕλληνας καλλιτέχνης συμμορφώθηκε καὶ πῆγε. Παρουσιάστηκε στὸν βασιλιᾶ, πού τὸν βρῆκε γηρασμένο, ἀδύνατο καὶ χλωμὸ γιατί ὑπόφερε ἀπ' τὴν καρδιά του.

Ὁ Ὀθωνας ἀφοῦ τὸν ρώτησε γιὰ τὶς σπουδές του, ὕστερα τοῦ λέει:

— Κύριε Λύτρα, ἡ Βασίλισσα, ὁ ἰατρός μου καὶ ὅλοι οἱ ἰδικοί μου ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ἡ φουστανέλλα πού συχνὰ φορῶ μὲ βλάπτει. Μοῦ φέρει συγκινητικὰς ἀναμνήσεις αἱ ὁποῖαι ὑποσκάπτουν τὴν υἰεῖάν μου. Φρονοῦν ὅτι ἂν παύσω νὰ φορῶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, ἡ υἰεῖα μου θὰ βελτιωθῆ. Μέχρι σήμερον ἀντέταξα εἰς τὴν ἐπιμονὴν των πείσμονα ἀντίστασιν. Πολὺ φοβοῦμαι ὅμως ὅτι δὲν θὰ κατορθώσω νὰ κατισχύσω μέχρι τέλους, διότι ἡ ἄρνησίς μου θὰ λυπήσῃ τὴν βασίλισσαν καὶ τοὺς ἄλλους. Δι' αὐτὸ λοιπόν, κύριε Λύτρα, σᾶς ἐκάλεσα ἐδῶ, νὰ μείνετε ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς Βαμβέργην, καὶ νὰ μὲ ζωγραφίσετε μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἔνδυμασίαν μου.

Τὰ ἔχασε ὁ Λύτρας σὰν τὸ ἄκουσε. Αὐτός, ἓνας σπουδαστῆς ἀκόμα, νὰ φκιάξῃ τὸ πορτραῖτο ἑνὸς βασιλιᾶ!

Πῶς μποροῦσε ὅμως ν' ἀρνηθῆ ὁ Λύτρας;

Τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὰ σύνεργα τῆς ζωγραφικῆς του παραμάσχαλα, πῆγε στὸ παλάτι ν' ἀρχίσῃ δουλειά.

Βρῆκε τὸν Ὀθωνα ντυμένο μὲ τὴν κάτασπρη φουστανέλλα του καὶ τὴ χρυσοπλούμιστη φέρμελῃ. Ἀκόμα κρεμόταν ἀπ' τὴ μέση του καὶ τὸ μαλαματένιο σπαθί του. Καὶ πόσο διαφορετικὸς ἦταν σήμερα ὁ βασιλιᾶς. Ἐλαμπε ἀπὸ χαρά, σὰν νὰ ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του, σὰν νὰ ἦταν μέσα στὸ παλάτι του στὴν Ἀθήνα.

Τὸ βασιλιά συντρόφευαν ἡ Ἀμαλία, ὁ γιατρός του, ὁ ἀυλάρχης Νοταρᾶς κι ὁ ὑπασπιστῆς του Δράκος.

Πῆρε ὁ Ὀθωνας μιὰ ὁμορφὴ, ἀρχοντικὴ καὶ λεβέντικη στάση, κι ὁ Τηνιακὸς καλλιτέχνης ἀρχισε νὰ τὸν ζωγραφίζῃ μὲ γρηγοράδα κι ὁμοιότητα πού τὸν θαυμάζανε ὅλοι τους.

"Αξαφνα ὁ βασιλιᾶς χλώμιασε, κουνήθηκε ἀνήσυχα, φέρνοντας τὸ χέρι στὴν καρδιά του. Ἀνήσυχοι τρέξανε ὅλοι τους κοντά του.

— Δὲν μπορῶ... νὰ διακόψουμε... εἶπε μὲ σθησμένη φωνὴ ὁ "Οθωνα.

Ὁ Λύτρας μάζεψε τὶς μπογιές καὶ τὰ πινέλα του κι ὁ γιατρὸς διέταξε γιὰ καιρὸ νὰ σταματήσῃ τὸ ποζάρισμα τοῦ βασιλιᾶ. Καὶ δὲν ξαναποζάρησε ποτέ.

Ὁ "Ἕλληνας ζωγράφος ὅμως πρὶν γυρίσῃ στὴν Ἑλλάδα, κατάφερε νὰ φτιάξῃ τὸ πορτραῖτο ὄχι μόνο τοῦ "Οθωνα, μὰ καὶ τῆς Ἀμαλίας, σὲ φυσικὸ μέγεθος καὶ μὲ λαμπρὴ ἐπιτυχία. Ἀντίγραφα σώζονται στὸ Ἀρσάκειο.

Μὲ τὰ δυὸ αὐτὰ ζωγραφικὰ του ἀριστουργήματα ὁ Λύτρας ξεπλήρωσε ἓνα μέρος ἀπ' τὸ χρέος του στὸν εὐεργέτη του καὶ προστάτη του "Οθωνα.

Γεωργίου Σταυροῦ Μενεῖ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΕΝΕΙ

Στὴν ἔξωσι τοῦ "Οθωνα — 1862 — οἱ ξένοι πρεσβευτὲς στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ προφυλάξουν τὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα ἀπὸ ἐνδεχόμενους κινδύνους, στείλανε νὰ σηκώσουν στὸ κτίριο τὶς σημαῖες τους. Ὁ Γεώργιος Σταυρὸς ποὺ ἔμενε μέσα, ἀρνήθηκε τὴν ξένη αὐτὴ προστασία κι ἄφησε νὰ κυματίζῃ μόνο ἡ ἑλληνικὴ σημαία.

Κι ὅταν οἱ στρατιῶτες, ἡ φρουρὰ τοῦ κτιρίου, εἰδοποίησε τὸν ἰδρυτὴ τῆς ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῆς φρουρᾶς τέλειωσε πιά, τότε κεῖνος τοὺς ἀπάντησε:

— Ἦδη ἄρχεται ἡ ἐντολὴ ἣν ἔχετε ὡς πολῖται.

Τὰ λόγια του φιλοτίμησαν τὴ φρουρὰ καὶ δὲν ἔφυγε.

Στὶς κρίσιμες κεῖνες στιγμές, μερικοὶ πρότειναν στὸ

γερο Σταῦρο νὰ φύγη ἀπ' τὸ κτίριο τῆς Ἐθνικῆς καὶ νὰ πάη ἄλλοῦ πού δὲν θὰ κινδύνευε, κεῖνος ὅμως ἀρνήθηκε, λέγοντάς τους:

— Οἱ μέτοχοι μοὶ ἐνεπιστεύθησαν τὴν περιουσίαν των, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ ἐδῶ θ' ἀποθάνω.

Κι ἔμεινε...

1) Noel Βυζάντιο.

ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

Ἡ Ἀμαλία ἀπὸ τότε πού πρωτογιόρτασε τὸ Πάσχα στὴν Ἑλλάδα, κάθε χρόνο, τὴ λαμπάδα ἀπ' τὴν Ἀνάστασι τοῦ Ὁθωνα καὶ τὴ δική της, τίς φύλαγε ὡς τὸ ἄλλο Πάσχα, πού θὰ τίς ἄλλαζε μὲ τίς καινούργιες. Φαίνεται πὼς αὐτὸ κάποια Ἑλληνίδα τῆς τὸ εἶχε ὑποδείξει γιὰ γούρι...

Ἐξόριστοι πιά οἱ βασιλιάδες, ζοῦσαν στὴ Βαμβέργη. Κάποια μέρα, σκαλίζοντας ἡ Ἀμαλία ἓνα συρτάρι, βρῆκε μέσα καὶ δυὸ λαμπάδες. Ἦταν οἱ τελευταῖες πασχαλιάτικες τοῦ 1862, πού ἦταν γραφτὸ νὰ μὴν ἀλλάξῃ μὲ ἄλλες. Τίς πῆρε στοργικὰ καὶ τίς φύλαξε.

Πέρασαν πέντε χρόνια καὶ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1867, ὁ Ὁθωνας ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια. Καὶ σὰν μπῆκε ἡ Ἀμαλία στὸ νεκρικὸ θάλαμο γιὰ νὰ κλάψῃ τὸν ἀγαπημένο της, ἔφερε μαζί της κι ἀναψε πλάι στὸ φέρετρό του καὶ δυὸ λαμπάδες. Ἦταν ἐκεῖνες ἀπ' τὸ ἑλληνικὸ Πάσχα τοῦ 1862.

Ὑστερα, τίς μισοκαμένες λαμπάδες τίς ἐμπιστεύθηκε ἡ Ἀμαλία στὴ μοναδικὴ Ἑλληνοπούλα πού τὴ συντρόφευε στὴν ἐξορία της, στὴν Ξανθὴ Χατζίσκου, συνοδεύοντάς τες καὶ μὲ κάποια παραγγελιά.

Τὸ Μάη τοῦ 1875, πέθανε κι ἡ Ἀμαλία. Ἡ Ξανθὴ, ἀνα-

ψε τις λαμπάδες αὐτὲς πλάϊ στὸ φέρετρο τῆς ἐξόριστης βασιλίσσας. Αὐτὴ ἦταν ἡ παραγγελία της.

Κι ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μεταφέρουν τὴ νεκρὴ πλάϊ στὸ βασιλεῖα σύντροφό της, ἡ Ξανθὴ, πῆρε τὰ ἀποκέρια ποὺ ἀπομειναν πιά ἀπ' τὶς λαμπάδες.

Σὰν γύρισε ἡ Χατζίσκου στὴν Ἑλλάδα, πρώτη της δουλειὰ ἦταν νὰ κάνῃ γιὰ τοὺς πεθαμένους βασιλιάδες, Τρισάγιο στὸ Α' Νεκροταφεῖο τῆς Ἀθήνας. Κι ἐνῶ ὁ παπᾶς προσευχῶταν γιὰ τὴν ψυχὴ τους, ἡ Ξανθὴ ἀναψε τὰ δυὸ ἐκεῖνα ἀποκέρια καὶ τ' ἄφησε νὰ καοῦν ὀλότελα. Κι ἔτσι οἱ γιορταστικὲς λαμπάδες τῆς Λαμπρῆς κατάντησαν στὸ τέλος νὰ γίνουν ψυχοκέρια.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΩΝ

Σούλι	σελ. 33	Αϊγίνα	σελ. 181
Ἄλῃ πασᾶς	» 45	Σαλαμίς	» 193
Γιάννινα	» 55	Τροιζήν	» 201
Σεράγια τοῦ Ἄλῃ	» 65	Καισαριανή	» 213
Κόρινθος	» 75	Ἱερεὺς καὶ ἐπίσκοπος κατὰ τὸν τὸν ἁγιασμὸν	» 225
Παρνασσὸς	» 85	Μνημεῖον Λυσικράτους	» 235
Μεσσήνη	» 97	Ὀρχομενὸς	» 245
Ναὸς Ἀπόλλωνος	» 107	Μετέωρα	» 255
Προπύλαια	» 117	Λάρισα	» 265
Ναύπλιο	» 129	Τήνος	» 275
Ἀθῆναι	» 139	Χαλκίς	» 287
Εὐριπος	» 149	Θῆβαι	» 297
Λευκάς	» 161	Παρθενῶν	» 305
Ἐλευσίς	» 171		

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΣΦΡΑΓΙΔΩΝ

Ἀθηναίων, 1821	σελ. 211	Μαγνησίας	σελ. 92
Ἀντικαποδιστριακῆς συνωμοτικῆς Ἐταιρίας «Ἑρακλῆς»	» 204	Μηλιῶνη Χρ. 1744	» 20
Ἀρείου Πάγου, 1822	» 123	Ναυπλίου (ἐπαρχίας)	» 100
Ἀρκαδίας, 1821	» 27	Πελοποννησιακῆς Γερούσιας	» 15
Ἀρμοστοῦ Κρήτης, 1823	» 274	Πληρεξουσίου Γεν. Ἐπιτρόπου, 1821	» 188
Ἀστυνομίας Σπετσῶν	» 228	Προξενείου Γαλλίας ἐν Ὑδρα	» 138
Βουλῆς Ψαρρῶν	» 155	Προσωρινῆς Κυβερνήσεως 10 Ὀκτω- βρίου 1862	» 195
Γενικῆς Γραμματείας Ἐπικρατείας	» 260	Σικύνου	» 222
Γερούσιας Δυτικῆς Ἑλλάδος	» 132	Σκιάθου, 1821	» 189
Δημογεροντίας Μήλου	» 238	Στρατηγοῦ Ράγκου	» 157
» Ν. Πατρῶν 1827	» 104	Στρατ. σώματος Πανελληνίου, 1828	» 197
Δικαστηρίου Βοστίτζης, 1829	» 48	Σφραγιστοῦ Χάρτου	» 184
Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τὴν δο- λοφονίαν τοῦ Καποδίστρια	» 218	Τακτικοῦ Στρατοῦ (Φαβιέρου)	» 190
Διοικητοῦ Ναυπάκτου καὶ Βενέτικου	» 91	Ταχυδρομείου τῆς Ἑλλάδος (1821)	» 185
Ἐθνικῆς Χρηματιστικῆς Τραπεζῆς 1828	281	Ἵγυιοαστυνομολιμεναρχείου Πάτμου	» 174
Ἐκτης Αὐγούστου 1834	» 209	Ἵγυιοαστυνομίας Ἀνάφης, 1828	» 242
Ἐπιτροπῆς Χίων ἐν Σύρα	» 179	Ἵδρας	» 111
Ἐράνου «εἰς τὴν Φωνὴν τῆς Πατρίδος»	» 24	Ἵπουργείου τοῦ Πολέμου (Μινιστέ- ριον)	» 89
Ἐφορίας Σπάρτης, 1826	» 219	Φιλανθρωπικῆς Ἐταιρίας	» 239
Θηβῶν, 1822	» 120	Φιλικῆς Ἐταιρίας	» 23
Μινιστήριον Οἰκονομίας	» 198	Φροντιστηρίου Οἰκονομίας	» 262

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΥΠΟΓΡΑΦΩΝ

	σελ.		σελ.
Ἄμαλία	231	Μαυρογένους Μαντῶ	199
Ἄνδρουτσος Ὀδυσσεύς	82	Μαυροκορδάτος Ἀλέξ.	121
Ἀσώπιος Κ.	63	Μαυρομιχάλης Π.	110
Βάμβας	119	Μεταξᾶς Α.	221
Βαρβάκης Ἴω.	17	Μιαούλης Ἄνδρ.	114
Βηλαράς Ἰωάν.	44	Μουστοξύδης Ἄνδρ.	40
Βύρων	49	Μπότσαρης Μάρκ.	37
Γαζῆς Ἀνθιμος	54	Νεόφυτος Ταλαντίου	74
Γεννάδιος Γ.	72	Νικηταράς	96
Γερμανὸς Παλ. Πατρῶν	88	Νοταράς Ι.	137
Γκίλφορντ	30	Ὅθων	210
Γκούρας Ἴω.	234	Πανουριᾶς	14
Γρίβας Θεόδ.	152	Παπαδιαμαντόπουλος Ἴω.	160
Διάκος Ἀθαν.	84	Παπούτας	36
Δικαῖος Γρηγ.	95	Ρήγας	12
Ζαίμης Ἄνδρ.	252	Ρώμας Διονύσιος	131
Ζαλοκώστας Γ.	141	Σαχίνης Ι.	143
Καίρης Θεόδ.	101	Σολωμὸς	259
Καλλέργης Δ.	270	Σοῦτσος Ἀλέξ.	253
Κανάρης Κ.	154	Τζαβέλας Κίτσος	243
Κάνιγγ	176	Τερτσέτης Γ.	57
Καποδίστριας Ἴω.	167	Τομπάζης	39
Καραϊσκάκης Γ.	169	Τρικούπης Σπ.	227
Κατσώνης Λάμπρος	22	Τσέλος Δημος	223
Κόδριγκτων	175	Τσακάλωφ Ἀθ.	81
Κολοκοτρώνης Θεόδ.	16	Τσώρτς	22
Κοραῆς	54	Ἵψηλάντης Ἀλ.	113
Κούμας Κ.	58	» Δημ.	114
Κουντουριώτης Γ.	216	Φαβιέρος	220
» Λάζ.	111	Φαρμακίδης Θ.	105
Κωλέττης Ἴω.	137	Φωτήλας Α.	158
Λόντος Ἄνδρ.	164	Χάμιλτων	99
Μάγερ	159	Χριστόπουλος Ἀθ.	43
Μακρῆς Δημ.	163	Ψαλίδας Ἀθ.	42
Μακρυγιάννης Ἴω.	127		

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ **Σελ. 7**

ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

<p>Ἡ «μπολντόζα» τοῦ Ρήγα Σελ. 11 <small>Γούδα Α: Βίοι παράλληλοι. Τόμ. Β' σ. 114</small></p> <p>Προπαγανδιστικὸ δῶρο » 12 <small>Περραιβοῦ Χ: Σύντομος βιογραφία Ρήγα σ. 29</small></p> <p>Ἡ σημαία τοῦ Βελεστινῆ » 13 <small>Λάμπρου Σπ.: Λόγοι καὶ ἄρθρα σ. 41</small></p> <p>Λάθεψε ὁ νονὸς » 14 <small>Γούδα Α: Βίοι παράλληλοι Τόμ. Η' σ. 237</small></p> <p>Ὁ μπέης τῆς Μάνης » 14 <small>Emerson T: History of modern Greece σ. 336</small></p> <p>Προφητικὰ λόγια » 15 <small>«Ραμπαγᾶς»: 3/10/1882</small></p> <p>Ὁ φιλάνθρωπος Βαρβάκης » 16 <small>Γούδα Α: Βίοι παράλληλοι Τόμ. Γ' σ. 161</small></p> <p>Πῶς ξεκίνησε ὁ Βαρβάκης » 17 <small>Γούδα Α: Βίοι παράλληλοι Τόμ. Γ' σ. 165</small></p> <p>Τριπλῆ Προφητεία » 19 <small>«Ἐστία»: Τόμ. 5ος σ. 268</small></p> <p>Ὁ θαυμασμὸς τοῦ Ἁγᾶ » 20 <small>«Ἐστία»: Τόμ. 26ος, σ. 628</small></p> <p>Ὁ Θαλασσαῖτὸς » 21 <small>Διάφορες πηγές</small></p> <p>Τὸ ξίφος τοῦ Κατσαντώνη » 22 <small>Ἀναργύρου Α: Τὰ Σπετσιώτικα, Τόμ. Α' σ. 93</small></p> <p>Θὰ σκοτώνα τοὺς διπλοὺς » 22 <small>Stefanopoli D. & N.: Voyage en Grèce, vol. B' p. 148</small></p> <p>Μάνα Σουλιώτισσα » 23 <small>Διάφορες πηγές</small></p>	<p>Οἱ Κοντογιανναῖοι καὶ ὁ Ἄλῃ πασαῖς Σελ. 24 <small>«Ἐστία»: Τόμ. 25ος, σ. 365</small></p> <p>Ὁ Γιάννης Ζορμπᾶς » 26 <small>«Ραμπαγᾶς»: 5/9/1882</small></p> <p>Ὀμηρικὴ μονομαχία » 27 <small>«Πάτρια»: 21/1/1912</small></p> <p>Ὁ αὐστηρὸς Βούλγαρης » 28 <small>«Ἐστία»: Τόμ. 5ος σ. 63</small></p> <p>Ἡ παλληκαριά τοῦ Κατσαντώνη » 29 <small>Λουκοπούλου Δ.: Στὰ βουνὰ τοῦ Κατσαντώνη σ. 179</small></p> <p>Θρυλικὸ σπαθί » 30 <small>Μπεναρδῆ: Μεγαρικά ψήγματα. Τόμ. Β' σ. 19</small></p> <p>Σουλιώτικα χωρατὰ » 31 <small>Διάφορες πηγές</small></p> <p>Σουλιώτικο πνεῦμα » 32 <small>Διάφορες πηγές</small></p> <p>Ὁ Πλαπούτας καὶ ἡ θάλασσα » 35 <small>«Ἀκρόπολις»: 3/4/1884</small></p> <p>Ὁ Γκούγκας καὶ τὸ λιοντάρι » 36 <small>«Ἐστία»: Τόμ. 26ος, σ. 629</small></p> <p>Ὁ Μάρκο Μπότσαρης λεξικολόγος » 37 <small>Λάμπρου Σπ.: Λόγοι καὶ ἄρθρα σ. 533</small></p> <p>Ἐξαφανίστηκε ὁ Ἀπόστολος » 38 <small>Γούδα Α.: Βίοι παράλληλοι, Τόμ. Α' σ. 139</small></p> <p>Οἱ ἄμαξες τοῦ Ἄλῃ πασαῖ » 39 <small>Διάφορες πηγές</small></p> <p>Μαθητικὰ τραγούδια » 40 <small>Διάφορες πηγές</small></p> <p>Τὸ τραγούδι τὸ λέει » 41 <small>«Ἐστία»: Τόμ. 5ος σ. 123</small></p> <p>Δικαιοσύνη μὲ τὸ ζύγι » 42 <small>Ἄττικὸν Ἡμερολόγιον: 1899, σ. 201</small></p>
---	---

Οι επιχειρήσεις του 'Αλή πασά . . . Σελ. 43	Κλέφτικες πονηριές Σελ. 60
Διάφορες πηγές	«'Εβδομάς»: Τόμ. Ε' σ. 37
Καθυστερημένη 'Ανάσταση » 44	Βάρ - θνοι » 65
Γούδα Α.: Βίοι παράλληλοι τόμ. ΣΤ' σ. 394—«'Εστία»: τόμ. Ε' σ. 215	Διάφορες πηγές
Δικαιοσύνης τεχνάσματα » 47	Οι έλεημοσύνες του Γρηγορίου Ε' . . . » 62
'Αττικόν 'Ημερολόγιον: 1899 σ. 201	Γούδα Α.: Τόμ. Α' σ. 90
Παναγιά - 'Ελευθερία » 48	Τὰ στολίδια του 'Αλή πασά » 63
Φίνλεϋ: 'Ιστορ. 'Ελλ. 'Επαναστάσεως Τόμ. Β' σ. 40 σημ. 1	Παπαηλιοπούλου: σ. 49 —'Αραβαντινοϋ: σ. 404 & 512
«Τὰ ξρμα γρόσια» » 49	'Ο 'Αλή πασάς ζητιάνος » 67
'Αραβαντινοϋ: σ. 370 —«Παπαηλιοπούλου»: Σελίδες τινές κλπ. σ. 25	'Αραβαντινοϋ: σ. 355
'Η εικόνα του Κοραή » 50	Γραμματικές διαφωνίες » 67
«'Εστία»: τόμ. 12ος σ. 775	Φιλήμονος: Δοκίμιον Φιλικής 'Εταιρίας σ. 246 σημ. β'
Τὰ ἀηδόνια κι ὁ δεσπότης » 51	'Η καθήχηση του Σέκερη » 69
«'Εβδομάς»: Τόμ. Ε' ἄρ. 37	Φιλήμονος: σ. 197 σημ. γ'
Παράξενη δικαιοσύνη » 53	'Επαναστατικά τραγούδια » 70
«Φιλ. 'Ακρόπολις»: Α' 1888 σ.589	«'Εστία»: τόμ. 2ος σ. 670
'Η συμβουλή τῆς γιαγιάς » 54	Ματαίωση μονομαχίας » 71
«'Αλήθεια»: 27/7/1869	'Ημερολόγιον Σκόκου: 1892 σ. 306
'Οποιοσ δέρνει τὸν δέρνουν » 57	'Ο δάσκαλος » 72
'Αραβαντινοϋ: σ. 403	Διάφορες πηγές
'Ο ἔμπορος Τεπελενλής » 57	Συναρχηγός με τὸ στανιὸ » 73
'Αραβαντινοϋ: 'Αλή πασάς σ. 360	Φωτάκου: Παπαφλέσσας σ. 8
Δυνατὸς χαρακτήρας » 58	'Ο προεστὸς πὺ θέλει νὰ ἀγιάση . . . » 74
«Νέα 'Εφημερίς», 10/9/1891	«Μαλεβός»: 'Ιούν. 1923 σ. 109

ΣΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ

Λάλησε ὁ κοῦκος Σελ. 79	Κορμί με κορμί Σελ. 91
«Ραμπαγᾶς»: 10/10/1882	«'Εστία»: τόμ. 13ος σ. 194
Πολύτιμο ρολόγι » 80	Θαυματουργὸς ὄσιος » 92
«Ν. 'Εφημερίς»: 22/2/1894	Καβαθαί Εὐ.: 'Ακολουθία ὄσιου Σεραφείμ σ. 63
'Επαναστατικά μασκαρέματα » 81	Τὰ νόμιζαν εὐκόλα » 93
Τρικούπη Σπ.: 'Ιστορία τῆς 'Ελλ. 'Επαναστάσεως Τόμ. Α' σ. 140	Ναθαναήλ 'Ιωάννου: Εὐβοϊκά σ. 4α'
'Η ἀρχὴ στὴ Γραβιά » 82	"Ὅλα γιὰ τὸ "Εθνος » 94
«'Ακρόπολις»: 29/5/1888 — «Πάτρια»: 17/5/1908	Γούδα: Τόμ. Α' σ. 381
Κόκκινη τρίχα » 83	Γιὰ πλιάτσικο » 95
«Μαλεβός»: 'Απρ. 1924 σ. 231	Ναθαναήλ: σ. 73α
'Η κολοβή » 84	Πειράγματα τῆς ἤττας » 96
«Ν. 'Εφημερίς»: 15/3/1888	Φωτάκου: 'Απομνημονεύματα σ. 33
Σωτήριο μῆνυμα » 88	'Εθνικὴ παράδοση » 99
«Ν. 'Εφημερίς»: 18/3/1888 — «'Ακρόπολις»: 29/5/1888	Διάφορες πηγές
'Ο γουρνομύτης » 87	Κλέφτικὴ θεωρία » 99
«Ν. 'Εφημερίς»: 18/3/1888	Φωτάκου: 'Ιστ. 'Απομν. σ. 97
'Ο ἄτρομος Γωβγιάς » 87	'Ο παλιὸς κλέφτης » 100
«Πάτρια»: 28/1/1906	«'Ακρόπολις»: 5/4/1884
Εἰρωνικὴ ψυχολογία » 89	Καλὸς οἰωνὸς » 101
«Πρωτα»: 11/12/1932	«'Εστία»: τόμ. 24 σ. 788
Συμβιβαστικὴ λύση » 90	'Ακριβὸ λάφυρο » 102
Διάφορες πηγές	Κριεζῆ: 'Επανόρθωσις σ. 63 α' — Βαρδουνιώτη: Καταστροφὴ Δρέμαλης σ. 163

Πολεμικά παιχνίδια	Σελ. 103	Κακό προμάντεμα	Σελ. 133
Φωτάκου: τόμ. Α' σ. 297		Κολοκοτρώνη Γ.: 'Ελλ. 'Υπομνήματα	
Πηδηκτός ψαλμός »	105	σ. 106 — Πρωφ. παράδοση	
Δραχούνη Ν.: 'Ιστ. άναμν. Τ. Α' σ. 184		Τὸ πηγάδι τοῦ Αἰτωλικοῦ »	134
'Ο άγνός Νικηταρᾶς »	106	Διάφορες πηγές	
'Εστία»: τόμ. 4ος σ. 576		Γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Μπότσαρη »	134
'Ο Νεραϊδογέννητος »	109	'Απόλλων»: Α' σ. 146	
Ναθανάηλ 'Ιωάν.: σ. 95 σημ. α' —		Τιμητικό χάρισμα »	135
Φιλήμονος: Δοκ. 'Ελλ. 'Επαναστ.		Σουρμελή: 'Ιστορία τῶν 'Αθηνῶν	
τόμ. Δ' σ. 279		σ. 24	
Πρῶτες διαμάχες »	110	"Ενα σπαθί τοῦ Βύρωνα »	136
Φωτάκου: σ. 131		'Εστία»: τόμ. 20ός σ. 769	
'Υδραϊκές στέρνες »	111	Τιτλομανία »	137
'Εφημερίς Κυριῶν»: 8/2/1904		Φιλήμονος: Δοκ. Φιλ. 'Εταιρίας σ. 294	
Μεγαλοφυξία τοῦ Νικηταρᾶ »	111	Τραγουδημένο ψέμα »	137
Περιοδ. α' 'Αθηναίς»: 'Ιούν. 1876, τόμ.		'Εστία»: 2/6/1913	
Α' σ. 42 — Κατάλ. 'Εκθ. 'Αγῶ-		"Εργα »	138
νος 1884 σ. 19		Διάφορες πηγές	
Οἱ 'Αχλαδοκαμπίτισες »	113	'Η κοιλιὰ τοῦ δεσπότη »	141
Φωτάκου: σ. 191		Φωτάκου: Β' σ. 165	
Τὸ φέσι τοῦ ἀρχηγοῦ »	114	'Ο ναύαρχος »	141
'Εστία»: τόμ. 13ος σ. 195		Π. Σαλαπάτα: 'Η Πάργα σ. 44	
'Αρχή γιὰ τὸ Δράμαλη »	114	'Ο φράχτης »	142
'Μαλαιβός»: Νοέμβριος 1923 σ. 170		Τρικούπη: τόμ. Γ' σ. 243-250	
'Αρχηγοῦ παραξενιές »	116	"Οσιος τιμωρὸς »	143
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: 'Εστία»		Γ. Κρέμου: Φωκικά Τόμ. Β'	
26/10/1913		Ποῦ εἶναι τὸ Μεσολόγγι »	144
'Ο Φράγγος κι ὁ ντελῆς »	119	'Αθην. Νέα»: 5/4/1936	
'Αλιῶν»: 1848		Αὐστηρὸς πατέρας »	145
"Άγιος Κοσμάς κι 'Αλῆ πασᾶς »	119	Διάφορες πηγές	
Φ. Μιχαλοπούλου: Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς		'Αφιέρωμα στὴν Παναγιὰ »	145
σ. 118		Κασομούλη Ν.: 'Ενθυμήματα στρα-	
Λιγόλογος »	120	τιωτικά Β' σ. 23	
Σ. Λάμπρου: Λόγοι καὶ ἄρθρα σ. 34		Προκλήσεις »	146
Σουγιάς Κολοκοτρώνης »	121	Μακρῆ Ν.: 'Ιστορία τοῦ Μεσολογγίου	
'Αρχαδ. 'Ημερολόγιον: 1937 σ. 31—		σ. 43	
'Ραμπαγᾶς»: 3/10/1882 — Οἰ-		Τὸ κανόνι τοῦ Τζόρνα »	147
κονόμου: 'Ιστορικά σ. 495		'Απάτρια»: 7 'Ιουλίου 1907	
Τὸ σπαθί τοῦ ἀρχηγοῦ »	123	Τὰ διαλεχτὰ ντουφέκια »	151
'Ενισλείδου: 'Αμφικλεια Β' 2. 207		Κασομούλη: Β' σ. 113	
Χριστούγεννα στὸ Μεσολόγγι »	124	'Η καρδιά κάνει τὸν ἥρωα »	152
Διάφορες πηγές		G. PECCHIO: Relazione, 1825	
'Η ὑποθήκη του »	126	Τὰ σῦκα τοῦ Τσιόλκα »	153
Διάφορες πηγές		Κασομούλη Ν.: Β' σ. 119	
Πιστοὶ στὴ φιλοξενία »	126	Πικρὰ πειράγματα »	154
Προφορική παράδοση		ὀμ. Β' σ. 209, 214, 243	
Οἱ λίγοι μὲ τοὺς πολλοὺς »	127	'Ο μικρὸς Μανιάτης »	155
Μακρυγιάννη: 'Απομνημονεύματα Β'		Διάφορες πηγές	
σ. 170-174		Βόμπες στὸ Μεσολόγγι »	156
Πονηριές τοῦ 'Αντρούτσου »	131	Κασομούλη Ν.: Β' σ. 106	
Κάρπου: 'Ανασκευὴ κλπ. σελ. 15		"Ενας μὲ... χίλιους »	157
Τὸ ρολόγι τοῦ Νικηταρᾶ »	131	Κασομούλη Ν.: Β σ. 206	
Καμπούρογλου: Πρακτικά 'Ακαδημί-		Οἱ Μεσολογιτίσες »	158
ας 'Αθηνῶν 1927 σ. 215		Παπαηλιοπούλου: σ. 65 — Μακρῆ:	
'Ο σταυρὸς τοῦ Μιαούλη »	132	σ. 45	
'Απάτρια»: Νοέμβριος 1911		Γλύτωσαν τὰ ἄρματα »	159
		Κασομούλη Ν.: Β' 253	

Δικαίωση τῆς φρουρῆς	Σελ. 160	Ἱστορικό κανοκιάλι	Σελ. 184
Κασομούλη Ν.: Β' σ. 259-259		«Ν. Ἐφημερίς»: 12/5/1882	
Κρίσεις τοῦ Νικητῆ	» 163	Βυζαντινὸ κειμήλιο	» 185
Μακρῆ Δ.: Ἱστορία τοῦ Μεσολογγίου		Βαρδουιώτη: Καταστροφή Δράμαλη	
σ. 78		σ. 99 — Κατάλογος Ἐκθέσεως	
Ἀπάνθρωπη ἀπόφαση	» 163	σ. 29	
Κασομούλη Ν.: Β' 252		Τὸ τέλος τοῦ ἀρχηγοῦ	» 186
Τὸ Τζαβελόπουλο	» 164	Διάφορες πηγές	
Γούδα: τόμ. 8ος σ. 226 & προφ. παρά-		Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 187
δοση		Φωτάκου: τόμ. Β' σ. 467	
Φορεσιᾶς κειμήλια	» 165	Ψυροκόσταινα	» 188
«Ἐφημερίς»: 8/6/80 — Δελτ. «Ἐστίας»:		Ἡμερ. Σκόκου: 1905 σ. 341	
18/3/84 — Κατάλ. Ἐκθέσεως σ. 63		Ἀνήμερα θηρία	» 189
Δωρεὰ τοῦ Κυβερνήτη	» 167	Κασομούλη Ν.: τομ. Γ' σ. 35	
Καλεβρᾶ Π.: Πολιτ. βίος Καποδι-		Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 190
στρια σ. 20		«Ἐστία»: τόμ. 7ος σ. 22	
Τὰ ἄρματα τοῦ Παπαφλέσσα	» 167	Ταλαιπωρίες τοῦ Ὑψηλάντη	» 191
Προφ. παράδοση		Γούδα: τόμ. 6ος σ. 47	
Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 168	Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 192
«Ἐστία»: τομ. 24ος σ. 832		Πετραχάκου: Κοινοβ. Ἱστορία τόμ.	
Τὸ δεξιὸ χεῖρ τοῦ Κακλαμάνου	» 169	2ος σ. 149	
«Ἐστία»: 6/5/1884 σ. 384.		Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 195
Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 173	«Ἐστία»: τόμ. 13ος σ. 158	
Λαμπρινίδου Μ.: Ἡ Ναυπλία σ. 484		Οἱ πατάτες τοῦ Κυβερνήτη	» 195
Βαράει Καραϊσκάκης	» 173	«Ἐστία»: τόμ. 25ος σ. 412	
Προφ. παράδοση		Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 196
Σεβασμὸς στὰ ἄρματα	» 174	Δραγούμη: Ἱστορ. Ἀναμνήσεις Τόμ.	
Φωτάκου: τόμ. Β' σ. 187		Α' σ. 143	
Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 175	Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 197
Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 175	Διάφορες πηγές	
Γούδα: Ε' 229 — «Πρωτα»: 25/3/32		Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 198
— «Ν. Ἐφημερίς»: 27/3/1888		Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 199
Εὐσυνείδητος φιλέλληνας	» 176	Καλεβρᾶ: Καποδίστριας σ. 33	
Blackwood's Edinburgh Magazine:		Πολιτικά κόμματα	» 200
Oct. 1845 σ. 513—Ρόδος 571		Λαμπρινίδου: Ἡ Ναυπλία σ. 544 α'	
Τὸ ἄτι τοῦ Χατζημιχάλη	» 178	— κι ἄλλες πηγές	
Εὐαγγέλου: Χατζημιχάλης Νταλιά-		Παρατσούκλια	» 203
νης σ. 97		Διάφ. πηγές	
Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 179		
Διάφ. πηγές			
Δελεαστικὴ πρότασις	» 183		
Καμπούρογλου: Θεόδ. Γρίβας σ. 45			
& 108			

ΠΡΩΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

Τὸ φέσι	Σελ. 207	Τὸ τέλος τοῦ σοφοῦ	Σελ. 212
Περ. «Ἐστία»: 1893 σ. 148		Ἐφημ. «Ἀθηνα»: 20/5/1833	
Προδότης ἡγεμόνας	» 208	Πρῶτο πιάνο	» 215
Διάφ. πηγές		Ἡμερολόγιον Σκόκου: 1902 σ. 295	
Μάντις κακῶν	» 209	Τὸ λαλούμενο	» 215
Χρ. Νέζερ: Ἀπομνημονεύματα σ. 9		«Ἐφημερίς Κυριῶν»: 16 Ἰουλ. 1895	
Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 210	Ἄνδρα ἱμνηστικῶν	» 216
Περ. «Ἐστία»: Τόμ. ΣΤ' σ. 542		Χρ. Νέζερ: Ἀπομνημονεύματα σ. 38	
Οἱ Φράγκοι	» 211	Κακότυχον ἔργον	» 217
Περ. «Παναθῆναια»: Τόμ. Α' σ. 264		Περ. «Ἐστία»: 1893 σ. 344	

Πρώτη ἐντύπωση	Σελ. 218	Τὸ χῶμα τῆς ἐξορίας /	Σελ. 247
Περ. «Παναθηναία»: Τόμ. Α' σ. 351		Ἡμερ. Σκόκου: 1905 σ. 285—Περιοδ.	
Ὁ ἄμουσος Ὄθωνας	» 219	«Ἐπτανησιακά γράμματα»: Ἰούλ.	
Τσοκοπούλου: ἡμ. Σκόκου 1902 σ. 275		1946 ἀρ. 5	
Τὰ παγωτὰ τοῦ Κάλβο	» 220	Σπυριδιῶνης καὶ Βαυαροὶ	» 248
Διάφορες πηγές		Ἡμερ. Σκόκου: 1905 σ. 286—Περιοδ.	
Ξυρίζεται ἡ βασίλισσα	» 221	«Ἐπτανησιακά γράμματα»: Ἰούλ.	
Λάσκαρη Ν.: Ἱστορ. τοῦ Νεοελλη-		1946, ἀρ. 5	
νικοῦ Θεάτρου Τόμ. Β' σ. 192 σημ. α'		Ἡ βασίλισσα καὶ τὸ ἄβατο	» 249
Ὁρειβάτης βασιλιάς	» 222	Ρός: Ταξίδια τῶν βασιλέων, Τομ. β'	
Κόχραν: Τόμ. Α' σ. 263—Ρός: Ταξί-		σ. 189 — Τ. Λάππα: Βοιωτικά μο-	
δια τῶν Βασιλέων Τόμ. Α' σ. 59		ναστήρια σ. 98	
Τὸ δέντρο τῆς λευτεριάς	» 223	Ἀφέλεια Ἀραχωβίτισσας	» 250
Διάφορες πηγές		Ρός: Ταξίδια τῶν Βασιλέων Τόμ.	
Πολεμικὸς χαιρετισμὸς	» 224	Β' σ. 189	
Περ. «Παναθηναίαι»: Τόμ. Α' σ. 265		Ρουμελιώτικες ραχοκοκκαλιές	» 251
Ἡθικὴ ὑποχρέωση	» 227	Προφορικὴ παράδοση	
Γούδα: Τόμ. Ε', σ. 113		Ὁ μασκαρεμένος δάσκαλος	» 252
Ἡ «Φροσύνη»	» 227	Παπαηλιοπούλου: σ. 217	
Ἄλ. Ραγκαβῆ: Ἀπομνημονεύματα,		Γυναικεῖο κουτσομπολιό	» 253
Τόμ. Β' σ. 46		Παπαηλιοπούλου: σ. 223	
Ἀγωνιστῶν Ξεσυνερίσματα	» 228	Ἀσυνενοησία	» 257
Περ. «Μαλεβός»: Σ/βριος 1923 σ. 143		Ἐφημ. «Σκρίπτ»: 20/1/1926	
Παπᾶς ἅγιος	» 229	Ἡ μνηστὴ κι ὁ λόγος	» 258
Μακρῆ Ν.: σ. 70		«Νέα Ἐφημερίς»: 26/7/1895	
Κακοσημαδιὰ	» 230	Δὲν λαλῶ	» 259
Ἐφημ. «Φῆμη»: 2/1/1838		Γούδα: Τόμ. Δ' σ. 241	
Σαστισμένα λόγια	» 231	Εὐεργετεῖτε τοὺς ἐχθροὺς	» 260
Ἄλ. Ραγκαβῆ: Τόμ. β' σ. 38		Γούδα: Τόμ. Ζ' σ. 299	
Ἡ χαροκαμένη στὸ χορὸ	» 232	Ὁ χαβᾶς εἶναι ὁ ἴδιος	» 261
Ἐφημερίδες τοῦ καιροῦ		Ἡμ. Σκόκου: 1892 σ. 182	
Ἄς ἔχη χάρη	» 233	Στερνοὶ χαιρετισμοὶ	» 263
Περ. «Μαλεβός»: Σ/βριος 1925 σ. 438		Ἐφ. «Ραμπαγᾶς»: 17/10/1882	
Πολὺ ἀργὰ	» 234	Σουλιώτικο φιλότιμο	» 264
Προφορικὴ παράδοση		Οἰκονόμου: «Τὸ Σούλι» σ. 350	
Κακὸ τέλος	» 237	Βασιλικὸ πείσμα	» 267
Λουκοπούλου: Στ' Ἀγραφα σ. 142		Περ. «Παρνασσός»: Τόμ. Ε' 1881	
— Στὰ βουνὰ τοῦ Κατσαντώνη		σ. 1002	
σ. 180		Ἀντισυνταγματικὲς ἐνέργειες	» 268
Μασσαλιώτης μέ... τσουμπέ	» 238	Περιοδ. «Παρνασσός»	
Προφορικὴ παράδοση		Ἐθνικὴ ἀνταμοιβή	» 268
Ἡ μαϊμοῦ τοῦ Κωλέτη	» 239	Γούδα: Τόμ. Ε' σελ. 112	
Προφορικὴ παράδοση		Περιπέτειες σπαθιοῦ	» 269
Ὁ μεγαλοιδεατὴς Ὄθωνας	» 240	Ἐφημ. «Ἐστία»: 13/12/1894	
Λαμπρινίδη: σ. 608		Ὁ σπάταλος Δούκας	» 270
Γάϊδαρος σὰν τὸ μπόι σου	» 240	Προφορικὴ παράδοση	
Προφορικὴ παράδοση		Βοιωτικὴ ἀβρότης	» 271
Λησμονημένη ἐπέτειος	» 241	«Παρνασσός»: Τόμ. Ε' 1881 σ. 1010	
Ἐφημ. «Ἀθηνᾶ»: 10/10/1842		Πρόσκαιρὴ συμφιλίωση	» 273
Πικρὲς ἀλήθειες	» 242	Προφορικὴ παράδοση	
Κρέμου Γ.: Φωκικὰ Τόμ. Β'		Ὁ αὐστηρὸς Σολωμὸς	» 273
Βασιλικὰ ὄνειρα	» 243	«Πειραϊκὸ Ἡμερολόγιον»: 1900 σ. 90	
Τρ. Εὐαγγελίδου: Ἱστορία τοῦ Ὄθω-		— «Παναθηναίαι»: Τόμ. Ζ' σ. 364	
νος σ. 502 σημ. α'		Ὁ ἀφροσιωμένος	» 274
Προλήψεις τῆς Ἀμαλίας	» 243	Περ. «Μαλεβός»: Νοέμβριος 1923 σ. 170	
Παπαηλιοπούλου: σ. 93—Ἀλιμπέρτη:		Παλιὸ χρέος	» 277
Ἀμαλία σ. 61		Περ. «Ἐστία»: Τόμ. 24ος σ. 814	

Ἡ καλωσύνη τοῦ Ὁθωνα	Σελ. 278	Παραγκωνισμένος ὁ Ζαλοκώστας	Σελ. 294
Προφορικὴ παράδοση		Σ. Λάμπρου: Γ. Ζαλοκώστας σ. 111	
Τὸ χέρι τοῦ Κριεζώτη	» 279	Τί εἶναι βουλευτής!	» 295
Περ. «Ἐστία»: Τόμ. 28ος σ. 355—Δελτ. περ. «Ἐστία»: 10/12 & 31/12/1889		Σ. Πήλικα: σ. 108	
Ἀνορθόγραφος ὑπουργός	» 280	Ἡρωϊκὴ μουσικὴ	» 296
Στοματικὴ παράδοση ἀπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου		Φρ. Μπρέμερ: Ἑλλάς καὶ Ἑλληνες (ἀγγλιστί) Τόμ. Α' σ. 154	
Τουλίπη Ἀμαλία	» 281	Ὁ μπουρλοτιέρης	» 299
Γ. Τσοκοπούλου: Βασ. Ἀμαλία σ. 84 & 88		Διάφορες πηγές	
Ὁ Γρίβας κι οἱ κλητῆρες	» 282	Τὰ ἀποβατήρια τῆς βασίλισσας	» 299
Διάφορες πηγές καὶ προφ. παράδοση		Γ. Τσοκοπούλου: Βασ. Ἀμαλία σ. 224	
Χάθηκε ἡ βασίλισσα	» 284	Δικαιολογημένες ἀντιδράσεις	» 300
Διάφορες πηγές		Σ. Πήλικα: σ. 174	
Ποιητὴς καὶ βασιλιάς	» 286	Ὁ κουρμᾶς τοῦ Μεσολογγίου	» 301
Σ. Λάμπρου: Γ. Ζαλοκώστας σ. 68 & 98		Ἐφ. «Ἑλλ. Χρονικά»: Μεσολόγγι 16/9 1880 — «Ἐφημερίς»: 15/9/1879	
Ἡ ἀφηρημάδα τοῦ Ρέξερ	» 289	Πασχαλιὰτικὴ εἶδηση	» 302
Παπακκλησιπούλου: σ. 368		Ἐφ. «Πρωϊνὸς Κῆρυξ»: 23/6/1855	
Φωτιά λοιπὸν φωτιά!	» 290	Πονηρὸ λογοπαίγνιο	» 303
Σ. Πήλικα: Ἀπομνημονεύματα σ. 154		Προφορικὴ παράδοση	
Αὐστηρὴ Ἀμαλία	» 291	Ἄφροβη ἐπαναστάτρια	» 304
Τρ. Εὐαγγελίδη: Ἱστορία τοῦ Ὁθω- νος σ. 771		Ἡμερ. Σκόκου: 1904, σ. 255	
Ἡ δόξα στὰ Ψαρά	» 292	Δὲν πρόφθασε	» 307
Σ. Ἀλιμπέρτη: Βασίλισσα Ἀμαλία σ. 41		Ἀγ. Κλεομένους: περὶ τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος βασιλείων σ. 26	
«Ἐπουργοὶ τῆς κατοχῆς»	» 293	Ὁθωνας καὶ Λύτρας	» 307
Σ. Πήλικα: σ. 236		Διάφορες πηγές	
		Ὁ Γεώργιος Σταῦρος μένει	» 309
		Γούδα: Τόμ. Γ' σ. 231	
		Πασχαλιὰτικες λαμπάδες	» 310
		Σ. Ἀλιμπέρτη: Ἀμαλία σ. 158	